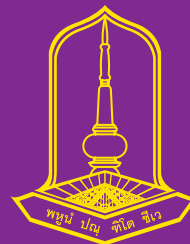

Signage System Design for the Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts. Mahasarakham University. <i>Teerapong Salaisook, Thitirat Nimithbansan</i>	1
Needs Assessment in a Classroom-based Assessment of the Literacy of Primary School Teachers in the East of Thailand <i>Issara kullawut, Sureepom Anusasananan, Sompong Panhoon</i>	7
Operation of Social Enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province <i>Kalima Awang, Marisa Buanak, Soleehah Cheteh, Rungnapa Chatree, Utai Parinyasutinun</i>	15
“Ram-Thon”: Kantarawichai District, Mahasarakham Province. <i>Khomkrich Karin</i>	26
Workplace Accident Prevention Behavior for Factory Workers in Mahasarakham Province <i>Juthamart Khotchakhote, Siranee Intaranongpai</i>	33
The Development of Reading and Critical Thinking Activities using KWL Plus Technique for Student’s First Year of Vocational Education Certificate <i>Jamjai Sayai, Thanarat Stripongngam</i>	42
Factors that Cause Misuse of Land : A Case Study of a Comprehensive Plan Mahasarakham District, Mahasarakham Province <i>Chanyut asa, Tarawut boonlua</i>	53
A Project to Design the Physical Components That Enhance the Identity of Ban Hua Na Thai Community, Nong Khu Khad Sub-District, Borabue District, Maha Sarakham <i>Dita Sangvatanachai, Jenjira Namuangrak, Umpa Buarapa, Mathinee Khotdee</i>	68
The Physical Effects from Enforcement of Comprehensive Land Use Regulations in Tha Khon Yang - Khamriang Community Kantharawichai District Mahasarakham Province Year 2557 <i>Krit Ritthiya, Tarawut boonlua</i>	78
This Cultural Feature Article is Conformed by Virtual Reality Techniques for Architecture of Local North Eastern Thai (ISAN) <i>Tarinee Phanpukdee, Kachakit Leumthaisong</i>	92
Development of Understanding and Awareness toward Online Defamation: a Study Case of Facebook Users <i>Teerasak Kongsombut</i>	102
Science Teachers’ 21 st Century Learning Skills <i>Prasart Nuangchalem</i>	109
Proactive Service Strategy and Performance of Hotel Business in Thailand <i>Nattanun Unarat, Nantana Ooncharoen, Khwanradee Tuntrabundit</i>	117
The Effects of Flipped Classroom Learning Activity to Enhance the Mathematical Coherence on the Topic of Real Numbers for 10 th Grade Students <i>Wacharapong Rakapang, Montree Wongsaphan</i>	125
The Conservation of the culture of Isan Folk Music : A Case Study of Wat Promkunaram Phoenix, Arizona, U.S.A. <i>Weerayut Seekhunlio</i>	133
The Effects of Mae Mai Muay Thai and Look Mai Muay Thai Training Program on Physical Fitness of Level Two Students <i>Suthipongse Phukaokaew, Duaggrai Tawesuk</i>	142
Innovativeness and Organizational Performance: The Empirical Evidence from Medium-Sized Thai Firms <i>Sutana Boonlua</i>	149

โครงการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ฝั่งเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม <i>ธีรพงศ์ ไสลสุข, จุติรัตน์ นิมิตรบรรณสาร</i>	1
การประเมินความต้องการจำเป็นด้านความรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ <i>อิสระ กุลวุฒิ, สุวิพร อนุศาสนนันท์, สมพงษ์ ปั้นหุ่น</i>	7
การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง <i>กาลีมา อาหวิง, มาริษา บัวนาค, ซอลิฮะห์ เจ๊ะเต๊ะ, รุ่งนภา ชาตรี, อุทัย ปริญาสุทธินันท์</i>	15
รำโทน : อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม <i>คมกริช การินทร์</i>	26
พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม <i>จุฑามาศ ศุภโคตร, ศิราณี อินทรหนองไผ่</i>	33
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 <i>เจมใจ สระใหญ่, ธนาวัฒน์ ศรีผ่องงาม</i>	42
ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดประเภท กรณีศึกษาฝั่งเมืองรวมเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม <i>ชาญยุทธ อาษา, ธราวุฒิ บุญเหลือ</i>	53
โครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านหัวนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอมือบ่อ จังหวัดมหาสารคาม <i>ศิธา แสงวัฒนะชัย, เจนจิรา นาเมืองรักษ์, อากาศ บัวระภา, เมทินี โคตรดี</i>	68
ผลกระทบทางกายภาพ จากการบังคับใช้ผังเมืองรวมท่าขอนยาง-ขามเือง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ปี 2557 <i>กฤษ ฤทธิยา, ธราวุฒิ บุญเหลือ</i>	78
รูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริง เสมือนเพื่อนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน <i>ชาริณี พรรณภักดี, ศุภากร เหลี่ยมไธสง</i>	92
การพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ : กรณีศึกษาผู้ใช้ Facebook <i>ธีรศักดิ์ กองสมบัติ</i>	102
ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 <i>ประสาท เนื่องเฉลิม</i>	109
กลยุทธ์การบริการเชิงรุกและผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย <i>ณัฐนันท์ อนุรัตน์, นันทนา อุ๋นเจริญ, ขวัญฤดี ตันตระกูล</i>	117
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เรื่องจำนวนจริง สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 <i>วัชรพงษ์ ราคาแพง, มนต์วี วงษ์สะพาน</i>	125
การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณารามเมืองพินักซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา <i>วิรัชยุทธ สีกุณห์</i>	133
ผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 <i>สุทธิพงษ์ ภูเก้าแก้ว, ดวงไกร ทวีสุข</i>	142
นวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กร: หลักฐานเชิงประจักษ์จากวิสาหกิจขนาดกลางของไทย <i>สุธนา บุญเหลือ</i>	149

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ปีที่ 36 ฉบับที่ 4 เดือน กรกฎาคม - สิงหาคม พ.ศ.2560

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษา ศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม

บทความวิชาการและบทความวิจัยที่นำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้ จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

ที่ปรึกษา

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรหมภัทรชกร

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รั้งคุณวัฒน์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

ศาสตราจารย์ ดร.อรุณจักรี สัตยานุรักษ์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์ ดร.กุลธิดา ทั่วมสุข

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิบูลศรี

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ชัย ปัญญรักษ์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.คาราวรัตน์ เมตตาริภานนท์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิภา ผดุงสิทธิ์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เขียมศรีพงษ์

มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติรจนวงศ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ พิรศักดิ์โสภณ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ ท้ายเรือคำ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ ดร.วณิช นิรันทรานนท์

สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตอุดรธานี

รองศาสตราจารย์พิทักษ์ น้อยวงศ์คง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

รองศาสตราจารย์ยงยุทธ ชูแว่น

มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์สิทธิพร ภิรมย์ริน

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กมลพร สอนศรี

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัญญา สังขพันธ์านนท์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร

มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ภัทรชนานนท์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุศักดิ์ คำคง

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมสานต์ โชติชาครพันธ์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้อมพร หลินเจริญ

มหาวิทยาลัยนเรศวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุมินทร เบ้าธรรม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี วิทยาเขตสกลนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศิริ ปิยะพิมพ์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิคม นาคอ้าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์

อาจารย์ ดร.พิมพ์ยุพา ประพันธ์

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mr.Paul Dulfer

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

นางฉวีวรรณ อรรถศรีชูสูง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เลขานุการ

จิรารัตน์ ภูสิทธิ์

สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำบลขามเือง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

โทรศัพท์ 0-4375-4321 ต่อ 1754 หรือ 0-4375-4416

ราคาปก 60 บาท

ราคาสมาชิก ราย 1 ปี 240 บาท

ราย 2 ปี 480 บาท

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 6 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์

ฉบับที่ 2 มีนาคม-เมษายน

ฉบับที่ 3 พฤษภาคม-มิถุนายน

ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 5 กันยายน-ตุลาคม

ฉบับที่ 6 พฤศจิกายน-ธันวาคม

พิมพ์เผยแพร่เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2560

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับที่ 4 ประจำปี 2560 ฉบับนี้ยังเข้มข้นด้วยเนื้อหาและสาระทางวิชาการ ทุกบทความวิจัยและบทความวิชาการได้ผ่านการกลั่นกรองจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการ เพื่อให้วารสารเป็นที่ยอมรับและเกิดความเชื่อมั่นในวงการศึกษา

ในการจัดทำวารสารทางวิชาการ กองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญกับคุณภาพของบทความวิจัยและบทความทางวิชาการที่คัดเลือกนำมาลงตีพิมพ์ในแต่ละฉบับ โดยบทความวิจัย และบทความทางวิชาการที่ถูกคัดเลือกตีพิมพ์จะต้องผ่านการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewers) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสาขาวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ท่านเหล่านี้ได้ใช้เวลาอันมีค่าในการช่วยอ่านและพิจารณาต้นฉบับ พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินการจัดทำวารสารเป็นอย่างดี กองบรรณาธิการ ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้ประกอบด้วยบทความจำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ (1) โครงการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ (2) การประเมิน ความต้องการจำเป็น ด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียน (3) การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคม (4) รำไทน์ (5) พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม (6) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการคิดวิเคราะห์ (7) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดประเภท (8) โครงการออกแบบองค์ประกอบ ทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ (9) ผลกระทบทางกายภาพจากการบังคับใช้ผังเมืองรวม (10) รูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือน เพื่อนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน (11) การพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ (12) ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 (13) กลยุทธ์การบริการเชิงรุกและผลการดำเนินงาน (14) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนจริง (15) การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน (16) ผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย และ (17) นวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กร

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ยินดีต้อนรับสำหรับบรรดานักวิชาการและนิสิตนักศึกษาที่ต้องการนำเสนอผลงานวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการ บทความทั่วไป หรือบทความหนังสือ ทั้งจากภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม กองบรรณาธิการยินดีต้อนรับ เปิดกว้าง และพร้อมรับต้นฉบับของท่านตลอดเวลา ขอให้ศึกษารูปแบบการเขียนจากทำวารสารแต่ละฉบับ ส่งมาให้ยังกองบรรณาธิการโดยไว หัวข้อเรื่องและประเด็นนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และอื่นๆ กองบรรณาธิการยินดีและพร้อมรับต้นฉบับเป็นอย่างมาก เพื่อให้เกิด การเปิดกว้างด้านเนื้อหาและสาระที่จะบรรจุในวารสารและเพื่อให้ครอบคลุมทุกสาขาและวิทยาการ ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ในสุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้อ่านทุกท่านที่ได้ให้คำติชมและให้คำแนะนำ
เพื่อการปรับปรุงการดำเนินการจัดทำวารสารมาโดยตลอด โดยกองบรรณาธิการได้ให้ความสำคัญและมุ่ง
เน้นกับการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของวารสารให้เป็นที่น่าเชื่อถือและยอมรับในวงการศึกษาการอยู่เสมอ
และต่อเนื่อง

รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรลภัสสรชกร
บรรณาธิการ

สารบัญ

โครงการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ธีรพงศ์ ไศลสุข, จูติรัตน์ นิมิตรบรรณสาร	1
การประเมินความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออกเฉียง อิสระ กุลวุฒิ, สุวีพร อนุศาสนนันท์, สมพงษ์ ปั่นหุ่น	7
การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง กาลิมา อาหัง, มาริษา บัวนาถ, ซอลีฮะห์ เจะเตะ, รุ่งนภา ชาตรี, อุทัย ปริญญาสุทรนันท์.....	15
รำโทน : อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม คมกริช การินทร์.....	26
พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม จุฬามาศ คชโคตร, ศิราณีย์ อินทรหนองไผ่	33
การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เจมใจ สระใหญ่, ธนรัตน์ ศรีผ่องงาม	42
ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดประเภท กรณีศึกษาผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ชาญยุทธ อาษา, ทรายวุฒิ บุญเหลือ.....	53
โครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ดิฐา แสงวัฒนะชัย, เจนจิรา นาเมืองรักษ์, อำภา บัวระภา, เมทินี โคตรดี.....	68
ผลกระทบทางกายภาพ จากการบังคับใช้ผังเมืองรวมท่าขอนยาง-ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ปี 2557 กฤษ ฤทธิยา, ทรายวุฒิ บุญเหลือ	78
รูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริง เสมือนเพื่อนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน ธาวีณี พรรณภักดี, คชากฤษ เหลี่ยมไธสง.....	92
การพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ : กรณีศึกษาผู้ใช้ Facebook ธีรศักดิ์ กองสมบัติ.....	102
ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ประสาธ เนืองเฉลิม	109

กลยุทธ์การบริการเชิงรุกและผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย	
ณัฐนันท์ อุณารัตน์, นันทนา อุ่นเจริญ, ขวัญฤดี ตันตระกูลทิพย์.....	117
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยง	
ทางคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนจริง สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	
วัชรพงษ์ ราคาแพง, มนต์วี วงษ์สะพาน.....	125
การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณารามเมืองพินิจ	
มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา	
วีรยุทธ สีคุณหลิว.....	133
ผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย	
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2	
สุทธิพงศ์ ภูแก้วแก้ว, ดวงไกร ทวีสุข.....	142
นวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กร: หลักฐานเชิงประจักษ์จากวิสาหกิจขนาดกลางของไทย	
สุธนา บุญเหลือ.....	149

Contents

Signage System Design for the Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts. Mahasarakham University. <i>Teerapong Salaisook, Thitirat Nimitbansan</i>	1
Needs Assessment in a Classroom-based Assessment of the Literacy of Primary School Teachers in the East of Thailand <i>Issara kullawut, Sureeporn Anusasananan, Sompong Panhoon</i>	7
Operation of Social Enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province <i>Kalima Awang, Marisa Buanak, Soleehah Cheteh, Rungnapa Chatree, Utai Parinyasutinun</i>	15
“Ram-Thon”: Kantarawichai District, Mahasarakham Province. <i>Khomkrich Karin</i>	26
Workplace Accident Prevention Behavior for Factory Workers in Mahasarakham Province <i>Juthamart Khotchakhote, Siranee Intaranongpai</i>	33
The Development of Reading and Critical Thinking Activities using KWL Plus Technique for Student’s First Year of Vocational Education Certificate <i>Jamjai Sayai, Thanarat Sripongngam</i>	42
Factors that Cause Misuse of Land : A Case Study of a Comprehensive Plan Mahasarakham District, Mahasarakham Province <i>Chanyut asa, Tarawut boonlua</i>	53
A Project to Design the Physical Components That Enhance the Identity of Ban Hua Na Thai Community, Nong Khu Khad Sub-District, Borabue District, Maha Sarakham <i>Dita Sangvatanachai, Jenjira Namuangrak, Umpa Buarapa, Mathinee Khotdee</i>	68
The Physical Effects from Enforcement of Comprehensive Land Use Regulations in Tha Khon Yang - Kham Rieng Community Kantharawichai District Mahasarakham Province Year 2557 <i>Krit Ritthiya, Tarawut boonlua</i>	78
This Cultural Feature Article is Conformed by Virtual Reality Techniques for Architecture of Local North Eastern Thai (ISAN) <i>Tarinee Phanpukdee, Kachakrit Leumthaisong</i>	92
Development of Understanding and Awareness toward Online Defamation: a Study Case of Facebook Users <i>Teerasak Kongsombut</i>	102

Science Teachers' 21 st Century Learning Skills <i>Prasart Nuangchalerm</i>	109
Proactive Service Strategy and Performance of Hotel Business in Thailand <i>Nattanun Unarat, Nantana Ooncharoen, Khwanradee Tuntrabundit</i>	117
The Effects of Flipped Classroom Learning Activity to Enhance the Mathematical Coherence on the Topic of Real Numbers for 10 th Grade Students <i>Wacharapong Rakapang, Montree Wongsaphan</i>	125
The Conservation of the culture of Isan Folk Music : A Case Study of Wat Promkunaram Phoenix, Arizona, U.S.A. <i>Weerayut Seekhunlio</i>	133
The Effects of Mae Mai Muay Thai and Look Mai Muay Thai Training Program on Physical Fitness of Level Two Students <i>Suthipongse Phukaokaew, Duaggrai Tawesuk</i>	142
Innovativeness and Organizational Performance: The Empirical Evidence from Medium-Sized Thai Firms <i>Sutana Boonlua</i>	149

โครงการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์สำหรับคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Signage System Design for the Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts. Mahasarakham University.

ธีรพงศ์ ไสลสุข¹, จุติรัตน์ นิมิตบรรณสาร¹

Teerapong Salaisook¹, Thitirat Nimitbansan¹

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบของระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารถึงบุคลิกภาพของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อบุคลิกภาพของคณะฯ และแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญทางการออกแบบที่มีต่อผลงานออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ ผลของการวิจัยพบว่า บุคลิกภาพของคณะฯ คือ มีสไตล์ กระฉับกระเฉง สมัยใหม่ และมีความเป็นมืออาชีพ สีที่ใช้ คือ สีกรมท่า และสีขาว ตัวอักษรที่ใช้ คือ ตัวเนื้อความใช้แบบตัวมีหัวกลมที่มีน้ำหนักเส้นอักษรเท่ากัน รูปร่างตัวอักษรมีลักษณะโค้งหรือเป็นสัน วัสดุที่ใช้ คือ สติกเกอร์และแผ่นอะคริลิค รูปแบบการนำทาง คือ การใช้ภาพแผนผังอาคารแต่ละชั้นแล้วระบุสถานที่

คำสำคัญ : เรขศิลป์ บุคลิกภาพ อัตลักษณ์องค์กร ระบบป้ายสัญลักษณ์

Abstract

Elements of a signage system that express the personalities of the faculty of architecture, urban design and creative arts were studied in this project at Mahasarakham University. The research methodology consisted of discovering the faculty personalities by using a questionnaire with the staff and using another questionnaire with a design expert in signage system design. The research revealed that the faculty's personalities were stylish, dapper, modern and professional. The selected colors were navy blue along with white chosen by the dean of the faculty. The selected font was a group of round type along with balanced line. The shapes of the alphabet were curved and bold. The selected materials were sticker and acrylic sheet. The navigation of the signage system was to indicate a location on a floor plan.

Keywords : graphic design, characteristic, corporate identity, signage system.

¹อาจารย์ประจำ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Lecturer, Faculty of Architecture Urban Design and Creative Arts. Mahasarakham University

บทนำ

เนื่องจากระบบป้ายสัญลักษณ์เป็นระบบบอกทางภายในคณะที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการรับรู้และบอกตำแหน่งสถานที่สำคัญหรือบอกทางสำหรับห้องเรียนหรือพื้นที่อำนวยความสะดวกต่างๆแก่บุคลากรทั้งภายในและภายนอกคณะ เป็นส่วนสำคัญที่รวมอัตลักษณ์ของคณะเพื่อใช้สื่อสารทางการออกแบบรวมถึงการร่วมเป็นส่วนหนึ่งในอาเซียนที่มีการรองรับภาษาต่างประเทศช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีแก่คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์

แต่ทางคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ ยังขาดระบบป้ายบอกทางที่มีประสิทธิภาพและสามารถบ่งบอกอัตลักษณ์ของคณะได้อย่างชัดเจน รวมถึงขาดการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางของโลกในการสื่อสารกับบุคลากรภายนอกที่เข้ามาติดต่อราชการหรืออื่นๆ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของงานวิจัยนี้เพื่อแก้ปัญหาของคณะในเบื้องต้นกับการก้าวสู่ความเป็นอาเซียนอย่างเต็มระบบ รวมถึงการศึกษารูปแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ตีรวมทั้งสามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของคณะ สามารถบอกทิศทางสู่สถานที่สำคัญต่างๆของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์อย่างมีประสิทธิภาพ สวยงาม และเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ได้อย่างเหมาะสม
2. เพื่อออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถนำทางได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ที่รองรับภาษาต่างประเทศในการก้าวสู่การเป็นส่วนหนึ่งของอาเซียน

วิธีการศึกษา

1. วิเคราะห์ระบบป้ายสัญลักษณ์เดิมของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์
2. วิเคราะห์และสรุปผลบุคลิกภาพของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์

ในขั้นตอนนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตขามเรียง กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรภายในและบุคคลภายนอกคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ เลือกสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตาจำนวน 500 คน โดยแบ่งเป็น บุคลากรภายในคณะฯ (นิสิต คณาจารย์และบุคลากรสนับสนุน) จำนวน 250 คน และ บุคคลภายนอกคณะฯ 250 คน โดยเลือกแบบไม่เจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามทัศนคติที่มีต่อบุคลิกภาพของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ โดยให้กลุ่มเป้าหมายทำการเลือกบุคลิกภาพที่คิดว่าสามารถสื่อสารถึงคณะฯ ได้ดีที่สุด 3 รายการจากทั้งหมด 48 รายการ จากนั้นรวบรวมผลเพื่อหาบุคลิกภาพที่กลุ่มตัวอย่างเลือกมากที่สุด 3 อันดับแรก โดยใช้สถิติที่ใช้ในการประเมิน คือ ค่าร้อยละ (percentile)

3. วิเคราะห์และสรุปผลองค์ประกอบทางเรขาคณิตที่สามารถสื่อสารอัตลักษณ์ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ซึ่งสามารถดาวน์โหลดได้จากเว็บไซต์ของคณะและมีการกำหนดแนวทางการใช้งานไว้อย่างชัดเจน 3 องค์ประกอบคือ

- ตราสัญลักษณ์
- สี
- ตัวอักษร

ส่วนนี้จะใช้องค์ประกอบทางเรขาคณิตที่สามารถนำมาออกแบบได้เลยหรือสามารถเป็นแนวทางที่เป็นทางเลือกในการออกแบบ (สามารถเปลี่ยนแปลงบางองค์ประกอบเพื่อให้สื่อสารบุคลิกภาพที่เป็นคำตอบจากการวิจัย)

4. วิเคราะห์และสรุปผลองค์ประกอบของระบบป้าย นอกเหนือจาก ตราสัญลักษณ์ สี ตัวอักษร นั่นคือส่วนของวัสดุในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์

5. นำองค์ประกอบทางเรขาคณิตที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ส่วนของแนวทางในการออกแบบมาบูรณาการกับการเรียนการสอนในรายวิชา 1103404 การออกแบบกราฟิกเพื่อสภาพแวดล้อม (Environmental Graphic Design) ของนิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาออกแบบนิเทศศิลป์ โดยแบ่งนิสิตเป็น 4 กลุ่ม ออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารบุคลิกภาพที่เป็นคำตอบจากการวิจัยรวมถึงการวิเคราะห์ผังพื้นที่และอาคารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์เพื่อศึกษาเรื่องการติดตั้งระบบป้ายสัญลักษณ์ที่เหมาะสม

6. การประเมินผลการออกแบบ เป็นการนำเสนอรูปแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ของนิสิตทั้ง 4 กลุ่มแก่ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการออกแบบรวมถึงผู้ที่รู้จักและเข้าใจในบุคลิกภาพของคณะฯ เพื่อประเมินผลความพึงพอใจที่มีผลการออกแบบระบบป้าย พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คณะผู้บริหารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ จำนวน 7 ท่าน โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามความพึงพอใจของคณะผู้บริหารคณะฯ ที่มีต่อผลการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์คณะฯ โดยให้ผู้ประเมินตอบตามระดับความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบต่างๆ ของระบบป้าย ดังนี้ 1.หน้าตาของสัญลักษณ์ 2. สี 3. ตัวอักษร 4. รูปแบบโดยรวม 5. ความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน 6.วัสดุ ซึ่งเลือกตอบตามระดับความพึงพอใจที่กำหนดไว้ มี 5 ระดับ ดังนี้คือ

ความพึงพอใจมากที่สุด = 5 คะแนน

ความพึงพอใจมาก = 4 คะแนน

ความพึงพอใจปานกลาง = 3 คะแนน

ความพึงพอใจน้อย = 2 คะแนน

ความพึงพอใจน้อยที่สุด = 1 คะแนน

สรุปรวบรวมข้อมูลความพึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญเป็นความถี่ และใช้สถิติ ค่าร้อยละ (percentile) ในการประเมิน เพื่อหาผลงานที่ได้รับการพึงพอใจมากที่สุดมาเป็นแนวทางในการออกแบบ

7. นำข้อเสนอแนะที่ได้จากคณะผู้บริหาร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มาเป็นแนวทางในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ โดยข้อเสนอแนะต่างๆ มีดังนี้

- ควรปรับปรุงสัญลักษณ์บางส่วนให้เรียบง่ายและสามารถสื่อสารได้มากขึ้น

- ควรปรับปรุงสีจากสีเดิมที่ใช้คือ สีอัดลักษณะเดิมเป็นสีกรมท่าที่กำหนดจากคณะบดี โดยใช้คู่กับสีขาวในการออกแบบ

- ตัวอักษรในการออกแบบควรใช้ FONT TH SarabunPSK ในการออกแบบ

- วัสดุที่ใช้เป็นโลหะควรเปลี่ยนเป็นการใช้ สติกเกอร์ร่วมกับอะคริลิก ซึ่งสามารถสื่อสารบุคลิกภาพของคณะฯ ได้มากกว่า

- พัฒนารูปแบบของระบบป้ายให้สามารถสื่อสารบุคลิกภาพที่วิเคราะห์หามา คือ 1. Stylish (มีท่า มีสไตล์) 2. Dapper (กะทัดรัดกระฉับกระเฉง) 3. Modern (สมัยใหม่ หัวใหม่) และ 4. Professional (มีความเป็นมืออาชีพ) ให้มากขึ้น

- ระบบนำทางของป้ายยังขาดความเหมาะสมในการนำไปใช้งานควรปรับปรุงระบบโดยรวมเป็นการบอกทางโดยใส่ภาพผังอาคารในแต่ละชั้น พร้อมบอกห้องต่างๆ ในชั้นด้วยการใช้ตัวเลขในการกำกับแล้วอธิบายว่าตัวเลขนั้นๆ คือสถานที่หรือห้องใดในอาคาร

จากข้อเสนอแนะผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ต่อไป

8. สรุปผลการวิจัย และรวบรวมผลงานวิจัยเป็นรูปเล่ม

ผลการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารบุคลิกภาพของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ได้อย่างเหมาะสม โดยสามารถสรุปส่วนสำคัญต่างๆ ในการวิจัยดังนี้

1. บุคลิกภาพ

บุคลิกภาพของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม คือ 1. Stylish (มีท่า มีสไตล์) 2. Dapper (กะทัดรัด กระฉับกระเฉง) 3. Modern (สมัยใหม่ หัวใหม่) และ 4. Professional (มีความเป็นมืออาชีพ)

2. การใช้สี

ผลสรุปการใช้สีสำหรับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์จากข้อเสนอแนะของคณะผู้บริหาร คือ ใช้สีกรมท่าที่กำหนดจากคณบดีโดยใช้คู่กับสีขาวในการออกแบบ

C100 M93 Y36 K57
R0 G4 B63
Hex : # 00043F

C0 M0 Y0 K0
R255 G255 B255
Hex : FFFFFFFF

ภาพที่ 1 สีสำหรับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์จากข้อเสนอแนะของคณะผู้บริหาร

3. การใช้ตัวอักษร

การใช้ตัวอักษรในงานวิจัยครั้งนี้สามารถใช้ตัวอักษรได้หลายประเภท แต่ที่ผู้บริหารคณะฯ เสนอแนะและที่ผ่านการวิเคราะห์คือตัวเนื้อความแบบตัวมีหัวกลมแบบที่มีน้ำหนักเส้นอักษรเท่ากัน รูปร่างตัวอักษรมีลักษณะโค้งหรือเป็นสัน ซึ่งคือชุด Font TH SarabunPSK

โดยใช้กับระบบป้ายสัญลักษณ์ร่วมกันทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ชุดตัวอักษร

TH SarabunPSK
อักษรคละจกจขดขณญฎฐฒณดตถ
ทรนบปผฝพฟภมยรจวชศษหฬอ
อ อี อีอิ
ะ ำ อี อีอิ อู อูแ ออ ออ ออ ออ ออ
แ ออ ออ ออ ออ ออ ออ ออ
๐๑๒๓๔๕๖๗๘๙
abcdefghijklmnopqrstuvwxyz
ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ
0123456789

ขนาดแบบอักษร

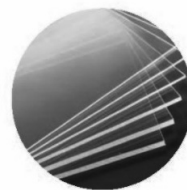
12 pt คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ผังเมืองและนฤมิตศิลป์
24 pt คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ผังเมืองและนฤมิตศิลป์
36 pt คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
ผังเมืองและนฤมิตศิลป์

ภาพที่ 2 ชุดตัวอักษรสำหรับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์จากข้อเสนอแนะของคณะผู้บริหาร

4. วัสดุ

วัสดุที่เหมาะสมสำหรับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ คือ พลาสติกป้ายพลาสติกเป็นวัสดุที่เหมาะสมจะใช้กับหลอดไฟและระบบไฟฟ้าสามารถติดตั้งไฟฟ้าไว้ด้านหลังหรือภายในกล่องพลาสติกสามารถเลือกได้หลายสีและมีน้ำหนักเบา ป้ายพลาสติกสามารถปรับใช้งานได้กว้างกว่าวัสดุอื่นทั้งยังไม่มีปัญหาในเรื่องการมอง โดยรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดคือการใช้สติ๊กเกอร์ร่วมกับอะคริลิคจะสามารถสื่อสารบุคลิกภาพของงานวิจัยได้ดีที่สุดตามข้อเสนอแนะของคณะผู้บริหาร

วัสดุ

อคริลิก
สีกรมท่า / สีขาว

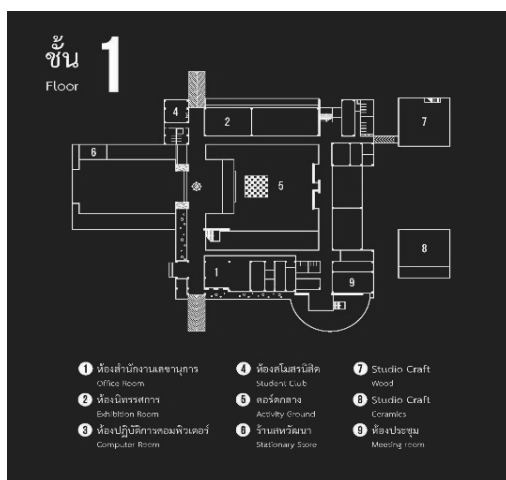

สติ๊กเกอร์
สีกรมท่า / สีขาว

ภาพที่ 3 วัสดุสำหรับการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์จากข้อเสนอแนะของคณะผู้บริหาร

5. รูปแบบการนำทางของระบบป้ายสัญลักษณ์

รูปแบบการนำทางของระบบป้ายสัญลักษณ์ที่เหมาะสมจากข้อเสนอแนะของผู้บริหารเป็นการบอกทางโดยใส่ภาพผังอาคารในแต่ละชั้นพร้อมบอกห้องต่างๆ ในชั้นด้วยการใช้ตัวเลขในการกำกับแล้วอธิบายว่าตัวเลขนั้นๆ คือสถานที่หรือห้องใดในอาคารตามภาพ

ภาพที่ 4 รูปแบบการนำทางของระบบป้ายสัญลักษณ์จากข้อเสนอแนะของคณะผู้บริหาร

สรุปผล

ในการวิจัยครั้งนี้สามารถหาคำตอบขององค์ประกอบของระบบป้ายสัญลักษณ์ที่ครบถ้วนและตรงตามวัตถุประสงค์ โดยการหาคำตอบของบุคลิกภาพที่เป็นตัวแทนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม แล้วหาคำตอบของระบบป้ายสัญลักษณ์ที่สามารถสื่อสารบุคลิกภาพดังกล่าวได้อย่างเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย อีกทั้งยังสามารถนำทางได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และมีการใส่ข้อความภาษาอังกฤษเพื่อรองรับการก้าวสู่ส่วนหนึ่งของอาเซียนอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยครั้งนี้ตัวแปรหลักที่จะหาคำตอบขององค์ประกอบของระบบป้ายสัญลักษณ์คือบุคลิกภาพ หากเป็นไปได้ควรเพิ่มจำนวนแบบสอบถามให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อหาคำตอบบุคลิกภาพที่สามารถเป็นตัวแทนของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ในกระบวนการการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคำตอบประกอบทางเรขาคณิตที่สามารถสื่อสารบุคลิกภาพของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ในงานวิจัยครั้งนี้ได้หาคำตอบการวิจัยโดยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) คณะผู้บริหารคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์จำนวน 7 ท่าน โดยใช้เครื่องมือคือ แบบสอบถามความพึงพอใจของคณะผู้บริหารคณะฯ ที่มีต่อผลการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์คณะฯ โดยให้ผู้ประเมินตอบตามระดับความพึงพอใจที่มีต่อองค์ประกอบต่างๆ ของระบบป้ายจากนั้นนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์พร้อมกับข้อเสนอแนะไปดำเนินการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ โดยในขั้นตอนนี้ข้อมูลอาจจะยังขาดความละเอียดรอบด้าน หากเป็นไปได้ควรมีวิธีการสอบถามความเหมาะสมในการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญอื่นๆ มากขึ้น เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบระบบป้ายสัญลักษณ์ หรือ ผู้เชี่ยวชาญด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะ สถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่สนับสนุนงบประมาณการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องที่ช่วยผลักดันให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- เอื้อเอ็นดู ดิศกุล ณ อยุธยา. (2543). *ระบบป้ายสัญลักษณ์*. กรุงเทพฯ : พลัสเพลส.
- ธีรวัฒน์ พจวิบูลย์ศิริ. (2543). *การใช้ตัวอักษรไทยเพื่อสื่อสารบุคลิกลักษณะในงานออกแบบเรขศิลป์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Shigenobu, K.(1984). *A Book of colors*. Tokyo : Kodansha International.
- Shigenobu, K.(1990). *Color image Scale*. Tokyo : Kodansha International.

การประเมินความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครู ในภาคตะวันออก

Needs Assessment in a Classroom-based Assessment of the Literacy of Primary School Teachers in the East of Thailand

อิสระ กุลวุฒิ¹, สุรีพร อนุศาสนนันท์², สมพงษ์ ปันหุ่น³

Issara Kullawut, Sureeporn Anusasananan, Sompong Panhoon

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่สอนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออก จำนวน 400 คน ได้มาโดยด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครู

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Modified Priority Needs Indexs แบบปรับปรุง (PNI_{Modified}) ผลการวิจัยพบว่า ครูในภาคตะวันออกมีความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ (1) จรรยาบรรณการประเมิน (2) การให้ระดับผลการเรียนของนักเรียน (3) การสื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล (4) การรายงานผลของการประเมินผล (5) การเลือกวิธีการประเมิน (6) การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจและ (7) การพัฒนาวิธีการประเมิน

คำสำคัญ : ความต้องการจำเป็น, การรู้การประเมิน

Abstract

The purposes of this research were to conduct a Needs Assessment in a Classroom-based assessment of the literacy of primary school teachers in the East of Thailand. The samples were 400 teachers in the East of Thailand by multi - stage sampling. A Needs Assessment in Classroom-

¹ นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³ อาจารย์ประจำภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาประยุกต์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹ Ph.D. Candidate of Education Research, Measurement and Statistics, Burapa University

² Assistant professor, Department of Education and Social Development. Faculty of Education Burapa University

³ Lecturer, Department of Education and Social Development. Faculty of Education Burapa University

based Assessment Literacy of primary school teachers questionnaire was used to collect data. The statistics used in this research included frequency percentage and a modified priority needs index. The results of this research revealed a scale of importance from most to least 1) Knowing ethical assessment 2) Using assessment to determine levels of learning outcomes 3) Communicating assessment outcomes 4) interpreting learning outcomes 5) Choosing an assessment method 6) Using assessment outcomes in decision making and 7) Developing assessment methods

Keywords: Needs Assessment, Assessment Literacy

บทนำ

กระบวนการวัดและประเมินผลจำเป็นอย่างมากที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2551) ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจด้านการวัดและประเมินผล เพื่อครูจะได้สร้างออกแบบ เลือกใช้วิธีการประเมินผลได้อย่างเหมาะสม ถูกต้องและตรงกับบริบทกับความต้องการของผู้เรียน (วิจารณ์ พานิชย์, 2555) การวัดและประเมินควรลักษณะเน้นตามสภาพจริง ส่งเสริมหรือปรับปรุงความก้าวหน้าด้านการเรียนมากกว่าจะเน้นผลคะแนน เพื่อเป็นตัวตัดสินว่าผ่านเกณฑ์หรือไม่ผ่านเกณฑ์ (Sciven, 1967 อ้างถึงใน เยาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2550) ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่านโยบายการศึกษาของไทยปรับเปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับทิศทางของกระแสสังคมโลกและสังคมอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558) เช่นการบูรณาการณ้เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เน้นการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped classroom) เน้นกระบวนการคิดขั้นสูง (Critical thinking) (วิจารณ์ พานิช, 2555; Partnership For 21st Century Skills, 2009) รวมไปถึงการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน หรือ AEC การจัดการเรียนรู้แบบสมองเป็นฐาน (Brain based Learning : BBL) และการลดชั่วโมงเรียนเพื่อเพิ่มประสบการณ์เรียนรู้ของผู้เรียนให้มากขึ้น (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558) เมื่อมีการ

ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งพัฒนาสารสนเทศต่างๆ เพื่อเป็นตัวช่วยครูให้ทันต่อกระแสที่ปรับเปลี่ยนไป โดยไม่คำนึงถึงบริบทจริงของสังคมไทย และขาดการประเมินติดตามผลอย่างจริงจัง (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2557) ดังนั้นจึงควรเร่งช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนเป็นการส่งเสริมให้ครูเกิดการรู้การประเมิน (Assessment literacy) ที่ถูกต้องเพราะการประเมินผลในชั้นเรียนนั้นเป็นหน้าที่ที่ครูผู้สอนต้องให้ความสำคัญ จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การรู้การประเมินในชั้นเรียนประกอบด้วย (1) การเลือกใช้วิธีการประเมิน (2) การพัฒนาวิธีการประเมิน (3) การรายงานผลของการประเมินผล (4) การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (5) การให้ระดับผลการเรียนของนักเรียน (6) การสื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล และ (7) จรรยาบรรณการประเมิน (วรภรณ์ แยมทิม 2556; Chappuis et al., 2012; Paterno, 2001; Popham, 2011; Stiggins, 1995) สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครูในมาตรฐานที่ 5 เรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษา (คุรุสภา, 2556) งานวิจัยของ วรภรณ์ แยมทิม (2556) พรทิพย์ ไชยโส (2556) และมาตรฐานในการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน (American Federation of Teachers, National Council on Measurement in Education, & National Education Association, 1990)

การประเมินความต้องการจำเป็น ถือว่าเป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด ส่วนใหญ่จะเน้นที่ความแตกต่างของผลลัพธ์ (Outcome Gaps) จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง การเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากการประเมินความต้องการจำเป็นจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์และเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบวก (สุวิมล ว่องวานิช, 2558) จากนั้นนำผลมาเรียงลำดับด้วยวิธี Priority Needs Index แบบปรับปรุง (PN_{Imodifies}) เพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปเตรียมการวางแผนพัฒนาครูในเรื่องการรู้การประเมินความต้องการจำเป็นต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครู จึงได้สำรวจความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อได้สารสนเทศเกี่ยวข้องกับการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครู ให้ผู้บริหารใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจ วางแผนและพัฒนาจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรและพัฒนางานวิชาการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อต้องการทราบระดับความต้องการจำเป็นด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่สอนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียง

ประกอบไปด้วย 7 จังหวัด ได้แก่ จันทบุรี จะเขิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี สระแก้ว ตราด และระยอง จำนวน 20,264 คน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2557) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาที่ทำหน้าที่สอนระดับประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 400 คน ได้มาโดยด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (check-list) และเติมคำ ตอนที่ 2 ความต้องการจำเป็นของครูด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ชนิดข้อคำถามคู่ (Dual-response) สอบถามสภาพเป็นจริงในปัจจุบันกับความคาดหวังที่ต้องการ ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการรู้การประเมินในชั้นเรียนเป็นข้อคำถามปลายเปิด

ความตรงเชิงโครงสร้างของตัวแปรสังเกตได้มีค่าตั้งแต่ 0.424 ถึง 0.567 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่าสัมประสิทธิ์ การพยากรณ์ (R^2) ตั้งแต่ 0.472 ถึง 0.915

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ ดังนี้

5 หมายความว่า ท่านมีการรู้/คาดหวังต่อการประเมินในชั้นเรียนในด้านนั้น ๆ ระดับมากที่สุด

4 หมายความว่า ท่านมีการรู้/คาดหวังต่อการประเมินในชั้นเรียนในด้านนั้น ๆ ระดับมาก

3 หมายความว่า ท่านมีความรู้/คาดหวังในการรู้การประเมินในชั้นเรียนในด้านนั้น ๆ ระดับปานกลาง

2 หมายความว่า ท่านมีการรู้/คาดหวังต่อการประเมินในชั้นเรียนในด้านนั้น ๆ ระดับน้อย

1 หมายความว่า ท่านมีการรู้/คาดหวังต่อการประเมินในชั้นเรียนในด้านนั้น ๆ ระดับน้อยที่สุด

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) วิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นด้วยวิธี Priority Needs Indexs แบบปรับปรุง (PNI_{Modified})

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 78.25 เพศชาย จำนวน คิดเป็นร้อยละ 21.75 ส่วนมากปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00 รองลงมาทำงานในโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 ทำงานอยู่ในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 และ ทำงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ระดับการศึกษา ส่วนมากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 335 คน คิดเป็นร้อยละ 83.75 จบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และจบการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25 ประสบการณ์ในการทำงาน ส่วนมากมีประสบการณ์ 2-5 ปี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมา มีประสบการณ์ต่ำกว่า 2 ปี และมากกว่า 10 ปี จำนวน อย่างละ 75 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 ส่วนมีประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 17.50 ภาระการสอนส่วนมากเป็นครูประจำชั้นหรือสอนมากกว่า 1 สาระการเรียนรู้ จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมา รับผิดชอบสอนสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 รับผิดชอบสอนสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 รับผิดชอบสอนสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 รับผิดชอบสอนสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 35 คน คิด

เป็นร้อยละ 8.75 รับผิดชอบสอนสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 5.00 รับผิดชอบสอนในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม และสุขศึกษาและพลศึกษา จำนวนอย่างละ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 และรับผิดชอบในสาระการเรียนรู้ศิลปะและสาระการเรียนรู้อื่นๆ อย่างละ 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.25

ตารางที่ 1 ความถี่ ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง

ตัวแปร	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	85	21.25
หญิง	315	78.75
ขนาดโรงเรียน		
เล็ก	40	10.00
กลาง	130	32.50
ใหญ่	220	55.00
ใหญ่พิเศษ	10	2.50
การศึกษา		
ปริญญาตรี	335	83.75
ปริญญาโท	60	15.00
ปริญญาเอก	5	1.25
ประสบการณ์		
ต่ำกว่า 2 ปี	75	18.75
2-5 ปี	180	45.00
6-10 ปี	70	17.50
มากกว่า 10ปี	75	18.75
สาระการเรียนรู้ที่สอน		
ภาษาไทย	40	10.00
คณิตศาสตร์	80	20.00
วิทยาศาสตร์	20	5.00
สังคม ฯ	10	2.50
สุขศึกษา ฯ	10	2.50
ศิลปะ	5	1.25
การงานอาชีพ ฯ	35	8.75
ภาษาต่างประเทศ	50	12.50
อื่นๆ	150	37.50

2. การหาความต้องการจำเป็นด้านการศึกษา การประเมินในชั้นเรียนของคุณในภาคตะวันออกเฉียง จากด้านที่ครูต้องการพัฒนามากไปหาน้อย

พบว่า ลำดับ 1 ครูมีความต้องการจำเป็นในด้าน จรรยาบรรณการประเมิน ลำดับ 2 ครูมีความ ต้องการจำเป็นในด้านการให้ระดับผลการเรียนของ นักเรียน ลำดับ 3 ครูมีความต้องการจำเป็นในด้านการ สื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล ลำดับ 4 ครูมี

ความต้องการจำเป็นในด้าน การรายงานผลของ การประเมินผล ลำดับ 5 การเลือกวิธีการประเมิน ลำดับ 6 การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ และ ลำดับ 7 การพัฒนาวิธีการประเมิน

ตารางที่ 2 ความต้องการจำเป็นโดยวิธี PN_{Imodifies}

ด้าน	ค่าเฉลี่ยของ สภาพที่คาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ยของ สภาพที่เป็น จริง (D)	(I-D)	PN _{Imodifies} (I-D)/D	ลำดับ
1. การเลือกวิธีการประเมิน	4.564	3.614	0.950	0.263	5
2. การพัฒนาวิธีการประเมิน	4.473	3.603	0.870	0.242	7
3. การรายงานผลของการประเมินผล	4.539	3.564	0.975	0.274	4
4. การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ	4.459	3.535	0.925	0.262	6
5. การให้ระดับผลการเรียนของนักเรียน	4.584	3.510	1.075	0.306	2
6. การสื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล	4.514	3.519	0.994	0.283	3
7. จรรยาบรรณการประเมิน	4.605	3.511	1.094	0.312	1

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้พบว่า ครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการจำเป็นที่จะพัฒนาด้านการรู้การประเมินในชั้นเรียนมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1) จรรยาบรรณการประเมิน (2) การให้ระดับผลการเรียนของนักเรียน (3) การสื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล (4) การรายงานผลของการประเมินผล (5) การเลือกวิธีการประเมิน (6) การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ และ (7) การพัฒนาวิธีการประเมิน มีความสอดคล้องกับ Stiggins (1991) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการรู้การประเมินในชั้นเรียน (Assessment literacy in classroom)

อภิปรายผลแยกได้ดังนี้ สาเหตุที่ทำให้ครูมีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับจรรยาบรรณการประเมินเป็นลำดับแรก เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายการเห็นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก ทำให้ต้องมีการปรับระดับผลการเรียนเพื่อช่วยนักเรียนของตน เพื่อให้มีผลการเรียนที่ดีและมีโอกาสที่จะได้เข้าศึกษาต่อในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง

รวมถึงการทำผลงานวิชาการที่ต้องเปิดเผยต่อสาธารณชน จึงทำให้การตระหนักถึงจรรยาบรรณด้านการประเมินเป็นลำดับแรก ดังนั้นควรส่งเสริมให้ทั้งครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรร่วมกันส่งเสริมและพัฒนาสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรภรณ์ แยมทิม (2556) และสอดคล้องกับ คุณสุภา (2556) ที่ได้มีการกำหนดมาตรฐานด้านการวัดและประเมินผลด้านจรรยาบรรณการประเมิน

รองลงมาคือครูมีความต้องการจำเป็นที่ต้องการพัฒนาด้านการให้ระดับผลการเรียนของนักเรียน โดยมีความต้องการพัฒนากระบวนการตัดสินผลการเรียนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการอภิปรายวิธีการให้ระดับผลการเรียนจากการประเมินที่หลากหลาย มีขั้นตอนการให้ผลการเรียนที่มีหลักการมีความยุติธรรมในการตัดสิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ไชยโส (2556) ที่มีการศึกษาความต้องการจำเป็นในเรื่องของการการให้ผลการเรียน ซึ่งมีความต้องการจำเป็นอยู่ในระดับที่ 3

ลำดับที่ 3 คือ การสื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล คือครูมีความต้องการพัฒนา ในการ

สื่อสารโดยครูต้องมีการทักษะในการแยกแยะและคัดกรองข้อมูลที่จะสื่อสารและรับสาร เช่น การรายงานพฤติกรรมและผลการเรียนให้ผู้ปกครองได้รับทราบ สอดคล้องพรทิพย์ ไชยโส (2556) ที่มีความต้องการจำเป็นอยู่ในลำดับที่ 2 และเป็นองค์ประกอบของการรู้การประเมินในชั้นเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ แยมทิม (2556) และ Stiggins (1999)

ลำดับที่ 4 คือ การรายงานผลของการประเมินผล โดยครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเกี่ยวกับคะแนนและการตีความหมายคะแนนจากวิธีการที่หลากหลาย การบริหารจัดการคะแนนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงคะแนนที่ได้จากการปฏิบัติในชั้นเรียนและจากงานที่ได้รับมอบหมาย ผ่านเกณฑ์การให้คะแนนที่เปิดเผยและมีความเป็นมาตรฐาน ใช้หลักการทางสถิติเข้าช่วยในการรายงานผลคะแนน สอดคล้องกับ พรทิพย์ ไชยโส (2556) และณิชา ชาติกุล (2552) รวมถึง พินดา วราสุนันท์ (2557) พบว่า นิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในด้านความทักษะทางการวัดและประเมินผล ความต้องการสูงสุดของนิสิตคือ ชิ้นรายงานผล นำผลที่ได้ไปแปลเพื่อนำกลับไปสื่อสารให้ผู้เรียนได้ทราบผลที่มีหาความต้องการจำเป็นสูงสุด

ลำดับที่ 5 การเลือกวิธีการประเมิน คือ ครูมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้เรียน ง่ายต่อการจัดการในชั้นเรียน มีความยุติธรรมรวมถึงการใช้ข้อมูลที่เป็นเหตุเป็นผลในการตัดสินใจ ข้อมูลที่ใช้ในการสนับสนุนหรือตัดสินใจ อาจมีความหลากหลายครูจำเป็นต้องทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของแต่ละแหล่ง ในทางปฏิบัติครูผู้สอนจะมีเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพื่อประเมินผลให้สอดคล้องกับแผนการของตนเองด้วยเหตุผลที่สนับสนุนในการเลือกใช้วิธีการประเมินที่มีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ไชยโส (2556) และณิชา ชาติกุล (2552) รวมถึง พินดา วราสุนันท์ (2557) ที่ได้ทำการวิจัย พบว่า การให้ระดับคะแนน การสรุปรายงานผลและการแปลความ

หมายของผลการประเมินการใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับ 4

ลำดับที่ 6 การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ หมายถึงครูมีความต้องการในการพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลด้านการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆ รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างมีประสิทธิภาพ มีข้อมูลด้านการจัดการด้านการประเมินเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กรไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การพัฒนาปรับปรุงการเรียนการสอน หลักสูตรการเรียนการสอน มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับพรทิพย์ ไชยโส (2556) และ ไพศาล คงภิมย์ชื่น (2547) ที่ได้ทำการวิจัย พบว่า การให้ระดับคะแนน การสรุปรายงานผลและการแปลความหมายของผลการประเมินการใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับ 4

ลำดับที่ 7 การพัฒนาวิธีการประเมิน คือครูมีความต้องการทักษะในการพัฒนาวิธีการประเมินโดยการพัฒนาวิธีการประเมินผลนั้นต้องเป็นการพัฒนาที่ใช้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่ได้รับความสนใจแพร่หลาย แต่ในทางปฏิบัตินั้นครูผู้สอนจะเลือกพัฒนาวิธีการพัฒนาการประเมินผลที่เหมาะสมนั้นด้วยกระบวนการที่ครูตัดสินใจภายใต้ข้อมูลที่ได้ในชั้นเรียนสอดคล้องกับพรทิพย์ ไชยโส (2556) และ ไพศาล คงภิมย์ชื่น (2547) ที่ได้ทำการวิจัย พบว่า การให้ระดับคะแนน การสรุปรายงานผลและการแปลความหมายของผลการประเมินการใช้เทคนิคและเครื่องมือในการประเมินผลการเรียนรู้ อยู่ในระดับ 4

การรู้การประเมินในชั้นเรียนของครูประกอบด้วย (1) การเลือกใช้วิธีการประเมิน (2) การพัฒนาวิธีการประเมิน (3) การรายงานผลของการประเมินผล (4) การใช้ผลการประเมินเพื่อการตัดสินใจ (5) การให้ระดับผลการเรียนของนักเรียน (6) การสื่อสารเกี่ยวกับการประเมินผล และ (7) จรรยาบรรณการประเมิน (วราภรณ์ แยมทิม 2556; Chapuis et al., 2012; Paterno, 2001; Popham, 2011; Stiggins, 1995) สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพครู

ในมาตรฐานที่ 5 เรื่องการวัดและประเมินผลการศึกษา (คุรุสภา, 2556) งานวิจัยของ วราภรณ์ แยมทิม (2556) พรทิพย์ ไชยโส (2556) และมาตรฐานในการวัดและประเมินผลในชั้นเรียน (American Federation of Teachers, National Council on Measurement in Education, & National Education Association, 1990) เมื่อครูมีการรู้การประเมินผลในชั้นเรียนจะส่งผลให้การประเมินผลตรงต่อความต้องการและทันต่อสถานการณ์ ส่งผลเพื่อการปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 การนำผลการการวิจัยไปใช้อ้างอิงนั้นต้องเป็นงานวิจัยที่มีการกำหนดขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือครูประถมศึกษา
 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป
 - 2.1 ผู้ที่สนใจหรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถนำสารสนเทศจากไปพัฒนาหรือส่งเสริมการรู้การประเมินของครูในชั้นเรียน
 - 2.2 ควรมีการทำการศึกษาในลักษณะวิจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการรู้การประเมินในชั้นเรียน

เอกสารอ้างอิง

- คุรุสภา. (2556). *มาตรฐานวิชาชีพครู* เข้าถึงได้จาก <http://www.ksp.or.th/ksp2013/download/index.php?l=th&mid=119>.
- ณิชิรา ซาติกุล. (2552). *การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อการพัฒนาสมรรถนะด้านการประเมินผลการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรทิพย์ ไชยโส. (2556). *การพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการประเมินการเรียนรู้ของนิสิตครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน*. *วารสารวิจัยการศึกษา*, 1(1), 11-19.
- พินดา วราสุนันท์. (2557). *การประเมินความต้องการจำเป็นด้านความสามารถทางการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู*. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์* 14(1), 27-37.
- เยาวดี รวงชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2550). *การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วราภรณ์ แยมทิม. (2556). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้การประเมินเป็นฐาน*. ใน สุวิมล ว่องวาณิช, *คู่มือการปฏิบัติการครูในการประเมินสู่การเรียนการสอน* (หน้า 36-47). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว) และจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557). *บัญชีสรุปจำนวนข้าราชการครูและพนักงานราชการสังกัด สพฐ. (ข้อมูล 10 มิ.ย.57)* เข้าถึงได้จาก <http://202.143.174.11/personnel/news2011/upfiles/1316.pdf>.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 เข้าถึงได้จาก <http://plan.bopp-obec.info/tmp/upload/2015-05-25-08-55-53.pdf>.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2551). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบ 2 (พ.ศ.2549-2553). กรุงเทพฯ: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน (2557, 6-7 พฤษภาคม). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21*. คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558) *คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้”* เข้าถึงได้จาก <http://academic.obec.go.th/web/node/460>.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- American Federation of Teachers, National Council on Measurement in Education, & National Education Association. (1990). *The Standards for Competence in the Educational Assessment of Students*. Retrieved from <http://www.unl.edu/buros/article3.html>.
- Chappuis, J., Stiggins, R. Chappuis, S., Arter, J. (2012). *Classroom assessment for student learning: Doing it right-using it well*. Assessment Training Institute.
- Partnership For 21st Century Skills (2009) *Framework for 21st century learning*. Retrieved From http://www.p21.org/documents/P21_Framework.pdf.
- Paterno, J. (2001). Measuring success: A glossary of assessment terms. In *Building cathedrals: Compassion for the 21st century*. Retrieved from <http://www.angelfire.com/wa2/buildingcathedrals/measuringsuccess.html>.
- Stiggins, R. J. (1999). Are you assessment literate? *The High School Journal*, 6(5), 20-23.
- Stiggins, R. J. (1995). *Assessment literacy for the 21st century*. Phi Delta Kappan, 77(3),238-245.

การขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

Operation of Social Enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province

กาลิมา อาหวัง^{1*}, มาริษา บัวนาค¹, ซอลีฮะห์ เจะเตะ¹, รุ่งนภา ชาตตรี¹, อุทัย ปริญญาสุทธินันท์²
Kalima Awang^{1*}, Marisa Buanak¹, Soleehah Cheteh¹, Rungnapa Chatree¹,
Utai Parinyasutinun²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 40 คน ได้แก่ ประธานกลุ่มอาชีพ จำนวน 3 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพ จำนวน 28 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา พบว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อันได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู ซึ่งใช้หลักการจัดการ อันประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินการตามแผน การตรวจสอบ และการแก้ไขปัญหา โดยสมาชิกของแต่ละกลุ่มให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี อีกทั้งยังใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน อันจักทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: วิสาหกิจเพื่อสังคม, คุณภาพชีวิต

Abstract

This qualitative research aimed to examine the operation of social enterprises in Hanthao Community, Pak Phayun District, Phatthalung Province using in-depth interviews, focus group discussions, and participant and non-participant observations to collect field data from 40 informants consisting of three chairpersons of vocational groups, 28 members of vocational groups,

¹ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาชุมชนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

* Corresponding author: e-mail: ka_my55@hotmail.com Tel.080-136-7987

four community leaders, three related officials and two academics. Data were also collected from related documents and research reports. Content analysis was performed with the data before a report was written using analytical description.

The study found three social enterprises in the Hanthao Community: Ban Huai Ruea Housewives Herbal Group, Ban Thale Miang Civil State Consumers Cooperative, and Ban Not Mu Production Cooperative. These three employed management principles consisting of planning, doing according to plan, checking, and acting to solve problems. Members of each group were found to be very cooperative. These enterprises also used SWOT analysis to analyze internal and external environments to obtain guidelines for development of the social enterprises of Hanthao Community toward sustainability. This would strengthen the community and improve the quality of life among people in the community.

Keywords : social enterprise, quality of life

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะการเปิดเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งส่งผลต่อวิถีชีวิตของคนไทยไม่มากก็น้อย ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงในระดับมหภาคที่เกิดขึ้นย่อมเป็นไปตามกลไกของระบบเศรษฐกิจ จึงทำให้การพัฒนาของระบบเศรษฐกิจในระดับชุมชน ทั้งในด้านการสร้างงาน การสร้างอาชีพ และการสร้างโอกาสให้แก่ผู้ประกอบการรายย่อยในระดับชุมชน มีความจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมใหม่ๆ ที่มีการแข่งขันมากขึ้น (เอกลักษณ์ ยิ้มวิไล และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2559, น. 38) ทำให้ต้องมีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดองค์กรชุมชนขึ้น โดยองค์กรชุมชนในที่นี้หมายถึง องค์กรซึ่งเป็นการร่วมมือของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำ หรือสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551)

ทั้งนี้ การบริหารจัดการคงจะหนีไม่พ้นการดำเนินงานขององค์กรภาคเอกชน เพื่อเพิ่มความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ และมีรูปแบบที่แข็งแกร่งขึ้น อันแสดงถึงเจตนาภรณ์ของผู้ประกอบการและองค์กรที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาชุมชนสังคมควบคู่ไปกับการประกอบธุรกิจ อันเป็นการดำเนินการในลักษณะดังกล่าว เริ่มด้วยกิจการที่อาจเรียกว่า “ความรับผิดชอบต่อสังคม” อันเป็นการดำเนินงานขององค์กรที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งภายในและภายนอกองค์กรด้วยการดำเนินงานที่สร้างความสมดุลแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พิพัฒน์ นันทนาธรณ์, 2558, น. 16) ซึ่งปรากฏการณ์ความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าว ยังช่วยเสริมสร้างผลกำไรในระยะยาวให้แก่องค์กร ช่วยให้การดำเนินการขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น และใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรให้ได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งทำให้องค์กรเป็นที่ยอมรับของสังคม (จตุพร จุ้ยใจงาม และพรชัย เทพปัญญา, 2557, น. 1233)

วิสาหกิจเพื่อสังคมเป็นการผนวกแนวคิดการพัฒนาสังคมกับการบริหารจัดการในรูปแบบ

การประกอบการ ที่เรียกว่า “ผู้ประกอบการทางสังคม” หากแต่การดำเนินการทางสังคมทั้งหมด ไม่ได้เป็นตัวชี้วัดว่าเป็นการประกอบการ โดยที่องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ต่อมาเกิดแนวคิดที่ว่าเมื่อสังคมก้าวหน้าก็จะเกิดการขยายขนาดของธุรกิจและมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เกิดปัญหาสังคมเพิ่มมากขึ้น จนส่งผลกระทบต่อประชาชน สภาพของชุมชน ตลอดจนสภาพสิ่งแวดล้อม เมื่อมิได้มีการแก้ไขอย่างถูกต้องปัญหาก็จะทวีความซับซ้อนหลากหลายและความรุนแรง จนยากที่หน่วยงานภาครัฐจะรับมือได้ทั้งหมด ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานของภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมสังคมและชุมชนในการแก้ปัญหา โดยเริ่มตั้งแต่การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อช่วยเหลือสังคมในบางประเด็นหรือบางปัญหา ที่เรียกว่า “กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม” ส่วนใหญ่มักมีลักษณะเป็นโครงการระยะสั้น และอาศัยความเข้มแข็งและประสบการณ์ของตลาดเอกชนในการบริหารธุรกิจมาเป็นแนวทางในการจัดให้กิจกรรมที่ดำเนินการนั้น สามารถรองรับการบริหารจัดการในเชิงธุรกิจเพื่อความต่อเนื่องและยั่งยืน จนกลายเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม (ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ, 2558, น. 33-34) โดยนับรวมตั้งแต่การนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ด้วยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (สมเกียรติ สกุลสุรเอกพงศ์, 2559, น. 47) และยังเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมหรือธุรกิจเพื่อสังคมนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ช่วยสร้างงาน สร้างรายได้ และทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วยังมีผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีการพัฒนาและเติบโตอย่างยั่งยืน (นิตินา ฐานิตธนกร, 2554, น. 31)

ชุมชนหารเทา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร เป็นชุมชนที่มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เพื่อความอยู่รอดของชุมชน โดยเกิดจาก

ความร่วมมือของคนในชุมชน อันได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีเป้าหมายที่สำคัญ นั่นคือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกิดกิจกรรมขึ้นภายในกลุ่ม รวมทั้งสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก ตลอดจนเกิดรายได้เสริมอีกด้วย

ด้วยเหตุที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร โดยใช้กระบวนการ PDCA และการวิเคราะห์ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกของวิสาหกิจเพื่อสังคมนั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน อันจักทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 40 คน ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพจำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 13 คน กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพจำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 7 คน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู ประกอบด้วย ประธานกลุ่มอาชีพจำนวน

1 คน สมาชิกกลุ่มอาชีพจำนวน 8 คน ผู้นำชุมชนจำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน และนักวิชาการ จำนวน 2 คน ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเขียนรายงานผลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษาการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง อันได้แก่ กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย รู้จักวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา วงจร PDCA กับการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา การวิเคราะห์ SWOT การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา และแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทาสู่ความยั่งยืน รายละเอียดมีดังนี้

รู้จักวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนหารเทา
กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 บ้านห้วยเรือ ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เริ่มดำเนินกิจการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 ใช้ชื่อว่า “กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ” โดยได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของเด็กในความอุปการะของมูลนิธิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวเด็ก โดยการแจกเปิดและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการผลิตไข่เค็ม เริ่มแรกทางกลุ่มมีการเลี้ยงเปิดไข่ เมื่อเวลาผ่านไปทำให้ไข่เปิดล้นตลาด จึงได้ตัดสินใจที่จะแปรรูปจากไข่เปิดมาเป็นไข่เค็ม เพื่อต้องการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิก โดยใช้วัตถุดิบที่มีในชุมชน แล้วนำไปทดลองขาย จากนั้นก็เริ่มกระจายออกสู่ตลาดและร้านค้าในชุมชน ซึ่งได้รับเสียงตอบรับค่อนข้างดี

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านทะเลเหมียง ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง จัดตั้งเป็นร้านค้าประชารัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 เริ่มต้นทางกลุ่มได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลผ่านกองทุนหมู่บ้านมาในแนวทางประชารัฐ จำนวน 500,000 บาท โดยมีเงื่อนไขว่าต้องนำเงินส่วนนี้ไปบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนและสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชน จึงมีการเรียกประชุม เพื่อสอบถามความคิดเห็นของชาวบ้าน ผลการประชุมได้เสนอให้มีการจัดตั้งร้านค้าประชารัฐขึ้นมา เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและรู้จักการออม ทั้งนี้ สมาชิกได้รับเงินปันผลเพื่อเป็นเงินเก็บให้แก่สมาชิกที่จะนำเงินมาเป็นทุนในการดำรงชีวิตต่อไป

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านโหนดหมู่ ตำบลหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง เริ่มแรกเป็นกลุ่มสตรีที่มีการดำเนินงานเฉพาะผู้หญิง ซึ่งผู้ชายและเด็กไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่มีแหล่งเงินทุนที่สามารถเข้าถึงได้ จึงมีการลงความเห็นกันให้เปลี่ยนมาเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ เพื่อให้ชาวบ้านทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม โดยเริ่มจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เมื่อปี พ.ศ. 2539 ซึ่งทำหน้าที่เป็นแหล่งออม โอนเงิน และการให้สินเชื่อ อัตราดอกเบี้ยต่ำ ทั้งนี้ กลุ่มได้รับรางวัลจำนวนมาก เช่น องค์การชุมชนแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่น รางวัลชนะเลิศระดับอำเภอตามโครงการคัดเลือกหมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข) รางวัลธนาคารออมสินกลุ่มสมาชิก สพข. ดีเด่น มีการบริหารจัดการที่ดี มีวินัยการออมดีเด่น และรางวัลกลุ่มออมทรัพย์ดีเด่น นอกจากนี้ กลุ่มยังมีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลดีเด่น โดยมีประธานและคณะกรรมการเป็นผู้ดูแลและร่วมการกำหนดกฎระเบียบกลุ่ม เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารงาน

สรุปได้ว่า กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐ และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต เหล่านี้ล้วนเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคมที่

มุ่งเน้นกิจกรรม เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ รวมทั้งทำให้วิสาหกิจเพื่อสังคมมีความเข้มแข็งและมั่นคง

วงจร PDCA กับการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนอาหารเทา

ผู้วิจัยใช้วงจรการบริหารงานคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงานตามแผน (Do) การตรวจสอบ (Check) และการแก้ไขปัญหา (Act) เป็นเครื่องมือในการศึกษา รายละเอียดมีดังนี้

การวางแผน

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ได้แก่ ประการแรก เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของสมาชิกในกลุ่ม ประการที่สอง เพื่อส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างกลุ่มให้เข้มแข็ง และประการที่สาม เพื่อสนับสนุนวิชาการและความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม โดยเน้นย้ำการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เพื่อลดต้นทุนการผลิตและไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมา

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ได้แก่ ประการแรก เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักการออมและนำเงินมาเป็นทุนในการดำรงชีวิต ประการที่สอง เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกได้รับเงินปันผล ซึ่งจะมีการปันผลปีละครั้ง เพื่อเป็นเงินเก็บให้แก่สมาชิก และประการที่สาม เพื่อให้สมาชิกสามารถซื้อสินค้าที่ราคาถูกกว่าร้านค้าทั่วไป อันเป็นการช่วยลดค่าครองชีพได้อีกทางหนึ่ง

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหมู มีวัตถุประสงค์ของกลุ่ม ได้แก่ ประการแรก เพื่อนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการออมเงิน และประการที่สอง เพื่อให้ชุมชนมีทุนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนอาหารเทา มีการวางแผนการจัดการกลุ่มโดยมีการดำเนินตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ โดยภาพรวมของแต่ละกลุ่มเป็นไปในทิศทางเดียวกัน นั่นคือ การส่งเสริมให้สมาชิกมีรายได้เสริมและสามารถพึ่งพาตนเองได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกอย่างเท่าเทียมกัน

การดำเนินงานตามแผน

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีการดำเนินงานตามแผน เริ่มต้นโดยกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองของเด็กในความอุปการะของมูลนิธิ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรายได้เสริมให้ครอบครัวเด็ก จึงมีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ อีกทั้งยังเป็นเงินเก็บสำหรับสมาชิก เพื่อเป็นทุนในการดำเนินงาน โดยจะนำเงินที่เหลือส่วนนี้เก็บไว้บวกกับกำไรที่ได้จากการขายไข่เค็ม นำมาปันผลในปลายปี ซึ่งการมีส่วนร่วมในการปฏิบัตินั้น ยังประกอบด้วยการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชนมาบริหารจัดการเป็นวัตถุดิบในการผลิต

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการของกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า เริ่มต้นโดยหน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนงบประมาณ จึงได้จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้า เพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดี และเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ร่วมกันด้วยการออมและการปันผลกำไร ที่สำคัญคือ คนในชุมชนสามารถซื้อสินค้าในราคาที่ไม่สูงมากนัก โดยจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อดูแลร้านค้าทุกวัน ๆ ละสองคน และมีฝ่ายการตลาดที่คอยจัดซื้อ รับสินค้าเข้าร้าน ฝ่ายบัญชี มีการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายแต่ละวัน โดยการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับที่ได้ตั้งไว้อย่างเคร่งครัด

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหมู มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการของกลุ่ม

ออมทรัพย์ โดยเริ่มต้นจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพึ่งพาตนเอง โดยเฉพาะการทำแผนชุมชนเพื่อวิเคราะห์ปัญหา จากนั้นจึงจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้น มีการตั้งกฎระเบียบของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมทุกวัน ที่ 15 ของเดือน มีการฝากเงินอย่าง ต่อเนื่องเพื่อเป็นเงินออม มีการปันผลปีละครั้ง ซึ่งเป็นการคืนกำไรให้กับสมาชิก ในส่วนของเงินกู้ยืม นั้น มีเงื่อนไขว่าต้องเป็นสมาชิกไม่น้อยกว่า 3 เดือน ฝากไม่ต่ำกว่า 100 บาท ทุกคนต้องมีสัจจะในการส่งเงินกู้ และที่สำคัญคือ สมาชิกได้รับสวัสดิการยามเจ็บไข้ได้ป่วย คลอดบุตร รวมทั้งช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส อีกทั้งยังมีการชี้แจงรายละเอียดรายรับ-รายจ่าย เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสอีกด้วย

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา มีการดำเนินงานตามแผนการจัดการ โดยคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับแผนงานตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่มีคุณภาพ อันจักนำไปสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

การติดตามตรวจสอบ

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีการติดตามตรวจสอบการจัดการกลุ่มจากผลตอบรับของตลาด โดยสมาชิกในกลุ่มร่วมกันประเมินผลการผลิตไขเค็มในแต่ละครั้ง นำผลที่ได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันพูดคุยถึงข้อดีและข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไข โดยมีสมาชิกในกลุ่มมาร่วมประเมินผลทุกที่มีการประชุม เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากขึ้น

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีการติดตามตรวจสอบการจัดการกลุ่ม โดยมีการตรวจสอบบัญชีเดือนละครั้ง เพื่อให้ง่ายต่อการบริหารงานและมีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายเป็นประจำทุกวัน หลังจากร้านค้าปิดทำการ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงานและสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งมีการชี้แจงรายละเอียดยอดการซื้อขายให้สมาชิกได้ทราบ เพื่อทำให้เกิดความ

เป็นธรรมแก่ทั้งสองฝ่ายระหว่างสมาชิกและคณะกรรมการกลุ่ม

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนด

หมู่ มีการติดตามตรวจสอบการจัดการกลุ่ม โดยความสำเร็จของกลุ่ม คือ การมีสมาชิกเพิ่มขึ้นในแต่ละปี คนในชุมชนให้ความเชื่อถือกลุ่ม มีกองพัฒนาชุมชนของอำเภอปากพะยูนและธนาคารออมสินเข้ามาตรวจสอบเงินฝากประจำและเงินกู้ยืมในแต่ละเดือน ซึ่งทำให้กลุ่มได้รับรางวัลจำนวนมาก ทั้งในระดับอำเภอและระดับจังหวัด ทำให้เกิดความไว้วางใจและได้รับความเชื่อถือจากชุมชนมาโดยตลอด

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา มีการติดตามตรวจสอบการจัดการ ซึ่งช่วยให้กลุ่มสามารถปรับปรุงและแก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นได้ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแรงผลักดันให้มีประสิทธิภาพในการทำงานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการปฏิบัติงานเป็นระบบ มีความโปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

การปรับปรุง

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีการปรับปรุงการจัดการกลุ่ม สมาชิกมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น ปรัชญาหรือ และเสนอความคิดเห็นของตนเองในการตัดสินใจ ซึ่งมีประธานกลุ่มเข้ามา มีบทบาทในการดูแลสมาชิก พร้อมให้สมาชิกเสนอความต้องการต่อกลุ่ม รวมทั้งหาแนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ราบรื่น

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเล

เหมียง มีการปรับปรุงการจัดการ โดยคณะกรรมการกลุ่มร่วมกันชี้แจงข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม พร้อมหาแนวทางการแก้ไข เพื่อทำให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนด

หมู่ มีการปรับปรุงการจัดการกลุ่มออมทรัพย์ โดยสมาชิกมาร่วมแสดงความคิดเห็นทุกครั้งที่มีการประชุม เพื่อนำปัญหาที่พบมาปรับปรุงแก้ไข โดยมี

ประธานเป็นผู้นำข้อเสนอของแต่ละฝ่ายมาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อหาข้อตกลง ซึ่งขณะนี้ ถือว่ากลุ่มประสบความสำเร็จ เนื่องจากมีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นจากเดิม และได้รับการตอบรับและความไว้วางใจจากสมาชิกและคนทั่วไป

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทา มีการปรับปรุงปัญหาที่พบภายในกลุ่ม จากการติดตามตรวจสอบ โดยศึกษาถึงปัญหาของกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขอย่างยั่งยืน โดยเริ่มแก้ไขที่สาเหตุ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่แตกต่างกัน อีกทั้งยังได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งคนในชุมชนที่ได้ร่วมกันประชุมหารือและแก้ปัญหากันด้วยความตั้งใจจริง

การวิเคราะห์ SWOT การจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทา

การวิเคราะห์ SWOT ทำให้ทราบถึงปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในที่ส่งผลต่อการจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทา รายละเอียดมีดังนี้

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ มีการเลี้ยงเปิดแบบธรรมชาติ ปราศจากสารเร่งและสารเคมี วัตถุดิบบางส่วนเป็นทุนที่มีอยู่ในชุมชน สมาชิกมีความสามัคคีกัน มีต้นทุนในการผลิตน้อย และมีกลยุทธ์ในการจำหน่ายสินค้า ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ไข่เปิดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของกลุ่ม ลักษณะผลิตภัณฑ์ยังไม่โดดเด่น สมาชิกยังขาดทักษะในการผลิต ผลิตภัณฑ์ยังไม่ขึ้นทะเบียนอาหารและยา และไข่เค็มสมุนไพรมันเป็นสินค้าแปลกใหม่ ลูกค้ายังไม่คุ้นเคย ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) ให้การสนับสนุนด้วยดี อีกทั้งยังสามารถยกระดับการทำงานของกลุ่มให้มีลักษณะเป็นมืออาชีพได้ ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ การแข่งขันในตลาดไข่เค็มมีสูง ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงทำให้ไข่เปิดมีน้อยลง และไม่มีอาคารสำหรับการทำไข่เค็มเป็นการเฉพาะ

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมียง มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ประธานกลุ่มเป็นที่ยอมรับของสมาชิก คณะกรรมการและสมาชิกให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และที่ตั้งร้านค้าอยู่ในชุมชน ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ สถานที่ตั้งยังเป็นพื้นที่เช่าและน้ำท่วมได้ง่าย ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐช่วยเข้ามาตรวจสอบและให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนดง มีปัจจัยภายในที่เป็นจุดแข็ง ได้แก่ ประธานกลุ่ม กรรมการ และสมาชิกมีความซื่อสัตย์สุจริต และความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ จึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ขณะที่จุดอ่อน ได้แก่ ไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัย ส่วนปัจจัยภายนอกที่เป็นโอกาส ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่อุปสรรค ได้แก่ ความผันผวนทางสภาพเศรษฐกิจ

สรุปได้ว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทา มีจุดแข็งในเรื่องของประธาน กรรมการและสมาชิกที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นแบบเครือญาติ จึงมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความโปร่งใสในการทำงานอีกด้วย

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทาสู่ความยั่งยืน

กิจกรรมต่าง ๆ ของวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทา ล้วนต้องอาศัยเงินทุนในการพัฒนา กิจกรรมนั้น ๆ โดยต้องคำนึงถึงความสามารถในการหาแหล่งเงินทุน และความร่วมมือของคนในชุมชน อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนนหารเทาสู่ความยั่งยืนต่อไป

กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ เป็นกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย (ปากพะยูน) ซึ่งส่งเสริมการเลี้ยงเปิดไข่ โดยมีโครงการสนับสนุนพันธุ์เปิดบางส่วนให้

สมาชิกนำไปเลี้ยง เพื่อสร้างรายได้ ต่อมากลุ่มได้คิดหาวิธีเพิ่มมูลค่า โดยการแปรรูปไข่เปิดที่ล้นตลาดให้เป็นไข่เค็มสมุนไพร ซึ่งมีความแตกต่างจากไข่เค็มทั่วไป โดยเฉพาะการสอดแทรกภูมิปัญญาชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นดินที่ใช้สำหรับพอกไข่หรือสมุนไพร ต่างเป็นทุนทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ฉะนั้น หากกลุ่มต้องการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องมีการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่ม นั่นคือ มีสูตรไข่เค็มของตนที่มีความเฉพาะเจาะจง และขึ้นทะเบียนอาหารและยา (อย.) รวมทั้งผ่านกระบวนการตรวจสอบเครื่องหมายฮาลาล ตลอดจนมีสถานที่ในการผลิตที่แน่นอน นอกจากนี้ ยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐอย่างจริงจัง เพื่อนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานคุณภาพสินค้า

กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมี้ยง มุ่งเน้นให้สมาชิกรู้จักการออม เพื่อนำเงินมาเป็นทุนในการดำรงชีวิต ซึ่งสมาชิกจะได้รับเงินปันผลปีละครั้ง รวมทั้งสามารถซื้อสินค้าที่ราคาถูกกว่าร้านค้าทั่วไป ฉะนั้น หากกลุ่มต้องการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องมีสถานที่ตั้งกลุ่มสหกรณ์ร้านค้าเป็นของตนเอง และเพิ่มสินค้าในร้านค้าให้มากขึ้น โดยเฉพาะอุปกรณ์การเกษตร รวมทั้งเปิดรับสินค้าของคนในชุมชนมาวางจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน

กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู่ มุ่งเน้นนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการออมเงิน รวมทั้งส่งเสริมให้สมาชิกฝากออมและกั๊ยืมเงิน เพื่อเป็นทุนหมุนเวียน ฉะนั้น หากกลุ่มต้องการพัฒนาไปสู่วิสาหกิจเพื่อสังคม จำเป็นต้องส่งเสริมให้สมาชิกวางแผนการใช้เงินในแต่ละเดือน เพื่อจ่ายต่อการวางแผนในรายปี ช่วยลดค่าใช้จ่าย และป้องกันการเกิดหนี้สินตามมา เมื่อมีทุนแล้วก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพึ่งพาตนเองได้

สรุปได้ว่าวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา ล้วนแล้วแต่มีแนวทางการพัฒนา เพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องอาศัยการระดมทุนและนำความเข้มแข็งของสมาชิกมาเป็นกลไกขับเคลื่อนให้กลุ่มสามารถบริหารจัดการไปในทิศทางที่ดีขึ้น อันจักนำไปสู่ความยั่งยืนของวิสาหกิจเพื่อสังคมต่อไป

อภิปรายผล

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง และควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

มุมมองวิสาหกิจเพื่อสังคมกับความรับผิดชอบต่อสังคม

หากพูดถึงความรับผิดชอบต่อสังคม คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นการดำเนินงาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ต่างต้องคำนึงการช่วยเหลือสังคมให้สามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างมีคุณภาพ โดยส่งผลดีให้องค์กร รวมทั้งสมาชิกให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี รายละเอียดมีดังนี้

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจ
กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประชารัฐบ้านทะเลเหมี้ยง เป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งขึ้นภายในชุมชน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์ เนื่องจากแรกเริ่มเข้ากลุ่มต้องมีค่าสมัครสมาชิก จำนวน 300 บาทต่อคน เพื่อปันผลในแต่ละปี ซึ่งสมาชิกสามารถนำเงินที่ได้ไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับ มนตรี พิริยะกุล และบุญทวารธณวิงวอน (2555, น. 101) ที่ศึกษาอิทธิพลเชิงโครงสร้างของความสามารถขององค์กรและชื่อเสียงที่มีต่อผลการดำเนินงานและการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร พบว่า องค์กรธุรกิจที่จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตสินค้าและบริการ มักมีแรงจูงใจหลัก คือ ผลกำไร และต้องเป็นกำไรสูงสุด ฉะนั้น องค์กรธุรกิจจึงต้องรับผิดชอบต่อการสร้างผลกำไร

ต่อหุ้นให้สูงอยู่ตลอดเวลา และผูกพันว่าต้องเป็น เช่นนี้เสมอ เท่าที่ฟังเป็นไปได้อีกทั้งยังต้องสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจนี้ ถือเป็นฐานล่างของปริมิตการพัฒนา

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสังคม
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหนองหญ้า เป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นให้สมาชิกรู้จักการออมและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจัดให้มีสวัสดิการแก่สมาชิกยามเจ็บไข้ได้ป่วย คลอดบุตร และเสียชีวิต นอกจากนี้ ยังให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ด้อยโอกาส ผู้พิการ และผู้ประสบภัยพิบัติ อันเป็นการช่วยเหลือเบื้องต้น เช่นเดียวกับ จินตวีร์ เกษมสุข (2559, น. 261, 263) ที่อธิบายว่า ความรับผิดชอบต่อองค์กรมีต่อสังคม มิได้อาศัยเพียงกิจกรรมเพื่อสังคมที่แยกต่างหากจากการดำเนินธุรกิจ แต่ยังรวมถึงบทบาทในการดูแลรับผิดชอบต่อผลกระทบจากกระบวนการทางธุรกิจ นับตั้งแต่การจัดการผลกระทบเชิงลบ ไปจนถึงการส่งมอบผลกระทบเชิงบวกในรูปของคุณค่าให้แก่ผู้มีส่วนได้เสียและสังคมโดยรวม ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้เสียในที่นี้หมายถึง บุคคล ชุมชน หรือองค์กรใดๆ ที่ให้ความสนใจต่อการดำเนินการและกิจกรรมขององค์กรหนึ่ง ซึ่งผลการดำเนินงานขององค์กรนั้น สามารถส่งผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้เสียได้ทั้งสิ้น

ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มแม่บ้านสมุนไพรบ้านห้วยเรือ เป็นกลุ่มเลี้ยงเปิดไข่แบบธรรมชาติ ปราศจากสารเร่งและสารเคมี อีกทั้งยังแปรรูปไข่เปิดที่ล้นตลาดด้วยการผลิตไข่เค็มสมุนไพรที่ไว้วัตถุดิบจากธรรมชาติเช่นกัน ซึ่งเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการสร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกในกลุ่ม สอดคล้องกับ เจษฎา ษณัญชนะ (2554, น.3) ที่ศึกษาความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจปุ๋ยเคมีในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน พบว่า นโยบายการดำเนินงานและกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมก็คือ การช่วยเหลือดูแลสุขภาพ การส่งเสริมและสนับสนุนชุมชนใน

ด้านการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาการเกษตร รวมทั้งการป้องกันตนเองจากสารพิษ ตลอดจนการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรม

มุมมองวิสาหกิจเพื่อสังคมกับการพัฒนาชุมชน

องค์กรชุมชนเป็นองค์กรซึ่งเป็นการร่วมของชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือ ชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ซึ่งจัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ไม่ว่าประชาชนจะจัดตั้งกันขึ้นเอง หรือโดยการแนะนำหรือสนับสนุนของหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือองค์กรพัฒนาเอกชน ลักษณะขององค์กรชุมชนกับการพัฒนาชุมชนเป็นการรวมกลุ่มของสมาชิกในชุมชน โดยจัดตั้งกลุ่มที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานความต้องการของสมาชิก จึงเกิดเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้น โดยการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการให้คณะกรรมการและสมาชิกการดำเนินงานตามกฎระเบียบ เมื่อเกิดกิจกรรมกลุ่มขึ้นจึงทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และสร้างรายได้เสริม รวมทั้งปลูกฝังให้คนในชุมชนรู้จักประหยัดอดออม พร้อมวางแผนการใช้ชีวิต ล้วนแล้วแต่เป็นการพัฒนากิจกรรมของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ดังที่ อิศเรศ ศันสนีย์วิทยากุล (2556, น. 46) อธิบายว่า ประเทศไทยมีองค์กรหรือหน่วยงานระดับชุมชนจำนวนมาก อันเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสหกรณ์ตั้งแต่หลายช่วงทศวรรษที่ผ่านมา รวมทั้งนโยบายของรัฐเกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการประกอบกิจการเพื่อสังคมแล้วนั้น สำนักงานสร้างเสริมกิจการเพื่อสังคมแห่งชาติ จึงถูกตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2553 ในฐานะเป็นหน่วยงานเชิงยุทธศาสตร์ของรัฐบาล เพื่อสร้างปัจจัยแวดล้อมในการสนับสนุนให้เกิดการใช้ทางสังคม และแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจ เป็นเครื่องมือไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยมีจุดมุ่งเน้นที่การร่วมมือกับหน่วยงานทุกระดับ เพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาชุมชนสังคมอย่างยั่งยืน

มุมมองวิสาหกิจเพื่อสังคมกับคุณภาพชีวิต

วิสาหกิจเพื่อสังคมมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ซึ่งถ้าทำได้นั้น ร้อยละ 70 ต้องคืนให้สู่ชุมชน โดยเฉพาะต้องนำไปสู่การจ้างงานของคนในชุมชน ทั้งเด็ก คนสูงอายุ คนพิการ และคนยากจน มีเพียงร้อยละ 30 ของกำไรเท่านั้น ที่นำไปสู่การดำเนินธุรกิจต่อไป ดังที่ พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621) พ.ศ. 2559 ระบุว่า วิสาหกิจเพื่อสังคมตั้งอยู่ หรือมีเป้าหมายในการจัดตั้งตั้งแต่แรกเริ่มในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนสังคมหรือสิ่งแวดล้อม โดยมีได้มุ่งสร้างกำไรสูงสุดต่อผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน และนำผลกำไรไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ไปลงทุนในกิจการของตนเอง หรือใช้เพื่อประโยชน์ของเกษตรกร ผู้ยากจน คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส หรือใช้เพื่อประโยชน์ส่วนรวมอื่น ๆ สอดคล้องกับ วนิตา ภูศิริ และสุรีย์ ธรรมิกบวร (2558, น. 463) ที่ศึกษาการพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสตรีบ้านหนองมะนาว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสามารถนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร และกำหนดแผนกลยุทธ์ รวมทั้งการวางแผนธุรกิจในระดับต่าง ๆ ด้วยการคำนึงถึงการทำธุรกิจอย่างพอประมาณ หรือสัดส่วนกำไรที่เหมาะสมและยั่งยืนในระยะยาว ความมีเหตุผลด้วยการดำเนินธุรกิจอย่างซื่อตรง ไม่เบียดเบียนพนักงานและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมของคนรุ่นถัดไป และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจ ทั้งในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยง หรือหากเลี่ยงไม่ได้ ก็พยายามลดความเสี่ยงให้มากที่สุด เพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน

สรุป

วิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา อันเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านสมุนไพรมันห้วยเรือ กลุ่มสหกรณ์ร้านค้าประจำหมู่บ้านทะเลเหมียง และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโหนดหมู ซึ่งต่างก็มีเป้าหมายเดียวกัน นั่นคือ การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ไปพร้อมกัน โดยนำเงินในส่วนที่ได้จากการปันผลกำไรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้เกิดความอยู่ดีกินดีของคนในชุมชน อันจักนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้

ภาครัฐและเอกชนควรสนับสนุนงบประมาณให้กับวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา เพื่อให้สามารถดำเนินกิจการต่อไปได้อย่างมั่นคง รวมทั้งต้องสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างวิสาหกิจเพื่อสังคมอื่น ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการบริหารจัดการวิสาหกิจเพื่อสังคมของชุมชนทหารเทา เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จตุพร จุ้ยใจงาม และพรชัย เทพปัญญา. (2557). กิจการเพื่อสังคม แนวโน้มระบบทุนนิยมสมัยใหม่ กรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 7(3), 1229-1242.
- จินตวีร์ เกษมศุข. (2559). แนวทางความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรสู่การดำเนินธุรกิจที่ยั่งยืน. *วารสารปัญญาภิวัตน์*, 8(2), 261-270.
- เจษฎา ชันธุ์ชนะ. (2554). ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจปุ๋ยเคมีในอำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- นิตนา ฐานิตชนกร. (2554). Social Enterprise: ธุรกิจแห่งการสร้างสรรค์สังคม. *วารสารนักบริหาร*, 31(2), 30-35.
- พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 621) พ.ศ. 2559. (2559, 30 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนที่ 76 ก, หน้า 13-14.
- พระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551. (2551, 8 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 125 ตอนที่ 31 ก, หน้า 27.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2558). บทบาทของซีเอสอาร์และวิสาหกิจเพื่อสังคมกับการแก้ปัญหาสังคม. *วารสารพัฒนาสังคม*, 17(2), 13-34.
- มนตรี พิริยะกุล และบุญทวรรณ วิงวอน. (2555). อิทธิพลเชิงโครงสร้างของความสามารถขององค์กรและชื่อเสียงที่มีต่อผลการดำเนินงานและการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 5(1), 97-115.
- วนิดา ภูศิริ และสุรีย์ ธรรมิกบวร. (2558). การพัฒนากลุ่มอาชีพตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มสตรีบ้านหนองมะนาว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี, ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2558). การศึกษารอบแนวคิดเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 20(2), 30-47.
- สมเกียรติ สกุลสุรเอกพงศ์. (2559). มูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์และบริการในกิจการเพื่อสังคม. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 5(3), 46-56.
- อิศเรศ ตันสนีย์วิทยากุล. (2556). การศึกษาวิเคราะห์นโยบายการส่งเสริมกิจการเพื่อสังคมโดยใช้ตัวแบบเครือข่ายนโยบาย. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(2), 39-57.
- เอกลักษณ์ ยิ้มวิไล และทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. (2559). การบูรณาการกิจการเพื่อสังคมและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษากิจการเพื่อสังคมในประเทศไทย. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์*, 16(2), 36-49.

รำโทน : อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

“Ram-Thon”: Kantarawichai District, Mahasarakham Province.

คมกริช การินทร์¹

Khomkrich Karin¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ เขียนจากงานวิจัยเรื่อง รำโทน อ.กันทรวิชัย ที่ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ และแนวทางมานุษยวิทยาการดนตรี โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อคือ 1. เพื่อศึกษา บริบทของรำโทน ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม, 2. เพื่อวิเคราะห์การแสดงรำโทน แบบดั้งเดิม ของ ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม การศึกษาพบดังนี้

1. รำโทน ของชาวกันทรวิชัยนี้ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ที่อพยพมาจากจังหวัดโคราช ซึ่งไม่ทราบแน่นอนว่าย้ายมาอยู่ในช่วงใด ใช้เล่นในงานบุญประเพณีประจำปี ผู้ที่ยังคงจดจำทำนองจังหวะ และทำรำได้นั้น เป็นผู้สูงอายุ มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป

2. นักแสดงประกอบด้วยทั้งชายและหญิง ผู้แสดงหญิง สวมเสื้อแขนยาว นุ่งโจงกระเบน หม่มสไบ ทัดดอกไม้ ผู้แสดงชายสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น นุ่งโสร่งสำเร็จ ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว เครื่องดนตรีประกอบด้วย โทน, ฉิ่ง และ โหม่ง บทเพลงที่เป็นเพลงสมัยนิยม รูปแบบการแสดงรำเป็นวงกลม มีการไหว้ครูก่อนการแสดง และโอกาสในการแสดงคืองานสงกรานต์ และงานประจำปี

คำสำคัญ : รำโทน, กันทรวิชัย

Abstract

This article is adapted from “Ram-Thon”: Kantarawichai District, Mahasarakham Province. It was evaluated with qualitative and ethnomusicology studies. The aims were (1) to study the text of “Ram-Thon”, and (2) to analyze the performance of “Ram-Thon”. The results revealed the following information.

1. Ram-Thon of Kantharawichai was inherited from ancestors and immigrants from Nakhon Ratchasima. The time of their movement is unknown. In the present time it is played at annual traditional functions. Those who still remember the melody, rhythm and dance are the elderly with an average age of 50.

2. Performers include both men and women, the actress wears a long-sleeve shirt, “Jong-Kra-Bane” ,Blanket or Shawl and flower, while the actor wears a short-sleeved shirt, and a sarong

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² Assistant, College of Music Mahasarakham University

with a cloth belt. The Music Instruments include “Thon”, “Mong” and “Ching”. The songs used are popular. The pattern of show dancers forms a circle. The opportunity to show presents itself during the annual Songkran Festival.

Keywords: “Ram-Thon”, Kantarawichai.

บทนำ

การรำเป็นวง เป็นลักษณะหนึ่งของการรวมกลุ่มกันในสังคมซึ่งมีมาแต่โบราณ อาจเริ่มมาจากการเต้นรำในพิธีกรรมของมนุษย์ในยุคโบราณ ทั้งนี้ มนุษย์ในยุคเริ่มแรกที่ยังไม่มีการพัฒนาการรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนหมู่บ้าน การเช่นสรวงบูชาสิ่งเหนือธรรมชาติ จึงเป็นพิธีกรรมของมนุษย์ในยุคเริ่มแรก การร้องรำจึงถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมของสังคม เช่น พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมเกี่ยวกับชุมชนหรือสังคมเป็นส่วนรวม ต่อมาเกิดการพัฒนามากขึ้น การร้องรำแบบเดิมก็เปลี่ยนแปลงเป็นเพื่อความสวยงามและความบันเทิง

รำโทนเป็นการละเล่นพื้นบ้านที่มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากกฎหมายที่ตราห้ามเล่นรำโทนในเขตหวงห้าม จึงน่าจะสันนิษฐานได้ว่า รำโทนเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาด้วย ซึ่งจุดกำเนิดไม่สามารถระบุชี้ชัดได้ว่าเกิดขึ้นที่ใด แต่อาจจะเกิดจากชุมชนเมืองที่มีคนอยู่มาก เพราะเป็นการละเล่นที่สร้างความสนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม และเพื่อให้ประชาชนเกิดความสามัคคีในกลุ่มอีกด้วย จึงเป็นไปได้ว่า ต้นกำเนิดการรำโทนอาจจะเกิดขึ้นบริเวณภาคกลาง และแพร่กระจายออกไปในพื้นที่ต่างๆ ที่ติดต่อกัน รำโทน เป็นการละเล่นพื้นบ้านที่นิยมเล่นกันทั่วทุกภาคของประเทศไทย การเล่นรำโทนได้รับความนิยมสูงสุดสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม

ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นอาจารย์สอนดนตรี และมีความรู้ด้านการแสดงพื้นบ้าน และอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับดนตรีศิลปวัฒนธรรม ซึ่งสามารถ

ที่จะเข้าไปศึกษา เก็บข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการฟื้นฟู รำโทน รวมทั้งปรับปรุงการแสดงให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน อันจะส่งผลให้เยาวชนได้กลับมาสนใจ การแสดงนี้ เป็นแนวทางในการอนุรักษ์รำโทนไว้ด้วย

ดังนั้นข้าพเจ้าจึงสนใจที่จะเข้าไปศึกษารำโทน ในหมู่บ้าน ชนม์จิน ต.โคกพระ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และทำการฟื้นฟู พร้อมปรับปรุงหรือประยุกต์ ให้ตรงตามความต้องการของคนในชุมชน ในการนำไปใช้ประโยชน์ในชุมชน ของชาวกันทรวิชัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล เรื่องรำโทน ในด้านต่าง ๆ ตามเอกสาร หนังสือ งานวิจัย ตำรา ที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาหาข้อมูลในพื้นที่ จากกลุ่มชาวบ้าน โดยใช้บ้านของนายศีลธรรมและนางพุลศรี รอบวงค์จันทร์ เป็นศูนย์กลางในการประชุมเพื่อทำการรวบรวมข้อมูล ในด้านต่าง ๆ มีการลงเก็บข้อมูลในช่วงเดือน เมษายน-พฤษภาคม และประชุมกลุ่มในวันที่ 7 พฤษภาคม 2558 และในวันที่ 4 มิถุนายน 2558

3) นำข้อมูลที่ได้ มาจัดกลุ่ม เพื่อความชัดเจนตามประเด็นหัวข้อในการศึกษา

4) นำนิสิต และทีมงานเข้าร่วมฝึกหัดรำโทน จากกลุ่มนักดนตรีและนักแสดง

5) จัดการอภิปรายร่วมกันกับชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่าง ๆ เกี่ยวกับรำ

โทน

2. ขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์

ในด้านบริบทของรำโทน ผู้วิจัย ศึกษาวิเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- 1) ประวัติที่มาของการแสดงรำโทน
- 2) องค์ประกอบของการแสดง รำโทน

ได้แก่ บทเพลง ทำรำ เครื่องดนตรี เครื่องแต่งกาย ในด้าน การศึกษาวิเคราะห์ การแสดงรำโทน แบบดั้งเดิม ผู้ศึกษา เก็บข้อมูลจากการแสดงที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันที่สืบทอดต่อกันมาของชาวบ้านโดยใช้ข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก แล้วทำการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ผู้แสดง
- เครื่องแต่งกาย
- เครื่องดนตรี
- บทร้อง
- รูปแบบการแสดง
- ทำรำและกระบวรรำ
- โอกาสที่แสดง

3. ชั้นสรุปและการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัย นำเสนอโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ผลการวิจัย

1. ด้านประวัติความเป็นมา

ประวัติความเป็นมา พบว่า รำโทน ของชาวกันทรวิชัยนี้ ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษที่อพยพมาจากจังหวัดโคราช ซึ่งไม่ทราบแน่นอนว่าย้ายมาอยู่ในช่วงใด และการเล่นรำโตนดังกล่าวนี้ ก็ได้รับสืบทอดต่อกัน โดยใช้เล่นในงานบุญประเพณีประจำปี ที่เป็นงานรื่นเริงต่าง ๆ ได้แก่ งานสงกรานต์ หรืองานบุญประจำปี เป็นต้น

ในปัจจุบันการเล่นรำโตนนั้นจากข้อมูลพบว่า ผู้ที่ยังคงจดจำทำนองจังหวะและทำรำได้นั้นเป็นผู้สูงวัย มีอายุตั้งแต่ 50 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีทั้งข้าราชการบำนาญและ ชาวบ้าน ซึ่งได้รวมกลุ่มกัน

ฝึกซ้อม เวลาที่มีงานประจำปี หรือมีงานโชว์ในที่ต่าง ๆ ถ้ามีการติดต่อมา โดยองค์ประกอบของการแสดง วิเคราะห์ได้ ดังนี้

2. องค์ประกอบการแสดง

องค์ประกอบการแสดง

2.1 ผู้แสดง

รำโทน อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคามส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งจะมีการร้องและรำร่วมกันเป็นคู่ๆ โดยผู้แสดงชาย – ผู้แสดงหญิง หรือ ผู้แสดงหญิง – ผู้แสดงหญิง (หากนักแสดงที่เป็นผู้ชายไม่พอก็จะใช้นักแสดงผู้หญิงแต่งตัวให้เป็นผู้ชายแทน) ผู้แสดงมีจำนวนเป็นคู่ โดยทั่วไปไม่น้อยกว่า 4 คู่ ทั้งนี้อาจมีจำนวนลดน้อยลงขึ้นอยู่กับงานและโอกาสที่แสดง

2.2 เครื่องแต่งกาย

จากการศึกษา พบว่า การแต่งกายรำโทน อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคามมีการแต่งกาย คือ

- ผู้แสดงฝ่ายหญิง: สวมเสื้อแขนยาว นุ่งโจงกระเบน ห่มสไบทับ ทัดดอกไม้
- ผู้แสดงฝ่ายชาย: สวมเสื้อคอกลม แขนสั้น นุ่งโสร่งสำเร็จ ใช้ผ้าขาวม้าคาดเอว

ภาพประกอบที่ 1 การแต่งกายของผู้แสดงหญิงและผู้แสดงชาย

(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12 มีนาคม 2558)

การแต่งกายข้างบน ในส่วนของผู้ชาย เป็นการแต่งกาย สามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นแบบอีสานทั่วไปคือนุ่งโสร่ง และเสื้อคอกลม มีผ้าขาวม้าคาดพุง ส่วนผู้หญิงนั้น เป็นการรับอิทธิพล ของทางจังหวัดโคราช (หรือภาคกลาง ที่รำไท่นได้กระจายทั่วไป) คือการนุ่งโจงกระเบน ส่วนเสื้อก็เป็นแขนยาว และมีการห่มสไบ พร้อมทั้งทัดดอกไม้ด้วย

2.3 เครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงรำไท่นประกอบด้วย โทน, ฉิ่ง และ โหม่ง

3.1 โทน

ภาพประกอบที่ 2 โทนดินเผา

(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12 มีนาคม 2558)

โทนเป็นชื่อของเครื่องหนัง ที่ซึ่งหนังหน้าเดียว มีสายโยงเร่งเสียงจากขอบหนังถึงคอ มีหางยื่นออกไปและบานปลาย โดยเรียกชื่อตามเสียงที่ได้ยิน คือเสียง “ปะ โทน ปะ โทนปะ โทน โทน” คนเลยเรียกชื่อ ว่าโทน ตามเสียงที่ได้ยิน ในภาคกลางใช้สำหรับบรรเลงคู่กับรำมะนา โดยตีขัดสอดสลับกันตามจังหวะหน้าทับ จังหวะโทน ของ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม พบ 4 จังหวะ คือ จังหวะธรรมดา จังหวะอ้อปิท จังหวะคองก้า และ จังหวะม้าย่อง

จังหวะโทน ของ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม พบ ดังนี้

จังหวะธรรมดา							
..ปะ	โตน-ปะ	โตน-ปะ	โตน-โตน	..ปะ	โตน-ปะ	โตน-ปะ	โตน-โตน
จังหวะม้าย่อง							
..โตน	โตน-โตน	โตน-โตน	..ปะ	..โตน	โตน-โตน	โตน-โตน	..ปะ
จังหวะอ้อปิท							
ปะ-ปะ	โตน-ปะ	โตน-ปะ	โตน-ปะ	ปะ-ปะ	โตน-ปะ	โตน-ปะ	โตน-ปะ
จังหวะคองก้า							
ปะ-ปะ	ปะ-โตน	โตน-	โตน-โตน	ปะ-ปะ	ปะ-โตน	โตน-	โตน-โตน

โดยในจังหวะธรรมดา เป็นจังหวะพื้นฐานที่เหมือนกันกับพื้นที่อื่น ส่วนในจังหวะอ้อปิทนั้น คงได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตก ส่วนจังหวะคองก้านั้นคงได้รับอิทธิพล จากราวคองก้า ที่มีการเล่นทั่วไปในอีสาน ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตรงตามบริบทของรำไท่น ที่พบว่าเป็นขึ้นในช่วงดังกล่าว ส่วนจังหวะม้าย่อง นั้นน่าจะได้รับอิทธิพลจากดนตรีไทย เพื่อให้เกิดความคึกคัก และสนุกสนานของผู้รำ

ภาพประกอบที่ 3 โหม่ง

(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12 มีนาคม 2558)

จังหวะโหม่ง

..โหม่ง	..โหม่ง	..โหม่ง	..โหม่ง	..โหม่ง	..โหม่ง	..โหม่ง	..โหม่ง
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

2.4 บทร้อง

บทเพลงที่ใช้ร้องประกอบการละเล่นรำไท่น ของที่นี่ ใช้บทเพลงสมัยนิยมในการร้อง เช่น เพลงรักข้ามคลอง ปู่ไข่ไก่หลง ตามน่องกลีบสารคาม เป็นต้น โดยใช้เพลงที่สามารถร้องเข้ากับจังหวะกลองที่บรรเลง

ภาพประกอบที่ 4 การแสดง
(ที่มา: คมกริช การินทร์ บันทึกภาพวันที่ 12
มีนาคม 2558)

ในส่วนของบทร้องนั้น จากการศึกษาวิเคราะห์ได้ว่า ที่เป็นเช่นนี้ เพราะไม่มีใครสามารถจดจำเนื้อร้องที่เป็นของเดิมได้ อาจเนื่องจากขาดการถ่ายทอด หรือหลงลืมเนื่องจากปัจจุบันผู้ที่ยังคงร้องอยู่เป็นผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงอาศัยเนื้อร้องใหม่ ที่เป็นเพลงตามสมัยนิยมเพื่อสะดวก และมีความสุขสนุกสนานด้วย

2.5 รูปแบบการแสดง

ก่อนเริ่มการแสดง ผู้แสดงทั้งหมดจะเดินออกมาจากข้างเวทีพร้อมกันทั้งทางด้านซ้ายด้านขวา แล้วออกมาขึ้นเป็นแถวหน้ากระดานสลัฟพื้นปลา หรือวงกลม เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแสดงและผู้ชมสามารถมองเห็นผู้แสดงทุกคนได้ จากนั้น ผู้แสดงจะไหว้ซึ่งกันและกันตามวัฒนธรรมอันดีงามของไทย และเริ่มรำรำ โดยเดินไปเป็นวงกลม เหมือนกับรำวง

2.6 ทำรำและกระบวนรำ

กระบวนทำรำในการรำไท่นของชาวบ้าน ยังคงเป็นทำรำที่ไม่มีการกำหนดแบบตายตัว เป็นการย้ำเท้าเข้ากับจังหวะดนตรี และมีการยกมือวาดวงแขนไปตามความพอใจ ซึ่งในลักษณะดัง

กล่าวนั้น อยู่ภายใต้จังหวะของการย้ำเท้าไปตามจังหวะของเสียงโทน และในการวาดมือนั้นจะสัมพันธ์กับจังหวะการย้ำเท้า ซึ่งจะมีการตกลงว่า จังหวะตกของเท้า นั้นจะเป็นเท้าใด ในส่วนของการรำไท่นกันทรวิชัยพบว่าจังหวะตกอยู่ที่เท้าขวา ซึ่งอาจเป็นเพราะเรื่องความถนัดของคนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญของข้างขวาเป็นหลัก และถ้าเป็นการรำตามเนื้อร้องของบทเพลง จะมีการตีบท เช่น ถ้าพูดถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็ยกมือไหว้ ถ้าเป็นความรักก็ใช้มือประสานที่หน้าอก เป็นต้น และจะมีการข้อมก่อนถ้ามีเวลา ถ้าไม่มีเวลา ก็จะดูคู่แรกเป็นหลักในการทำทำรำ

2.7 โอกาสที่แสดง

โอกาสในการแสดงของรำไท่น ที่กันทรวิชัย จะพบเห็นในงานประจำปี คืองานสงกรานต์ของหมู่บ้าน หรือในวันพิเศษ เช่น การแสดงต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้ลดน้อยลง เนื่องจากอิทธิพลของการแสดง ต่าง ๆ ที่มีความสนุกสนานกว่าเข้ามาแทนที่

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การละเล่นรำไท่น ของ อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม เป็นการละเล่น ที่คล้ายกับรำไท่นที่พบทั่วไปในประเทศไทย เช่น ที่ จ.นครราชสีมา จ.ลพบุรี สอดคล้องกับหลักฐานงานวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน เช่น งานวิจัยของนุชนาฏ ดีเจริญ และคณะ ในเรื่องรำวงในเขตภาคเหนือตอนล่างและรำไท่นในประเทศไทย พบว่าโดยมีการรำเป็นคู่หญิง ชาย มีการรำเป็นวงกลม มีโทนเป็นเครื่องดนตรีประกอบหลัก มีบทร้องที่แสดงถึงสังคม หรือเกี้ยวพาราสี ซึ่งมีความคล้ายคลึงกัน แต่ของกันทรวิชัยนั้น เนื้อร้องใช้เพลงสมัยนิยมในการร้องประกอบ แตกต่างจากรำไท่นที่ปรากฏในที่อื่น ซึ่งเป็นเพราะไม่มีผู้ที่จดจำเนื้อร้องแบบเดิมๆ ได้มีเพียงผู้ที่จดจำจังหวะโทนได้ จึงนำมาบรรเลงและใช้เพลงร้องที่เป็นที่นิยมในปัจจุบันร้องผสมผสานเข้าไป

และในเรื่องดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาต่อจากโครงการนี้ โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลบริบทของรำโทนกันทรวิชัย แล้วนำมาสร้างสรรค์เนื้อร้องพร้อม กับทำรำของรำโทน เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้ สืบทอดต่อไป

ส่วนในการแต่งกายนั้นพบว่าในแต่ละที่มีการแต่งกายคล้ายกัน คือเสื้อแขนกระบอก แขนสั้น หรือยาว แตกต่างตามพื้นที่ และนิยมนุ่งโจงกระเบน ซึ่งที่กันทรวิชัย ผู้ชายนั้นนุ่งโจงแทน ซึ่งอาจเป็น เพราะวัฒนธรรมของคนอีสานนั้นผู้ชายนิยมนุ่งโจง ไม่ใช่โจงกระเบนซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทย-เขมร หรือของภาคกลางที่นิยมกัน แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมนั้นมีส่วนในการทำให้เกิดบทบาทต่อการ แต่งกายของผู้แสดง

ในเรื่องของจังหวะโทนนั้น พบว่ามีความคล้ายคลึงกันกับรำโทนในที่อื่น ๆ อาจมีจังหวะใหม่ เข้ามาบ้างตามเพลงสมัยนิยมที่นำมาร้องบรรเลง แต่ที่ใช้จังหวะโทนเป็นตัวกำกับในการบรรเลงเช่น เดิม และใช้โหม่งและฉิ่งเป็นเครื่องประกอบจังหวะ ทำให้เกิดความสุขสนุกสนานเหมือนกับทุกที่ที่พบในประเทศไทย ส่วนในเรื่องของบทเพลงนั้น จะเป็น เพลงสมัยนิยม สมัยใหม่ เนื่องจากไม่มีผู้จดจำเนื้อ ร้องได้ ซึ่งแตกต่างจากรำโทนในพื้นที่อื่นที่ยังคง รักษาเนื้อร้องไว้ได้เป็นอย่างดี เช่นในพื้นที่จังหวัด ลพบุรี และนครราชสีมา เป็นต้น ซึ่งเนื้อร้องจะ เป็นการเกี่ยวพาราฮี และมีการสอดแทรก เรื่อง การเมือง รวมทั้งพูดถึงวรรณคดี หรือนิทานพื้นบ้าน

ในท้องถิ่นนั้น ๆ ส่วนกระบวนการทำรำของกันทรวิชัย นั้น จะเน้นการย้ำทำเป็นหลัก ซึ่งการใช้มือในการ รำหรือการตีบทตามเนื้อร้องนั้นแทบไม่มีเลย ซึ่ง แตกต่างจากพื้นที่อื่น ที่ยังมีการใช้มือและตีบทไป ตามเนื้อร้อง แต่มีความคล้ายคลึงกันนั้นคือโอกาส ในการแสดงนั้น จากการศึกษาพบว่า จะใช้ในการ ประเพณีประจำปี ซึ่งมีเพียงปีละหนึ่งครั้ง ซึ่งเปรียบ เป็นลงหายใจที่กำลังรวีรอนวันจะขาดหายไป

ในข้อมูลการศึกษาเรื่องรำโทนนี้แสดงให้เห็น ว่า ผู้ที่ยังคงจดจำทำนองจังหวะและทำรำได้นั้น เป็นผู้สูงวัย มีอายุเฉลี่ยตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ซึ่งมีทั้ง ข้าราชการบำนาญและ ชาวบ้าน ซึ่งได้รวมกลุ่มกัน ฝึกซ้อม เวลาที่มืองานประจำปี ซึ่งมีเพียงปีละครั้ง นับเป็นลมหายใจที่กำลังจะอ่อนล้าไปตามกาลเวลา ซึ่งรำโทนนี้รอลมหายใจของคนรุ่นใหม่เข้าไป สืบสานและรักษาไว้ เพื่อให้เป็นสมบัติของชุมชน และชาติ จึงควรมีการเข้าไปต่อยอดของการทำนุ บำรุง และเผยแพร่ เพื่อให้เกิดการคงอยู่ ต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนจากโครงการ การวิจัยเพื่อ ชุมชนงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2558 ซึ่งทำให้การวิจัยในเรื่องรำโทน อ.กันทรวิชัย สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2532). *เชิฐรำวง*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สภาลาดพร้าว.
- จุไร นกปี. (2553). *การศึกษาเพลงรำโทนตำบลนครชุม อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ศศม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- นุชนาฏ ดีเจริญ. (2552). *รำวงในเขตภาคเหนือตอนล่าง: กรณีศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร นครสวรรค์และพิจิตร*. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นุชนาฏ ดีเจริญและคณะ (2552). *รำโทนในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย กรมส่งเสริมวัฒนธรรม: กรุงเทพมหานคร.
- นวลรวี จันทร์ลูน. (2546). *พัฒนาการและนาฏยลักษณะของรำโทนจังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ศศม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- บาลี ศักดิ์เจริญ. (2558). *อัตลักษณ์และการดำรงอยู่ของดนตรีและรำวงคองกา กรณีศึกษาอำเภอโพนธชัย จังหวัดร้อยเอ็ด*. บทความวิจัย ในวารสาร ศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ ลาจันนท. (2555). *รำโทน: กรณีศึกษาบ้านท่าพล อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ศศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- พันทิพา สิงห์จตุต. (2539). *การแสดงพื้นบ้าน อำเภอยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- ภิญโญ ภูเทศ. (2547). *การศึกษาเพลงรำวงโบราณตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ศป.ม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัฐศาสตร์ จันเจริญ. (2547). *รายงานการวิจัยเรื่อง การละเล่นพื้นบ้านรำวงโบราณ ตำบลหนองกลับ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. สาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วันทนีย์ ดวงอาจ. (2546). *เปรียบเทียบเพลงรำวงพื้นบ้านของตำบลมะขามสูง อำเภอมือง จังหวัดพิษณุโลก กับเพลงรำวงพื้นบ้านน้ำริด อำเภอมือง จังหวัดอุดรดิศต์*. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานโรงงาน อุตสาหกรรม จังหวัดมหาสารคาม

Workplace Accident Prevention Behavior for Factory Workers in Mahasarakham Province

จุฑามาศ คชโคตร¹, ศิราณีย์ อินทรหนองไผ่²

Juthamart Khotchakhote¹, Siranee Intaranongpai²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์และการรับรู้อุปสรรคในการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน กับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ในจังหวัดมหาสารคาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 282 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาค่าความสัมพันธ์โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)

ผลการวิจัยพบว่า อายุ ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน การรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับอุบัติเหตุในการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = 0.26, p\text{-value} < .01$; $r = 0.43, p\text{-value} < .01$; $r = 0.23, p\text{-value} < .05$) การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = -0.21, p\text{-value} < .01$)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยควรนำข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุไปใช้ในการกำหนดนโยบายหน่วยงานเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงทดลองโดยนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมไปประยุกต์สร้างรูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานเพื่อลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน

คำสำคัญ : พฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน; พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม

¹ อาจารย์ประจำ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, Community Nursing Department, Faculty of Nursing, Mahasarakham University

² Associate Professor, Community Nursing Department, Faculty of Nursing, Mahasarakham University

Abstract

The purposes of this study were to examine behavioral factors related to occupational accident prevention among factory workers. Two hundred eighty two factory workers in Mahasarakham province were randomly selected with multistage random sampling. The questionnaires were comprised of demographic, knowledge, prevention behavior perception and occupational accident prevention behavior. Mean, percentage and Pearson's product moment correlation coefficient were used for analyzing data..

The result revealed that the age of a factory worker, knowledge and perceived susceptibility correlated with accident prevention behavior ($r = 0.26$, p -value $< .01$, $r = 0.43$; p -value $< .01$; $r = 0.23$, p -value $< .05$). Perceived barriers correlated with accident prevention behavior ($r = -0.21$, p -value $< .01$).

The results of this study could be used to recommend that factory workers receive support and knowledge from health staff to improve accident prevention behavior.

Keywords : Occupational accident prevention behavior, factory worker

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมอุตสาหกรรมมากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักร สารเคมี การใช้แรงงานต้องเสี่ยงต่ออันตรายมากขึ้น การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ยังขาดการเตรียมความพร้อมในการพัฒนา การให้ความรู้กับผู้ใช้แรงงานที่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ใช้แรงงานต้องทำงานกับเครื่องจักร วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย หรือสารเคมีอันตรายที่นำเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต หรือระบบการทำงานที่รีบเร่ง เพื่อการลดต้นทุนการผลิต ทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้แรงงานในด้านสุขภาพอนามัย การประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยด้วยโรคจากการทำงานมีแนวโน้มสูงและทวีความรุนแรงขึ้นโดยเฉพาะการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน (สมบุญ สีคำดอกอแค. 2555)

ในแต่ละปีอัตราการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานมีจำนวนเพิ่มขึ้น ทั่วโลกมีผู้ใช้แรงงานประสบอันตรายจากการทำงานปีละ 250 ล้านคน

เสียชีวิต 325,000 คน ในขณะที่ในประเทศไทย มีรายงานจากสำนักงานประกันสังคม สำนักงานกองทุนเงินทดแทน พบว่า มีผู้ประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานประมาณ ปีละ 1.5-2.0 แสนคน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553) โดยสถานประกอบการทุกขนาดมีผู้ประสบอันตรายด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นปัญหาสุขภาพและการบาดเจ็บจากการประกอบอาชีพจึงทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยสถิติการประสบอันตรายจากการทำงาน จำแนกตามหมวดกิจการ พบว่า กิจการการผลิตโลหะมีผู้ประสบอันตรายมากที่สุด จำนวน 32,298 ราย และสถิติการประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานจำแนกตามอวัยวะที่ได้รับอันตราย 10 อันดับ พบว่าทุกส่วนของร่างกายได้รับบาดเจ็บ โดยการบาดเจ็บที่นิ้วมือมีจำนวนสูงสุด จำนวน 36,635 ราย (สำนักงานประกันสังคม, 2555) ซึ่งการประสบอันตรายและเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงานดังกล่าวก่อให้เกิดความสูญเสียต่อครอบครัว สถานประกอบการ สังคม และประเทศ โดยรัฐต้องจ่ายเงินทดแทนให้กับลูกจ้างที่ประสบ

อันตรายเนื่องจากการทำงานไม่น้อยกว่าปีละ 1.6 พันล้านบาท ทั้งนี้ยังไม่รวมถึงความสูญเสียของนายจ้างที่ต้องหยุดการผลิต และความสูญเสียต่อครอบครัว ดังนั้นความปลอดภัยและสุขภาพของผู้ใช้แรงงานในการทำงาน จึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เพราะอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น นอกจากจะส่งผลต่อสุขภาพกายใจของคนงานแล้วยังทำให้สูญเสียโอกาสในการประกอบอาชีพซึ่งเป็น ทั้งความสูญเสียที่เกิดขึ้นทางตรงและทางอ้อม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดอุบัติเหตุ จากการศึกษที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุและเพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากเสียง (สุวัจนา ณ พัทลุง. 2548) ในขณะที่ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมป้องกันการหกล้ม มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำ ($r = -.242, p = .01$) (เสาวลักษณ์ อุณหะม้าย. 2553)

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุจากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนในการป้องกันการเกิดโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ (วิราภรณ์ ทองยัง. 2552) ความรู้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องจนกระทั่งสามารถนำหลักการ กฎเกณฑ์และวิธีการดำเนินการไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ได้ (Nancy E. Adams. 2015)

การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมตามแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพระบุว่า การรับรู้ของบุคคล สิ่งชักนำหรือจูงใจมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล (Becker, 1974)

การรับรู้โอกาสเสี่ยง (Perceived Susceptibility) การรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงต่อการได้รับอันตราย มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการป้องกัน ดังการศึกษาการรับรู้ภาวะเสี่ยงอันตรายจากฝุ่นและพฤติกรรมการป้องกันของคณงานโรงงานเซรามิค (รัตตินันท์ โภควินภูติสนันท์. 2551)

การรับรู้ความรุนแรง (Perceived Severity) การรับรู้ความรุนแรงของการได้รับอันตราย ซึ่งอาจก่อให้เกิดความพิการหรือเสียชีวิต ผลกระทบต่อหน้าที่การงาน เมื่อบุคคลเกิดการรับรู้ความรุนแรง จะทำให้บุคคลปฏิบัติพฤติกรรมเพื่อการป้องกัน เช่นเดียวกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการได้รับพิษจากนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (วศินภัทร์ ปิยะพงศ์สกุล, สุนีย์ ละกะปิ่น, สุรินทร กลุมพากร. 2557)

การรับรู้ประโยชน์ (Perceived Benefits) จากการศึกษาการปฏิบัติพฤติกรรมเป็นแรงเสริมทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติพฤติกรรมนั้น จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากเสียงของคนงานโรงงานอุตสาหกรรม พบว่า การรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากเสียง (สุวัจนา ณ พัทลุง. 2548) สอดคล้องกับการศึกษา พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครูสตรีวัยทองในอำเภอเมืองตรัง (ภารณี เทพส่องแสง. 2552) และปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน (ชนธรณ์ เก็บไว้. 2549)

การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเมื่ออิทธิพลต่อการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพถึงร้อยละ 79 ซึ่งการรับรู้อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ หมายถึง ความเชื่อหรือการรับรู้ถึงสิ่งขัดขวางที่ทำให้บุคคลไม่สามารถปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ อุปสรรคในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพนี้อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงหรือเป็นสิ่งที่บุคคลคาดคิด ซึ่งมีผลต่อความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรม และมีผลต่อแรงจูงใจของบุคคลให้หลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ การวิจัยที่พบว่า การรับรู้อุปสรรคมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครูสตรีวัยทองใน

อำเภอเมืองตรัง (ภารณี เทพส่องแสง, 2552) และ การศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน การรับรู้อุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักตัวของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน. (ธนธรณ์ เก็บไว้, 2549.) อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากเสียงของคณงานโรงงานอุตสาหกรรม พบว่าการรับรู้อุปสรรคไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากเสียง (สุวจินา ณ พัทลุง, 2548)

จังหวัดมหาสารคาม เป็นศูนย์กลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แม้ว่าประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร แต่ด้านอุตสาหกรรมมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากสถิติการจดทะเบียนสถานประกอบการพบว่า มีสถานประกอบการ 57 แห่งและมีแรงงานจำนวน 2,761 คน จำแนกเป็นชาย 1,046 คนและหญิง 1,712 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดมหาสารคาม, 2556) การศึกษาครั้งนี้ทำการศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันอุบัติเหตุในสถานประกอบการจังหวัดมหาสารคาม โดยทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการวางแผนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพให้เหมาะสม ส่งผลต่อพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม
2. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน

อุบัติเหตุ การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรค ในการป้องกันอุบัติเหตุของคณงานในโรงงานอุตสาหกรรม 3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรค กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันอุบัติเหตุของคณงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ขั้นตอนการดำเนินงาน/ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร คือพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดมหาสารคาม จากโรงงานอุตสาหกรรมจำนวน 57 แห่ง มีประชากรทั้งสิ้น 2,761 คน (สำนักงานแรงงานจังหวัดมหาสารคาม, 2556)

กลุ่มตัวอย่าง ประมาณกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie & Morgan (บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร, 2553) ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 338 คน

เครื่องมือการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประยุกต์จากแบบสอบถามเพื่อประเมินพฤติกรรมกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน (กรรณิกา บุญสัตย์, 2548) ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพนักงาน ได้แก่ เพศ อายุ อายุการทำงาน ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ ตำแหน่ง ลักษณะงาน ประวัติการได้รับอุบัติเหตุ

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้เกี่ยวกับอุบัติเหตุ และการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน เป็นแบบสอบถามแบบ ถูก-ผิด เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุ จำนวน 15 ข้อ

ส่วนที่ 3 การรับรู้อันตรายจากอุบัติเหตุจากการทำงาน แบบสอบถามแบบอัตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ ประกอบด้วย 4 ด้าน การรับรู้ความเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุจากการ

ทำงานจำนวน 10 ข้อ

การรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานจำนวน 10 ข้อ

การรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานจำนวน 10 ข้อ

การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงาน

แบบสอบถามแบบอัตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 มีค่าความเชื่อมั่น (KR-20) เท่ากับ 0.75 ส่วนที่ 3 มีค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาครอนบาช (Cronbach's coefficient alpha) เท่ากับ 0.7

การพิทักษ์กลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่ 0530.11/3399 การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลถึงผู้บริหารงานโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล เมื่อได้รับการตอบรับ จึงขออนุญาตเข้าชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่จะได้รับ ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยยึดหลักพิทักษ์ศิษย์ของกลุ่มตัวอย่างในการกำเก็บรวบรวมข้อมูล

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

รายละเอียดเครื่องมือและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่าง เดือนเมษายน ถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ.2559 วิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะประชากร โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์ ทดสอบความสัมพันธ์ โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมพบว่าส่วนใหญ่เป็นชาย คิดเป็นร้อยละ 66.30 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.10 (Max = 45, Min = 20, \bar{X} = 32.93, S.D. 7.22) สถานะภาพสมรส ร้อยละ 70.90 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 67.40 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนมากมีรายได้ อยู่ระหว่าง 8,001 – 10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 45.75 รองลงมาคือ 10,001 – 12,000 บาท/เดือน (Max = 15,000 Min = 6,500, 9,620 = S.D. 1,864.47)

ประสบการณ์ในการทำงานอยู่ระหว่าง 1 - 5 ปี ร้อยละ 96.50 ตำแหน่งพนักงานปฏิบัติการ ร้อยละ 82.60 ประวัติการได้รับอุบัติเหตุในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา พบว่า มีพนักงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอุบัติเหตุในขณะที่ปฏิบัติงาน ร้อยละ 13.12 จำแนกตามลักษณะอุบัติเหตุที่เกิดขึ้น พบว่าส่วนใหญ่มีบาดแผลจากของมีคม คิดเป็นร้อยละ 78.38 อวัยวะที่ได้รับอันตรายมากที่สุด คือ นิ้วมือ คิดเป็นร้อยละ 45.95 รองลงมาคือรองลงมาคือเท้า ร้อยละ 32.43

วิธีการปฐมพยาบาลเมื่อได้รับอุบัติเหตุ พบว่า ใช้บริการห้องปฐมพยาบาลของโรงงาน ร้อยละ 45.95 รองลงมาคือปฐมพยาบาลด้วยตนเอง ร้อยละ 32.43 จำนวนวันในการหยุดงานจากการได้รับอุบัติเหตุ พบว่า ไม่ได้หยุดงาน ร้อยละ 48.65 รองลงมาคือหยุดงาน 1 วัน ร้อยละ 27.03

ค่าเฉลี่ยระดับความรู้เกี่ยวกับอุบัติเหตุและการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน อยู่ในระดับสูง (\bar{X} = 12.98, S.D. = 1.48)

ระดับของการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 13.24, S.D. = 2.44)

ระดับของการรับรู้ความรุนแรงของการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} = 14.39, S.D. = 4.20)

ระดับของการรับรู้ประโยชน์ของการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 22.10$, S.D. = .62)

ระดับของการรับรู้ต่ออุปสรรคของการปฏิบัติในการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 17.84$, S.D. = 4.87)

ระดับพฤติกรรมกำรป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานพฤติกรรมกำรป้องกันอุบัติเหตุ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 27.65$, S.D. = 2.65)

วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ อายุงาน ปัจจัยด้านการการรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรค กับพฤติกรรมกำรป้องกันอุบัติเหตุของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุของพนักงานในโรงงานอุตสาหกรรม (n = 282)

ตัวแปร	r	p - value
อายุ	0.26	.010**
อายุงาน	0.06	.323
ความรู้	0.43	.000**
การรับรู้ความเสี่ยง	0.23	.013**
การรับรู้ความรุนแรง	-0.02	.714
การรับรู้ประโยชน์	0.09	.106
การรับรู้อุปสรรค	-0.21	.012**

ความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยและพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานพบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = 0.26$, p -value < .01) ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกัน

อุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = 0.43$, p -value < .01) การรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = 0.23$, p -value < .05) การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = -0.21$, p -value < .01)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ความเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ประโยชน์และการรับรู้อุปสรรคในการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงาน กับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = 0.26$, p -value < .01) เนื่องจากอายุมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการและประสบการณ์ต่างๆมีอิทธิพลในการกำหนดความสามารถในการดูแลตนเองของบุคคลซึ่งจะเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงานของพนักงานท่าแพนรองรับสินค้าไม้ยางพารา จังหวัดชลบุรี(อโณทัย วิริยะ. 2551) และการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกำรป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมผลิตอาหารและเครื่องดื่มเขต อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม(ภัทรททยา กิจจิวิ. 2551) ที่พบว่าพนักงานฝ่ายผลิตที่มีอายุแตกต่างกัน มีพฤติกรรมกำรป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานแตกต่างกัน

ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงาน

อุตสาหกรรม ($r = 0.43, p\text{-value} < .01$) ทั้งนี้เนื่องจาก ความรู้ เป็นพื้นฐานที่สำคัญซึ่งนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้องจนกระทั่งสามารถนำหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีการดำเนินการไปปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ได้ (Nancy E. Adams. 2015) สอดคล้องกับการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตนในการป้องกันการเกิดโรค และการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ (วิราภรณ์ ทองยัง. 2552) ซึ่งพบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติพฤติกรรมในการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ

การรับรู้ความเสี่ยงเกี่ยวกับอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = 0.23, p\text{-value} < .05$) เนื่องจากการรับรู้ความเสี่ยงหรือโอกาสเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมป้องกันหรือลดความเสี่ยงนั้น สอดคล้องกับการศึกษาการรับรู้ภาวะเสี่ยงอันตรายจากฝุ่นและพฤติกรรมป้องกันการป้องกันของคณงานโรงงานเซรามิก ($r = 0.23, p\text{-value} < .01$) (รัตตินันท์ โภควินภูติ สันนท์, 2551) พบว่า การรับรู้ความเสี่ยงอันตรายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมป้องกันการอันตรายจากการทำงาน

การรับรู้อุปสรรคของการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงลบกับพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ($r = -0.21, p\text{-value} < .01$) สอดคล้องกับ พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครูสตรีวัยทองในอำเภอเมืองตรัง การรับรู้อุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครูสตรีวัยหมดประจำเดือนในระดับต่ำ ($r = -.290, p\text{-value} < .01$) (ภารณ์ เทพส่องแสง. 2552) และการศึกษาปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักตัวของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน การรับรู้อุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

ภาพในการควบคุมน้ำหนักตัวของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = -.68, p\text{-value} < .01$) (ธนธรณ์ เก็บไว้. 2549.)

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารหน่วยงานควรนำข้อมูลปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการอุบัติเหตุไปใช้ในการกำหนดนโยบายหน่วยงานเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน

2. หัวหน้างานควรมีการส่งเสริมให้ความรู้แก่พนักงานที่มีพฤติกรรมป้องกันการอุบัติเหตุในการทำงานที่ยังไม่ถูกต้อง ได้แก่ การแต่งกายให้รัดกุมขณะปฏิบัติงาน ศึกษาวิธีการใช้งานเครื่องจักรอย่างถูกต้อง การตรวจสอบเครื่องจักรก่อนใช้งานทุกครั้ง การซ่อมบำรุงเครื่องจักรให้มีประสิทธิภาพพร้อมใช้งาน และการปฏิบัติตามระเบียบของสถานประกอบการเพื่อป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงทดลองโดยนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการเกิดอุบัติเหตุในการทำงานของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมไปประยุกต์สร้างรูปแบบการป้องกันอุบัติเหตุในการทำงานเพื่อลดโอกาสเกิดอุบัติเหตุในการทำงาน

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนสนับสนุนโครงการวิจัยของอาจารย์งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 จากคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิกา บุญสัตย์. (2548). การประยุกต์ใช้แรงสนับสนุนทางสังคมในการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันอุบัติเหตุของพนักงานทอววน ตำบลสำราญ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธนธรณ์ เก็บไว้. (2549). ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักของผู้ป่วยโรคความดันโลหิตสูงที่มีน้ำหนักเกินมาตรฐาน. ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญใจ ศรีสถิตย์วารการ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: บริษัทยูแอนดีไออินเทอร์เน็ตมีเดีย จำกัด.
- ภัทททิตยา กิจจิวิ. (2551). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการป้องกันอุบัติเหตุจากการทำงานของพนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานอุตสาหกรรมและเครื่องตัดไม้ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาชุมชน ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภาวณี เทพส่องแสง. (2552). พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของครูสตรีวัยทองในอำเภอเมืองตรัง.
- รัตตินันท์ โภควินภูติสนันท์. (2551). การรับรู้ภาวะเสี่ยงอันตรายจากฝุ่นและพฤติกรรมกรรมการป้องกันของพนักงานโรงงานเซรามิก. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การพยาบาลอาชีวอนามัย), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วศินภัทร์ ปิยะพงศ์สกุล, สุนีย์ ละกำป็นและสุรินทร กลัมพากร. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันที่ได้รับพิษจากนิโคตินในใบยาสูบของเกษตรกรปลูกยาสูบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารพยาบาลสาธารณสุข 28(3): 70-83.
- วิราภรณ์ ทองยัง. (2552). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคและการบาดเจ็บจากการทำงานของพนักงานเก็บขยะ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลสาธารณสุข, บัณฑิตวิทยาลัยมหิดล.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2553). สุขภาพคนไทย 2553: วิถีฤดูทุนนิยมสังคมมีโอกาส. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์ พรินตติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2556). สุขภาพคนไทย 2556: ความมั่นคงทางอาหาร. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินตติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สมบุญ สีคำดอกแสด. (2555). คลินิกโรคจากการทำงาน ปี 2555 สถานการณ์สุขภาพความปลอดภัยแรงงานไทย.
- สุวัจนาน ฅ พัทลุง. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับพฤติกรรมป้องกันอันตรายจากเสียงของคนงานโรงงานอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประกันสังคม. (2555). สถานการณ์สถิติการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน ปี 2550-2554. มปท.
- สำนักงานแรงงานจังหวัดมหาสารคาม. (2556). รายงานสถานการณ์แรงงานจังหวัดมหาสารคาม. เข้าใจได้จาก http://mahasarakham.mol.go.th/system/files/pk_1.pdf
- เสาวลักษณ์ อุ่นละม้าย. (2553). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค และการรับรู้ความสามารถแห่งตนในการป้องกันการหกล้มกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันการหกล้มของผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Becker, M.H., Drachman, R.H. and Kirscht, J.P. A New Approach to Explaining sick role Behavior in Low – income Populations. *American journal of Public Health*. 64(3) 1974; 206.

Nancy E. Adams, MLIS. Bloom's taxonomy of cognitive learning objectives J Med Lib Assoc 103(3). 2015.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

The Development of Reading and Critical Thinking Activities using KWL Plus Technique for Student's First Year of Vocational Education Certificate

เจมใจ สระใหญ่¹, ธนารัตน์ ศรีผ่องงาม²

Jamjai Sayai¹, Thanarat Sripongngam²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus เทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 70 2) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus และเรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 1 จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย เป็นนักเรียน ปวช.1 กลุ่ม 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มทดลอง เรียนด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธี KWL Plus และนักเรียน ปวช.1 กลุ่ม 2 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านแบบปรนัย มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.42-0.79 มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.23-0.55 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.72 3) แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์แบบปรนัย มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.23-0.73 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.49-0.86 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79 และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ t-test

¹ นิสิตระดับปริญญาโท หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Candidate in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Lecturer, Faculty of Education, Mahasarakham University

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 หลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 82.67 และมีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 82.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70 ที่กำหนดไว้
2. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 กลุ่มที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69

คำสำคัญ : การพัฒนา, กิจกรรมการเรียนรู้, KWL Plus

Abstract

The purposes of this study were 1) to examine the efficiency of reading and critical thinking of first year vocational education certificate students according to the standard criteria 70/70, 2) to compare the achievement of reading and critical thinking abilities of the first year vocational education certificate students who were taught by using the KWL-Plus technique with those who were taught by the regular teaching method, and 3) to study the students' attitude towards KWL-Plus technique on English language learning activities. The sample group was selected through a cluster random sampling, divided into 2 classes: sample group and control group. The sample group consisted of 40 students from the Electronics department in the first year vocational education certificate students, who registered in "Real life English 1" course in the second semester of the academic year 2015 in Roi-et Technical College, Roi-et province. There were 20 students in each group. The tools used in the study were KWL-Plus technique of learning achievement tests for the first year vocational education certificate students designed for the sample students, which had discriminant index ranged from 0.42 to 0.79, difficulty index ranged from 0.23 to 0.55, and total reliability was 0.72, and multiple choice critical thinking tests, which had discriminant index ranged from 0.23 to 0.73, difficulty index ranged from 0.49 to 0.86, and total reliability was 0.79. The total reliability of the student' satisfaction questionnaire was 0.95. The statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The findings of the study were as follows:

- 1) The efficiency score of English reading activities based on the KWL-Plus technique for the first year vocational education certificate students was 82.67, and critical thinking ability was 82.45, which higher than the criteria.
- 2) The achievement of English reading and critical thinking of students using the KWL-Plus technique found that the post-test was significantly higher than the pre-test when comparing to the

regular teaching method at the .01 level. And

3) The result of the students' satisfaction towards the English learning activities based on the KWL-Plus technique was overall at the highest level.

Keywords : The Development, Reading and Critical Thinking Activities, KWL Plus

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีทักษะการฟังการพูดการอ่าน และการเขียนรวมถึงสามารถนำไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตนเองได้ ซึ่งจุดเน้นด้านความสามารถทางภาษาอังกฤษแต่ละระดับชั้นมีความแตกต่างกัน และทุกทักษะของทุกระดับชั้นล้วนมีความสำคัญ แต่ทักษะการอ่านเป็นทักษะที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับทักษะการคิด ทั้งนี้ เพราะการอ่านที่มีประสิทธิภาพมิใช่การอ่านตรงตามตัวอักษร แต่เป็นการอ่านโดยการใช้วิจรณ์ญาณสามารถประเมินค่าเรื่องที่อ่านและใช้ประโยชน์จากการอ่านได้ซึ่งการอ่านดังกล่าวจะเกิดไม่ได้ถ้าปราศจากการคิดดังนั้นการเรียนรู้เรื่อง การคิดและสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดจึงเป็นเรื่องที่ครูควรสนใจควบคู่ไปกับการพัฒนาการอ่าน (สุกัญญา ศรีสืบสาย, 2551 : 14) ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ถือว่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมากในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียน นักเรียน นิสิต และนักศึกษาต้องอ่านหนังสือเรียน ตำราหรือวารสารภาษาอังกฤษเพื่อให้มีความรู้ในสาขาวิชาของตนให้กว้างขวาง และลึกซึ้ง (วิสาข์ จัฒติวัตร, 2543 : 1) แต่จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอยู่ในระดับต่ำ และนักเรียนยังมีปัญหาในการอ่าน สาเหตุส่วนใหญ่เป็นเพราะนักเรียนอ่านแล้วไม่เข้าใจความหมาย ดิตคำศัพท์ และขาดโครงสร้างความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน ทำให้ไม่สามารถจับประเด็น และไม่เห็นภาพรวม จึงรู้สึกว่าการอ่านเป็นเรื่องยาก และเบื่อหน่าย (พันธณี วิหคโต, 2546 : 27)

อย่างไรก็ตาม สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษตามหลักสูตรยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัย และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ (2556 : 1) พบว่า การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศยังไม่สามารถที่จะให้ผู้เรียนใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสาร และการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่หลากหลายในยุคสารสนเทศ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ พบว่าการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษมีหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่งช่วยสร้างความคิดที่เป็นระบบให้แก่ครูผู้สอน ทำให้ทราบถึงการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือรอบในการพัฒนามโนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ อาทิเช่น หลักสูตรภาษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centred Language Curriculum) แนวการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร (Communicative Language Teaching) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Integrated Learning) แนวการสอนภาษาแบบองค์รวม การสอนแบบสืบสอบ เทคนิคการคิดแบบหมวกหกใบ การจัดการเรียนรู้แบบ SQ4R เทคนิคผังกราฟิก (Graphic organizer) การจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ KWL Plus เป็นต้น (กรมวิชาการ, 2545 : 105-106)

การสอนพัฒนาความสามารถในด้านการคิดเป็นการค้นพบทางการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ ในศตวรรษที่ 21 เพราะเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้คิดวิเคราะห์ รู้จักใช้เหตุผลในการคิดเป็นแก้ปัญหาได้สอดคล้องกับ Bloom (1956 : 68) ได้จำแนกพฤติกรรมการคิดวิเคราะห์ไว้ 3 ประเภทคือ การวิเคราะห์ความ

สำคัญการวิเคราะห์ความสัมพันธ์การคิดวิเคราะห์ หลักการซึ่งการคิดวิเคราะห์ ได้ให้หลักการว่า เมื่อมีการคิดวิเคราะห์ที่ดี ซึ่งสามารถจำแนกแยกแยะ ความเหมือน และความแตกต่างเชื่อมโยงเหตุและผลของเรื่องที่เกิดขึ้น จะส่งผลให้การเรียนการสอน มีประสิทธิภาพด้วย

เหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus ที่มีต่อความสามารถด้านการอ่าน และการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบ KWL Plus เป็นลักษณะของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เน้นกระบวนการอ่านเพื่อพัฒนาความเข้าใจในการอ่านและกิจกรรมที่ให้นักเรียนใช้กระบวนการคิดในขณะที่อ่าน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus และเรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus

วิธีการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่าง

อิเล็กทรอนิกส์วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ ในชีวิตจริง 1 จำนวน 160 คน จาก 8 ห้อง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ดภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 1 จำนวน 40 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม จับสลากห้องเรียนมา 2 ห้อง เพื่อจัดเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมซึ่งจับสลากได้นักเรียน ปวช.1 กลุ่ม 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มทดลองเรียนด้วยวิธีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กลวิธี KWL Plus และจับสลากได้นักเรียน ปวช.1 กลุ่ม 2 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ จำนวน 20 คน เป็นกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู

1.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558

1.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1.4.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีสอนแบ่งเป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL Plus และวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู

1.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 1). ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน
- 2). การคิดวิเคราะห์
- 3). ความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus

1.5 เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่

เนื้อหาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2556 กลุ่มวิชาทักษะชีวิตวิชาภาษาอังกฤษ รายวิชาภาษาอังกฤษในชีวิตจริง 1 เรื่อง Occupation

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus ระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 6 แผน
แผนละ 3 ชั่วโมง รวมใช้เวลาเรียน 18 ชั่วโมง

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.42-0.79 มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.23-0.55 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.72

2.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 25 ข้อ มีค่าความยาก อยู่ระหว่าง 0.23-0.73 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.49-0.86 และมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.79

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับ จำนวน 15 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.95

3. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

3.1 ทดสอบก่อนเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 กลุ่มด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3.2 ดำเนินการทดลองสอนตามตารางเรียนของระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์วิทยาลัยเทคนิคร้อยเอ็ด ดังนี้

3.2.1 กลุ่มทดลอง สอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus จำนวน 6 แผนแผนละ 3 ชั่วโมง รวมใช้เวลาเรียน 18 ชั่วโมง

3.2.2 กลุ่มควบคุม สอนตามแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษแบบปกติตามคู่มือครู จำนวน 6 แผนแผนละ 3 ชั่วโมง รวมใช้เวลาเรียน 18 ชั่วโมง

3.3 ทดสอบหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

ทั้ง 2 กลุ่มด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.4 สอบถามความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียน การสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus กับนักเรียนกลุ่มทดลอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1 การจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

4.1.1 ตรวจสอบให้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดของตัวแปรแต่ละรายการ

4.1.2 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของคะแนนจากนั้นจัดกลุ่มของคะแนนเพื่อนำไปวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัย

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยการหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus และเรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครูดังนี้

1. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางด้านการอ่าน และความสามารถในการ

คิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ t-test

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กลวิธี KWL Plus และเรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู โดยใช้ t-test

ตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus โดยการหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการศึกษา

จากการวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธี KWL Plus ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและความสามารถในการคิดวิเคราะห์สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 หลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านคิดเป็นร้อยละ 82.67 และมีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ 82.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70 ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 กลุ่มที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69

อภิปรายผล

1. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 หลังเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus มีค่าเฉลี่ยของการอ่าน คิดเป็นร้อยละ 82.67 และมีค่าเฉลี่ยของการคิดวิเคราะห์ คิดเป็นร้อยละ 82.45 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 70 ที่กำหนดไว้ที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจากแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษโดยวิธี KWL Plus นี้มีขั้นตอนการสอนที่น่าสนใจอีกทั้งมีการออกแบบกิจกรรมในแต่ละแผนหลากหลายเพราะการสอนกระบวนการอ่านด้วยวิธี KWL Plus นั้นผู้สอนจะเป็นแบบอย่างให้ในเบื้องต้นโดยผู้สอนเป็นผู้นำและให้ผู้เรียนค่อย ๆ ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเองเป็นการเพิ่มบทบาทความรับผิดชอบในการเรียนของตนเองมากขึ้นโดยผู้สอนจะเป็นผู้คอยดูแลให้คำแนะนำตรวจสอบ และแก้ไขข้อบกพร่องจนกระทั่งมั่นใจว่านักเรียนสามารถทำได้ด้วยตัวเอง ซึ่งผู้เรียนรับผิดชอบต่อการเรียนด้วยตัวเองโดยตรงในที่สุดนักเรียนก็จะเป็นผู้เรียนรู้เองคือผู้เรียนจะอ่านอย่างเข้าใจและสรุปความได้จนสามารถกระบวนการ KWL Plus มาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของเสมา บุ่งทอง (2554 : 49-58) ได้วิจัยเรื่องผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ KWL Plus ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจร้อยละ 76.60 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้และยังสอดคล้องกับพาณิกัด สมประสงค์ (2555 : 77-78) สอดคล้องกับ ทวรรณวรรณ พันธุ์วงศ์ (2556 : 72-73) สอดคล้องกับจรัส ศรีพาเทพ (2558 : 75) ที่ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับรัชฎา เทพประสิทธิ์ (2557 : 112) พบ

ว่า นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ที่เรียนด้วยการใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer) มีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนคือ 26.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 4.85 สูงกว่าค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนซึ่งมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือ 13.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 2.20 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะการอ่านในการรวบรวมความรู้กำหนดสิ่งที่ต้องการรู้ แสวงหาความรู้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. 2545 : 88)

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการอ่านมีความสัมพันธ์กับทักษะการเขียนถ้าผู้เรียนได้อ่านมากก็จะได้รับประสบการณ์ใหม่จากเรื่องที่ได้มากขึ้นเช่นคำศัพท์โครงสร้างเครื่องหมายวรรคตอนรวมทั้งสำนวนต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถนำความรู้มาใช้เขียนเรื่องราวของตนเองได้ตั้งนั้นทักษะการอ่านควรได้รับการพัฒนาก่อนทักษะการเขียนและควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สมุทพรเชิน เขาวนิช. 2545 : 53)

1.3 เทคนิคผังกราฟิก (Graphic Organizer) เป็นองค์ประกอบในโครงสร้างทางปัญญาหรือโครงสร้างระบบความคิด (Cognitive Structure) โครงสร้างระบบความคิดของบุคคลจะจัดลำดับความรู้ไว้ในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และความจำข้อมูลใหม่ ๆ นอกจากนี้โครงสร้างระบบความคิดยังทำหน้าที่บ่งชี้ความเที่ยงตรงและความแจ่มชัดถึงความหมายที่เรียนซึ่งผ่านเข้ามาในขอบข่ายความคิด (Cognitive Field)

2. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 กลุ่มที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus มีค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่า นักเรียนที่

เรียนด้วยวิธีการสอนปกติตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้แสดงว่าการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธี KWL Plus หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL Plus เป็นกลวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนคิดโดยผ่านการอ่านได้ดียิ่งขึ้นและสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนครูกระตุ้นความรู้และประสบการณ์เดิมของนักเรียนโดยให้นักเรียนระดมพลังสมองอภิปรายในกลุ่มร่วมกับครูเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเรียนว่าในเรื่องนี้นักเรียนมีความรู้อะไรบ้างหลังจากระดมพลังสมองสอดคล้องกับผลการวิจัยของพาณิกัด สมประสงค์ (2555 : 77-78) สอดคล้องกับทรรศน์วรรณ พันธุ์วงศ์ (2556 : 72-73) และ สอดคล้องกับจรัสศรี พาเทพ (2558 : 75) ที่ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับปรัชญา เทพประสิทธิ์ (2557 : 112) พบว่า ผลของการใช้ Graphic Organizerในการเรียนการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักศึกษาปริญญาตรี ชั้นปีที่ 2 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer) พบว่าหลังเรียนด้วยการใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer) ผู้เรียนมีคะแนนความรู้สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า

2.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิค KWL Plus เน้นให้กลุ่มใหญ่อภิปรายกันโดยแต่ละคนแสดงความคิดเห็นร่วมกับครูในหัวข้อเรื่องที่สอนแล้วให้นักเรียนเขียนสิ่งที่ตนเองรู้ในใบงานจัดประเภทข้อมูลและตั้งคำถามที่ต้องการทราบเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องขั้นต่อไปให้อ่านเนื้อเรื่องเพื่อ

ตรวจหาคำตอบให้กับตนเองแล้วตั้งคำถามเพิ่มเติม และหาคำตอบเพิ่มเติมจากเนื้อเรื่องอีกทำให้ช่วยให้ผู้อ่านอ่านเรื่องได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น (Carr and Ogle. 1987 : 626-631)

2.2 เทคนิค KWL-Plus มีขั้นตอนที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดมีการเชื่อมโยงความรู้ใหม่และความรู้เดิม (Schema) มีการจัดกิจกรรมเสริมความรู้เพิ่มทักษะการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนโดยให้นักเรียนได้ใช้ศักยภาพทางภาษาอย่างเต็มที่และตั้งเอาประสบการณ์ความรู้เดิมที่มีออกมาให้นักเรียนได้รู้จักการสร้างองค์ความรู้ใหม่ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอน What we know (นักเรียนรู้อะไรเป็นองค์ความรู้เดิม) ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการเตรียมการอ่านซึ่งช่วยทำให้นักเรียนได้ฝึกระดมพลังสมอง (Brainstorming) ที่ช่วยให้นักเรียนได้นำความรู้พื้นฐานของนักเรียนมาใช้ซึ่งจะช่วยค้นหาองค์ความรู้เดิมที่นักเรียนมีอยู่ก่อนที่จะได้เรียนเนื้อหาและนำข้อมูลเหล่านั้นมาวิเคราะห์ประมวลผลเพื่อฝึกการคาดเดาเหตุการณ์จากเรื่อง ที่อ่าน (อมรศรี แสงส่องฟ้า. 2545 : 84)

2.3 การสอนโดยใช้เทคนิค KWL Plus ร่วมกับผังกราฟิก (Graphic Organizer) ทำให้ข้อมูลที่เป็นามธรรมมีความเป็นรูปธรรมขึ้น เชื่อมโยงปัญหาให้เข้ากับความรู้เดิมที่มีในระบบความจำ ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้ (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์. 2544 : 35)

1) เป็นพัฒนาการคิดในระดับสูง คือฝึกผู้เรียนให้ใช้การวิเคราะห์สังเคราะห์ประเมินการเปรียบเทียบการจัดกลุ่มการสร้างมโนทัศน์การสร้างแบบแผนเป็นต้น

2) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจในสิ่งที่เรียนการใช้ผังกราฟิกเป็นการฝึกให้ผู้เรียนคิด และปฏิบัติด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจความรู้เนื้อหา หรือบทเรียนนั้น ๆ

3) ช่วยให้ผู้เรียนสามารถจำได้เป็นความจำแบบถาวร เพราะผู้เรียนใช้การคิดในการจัดกระทำข้อมูล ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ

อย่างแท้จริงและการได้เห็นได้วาดภาพเมื่อมีการออกแบบผังกราฟิกเพื่อนำเสนอช่วยให้ผู้จัดทำผังกราฟิกจำเนื้อหาความรู้ได้นาน

4) ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาปัญญาอย่างหลากหลาย (Multiple Intelligences) การจัดทำผังกราฟิกเป็นการพัฒนาพหุปัญญา

3. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้กลวิธี KWL Plus โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69 ทั้งนี้อาจเนื่องจากอาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL Plus ซึ่งในขั้น Plus ได้นำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ผังกราฟิก (Graphic Organizer) มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนฝึกสร้างผังกราฟิกรูปแบบต่างๆ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พยายามคิดและแสดงความคิดเห็นออกมามีการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและกระตุ้นให้มีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนและส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นด้วยสอดคล้องกับ พาณิกภัค สมประสงค์ (2555 : 77-78) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธี KWL- Plus พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธี KWL Plus อยู่ในระดับมากที่สุดนี้อาจเนื่องมาจาก

3.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธี KWL Plus ร่วมกับผังกราฟิก (Graphic Organizer) กระตุ้นให้นักเรียนฝึกการคิดด้วยตนเอง นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL PLUS เป็นกิจกรรมที่มีกลวิธีการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจและสรุปความที่มีขั้นตอนเป็นกระบวนการที่ชัดเจน ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ และเกิดความพึงพอใจในการเรียนการสอนของครู (ทัศนพร เกตุถนอม. 2547 : 29-31)

3.2 กิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL Plus ผังกราฟิก (Graphic Organizer) ยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนรู้เข้าใจในความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องในบทเรียนผ่านกิจกรรมการระบุเนื้อเรื่องที่อ่าน การใช้คำถามล่วงหน้าเพื่อต้องการคำตอบว่าสาระที่จะอ่านคืออะไรหรือสาระที่สนใจคืออะไรและจะได้รับความรู้ได้อย่างไรวิธีการใดสุดท้ายก็จะสะท้อนผลว่าข้อมูลความรู้ที่ได้รับเป็นคำตอบนั้นมีความเพียงพอหรือยังและเขียนเป็นข้อสรุปด้วยเหตุผลผ่านการใช้แผนผังความคิดซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจและมีความสามารถด้านการคิดมากขึ้นตามไปด้วยเกิดบรรยากาศผ่อนคลายในการเรียนรู้ ผู้เรียนมีเจตคติและความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ปัญหาที่ผู้วิจัยพบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธี KWL-Plus คือการคิดคำถามของนักเรียนจะตั้งคำถามไม่ค่อยเป็นวิธีแก้ไขคือครูต้องช่วยคิดพูดไปเรื่อยๆ ช้าๆ เพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจน

1.2 ครูจะต้องสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเป็นรายบุคคลปัญหาคือ นักเรียนแต่ละคนจะมีศักยภาพในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นครูควรกระตุ้นให้นักเรียนได้เกิดความสนใจถ้าเห็นนักเรียนตอบผิดจะไม่ตำหนิหรือแก้ไขให้ทันทีแต่จะปล่อยให้ทำอย่างอิสระแล้วมาเฉลยข้อเท็จจริงภายหลัง นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติและร่วมแสดงออกมากขึ้น

1.3 นักเรียนไม่กล้าพูดไม่ค่อยกล้าแสดงออก ครูควรสร้างความเป็นกันเองและมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนบ่อยๆ ควรตั้งคำถามให้นักเรียนตอบเมื่อตอบได้ครูควรเสริมแรงทันทีเพื่อให้นักเรียนได้กล้าที่จะแสดงออกและนำเสนอผลงานได้อย่างไม่เคอะเขินการจัดรูปแบบการนำเสนอ

ผลงานโดยให้นักเรียนได้มีอิสระและมีส่วนร่วม

1.4 ควรเลือกเนื้อเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนหรือเป็นเรื่องที่นักเรียนสนใจ เพราะถ้าเป็นแนววิชาการเกินไปนักเรียนจะเบื่อ

1.5 ครูต้องเตรียมคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่สอนไว้หลายๆ คำถามและคำตอบในใจ เมื่อนักเรียนถามต้องสามารถตอบได้ทันที โดยไม่ต้องเปิดหาคำตอบการออกเสียงของครูต้องแม่นยำด้วย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาการพัฒนาการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธี KWL Plus ในเรื่องการอ่านในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ในชั้นอื่นๆ ให้ครบทุกชั้น

2.2 ควรมีการส่งเสริมให้ครูพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยวิธี KWL Plus ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันซึ่งเป็นนโยบายเร่งด่วนของชาติที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านเป็นและเป็นการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นประเทศประชาคมอาเซียน

2.3 ควรนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยวิธี KWL Plus ไปบูรณาการกับรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่นๆ

2.4 ควรศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้โดยวิธี KWL Plus รายวิชาภาษาอังกฤษกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบหรือวิธีอื่น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วย ความกรุณาและความช่วยเหลือจาก อาจารย์ ดร.ธนวัฒน์ ศรีผ่องงาม ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิด และข้อเสนอแนะ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2545). *เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย,
- จรัส ศรีพาเทพ. (2558). *การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการเรียนรู้ด้วยเทคนิค TBL และเทคนิค KWL PLUS*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
- ทัศนพร เกตุถนอม. (2547). *การอ่านปฏิสัมพันธ์ด้วยวิธี KWL-Plus*. กรุงเทพฯ : คณะบริหารธุรกิจสาขาการจัดการวิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรี,
- ทรรศนัรวรรณ พันธุ์วงศ์. (2556). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษและคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ KWL-Plus*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
- พันธณี วิหคโต. (2546). "การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ." *วารสารวิชาการ*. 6(9) : 24-29 ; กันยายน
- พาดิภัค สมประสงค์. (2555). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธี KWL-Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
- พาดิภัค สมประสงค์. (2555). *การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยวิธี KWL-Plus สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
- พิมพ์พันธ์ เฉชะคุปต์. (2544). *การสื่อสารด้วยผังกราฟิก. ประมวลบทความเสริมประสิทธิภาพครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดวิธีและเทคนิคการสอน. กรุงเทพฯ : เดอะมาสเตอร์ กรุปแมเนจเม้นท์ จำกัด,
- รัชฎา เทพประสิทธิ์. (2557). *ผลของการใช้ผังกราฟิกในการเรียนการสอนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติของนักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย : มหาวิทยาลัย ราชภัฏ เชียงราย,
- วิสาข์ จิตวิตร. (2543). *การสอนอ่านภาษาอังกฤษ*. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร,
- สุกัญญา ศรีสืบสาย. (2551). *การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการอ่านและการคิด*. กรุงเทพฯ : นามมีบุ๊คพับลิเคชั่น,
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2547) *21 วิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์,
- เสมา บึงทอง. (2554). *ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้เทคนิคการสอนอ่านแบบ KWL-Plus*. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น,

อมรศรี แสงส่องฟ้า. (2545) .การเปรียบเทียบความเข้าใจและแรงจูงใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทะเลบก อำเภอท่าแพงแสน จังหวัดนครปฐมที่ได้รับการสอน
ด้วยวิธี KWL-Plus กับการสอนตามคู่มือครู. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศิลปากร,

Bloom, Benjamin S. (1956). *Taxonomy of Education Objectives, Handbook I : Cognitive Domain*.
New York : David Mackay Company Inc,

Carr, E. and D. Ogle. (1987). "KWL Plus: A Strategy Comprehension and Summarization," *Journal
of Reading*. 30(7) : 626 – 631 ; April,

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดประเภท กรณีศึกษาผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

Factors that Cause Misuse of Land : A Case Study of a Comprehensive Plan Mahasarakham District, Mahasarakham Province

ชาญยุทธ อาษา¹ ธารวดี บุญเหลือ²

Chanyut asa¹, Tarawut boonlua²

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษา ปัจจัยที่ส่งเสริมหรือมีส่วนทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของผังเมือง พื้นที่ศึกษาคือเขตผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ใช้การศึกษาวิจัยโดยวิธีประยุกต์ Applied Research จากการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน และออกแบบงานวิจัยจากการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา ใช้วิธีเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (Individual depth interview) ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1) เป็นผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินผิดข้อกำหนด และกลุ่มที่ 2) ผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดข้อกำหนดได้แก่ (1) ปัจจัยทางกายภาพ มีทำเลที่ตั้ง การสัญจรที่สะดวก (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเงิน เกี่ยวกับราคาที่ดิน (3) ปัจจัยทางสังคม ความต้องการที่อยู่อาศัยและบริการด้านต่างๆ ของประชากรที่เพิ่มเข้ามา (4) ปัจจัยจากเจ้าของที่ดิน คือกรรมสิทธิ์ในที่ดินและความต้องการใช้ที่ดิน (5) ปัจจัยของช่องว่างด้านผังเมือง ได้แก่ การเกิดสัญญาภาคของผังเมือง และการอนุญาตให้ใช้เพื่อกิจการอย่างอื่นได้ไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่ และ (6) ปัจจัยด้านนโยบายพัฒนาพื้นที่ด้านต่างๆ ที่จะดึงดูดนักศึกษา นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ ให้เข้ามาในพื้นที่ ทั้งนี้หากมีการวางแผนการใช้ที่ดินที่รัดกุม เหมาะสม และคำนึงถึงสภาพแวดล้อม ก็จะช่วยลดผลกระทบที่จะตามมาในอนาคต

คำสำคัญ : ผังเมืองรวม, การใช้ประโยชน์ที่ดิน, ลักษณะการใช้ที่ดินผิดข้อบังคับผังเมืองรวม

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาการออกแบบผังเมืองและชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate student in Sustainable Urban and Environment Development Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Lecturer Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

Abstract

This paper presents factors that enhance or influence land usage regardless of urban planning regulations. The research area was the urban planning of Mahasarakam province. Applied Research was employed by collecting primary data regarding land usage in real areas, and then designing the research by studying the related theory and recent researches. The data was collected by individual in-depth interviews from these groups 1) the land user who used the land regardless of regulations and 2) land development.

The results of the study found that the factors affecting land usage regardless of regulation were 1) physical factors such as location and a good thoroughfare 2) economic factors regarding land price 3) social factors such as house requirement and other additional normal requirements of people 4) land owner factors such as land ownership and land use requirement 5) urban planning gap factors such as the pause of urban planning and the limitation of 5 percent allowance of total land usage and 6) land development policy factor in order to attract the students, tourists, and businessman. Also, appropriate land usage planning that relies on the environment will help to reduce future effects.

Keywords : Comprehensive plan, Land use, Character of land use

บทนำ

เมืองมหาสารคามเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่กึ่งๆ ตอนกลางของภาคที่ในอดีตเป็นเมืองเกษตรกรรม ประชากรทำนาเป็นอาชีพหลักโดยชุมชนตั้งเกาะกลุ่มไปตามลำน้ำชีเพื่ออาศัยน้ำในการอุปโภคบริโภค ซึ่งศูนย์กลางการค้าขายในอดีตตั้งอยู่ที่ตลาดสดเทศบาลเมืองมหาสารคามในปัจจุบัน ทำให้มีการจัดตั้งศาลหลักเมือง สถานที่ราชการ สถานศึกษา ในบริเวณใกล้เคียงกัน (เมธี พิริยการ นนท์, 2557) นอกจากนี้แม่น้ำชีแล้วยังมีการขุดคลองสมถวิลราษฎร์บริเวณกลางเมืองในปี พ.ศ. 2477 เพื่อให้มีน้ำอุปโภคบริโภค เมืองมหาสารคามมีข้อจำกัดด้านพื้นที่คือทิศเหนือมีห้วยคเคทางล้อมรอบทิศใต้มีอ่างเก็บน้ำแก่งเลิงจาน ทิศตะวันตกเป็นแม่น้ำชีล้อมรอบ อีกทั้งพื้นที่ยังเป็นแบบลูกกลมไม่ราบเรียบเท่าที่ควร รอบนอกซึ่งเป็นถนนวงแหวนด้านทิศตะวันออกเฉียงไปทางทิศใต้และวกเข้าเชื่อม

ต่อด้านทิศตะวันตกก็มีระดับพื้นดินที่สูงกว่าพื้นที่ด้านในประมาณ 1-2 เมตรทำให้พื้นที่บางแห่งเป็นแอ่งลึกลับ

เมืองมหาสารคามมีการก่อตั้งสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาได้แก่ วิทยาลัยครูมหาสารคาม ในปี พ.ศ.2505 (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม) เพื่อผลิตครูวิชาชีพในขณะนั้นซึ่งเป็น 1 ใน 5 ของที่จัดตั้งทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในปี พ.ศ.2511 (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยมหาสารคาม) วิทยาลัยพลศึกษาในปี พ.ศ.2498 เพื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดครูพลานามัย ซึ่งทำให้มีนิสิตเดินทางเข้ามาศึกษาในเมืองแห่งนี้มากมาย และปัจจุบันเมืองมหาสารคามมีบทบาทในการเป็นเมืองการศึกษาผลการจัดกลุ่มเมืองด้านการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวชี้วัด 2 ตัว คือ จำนวนสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา และจำนวนนักศึกษาระดับสถาบันอุดมศึกษา รองจากขอนแก่นและนครราชสีมา (มนลธิชา เพชรานนท์,

2553) การขยายตัวของเมืองเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา มีการสร้างที่อยู่อาศัย ร้านค้า หอพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ รอบมหาวิทยาลัย มีตลาดนัดเกิดขึ้นใหม่เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ห้างสรรพสินค้าแบรนด์เนมเริ่มเข้ามาก่อสร้าง สนามฟุตบอล ร้านอาหารต่างๆ ธุรกิจที่หลากหลาย รถขายสินค้าที่เข้าถึงตามบ้าน น้ำมันรถแบบขวดเติม ร้านถ่ายเอกสาร ร้านบริการด้านวิชาการ การขยายตัวของชุมชนที่ยิ่งหนาแน่นขึ้นเรื่อยมา

ในปี พ.ศ.2530 เมืองมหาสารคามได้มีผังเมืองรวมเมืองมหาสารคามบังคับใช้เป็นครั้งแรก จนในปัจจุบันปี 2558 มีช่วงที่ผังเมืองไม่ต่อเนื่องหมดอายุบังคับใช้ช่วงปี พ.ศ.2537-2540 และตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปัจจุบันซึ่งในระหว่างผังหมดอายุก็ได้มีเทศบัญญัติควบคุมแทนซึ่งควบคุมในส่วนพระราชบัญญัติควบคุมอาคารโดยต่างจากผังเมืองที่ควบคุมย่านต่างๆ ในเขตผังเมือง ทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินในแบบต่างๆ ซึ่งเป็นที่มาของงานวิจัยนี้เกี่ยวกับด้านปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินในแต่ละแห่ง โดยเริ่มจากศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่กฎหมายบังคับใช้เพื่อจะได้ทราบเหตุผลว่ามีกิจกรรมการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบใด ความเป็นมาของพื้นที่เดิมเป็นอย่างไร ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปเป็นอะไร มีปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินแบบนั้น โดยใช้แบบผังสีของผังเมืองรวมเมืองมหาสารคามปรับปรุงครั้งที่ 1 เป็นเกณฑ์ในการสำรวจเพื่อที่จะวิเคราะห์ว่ามีพื้นที่ใดบ้างที่ใช้ที่ดินผิดประเภท นำมาสรุปและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาเมืองต่อไป

แผนการทำวิจัย

- (1) ศึกษาทฤษฎีและแนวคิด รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ข้อมูลพื้นที่
- (2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพที่เกิดขึ้น และปัจจัยที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงของเมืองด้านกายภาพ
- (3) วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบบทสัมภาษณ์
- (4) สำรวจพื้นที่และเก็บข้อมูล
- (5) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
- (6) สรุปผลจากการศึกษา

บททบทวนวรรณกรรม

การจัดทำผังเมืองรวมในบางครั้งอาจไม่ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันเนื่องจากเมืองมีการขยายตัวอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งเมืองมหาสารคามเป็นเมืองด้านการศึกษาทั้งระดับอาชีวและมหาวิทยาลัย ทำให้ประชากรเพิ่มขึ้นจากการย้ายถิ่นฐานจากชนบทเข้าสู่เมืองเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นร้านค้า ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ย้ายไปก่อตั้งนอกพื้นที่เดิมอันเนื่องมาจากข้อจำกัดของพื้นที่ซึ่งขยายต่อไปไม่ได้ โดยรอบพื้นที่มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลก็มีการใช้พื้นที่อย่างเข้มข้น มีร้านค้าและหอพัก รวมถึงสถานบริการต่างๆ เกิดขึ้นทั่วพื้นที่ส่งผลให้กายภาพของเมืองมหาสารคามเปลี่ยนแปลงไป และมีแนวโน้มทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปด้วยเมืองมหาสารคามในปัจจุบันได้เติบโตอย่างรวดเร็วและผังเมืองขาดสภาพบังคับใช้มาตั้งแต่ปี 2551 พบว่าในพื้นที่ถนนบายพาสได้มีการก่อสร้างรีสอร์ททิวไร่มุม อันเป็นการใช้ที่ดินไม่เป็นไปตามผังเมืองรวมเดิมซึ่งเคยกำหนดไว้ให้เป็นพื้นที่สีเขียว ซึ่งในอนาคตจะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเนื่องจากการใช้พื้นที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ นั้นระบบ

สาธารณูปโภคอาจไม่รองรับและจะทำให้เป็นภาระด้านการจัดการพื้นที่ต่อไป

(1) การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน คำโกธรรมวงศ์ ถาวร อ่อนประไพ และเยาวเรศ เซาวนพูนผล (2554) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และปัจจัยแรงขับเคลื่อนบางประการกรณีศึกษากลุ่มหมู่บ้านสะนงมุงคุณ เมืองจอมเพชร แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นที่สูงแต่เดิมส่วนใหญ่เป็นการเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมโดยการทำไร่เลื่อนลอย (shifting cultivation) ซึ่งเป็นปัญหาหลักต่อพื้นที่ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศ พบว่าปัจจัยแรงขับเคลื่อนที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ได้แก่ จำนวนคนต่อครัวเรือน แรงงานภาคการเกษตร (farming work forces) แปลงเกษตรกรรม (no. of farm land) รายได้ของครัวเรือน เกษตรกร ความพอเพียงของข้าวสำหรับการบริโภคในครัวเรือน (sufficiency of rice for household consumption) นอกจากนี้ยังมีนโยบายสาธารณะ (public policy) เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยในที่นี้หมายถึง กฎหมาย ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดในการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือนโยบายตามที่รัฐบาลที่ตั้งไว้ อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายและการปฏิบัติตามนโยบายและระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ยังไม่เข้มงวด จึงทำให้เกษตรกรละเมิดต่อนโยบายและระเบียบกฎหมาย

อิทธิพลของมหาวิทยาลัยมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่โดยรอบ จากรายงานของ Richard P. Dober (1963) อ้างใน ธนัย ตันวานิช (2552) กล่าวว่ามหาวิทยาลัยไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ศึกษาหาความรู้เท่านั้นยังทำให้พื้นที่บริเวณนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้านคือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้าน เศรษฐกิจการค้าและบริการ ด้านอุตสาหกรรม บุญชัย แซ่โจ้ว (2543) ได้ศึกษาพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินด้านสนับสนุน

การศึกษา มีการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อให้นักศึกษามากขึ้น เช่น ที่พักอาศัย ร้านค้า การจ้างงานที่เพิ่มขึ้น

เจนการ เจนการกิจ (2520) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมในย่านสุขุมวิท พบปัจจัยที่เกี่ยวข้องแยกเป็นปัจจัยภายใน ได้แก่ ความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ ความสัมพันธ์กับพื้นที่โดยรอบ การพัฒนาที่อยู่อาศัยในพื้นที่ สภาพแวดล้อมของพื้นที่ ความเป็นศูนย์กลางของเมือง ราคาที่ดิน กิจกรรมทางเศรษฐกิจในพื้นที่ บทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่ จำนวนประชากร ลักษณะของประชากรในพื้นที่ และบริการสาธารณะ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายโครงการพัฒนา กฎหมายข้อกำหนดของรัฐ และค่านิยมต่อพื้นที่

เจษฎาพร ชูช่วยสุวรรณ (2553) ได้ศึกษาผลกระทบของเส้นทางคมนาคมทางบกต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชย์กรรมของชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์ จังหวัดนนทบุรี โดยทำการเปรียบเทียบชุมชนบางอ้อยช้างเป็นตัวแทนชุมชนที่ยังพึ่งพาเส้นทางน้ำและไม่ได้รับผลกระทบจากเส้นทางคมนาคมทางบกโดยตรง เพื่อศึกษาความแตกต่างของรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชย์กรรมที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านกายภาพและด้านสังคมของชุมชนดั้งเดิมและปัจจัยทางด้านการคมนาคมขนส่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างชุมชน โดยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามและการตอบแบบสอบถามครัวเรือนทั้งหมด 436 ครัวเรือน ซึ่งเป็นประชากรในการวิจัยโดยสอบถามตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่วิจัย ผลการศึกษาพบว่าชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำทั้งสองมีความแตกต่างกัน ชุมชนบางอ้อยช้างเป็นชุมชนมีการตั้งถิ่นฐานแบบดั้งเดิม มีลักษณะทางกายภาพ การใช้ประโยชน์ที่ดินและรูปแบบอาคารที่ยังคงไว้ซึ่งลักษณะชุมชนริมน้ำดั้งเดิม เนื่องจากองค์ประกอบพื้นฐานของชุมชนริมน้ำได้แก่ วัด ตลาด โรงเรียน

ยังมีความต่อเนื่องกันและการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมยังคงอยู่บนเส้นทางน้ำเป็นหลัก ต่างกับชุมชนบางใหญ่เก่าเป็นชุมชนริมน้ำที่ถนนตัดผ่านมีลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมตามถนนสายหลักถนนสายย่อยเป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่น ส่วนที่อยู่ริมน้ำส่วนใหญ่ยังคงไว้ในลักษณะเดิมมีแต่เพียงเปลี่ยนการสัญจรออกสู่ถนนและมีองค์ประกอบชุมชนเพิ่มขึ้นคือหน่วยงานราชการ จากการวิเคราะห์ค้นพบว่าเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นปัจจัยที่มีผลให้ลักษณะชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำทั้งสองชุมชนมีความแตกต่างกันในทิศทางที่ตรงข้ามกัน ชุมชนที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมทางบกยังคงใช้เส้นทางน้ำและคงลักษณะชุมชนริมน้ำดั้งเดิมไว้และคนในชุมชนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิตริมน้ำแบบดั้งเดิม ส่วนชุมชนที่มีเส้นทางคมนาคมทางบกสายหลักตัดผ่านพัฒนาเป็นชุมชนเมืองมากขึ้นและสิ่งที่ค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าชุมชนบางอ้อยช้างเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ ควรส่งเสริมการคมนาคมทางน้ำเป็นหลักและไม่ควรพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกสู่ชุมชนเพราะจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแสดงว่าเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นตัวกระตุ้นและทำลายวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม

นิภาภรณ์ ภูจำนงค์ (2542) ได้ศึกษาผลกระทบจากการปรับปรุงถนนวิบูลย์และถนนสายใหม่ต่อการพัฒนาเมืองกรุงเทพมหานคร จากการเป็นถนนสายรองในระดับท้องถิ่นที่สัญจรภายในชุมชนให้มีศักยภาพสูงขึ้นในการเป็นถนนระดับสายรองนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพต่อพื้นที่ 2 ประการสำคัญ กล่าวคือประการแรกในด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่าการปรับปรุงถนนส่งผลให้พื้นที่มีการเข้าถึงสูงทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนพักอาศัยเพิ่มสูงขึ้นตามอีกทั้ง พื้นที่เกษตรกรรมก็ลดลงอย่างรวดเร็ว ประการที่สองในด้านปริมาณการจราจรพบว่าภายหลังการปรับปรุงถนน โดยการขยายถนนและการปรับปรุงโครงสร้างถนนอีกทั้งการปรับปรุงให้โครงข่ายถนนภายในพื้นที่ศึกษาสามารถ

เชื่อมต่อกับถนนสายหลักโดยรอบพื้นที่ศึกษาถึงสามสายได้แก่ ถนนพหลโยธิน ถนนรามอินทรา และถนนลำลูกกา ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการสัญจรส่งผลให้มีปริมาณจราจรเข้ามาใช้เส้นทางในพื้นที่ศึกษาจำนวนมากในแง่ของการเป็นเส้นทางลัด ด้วยสภาพการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงนำไปสู่การเกิดผลกระทบและสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ อันได้แก่ 1) ปัญหาการใช้ที่ดินไร้ระเบียบ โดยมีการตั้งถิ่นฐานของชุมชนกระจัดกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ 2) ปัญหาการเติบโตของชุมชนเกาะตัวหนาแน่นในบริเวณสองฝั่งถนนวิบูลย์และถนนรัตนโกสินทร์สมโภช และบริเวณจุดเชื่อมต่อระหว่างถนนสายหลักกับถนนสายรอง 3) ปัญหาพื้นที่ว่าง ไม่มีการทำประโยชน์และปล่อยร้างเป็นจำนวนมาก 4) ปัญหาจราจรติดขัด

(2) โครงสร้างของเมืองและทฤษฎีการขยายตัวของเมือง

โครงสร้างของเมือง ณรงค์ศักดิ์ กิตติสาร (2557) ได้อธิบายโครงสร้างของเมือง หมายถึง การจัดระบบขององค์ประกอบด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมที่รวมกันขึ้นเป็นเมืองอันเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์เชิงพื้นที่ โครงสร้างเมืองสามารถแบ่งได้ด้วยจำนวนศูนย์กลาง ได้แก่ เป็นเมืองศูนย์กลางเดี่ยว (Monocentric City) และเมืองหลายศูนย์กลาง (Polycentric City) การศึกษาความเป็นเมืองนั้นต้องเริ่มจากการศึกษาประวัติการตั้งถิ่นฐานของแต่ละพื้นที่ซึ่งแตกต่างกันออกไปตามชาติพันธุ์ ปัจจัยทางธรรมชาติ สังคม เศรษฐกิจ การใช้ประโยชน์ที่ดิน สิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ แหล่งน้ำ และอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับความเป็นเมืองนั้นๆ ซึ่งหากจะกล่าวถึงองค์ประกอบของเมืองจากการศึกษาของ Kevin Lynch (1960) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับจินตภาพของเมืองและองค์ประกอบทางกายภาพของเมือง (The City Image and Its Elements) ซึ่งจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไป ตามลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม รวมถึงผู้คนและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในเมืองนั้นๆ โดย Lynch พบว่ามีองค์ประกอบพื้นฐาน 5 ประการด้วยกันที่ผู้คนมักใช้ในการสร้างจินตภาพขึ้นในใจ

ระหว่างตนเองและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับเมือง อันได้แก่ 1) ทางสัญจร (Paths) 2) ย่าน (Districts) 3) ขอบเขต (Edges) 4) จุดสังเกตหรือจุดหมายตา (Landmark) และ 5) จุดรวมหรือศูนย์รวม (Nodes) ซึ่งนอกจากองค์ประกอบพื้นฐานทั้ง 5 ที่ประกอบกันเข้าเป็นโครงสร้างของเมืองแล้ว ยังมีปัจจัยและองค์ประกอบย่อยๆ อื่นๆ อีกหลายประการซึ่งส่งผลให้เกิดลักษณะเฉพาะตัวของเมือง แต่ละเมืองออกไป ซึ่งปัจจัยหรือองค์ประกอบดังกล่าว ได้แก่ รูปทรงของที่ดินหรือสภาพภูมิประเทศ (Landform) พืชพันธุ์ธรรมชาติ (Natural Verdure) ภูมิอากาศ (Climate) นอกจากนี้ยังรวมถึง รูปร่าง ขนาดและความหนาแน่นของเมือง (Shape, Size and Density) ลักษณะเนื้อเมือง (Texture) พื้นที่เว้นว่างในเมืองและพื้นที่เปิดโล่ง (Urban Space and Open Spaces) มุมมองและเส้นขอบฟ้า (Visual and Skyline) ของเมือง

ทฤษฎีการขยายตัวของเมืองที่นิยมใช้อธิบายการขยายตัวของเมืองได้แก่ ทฤษฎีการขยายตัวแบบวงแหวน (Concentric Zone) ทฤษฎีรูปเสี้ยวหรือรูปลิ้ม (Sector Theory) และทฤษฎีการขยายตัวของเมือง แบบหลายศูนย์กลางทฤษฎี Multiple Nuclei (สิทธิพร ภิรมย์รัตน์, 2553) เมืองมหาสารคามได้ประโยชน์จากการเป็นเมืองการศึกษา ซึ่งจะส่งผลกระตุ้นให้เกิดการผลิตและการขยายตัวของกิจกรรมทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น ทำให้เกิดความต้องการสิ่งต่างๆ ที่ส่งเสริมด้านการศึกษา จะดึงดูดกำลังแรงงานให้เข้ามาทำงานและอยู่อาศัยในพื้นที่นั้นมากขึ้น ในขณะที่เดียวกัน ความหนาแน่นของประชากรมีความต้องการแรงงานมากขึ้น ทำให้เมืองและเศรษฐกิจยิ่งขยายตัวมากขึ้น แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่อธิบายการเติบโตของเมือง แนวคิดนี้ได้แก่ การประหยัดจากขนาด (Economic of scale) และการประหยัดจากการรวมกลุ่ม (Agglomeration Economic) ซึ่งการเติบโตของเมืองอาจพิจารณาจากขนาดจำนวนประชากร ความหนาแน่น บทบาทของเมือง นโยบายการพัฒนา

(มนสิชา เพชรานนท์, 2547)

แบบจำลองเกี่ยวกับการเติบโตของเมือง กระบวนการขยายตัวของเมืองแตกต่างกันออกไป ทั้งในด้านพื้นที่และเวลา ทั้งยังเกี่ยวข้องกับปัจจัยอื่นๆ อีกมาก ถ้าอาศัยแนวความคิดแบบตัวทวีคูณ พอจะเห็นภาพการเติบโตของเมืองได้ จักรชัย พงศ์ประยูร (2527) กล่าวว่า เมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างหน้าที่ของเมืองจะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในทางส่งเสริมมากกว่าขัดแย้ง ดังนั้นถ้าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวกระตุ้นในเมือง ผลก็คือการเติบโตขึ้นเรื่อยๆ ทั้งความเร็วและอัตราเร่ง เหมือนกับแนวความคิดเงินต่อเงิน (growth breeds growth) ของนักภูมิศาสตร์อเมริกันชื่อ อัลลันเพรด (Allan Pred) คือจากจุดเริ่มต้นที่มีเมืองโดดเดี่ยว เศรษฐกิจของเมืองคือการค้าและการรับซื้อสินค้า บางอย่างในเมืองผลิตไม่ได้ ต่อมาโรงงานขนาดใหญ่ได้เกิดขึ้นในเมืองภายในเวลาต่อมาเกิดเหตุการณ์พร้อมกันสองอย่างคือ เกิดปฏิภิกิริยาเป็นรูปวงจรรวมและสาเหตุ ปฏิภิกิริยาขั้นแรกเกิดจากตัวทวีคูณด้านแรงงานและรายได้ การมีโรงงานใหม่และการเพิ่มรายได้ของคณงานก่อให้เกิดอุปสงค์ใหม่ ทำให้เกิดธุรกิจการค้าต่างๆ เกิดขึ้นมา เช่น การค้า การบริการ การขนส่ง การก่อสร้าง ผลรวมทั้งหมดนี้มีมากพอที่จะเป็นตัวเร่งให้เกิดอุตสาหกรรมขึ้นใหม่ และเมืองเองก็จะค่อยๆ ขยายระดับการทรงตัว (threshold level) ออกจากระดับเมืองไปสู่ระดับภาค ระดับทรงตัวใหม่สามารถค้าจุนอาชีพอื่นได้อีกมาก นอกเหนือจากขยายเขตเดิมให้กว้างออกแล้ว เมื่อมีโรงงานสร้างขึ้นใหม่การขยายครั้งที่สองก็เริ่มขึ้น และในที่สุดระดับการทรงตัวของเมืองก็ขยายกว้างขึ้น แต่กระบวนการวงจรและความเจริญแบบทวีคูณมิได้ยืนหยัดคงทนไปตลอดกาล ทั้งนี้เพราะยังมีอุปสรรคต่างๆ ที่จะทำให้กระบวนการหยุดชะงักหรือสลายตัวไปก็ได้ในบางเมืองโดยที่ไม่มีวันจะเริ่มต้นได้อีกเลย

กรรมวิธีในการวิจัย

วัตถุประสงค์โดยภาพรวมของงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ (Apply Research) เน้นการศึกษาทฤษฎีการการตั้งถิ่นฐานของเมืองและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมือง เพื่อมาเปรียบเทียบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบันว่ามีความเกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง เริ่มจาก

(1) ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้น โดยสำรวจภาคสนาม (Ground Survey) ว่ามีพื้นที่ใดบ้างที่ไม่เป็นไปตามผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม ปรับปรุงครั้งที่ 1 จดบันทึกและนำมาเขียนลงในผังไว้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนในการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์

(2) การสัมภาษณ์ได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นผู้อาศัยในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินผิดข้อกำหนด ซึ่งพบว่าพื้นที่ดังกล่าวอยู่ตามแนวถนนเลียบเมืองมหาสารคาม ตามถนนสายหลักและทางเชื่อมต่อไปยังพื้นที่ใกล้เคียง ส่วนในพื้นที่เมืองนั้นจากการสำรวจไม่พบการใช้พื้นที่ผิดข้อกำหนด ในขั้นตอนออกแบบบทสัมภาษณ์และจากข้อมูลสำรวจภาคสนามเบื้องต้นสามารถแบ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบอาคารพาณิชย์ 2) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบที่ดินในรูปแบบที่พักอาศัย 3) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบให้บริการห้องพัก 4) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบพื้นที่พาณิชย์กรรมขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงงาน โกดัง ห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ โชว์รูมรถยนต์ 5) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบร้านอาหาร และ 6) กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบสถานบริการเชื้อเพลิง

(3) ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัจจัยและสาเหตุของการใช้ประโยชน์ที่ดินลักษณะต่างๆ เกี่ยวกับปัจจัยหรือสิ่งกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ เปรียบเทียบลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน

เดิมของพื้นที่เป็นมาอย่างไร รวมถึงทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ มาสรุปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ศึกษา ทั้งการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และปัจจัยที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงของเมือง

(4) วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและสรุปประเด็นที่สำคัญจากการทบทวนงานวิจัย เพื่อออกแบบบทสัมภาษณ์ ให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษามากที่สุด

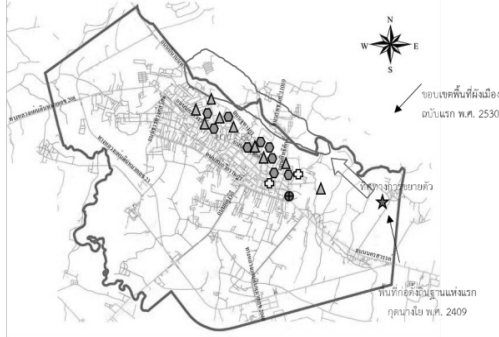
(5) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่ตั้งไว้ จากแบบสอบถามที่แบ่งประเด็นศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน 2 กลุ่มคือกลุ่มแรกเป็นผู้อาศัยในพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ที่ดินผิดข้อกำหนด และกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่

(6) การวิเคราะห์งานวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอผลของการวิเคราะห์ข้อมูล มาเรียบเรียงผลการศึกษาจากประเด็นศึกษาที่ได้กำหนดไว้ วิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามประเด็นเพื่ออธิบายความหมาย โดยวิเคราะห์ตามหัวข้อ เริ่มจากลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ลักษณะประชากร เศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะการใช้พื้นที่ผิดข้อกำหนดมา ปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นไปตามข้อกำหนด และนำเสนอแนวทางการป้องกันในอนาคต

ผลจากการศึกษา

ความมุ่งหมายของการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดประเภท กรณีศึกษา ผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม ได้แก่ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการตั้งถิ่นฐานของเมืองมหาสารคาม 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ช่วงผังเมืองเดิม

ถึงปัจจุบัน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิกระเทศที่กำหนด เพื่อหาแนวทางป้องกันในอนาคต

หมายเหตุ : ▲ สถานศึกษา ○ โรงพยาบาล ● สถานที่ราชการ ● สถานีขนส่ง

ภาพประกอบที่ 1 การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน

(1) รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน เมืองมหาสารคามตั้งอยู่บนเนินสูงของลูกคลื่น หรือที่ชาวอีสานเรียกว่า มอ คือที่ตั้งเมืองมีลักษณะคล้ายหลังเต่าแล้วจะค่อย ๆ ลาดลงไปรอบเมืองทุกด้าน มีแหล่งน้ำที่มีความสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำชี ห้วยคะคาง คลองสมถวิลราษฎร์ และแก่งเลิงจาน เป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญและยาวนานมาหลายร้อยปีตั้งแต่สมัยคุปตะตอนปลายและปลายของอินเดียนแดงผ่านเมืองพุกามมาในรูปแบบของ ศิลปะสมัยทวารวดี เช่น บริเวณเมืองกันทรวิชัย (โคกพระ) และเมืองนครจำปาศรี โดยพบหลักฐาน เป็นพระยืนกันทรวิชัย พระพิมพ์ดินเผา ตลอดจนพระบรมสารีริกธาตุ นอกจากนั้นแล้วยังได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ ผ่านมาทางชนชาติขอม ในรูปแบบสมัยลพบุรี เช่น กู่สันตรัตน์ กู่บ้านเขวา กู่บ้านแดง และกู่อื่น ๆ รวมไปถึงจนถึงเทวรูปและเครื่องปั้นดินเผาของขอมอยู่ตามผิวดินทั่ว ๆ ไปในจังหวัดมหาสารคาม มหาสารคามตั้งอยู่ตอนกลางของภาคอีสาน มีชนหลายเผ่า เช่น ชาวไทยพื้นเมืองพูด ภาษาอีสาน ชาวไทยย้อและชาวผู้ไท ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปฏิบัติตาม

ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีฮีตสิบสอง ประกอบอาชีพด้านกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป

การตั้งถิ่นฐานได้ยึดหลักสำคัญในการตัดสินใจเลือกตั้งบ้านแปลงเมืองที่จะทำให้เป็นบ้านที่อุดมสมบูรณ์ ให้ลูกหลานได้อยู่ดีกินดี มีความสุขนั้น ได้ใช้หลักในการพิจารณาตั้งบ้านตั้งเมืองเอาไว้ 3 ประการ คือ มีน้ำ ป่า และทุ่ง ซึ่งเป็นความเชื่อของคนโบราณในอดีตว่าบ้านเมืองใดก็ตามหากมีองค์ประกอบ 3 ประการนี้แล้วจะเจริญรุ่งเรือง

การตั้งถิ่นฐานและการกระจายตัวของชุมชน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเมืองมหาสารคามเป็นแบบตั้งบ้านเรือนตามแนวยาวของถนน (Road Linear Settlement) อดีตบริเวณที่มีการตั้งชุมชนหนาแน่นแห่งแรกของเมืองมหาสารคาม (พ.ศ. 2408) จะตั้งอยู่ที่กุดนางใยและค่อย ๆ ขยายตัวไปทางวัดโพธิ์ศรี ปัจจุบันย่านการค้าใจกลางเมืองอยู่บริเวณถนนนครสวรรค์ ถนนบวรบุตร และถนนผดุงวิทย์ โดยพื้นที่ชุมชนจะเกาะตัวหนาแน่นบริเวณถนนนครสวรรค์ ถึงบริเวณริมคลองสมถวิลราษฎร์ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของชุมชนด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากการขยายตัวทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีอาคารพาณิชย์และอาคารพักอาศัยประเภทหอพักเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนที่อยู่อาศัย และโครงการต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนเมือง

ศูนย์กลางชุมชนจะเกาะกลุ่มอยู่บริเวณถนนสายหลักของเมือง คือ บริเวณถนนนครสวรรค์ โดยจะเกาะกลุ่มตามสถานที่สำคัญหลักๆ ของเมือง เช่น บริเวณสถานีขนส่ง ตลาดเทศบาลเมืองมหาสารคาม สถานที่ราชการ โรงพยาบาล รวมถึงสถานศึกษาของเมือง ซึ่งเป็นย่านธุรกิจการค้าบริการที่สำคัญ ปะปนไปกับย่านพักอาศัย วัด ซึ่งปัจจุบันมีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นในเขตนี้

การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่จากฝั่งเมืองเดิม การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัต ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาที่ประกอบด้วยกระบวนการต่างๆ เมืองหลายๆ เมืองอาจมีการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เหมือนกันทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจัยและเอกลักษณ์ของเมืองที่ไม่เหมือนกัน สำหรับเมืองมหาสารคามชุมชนเดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรมที่มาตั้งถิ่นฐานเพื่ออาศัยแหล่งน้ำในพื้นที่ประกอบอาชีพ มีการเปลี่ยนผ่านด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม มาหลายชั่วอายุคนประกอบกับมีการพัฒนาเรื่อยมา(เมธี พิริยการนนท์, 2557)

ปัจจุบันเมืองมหาสารคามมีบทบาทเป็นเมืองด้านการศึกษา (มนสิชา เพชรานนท์, 2555) และบริการต่อเนื่องจากการมีสถาบันการศึกษา เช่น หอพักนักศึกษา ร้านอาหาร บริการห้องเช่า ทำให้เกิดรายได้สำคัญเป็นอันดับหนึ่งซึ่งมากกว่าภาคการเกษตร (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมหาสารคาม, 2557) ทำให้เมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปจากชุมชนเกษตรแบบดั้งเดิม ซึ่งปัจจุบันยังคงเหลือที่นาอยู่รอบๆ ย่านศูนย์กลางด้านทิศใต้แถวๆ ห้วยคะคาง นอกจากการเป็นเมืองการศึกษาแล้วก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) ปัจจัยด้านกายภาพ ลักษณะภูมิประเทศของเมืองมหาสารคามเป็นพื้นที่ราบสูงรูปกระทะคว่ำ โดยทั่วไปมีลักษณะเป็นเนินลาดและที่ราบลุ่มมีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 130-230 เมตร ศูนย์กลางของเนินอยู่บริเวณที่ตั้งศาลากลางจังหวัด ซึ่งเป็นเนินสูงสุดของพื้นที่ โดยชุมชนเมืองจะเกาะตัวยาวตามถนนนครสวรรค์ในแนวทิศตะวันออก-ตะวันตก มีลำห้วยคะคางไหลผ่านตัวเมืองด้านตะวันออกเฉียงเหนือลัดเลาะไปตามแนวตะวันออก-ตะวันตก แล้ววกผ่านตัวเมืองด้านตะวันตกไหลลงแม่น้ำชีและแก่งเลิงจาน ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มบริเวณด้านตะวันตกของเมือง จากสภาพทางภูมิศาสตร์บริเวณด้านเหนือปิดล้อมด้วยห้วยคะคางและพื้นที่ด้านตะวันตกเฉียงใต้บริเวณอ่างเก็บน้ำ

แก่งเลิงจาน ประกอบกับเป็นพื้นที่ลุ่มทำให้การขยายตัวของชุมชนเป็นไปได้ยาก ปัจจุบันชุมชนเมืองมหาสารคามมีการกระจายตัวของที่พักอาศัยและพาณิชยกรรมต่อเนื่องจากชุมชนเมืองเดิมไปทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 213) เส้นทางจังหวัดมหาสารคามไปอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ และพื้นที่ด้านใต้ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 23) ซึ่งเป็นเส้นทางที่มาจากจังหวัดร้อยเอ็ดผ่านเทศบาลเมืองมหาสารคามไปยังอำเภอบรบือ อีกทั้งเส้นทางเป็นโครงข่ายของถนนเชื่อมระหว่างชุมชนเมืองสู่ชุมชนอื่นมีความสะดวกในการเข้าถึงสูง ระดับไม่ต่ำมากนักน้ำท่วมไม่ถึง และมีปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวของชุมชน คือ มหาวิทยาลัยและศูนย์ราชการแห่งใหม่ ซึ่งทำให้เกิดความต้องการในด้านที่อยู่อาศัยเพิ่มจำนวนมากขึ้น

2) ด้านเศรษฐกิจ จากการที่เป็นเมืองการศึกษาทำให้รายได้จากภาคการศึกษาสูงที่สุดในจังหวัดในส่วนของรายได้นอกภาคเกษตร ทำให้ธุรกิจให้บริการที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นอีกทั้งมหาวิทยาลัยก็ได้เปิดคณะวิชาใหม่ๆ ทำให้จำนวนนักศึกษาที่เข้ามาเพิ่มขึ้นซึ่งเป็นประชากรแฝงในชุมชนที่ทำให้เกิดการบริโภคเพิ่มขึ้น เห็นได้จากเมื่อปี 2540 มีผู้จดทะเบียนการค้าอยู่ 2,732 ราย (ซึ่งเป็นด้านบริการและการค้า เป็นหอพักนักศึกษา ร้านอาหาร ห้องเช่า) จนถึงปี 2551 มีผู้จดทะเบียนเพิ่มเป็น 3,815 ราย และเปรียบเทียบจากรายได้ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมหาสารคามในส่วนภาคเกษตรมีเพียง 13,390 ล้านบาท แต่นอกภาคเกษตรสูงถึง 33,998 ล้านบาทซึ่งหากแยกเป็นรายได้จากภาคการศึกษามีรายได้สูงถึง 9,283 ล้านบาทซึ่งเป็นสัดส่วนสูงที่สุดของรายได้นอกภาคเกษตร

3) ด้านสังคมและประชากร เดิมตั้งแต่ก่อตั้งเมืองมหาสารคามมีประชากรเริ่มต้น 7,000 คน จากการสำรวจประชากรตามทะเบียนราษฎรในพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคามปี 2556 มีจำนวนประชากร 48,765 คน มีประชากรแฝงจำนวน

66,804 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ปัจจุบันมีแนวโน้มการขยายตัวไปทางด้านทิศใต้ซึ่งใกล้กับศูนย์ราชการแห่งใหม่บนถนน 2040 มหาสารคามและขยายตัวไปตามถนนเลี้ยวเมืองทางด้านตะวันออกไปตะวันตกเนื่องจากพื้นที่ด้าน

ในมีความหนาแน่นที่เต็มไปด้วยหอพักนักศึกษาและกิจการร้านค้าและบริการ และบ้านจัดสรรหรืออาคารเช่าก็มักอยู่ตามแนวถนนเลี้ยวเมืองสาย 23 ไปยังหมายเลข 213

ภาพประกอบที่ 2 ทิศทางการขยายตัวของเมืองมหาสารคาม

(2) การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ จากที่เมืองมหาสารคามมีบทบาทที่โดดเด่นด้านเป็นสถานที่ให้บริการการศึกษานั้น สถาบันการศึกษาเหล่านี้เป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดให้คนมารวมตัวกันและเกิดกิจกรรมขึ้นในพื้นที่ ซึ่งรอบๆ สถาบันการศึกษามีการก่อสร้างหอพักนักศึกษา บ้านเช่า ห้างสรรพสินค้า ทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไป ปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ย้ายไปก่อตั้งที่ชุมชนท่าขอนยางขามเรียงซึ่งห่างจากตัวเมืองมหาสารคาม 7 กิโลเมตรแต่หากมีกิจกรรมเช่น ประชุมนิเทศ สอบสัมภาษณ์ หรือรับปริญญา โดยผู้

ปกครองก็ได้มาหาที่พักตามเส้นทางรอบเมืองมหาสารคามจากการสอบถามผู้ให้สัมภาษณ์ให้ความเห็นว่า ระยะทางจากที่พักเดินทางไปยังมหาวิทยาลัยไม่ไกลมาก เส้นทางคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้แหล่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้างสรรพสินค้า ร้านอาหารและบริการอื่นๆ และไม่แออัด อีกทั้งพื้นที่ให้บริการในเขตพื้นที่ท่าขอนยางขามเรียงยังมีไม่เพียงพอ ทำให้พื้นที่เส้นรอบเมืองด้านทิศใต้แนวตะวันออกไปตะวันตกจากถนนเลี้ยวเมืองสาย 23 และ 213 มีแนวโน้มเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อไปอีกได้ในอนาคตพื้นที่การเกษตรพบว่ามีแนวโน้มลด

ลง จากสถิติการใช้ประโยชน์ที่ดินในปี 2540 มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 13,143 ไร่ และในปี 2551 เหลือพื้นที่เกษตรกรรมเพียง 12,740 ไร่ ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุหลายประการได้แก่ ราคาพืชผลเกษตร ความแห้งแล้ง รวมถึงโอกาสในการประกอบอาชีพอื่นนอกภาคเกษตรที่มีมากขึ้น ทำให้จากชนบทเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมืองมากขึ้นซึ่งเห็นได้จากการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาตามความหนาแน่นประชากร พบว่าผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม

(ปรับปรุงครั้งที่2) มีพื้นที่รวม 155.73 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 96,626 คน มีความหนาแน่นประชากรโดยเฉลี่ย 607.71 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยประชากรหนาแน่นมากที่สุดอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามมีความหนาแน่นประชากร 2,614.66 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาอยู่ในเขตเทศบาลตำบลเวียงนางมีความหนาแน่นประชากร 527.13 คนต่อตารางกิโลเมตร และตำบลเขวามีความหนาแน่นประชากร 389.13 คนต่อตารางกิโลเมตร

ตาราง 1 รายละเอียดด้านเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพื้นที่

ปี	จำนวนผู้จดทะเบียนการค้าเทศบาลเมืองมหาสารคาม	ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมหาสารคาม GPP		
		ภาคเกษตร	นอกภาคเกษตร	
			ทั้งหมด	การศึกษา
2540	2,732	3,554	12,145	2,433
2545	3,509	3,587	14,290	3,023
2550	3,759	6,078	22,843	5,363
2555	4,312	13,390	33,998	9,283

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557

(3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดข้อกำหนด จากการศึกษาพบว่า มี 6 ปัจจัยหลักๆ ที่ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน ได้แก่ 1) ปัจจัยทางกายภาพ ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งพื้นที่ส่วนมากที่พบการใช้ที่ดินผิดพระราชบัญญัติผังเมืองส่วนมากจะอยู่บริเวณด้านทิศใต้ของผังเมืองมหาสารคาม ตั้งแต่ถนนเลี้ยวเมืองสาย 23 ไปยังถนนสาย 218 และ หมายเลข 213 ทั้งนี้เนื่องจากสามารถเชื่อมต่อกับศูนย์กลางได้สะดวก ได้แก่ ศูนย์ราชการแห่งใหม่ ห้างสรรพสินค้า สถาบันการศึกษา การสัญจรที่สะดวกซึ่งการเข้าถึงแหล่งศูนย์กลางสามารถเชื่อมต่อจากบายพาสที่ใกล้ที่สุดเพื่อเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ในเขตศูนย์กลางได้ง่าย ส่วนหนึ่งมาจากสภาพทางธรรมชาติใกล้

แก่งเลิงจานที่สวยงามคล้ายทะเลสาบทำให้มีร้านอาหารใหญ่ๆ มาเปิดบริการ จากการสำรวจมีอาคารพาณิชย์มากถึง 65 อาคาร รองลงมาเป็นห้องพักหน่วยละ 15-30 ห้องจำนวน 17 หน่วย โชว์รูมรถยนต์อีก 8 แบรินด์ บัมหน้ามันอีก 4 แบรินด์ บัมแก๊สแอลพีจีจำนวน 3 บัม เนื่องจากเป็นเส้นทางเชื่อมโยงสำคัญระหว่างจังหวัดและต่างอำเภอ ทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงตามไป 2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเงิน ประกอบด้วยบทบาทการเป็นเมืองการศึกษา มีการจ้างงานภาคบริการ ประชาชนส่วนหนึ่งมีรายได้จากธุรกิจบริการด้านการศึกษา ทำให้เกิดโอกาสทางเศรษฐกิจมีความต้องการธุรกิจบริการใหม่ๆ กับชุมชนเมืองแต่ราคาที่ดินในเขตศูนย์กลางที่ราคาสูงทำให้ย้ายไปใช้พื้นที่รอบๆ คือ

ถนนเลียบเมืองซึ่งราคาที่ดินถูกกว่า อีกทั้งในเขต ศูนย์กลางรอบๆ สถานศึกษาเต็มไปด้วยหอพัก นักศึกษา ร้านค้าและกิจการบริการต่างๆ พื้นที่ว่าง มีน้อยมากและมีราคาสูงซึ่งหากไม่ใช่เจ้าของที่ดินเดิม ไปลงทุนจะต้องใช้ต้นทุนที่สูงมาก ซึ่งหากลงทุนจะต้องทำโครงการใหญ่ๆ จึงจะสามารถได้เงินลงทุนกลับมา ราคาที่ดินเช่น ถนนนครสวรรค์ ปัจจุบันราคาเฉลี่ยไร่ละ 12 ล้านบาท (กรมธนารักษ์, 2555) ซึ่งหากเป็นเจ้าของที่ดินก็สามารถสร้างรายได้จากกิจการต่างๆ ได้โดยไม่ต้องลงทุนในที่ดิน ต่างจากรอบนอกที่ราคาที่ดินไม่สูงมากนักเช่น ถนนเลียบเมืองสาย 23 และ 213 ไร่ละ 2.2 ล้านบาท และจากการสำรวจบางแปลงสูงถึงไร่ละ 11 ล้านบาท 3) ปัจจัยทางสังคม การเข้ามาของประชากร จากการเข้ามาทำงานและจำนวนนักศึกษาซึ่งมีจำนวน 66,804 คน มากกว่าประชากรตามทะเบียนราษฎรที่มีอยู่เพียง 43,000 คน ทำให้เกิดความต้องการที่อยู่อาศัย ร้านค้าและบริการด้านต่างๆ ทำให้พื้นที่เปลี่ยนไปใช้ประโยชน์ที่ดินตามบริบทของเมืองและความต้องการของประชากรที่เพิ่มเข้ามา 4) ปัจจัยจากเจ้าของที่ดิน ได้แก่ กรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งความต้องการใช้ที่ดินของแต่ละเจ้าของนั้นแตกต่างกันไปตามค่านิยมและสภาพสังคม ความต้องการการบริโภคที่มากขึ้นแต่ถึงแม้จะต่างกันแต่ก็เหมือนกันอยู่สิ่งหนึ่งคือต้องการหารายได้จากที่ดินที่มีอยู่จากการลงทุนนอกภาคเกษตร เพราะลงทุนครั้งเดียวไม่ลำบากเหมือนกับทำนาที่ต้องมาคอยหว่าน ไถ เก็บเกี่ยวผลผลิตอีกทั้งราคาก็ไม่แน่นอน บางปีอาจขาดทุนก็มีบ่อยเหมือนกัน เจ้าของที่มีเงินทุนมีช่องทางก็เปลี่ยนการใช้ที่ดินมาเป็นอาคารพาณิชย์ให้เช่าเพื่อรักษาที่ดินไว้ ส่วนผู้ไม่มีเงินทุนบางรายก็ขายที่ดินไปซื้อที่อื่นที่ถูกกว่าหรือไม่ก็ไปประกอบอาชีพอื่น ทั้งนี้การตัดสินใจเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินส่วนมากมาจากที่กล่าวมาข้างต้น 5) ปัจจัยของข้อว่างด้านผังเมือง ได้แก่ การเกิดสัญญาภาคของการบังคับใช้ทำให้เกิดการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจากข้อกำหนดโดยเจ้าของที่ดินสามารถไปขออนุญาตปลูก

สร้างอาคารได้โดยไม่ขัดกับพระราชบัญญัติควบคุมอาคาร และการอนุญาตในเทศบัญญัติควบคุมในกรณีผังเมืองหมดอายุบังคับใช้ซึ่งสามารถให้ใช้เพื่อกิจการอย่างอื่นได้ไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่ทำให้เกิดสิ่งก่อสร้างไปตามแนวถนนเลียบเมืองประกอ กับปัจจัยที่กล่าวมา และ 6) ปัจจัยด้านการพัฒนาพื้นที่ ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองมหาสารคาม นอกจากภาคการเกษตรและการท่องเที่ยว เมืองมหาสารคามมียุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับสู่การเป็นศูนย์กลางบริการทางการศึกษาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งมหาวิทยาลัยในพื้นที่ก็ได้พัฒนายกระดับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้เข้ามาในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ นักธุรกิจ ทำให้เมืองมหาสารคามมีรายได้ในส่วนนี้มาก ทำให้เกิดการก่อสร้างหอพัก การบริการห้องพัก เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องเกิดขึ้นตามมา ในอนาคตทางจังหวัดมหาสารคามมีแผนที่จะพัฒนาคลองสมถวิลให้มีทางทางจักรยานเชื่อมระหว่างพื้นที่นันทนาการในเมืองกับมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาในเขตเมือง ซึ่งหากแผนดังกล่าวแล้วเสร็จก็จะทำให้เมืองสวยงาม น่าอยู่ขึ้นอีกและสามารถดึงดูดนักศึกษา นักท่องเที่ยว นักธุรกิจ ให้เข้ามาซึ่งก็จะทำให้เศรษฐกิจของเมืองเพิ่มขึ้นตามมา และแน่นอนการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบๆ สถานที่พัฒนาที่ต้องเปลี่ยนไปอย่างแน่นอน

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิประเภท กรณีศึกษาผังเมืองรวมเมืองมหาสารคาม ในครั้งนี้มุ่งศึกษาประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ที่นอกเหนือจากผังเมืองรวมกำหนดไว้ หากแบ่งเป็นด้านหน่วยงานและด้านประชาชนที่ใช้พื้นที่นั้น ด้านหน่วยงานพบว่าเกิดจากการที่ผังเมืองหมดสภาพบังคับใช้ซึ่งเกิดช่องว่างหรือสัญญาภาค หาก

ผังเมืองบังคับใช้ต่อเนื่องแล้วสภาพการใช้พื้นที่ที่เกิดขึ้นอาจลดลงไป ข้อสำคัญของการบังคับใช้พื้นที่ตามกฎหมายกระทรวง 116 (พ.ศ. 2535) ที่ได้กำหนดให้ใช้ที่ดินนอกเหนือจากสีผังได้ตามเปอร์เซ็นต์พื้นที่ในพื้นที่ศึกษาในพื้นที่สีเขียวพบว่ามีการใช้เป็นรีสอร์ท อาคารพาณิชย์ ซึ่งหากเราต้องการอนุรักษ์จริงๆ ควรกำหนดให้เป็นชาวทแยงเขียว หรือหากมองในอีกแง่หนึ่งก็อาจคล้ายกับกรณีศึกษาของ สุดารัตน์ อุทธารัตน์ (2557) ที่ได้ศึกษาพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวและเมืองวัฒนธรรมที่สำคัญ ที่เกิดการร้องเรียนเรื่องผังเมืองไม่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เกิดการต่อต้านการพัฒนาการก่อสร้างถนนในเขตเมืองเก่า การก่อสร้างศูนย์การค้าครบวงจรในพื้นที่เกษตรกรรม และการขาดสภาพบังคับใช้ของผังเมืองทำให้เกิดสถานบันเทิงในแหล่งพักอาศัย ซึ่งเมืองมหาสารคามมีบทบาทสำคัญในการเป็นเมืองการศึกษาทำให้เกิดโอกาสและแรงจูงใจด้านบริการต่างๆ รอบสถานศึกษาด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้แล้วปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการใช้ที่ดินผิดข้อบังคับผังเมืองก็คือ เส้นทางคมนาคมที่เป็นแรงจูงใจสำคัญ อย่างเช่นกรณีศึกษาของ เจษฎาพร ชูช่วยสุวรรณ (2553) ได้ศึกษาผลกระทบของเส้นทางคมนาคมทางบกต่อลักษณะการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยของชุมชนบางอ้อยช้าง (ซึ่งเป็นชุมชนไม่มีเส้นทางคมนาคม) และชุมชนบางใหญ่เก่า (เดิมใช้เส้นทางน้ำในการสัญจรเหมือนกับชุมชนบางอ้อยช้าง แต่ในปัจจุบันมีการตัดถนนผ่านชุมชน) จากการศึกษาพบว่าเส้นทางคมนาคมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลให้ลักษณะชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำมีความแตกต่างกันในสองทิศทางที่ตรงกันข้ามกัน ซึ่งชุมชนที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมยังคงใช้เส้นทางน้ำและคงลักษณะชุมชนเดิมไว้และคนในชุมชนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิตริมน้ำ และกรณีศึกษาของ นิภาภรณ์ ภูจำนงค์ (2542) ได้ศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาทางกายภาพที่เกิดขึ้นจากการปรับปรุงถนนวิชรพลและถนนสายใหม่ ซึ่งเป็น

ถนนสายสำคัญที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชานเมืองของเขตบางเขนและเขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาในช่วงเวลาก่อนและหลังการปรับปรุงถนนพบว่า ภายหลังจากการปรับปรุงถนนจากการเป็นถนนในระดับท้องถิ่นที่ใช้สัญจรภายในชุมชนให้มีศักยภาพสูงขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนพักอาศัยกระจุกตัวตามแนวถนนสองฝั่งและกระจัดกระจาย (Urban sprawl)

การจัดทำผังเมืองโดยทั่วไปนั้นเป็นไปตามนโยบายการพัฒนาของเมืองหรือบริบทของพื้นที่ แต่ในบางพื้นที่เมืองอาจเติบโตอย่างรวดเร็ว เมืองมหาสารคามก็เติบโตด้วยบทบาทด้านการศึกษา เห็นได้จากรายได้ภาคการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้นสอง 3 เท่าในระยะเวลา 10 ปี ซึ่งขั้นตอนในการประกาศบังคับใช้ผังเมืองอาจไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และหากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเมืองสามารถจัดการข้อจำกัดต่างๆ ในพื้นที่ได้เช่น สิทธิในที่ดิน การมีส่วนร่วมของชุมชน ก็จะทำให้การพัฒนาเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเมืองก็จะมีระเบียบมากยิ่งขึ้น ซึ่งก็จะทำให้ชุมชนน่าอยู่ เมืองมีความสวยงามทำให้คนในชุมชนรักและหวงแหนพื้นที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) ควรมีข้อกำหนดให้ผู้พัฒนาพื้นที่หรือเจ้าของที่ดินติดประกาศแจ้งให้สาธารณชนได้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการ และเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมดังกล่าวสามารถยื่นขอความเป็นธรรมได้ในเวลาที่กำหนด ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ในช่วงผังเมืองรวมบังคับใช้ก็ตาม

(2) ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านผังเมือง ผลกระทบจากการใช้งานประโยชน์ที่ดินที่ผิดข้อบังคับผังเมืองรวม ประโยชน์ความสำคัญของผังเมืองรวมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้ประชาชนได้มีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของผังเมืองรวมโดยทั่วถึง

(3) ควรมีการอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้กฎหมายหรือการอนุญาตที่เกี่ยวข้องกับผังเมือง เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีความรู้ความเข้าใจในขอบเขตของผังเมืองรวมนั้นๆ โดยทอ่งแท้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามข้อบังคับผังเมืองรวมนั้นๆ

(4) ในการจัดทำผังเมืองรวมควรตระหนักถึงกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ และประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ควรให้ความร่วมมือกับทางหน่วยงาน ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดในภายหลัง

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

(1) ควรศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตผังเมืองรวมในเขตผังเมืองรวมในประเด็นอื่นๆ เช่น ปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผังเมือง การจัดการข้อจำกัดด้านต่างๆ ในการจัดทำผังเมือง

(2) ควรมีการศึกษาแนวทางการจัดการเพื่อวางแผนในการรองรับการขยายตัวและการเติบโตของเมืองตามบริบทต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อเป็นกรณีศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎาพร ชูช่วยสุวรรณ. (2553). ผลกระทบของเส้นทางคมนาคมทางบกต่อลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมของชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์ จังหวัดนนทบุรี. ปรินญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหำบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรชัย พงศ์ประยูร. (2527). ภูมิศาสตร์เมือง. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ธัญย์ ต้นพานิช. (2552). อิทธิพลของสถานศึกษาที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองกรณีศึกษาเมืองสงขลา. วิทยานิพนธ์ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหำบัณฑิต. วิทยานิพนธ์ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหำบัณฑิต สาขาการวางแผนผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ วิเชียรน้อย. (2552). การผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินในประเทศไทย. วารสารกรมโยธาธิการและผังเมือง. 2552(29). 27-38.
- นิภาภรณ์ ภูจำนง. (2542). ผลกระทบจากการปรับปรุงถนนวิชรพลและถนนสายใหม่ต่อการพัฒนาทางกายภาพในพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปรินญาการวางแผนภาคและเมืองมหำบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาค คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2557). คลอดผังเมืองรวมมหาสารคาม ภาคธุรกิจไอทีติดล็อกพื้นที่สีเขียวกันลงทุนใหม่. [ออนไลน์]ได้จาก: http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1402301319 สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2557
- มนสิชา เพชรานนท์. (2556). ความเป็นเมืองศูนย์กลางและบทบาทของเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ทุนสนับสนุนการวิจัยสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ.2553-2554 การวิจัยโครงสร้างของระบบเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
- เมธี พิริยการนนท์. (2557). การศึกษาวิวัฒนาการของเมืองกับความสัมพันธ์ด้านมิติทางประวัติศาสตร์กรณีศึกษา : เทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์. 10 (ฉบับพิเศษ ประชุมวิชาการ), 22-37.

- ศิริเพ็ญ ศุภกาญจน์กันติ. 2537. การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างและการเป็นเมืองในประเทศไทย. รายงานการวิจัย ศูนย์วิจัยรัชดาภิเษกสมโภช. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมหาสารคาม. (2557). ข้อมูลเศรษฐกิจการค้าจังหวัดมหาสารคาม. [ออนไลน์]ได้จาก: <http://pcoc.moc.go.th>. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2558
- สำนักงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม. (2557). รายงานสถิติจังหวัด [ออนไลน์]ได้จาก: <http://mahasarakham.nso.go.th/index>. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2557
- สุดารัตน์ อุทรารัตน์. (2557). การศึกษาผลกระทบต่อการพัฒนาท้องถิ่น กรณีการขาดอายุบังคับทางกฎหมายของผังเมืองรวมเมืองในพื้นที่ภาคเหนือ. เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ ครั้งที่ 24. 21-24 พฤษภาคม 2557, สงขลา, เชียงใหม่, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 83-97.
- โสมสกา เพชรานนท์. (2547). เศรษฐศาสตร์เมือง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Berry, B. J. L., & Berry, B. J. (1967). *Geography of market centers and retail distribution*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Burgess, E. W. (2008). The growth of the city: An introduction to a research project . *Springer US*. 71-78.
- Christaller, W. (1966). *Central places in southern. Germany*: Prentice-Hall.

โครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

A Project to Design the Physical Components That Enhance the Identity of Ban Hua Na Thai Community, Nong Khu Khad Sub-District, Borabue District, Maha Sarakham

ดิฐา แสงวัฒนะชัย¹, เจนจิรา นาเมืองรักษ์², อัมภา บัวระภา³, เมทินี โคตรดี⁴

Dita Sangvatanachai¹, Jenjira Namuangrak², Umpa Buarapa³, Mathinee Khotdee⁴

บทคัดย่อ

โครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประวัติศาสตร์ ความเป็นมา สภาพเศรษฐกิจ สังคม กิจกรรม และสถานที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน (2) ศึกษาลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านเพื่อค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชน (3) ออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนให้เกิดการรับรู้เชิงพื้นที่ที่ดี โดยพื้นที่ชุมชนนี้มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยทวารวดี และขอม มีการขุดพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ที่สำคัญคือ กุ๋บ้านห้วยนาไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ มีการทำพิธีไหว้ทุกวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี และได้มีการบูรณาการโครงการเข้ากับการเรียนการสอนรายวิชาการออกแบบสถาปัตยกรรม 4 ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผลที่ได้จากการศึกษาทำให้เกิดความเข้าใจถึงอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยนาไทยที่ปรากฏจากประเด็นความเชื่อและวิถีการดำรงชีวิตที่ผูกพันอยู่กับกุ๋ ศาลปู่ตา และเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของพื้นที่ การออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพในชุมชน เป็นการสร้างเสริมองค์ประกอบต่างๆ ให้เกิดการรับรู้ที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น ผนวกเข้ากับมิติประวัติศาสตร์และความเป็นพื้นที่ถิ่นรวมทั้งการใช้พื้นที่อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดผลดีต่อการใช้งาน และคุณภาพชีวิตของชุมชน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์, อัตลักษณ์ของชุมชน, องค์ประกอบทางกายภาพ, การรับรู้เชิงพื้นที่

^{1,2,3,4,5} อาจารย์ประจำ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1,2,3,4,5} Lecturer, Faculty of Architecture, Urban Design, and Creative Arts, Mahasarakham University

Abstract

The project to design the physical components that enhance the identity of Ban Hua Na Thai community, Nong Khu Khad Sub-District, Borabue District, Maha Sarakham had an aim to: (1) study the history, background, socio-economic conditions, activities, and cultural places of the community; (2) study the physical characteristics of the village from the past to the present to determine the identity and uniqueness of the community; and (3) design the physical components that enhance the identity of the community and create good areal perception. The research site has significant historical traits from the *Thawarawadee* and *Khom* eras. A number of historical items were discovered here, among the most important ones is Hua Na Thai Temple, the sacred place worshipped by the villagers on the sixth waxing moon of the sixth lunar month every year. The content has been integrated in the Architectural Design 4 Course of the Faculty of Architecture, Urban Design, and Creative Arts, Mahasarakham University. The results of the study lead to understanding of the identity of Ban Hua Na Thai community, which is apparent from beliefs, traditions and lifestyles that are tied to ancestors' tombstones or shrines and historical-related stories of the locality. The design of physical components in the community involved enhancement of various elements for more accurate and clearer perception, which, when added to historical dimension, the vernacular, and appropriate land use, will result in utilization benefits and hence the community's quality of life

Keywords : Identity, Identity of the community, Physical components, Areal perception

บทนำ

จังหวัดมหาสารคาม ได้มีการขุดค้นพบโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมายทั่วทั้งจังหวัดที่สำคัญ ได้แก่ กุ๋มบัวทอง กุ๋มบ้านสนาม กุ๋มป่าโพ กุ๋มโลกสะทอน กุ๋มน้อยบ้านทิม กุ๋มบ้านเขวา กุ๋มบ้านแดง ตำบลหนองแสง เป็นต้น บ้างก็มีอายุยาวนานมาตั้งแต่สมัยทวารวดี ถึงช่วงต้นของยุคที่งานสถาปัตยกรรมได้รับอิทธิพลมาจากขอม ช่วงปลายสมัยพุทธศตวรรษที่ 16 จนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 18 รวมถึงยังมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และพื้นที่กิจกรรมทางสังคมในชุมชนที่มีมาแต่อดีต ซึ่งพื้นที่ตำบลหนองคูขาดอำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นพื้นที่ที่มีโบราณสถานที่สำคัญอยู่ 2 แห่ง คือ กุ๋มบ้านโคกกุ๋ม และกุ๋มบ้านห้วยนาไทย ซึ่งชาวบ้านถือว่าเปรียบดั่ง “กุ๋มที่กุ๋มอ่อน” เป็นที่นับถือศรัทธาและเป็นสถานที่

ศักดิ์สิทธิ์ของคนในตำบล มีเรื่องเล่าและตำนานหลายเรื่องเล่าสืบทอดต่อกันมาถึงความศักดิ์สิทธิ์ของกุ๋มมาตั้งแต่ครั้งปู่ย่าตายาย ลักษณะทางกายภาพของกุ๋มในอดีตนั้น พื้นที่จะล้อมรอบไปด้วยป่าไม้มีต้นไม้ขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นพรรณไม้พื้นถิ่นและสมุนไพรรอบเต็มพื้นที่ โดยกุ๋มบ้านห้วยนาไทยได้ชื่อว่าเป็น “กุ๋มพี่” เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านห้วยนาไทยและชุมชนรอบข้าง โดยทุกวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี ชาวบ้านจะรวมตัวกันจัดพิธีสงฆ์ ที่กลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญประจำชุมชน และหลังจากสงฆ์พี่ เมื่อถึงวันขึ้น 7 ค่ำ เดือน 6 ของปีเดียวกัน ชาวบ้านก็จะประกอบพิธีสงฆ์ที่กุ๋มที่บ้านโคกกุ๋ม ที่อยู่ใกล้เคียงกัน โดยพิธีสงฆ์ ชาวบ้านจํานำดอกไม้ รูปเทียนไปไหว้ และจัดให้มีพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การสวดมนต์ให้ไว้พระ การทำบุญ การละเล่นต่าง ๆ

ในปัจจุบัน ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีการขยายพื้นที่ทำกินลุกล้ำเข้าไปบริเวณรอบๆ โดยเฉพาะ “กุ๊พี” ที่พื้นที่ป่าเดิมถูกแทนที่ด้วยพื้นที่เกษตรกรรม เกิดปัญหายากต่อการเข้าถึงและการใช้งาน รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่ทำได้ยาก ทำให้ประเพณีท้องถิ่นและการใช้พื้นที่กิจกรรมของชุมชน การรับรู้ต่อพื้นที่ เส้นทางสัญจรที่มีสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าที่มีมาแต่อดีตได้เริ่มเลือนหายไป จึงนำมาสู่แนวคิดของโครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนขึ้น โดยการนำนิสิตเข้าไปสำรวจพื้นที่ชุมชนทางกายภาพ การสอบถามถึงปัญหาและความต้องการจากชุมชน รวมทั้งการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา และความสำคัญของชุมชนในมิติต่างๆ อาทิเช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและปราชญ์ชุมชน และนำมาวิเคราะห์เพื่อทำการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพของชุมชนร่วมกัน โดยการนำเสนอถ่ายทอดแนวความคิดจากผลงานของนิสิตสู่ชุมชนผ่านการจัดเวทีชาวบ้าน การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และมีการปรับปรุงผลงานออกแบบจนสอดคล้องกับความต้องการของชาวชุมชน

วิธีการศึกษา

การศึกษาโครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านห้วยนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งแต่กระบวนการระยะต้นน้ำ ระยะกลางน้ำ และระยะปลายน้ำ แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 กระบวนการ โดย **กระบวนการระยะต้นน้ำ** แบ่งออกเป็น (1) **การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)** โดยศึกษาข้อมูลด้านเอกสาร แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ แผนที่ทางทหาร แผนที่โบราณ ภาพถ่ายของชาวบ้าน ไฟล์ดิจิทัล รวมทั้งการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชน การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning Process) กระบวนการ PDCA (Plan, Do, Check, Action) การออกแบบบริการ (Service Design Process) เพื่อนำไปสู่การออกแบบและจัดการกับพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม (2) **การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)** โดยโครงการนี้จะมีการศึกษาเชิงสำรวจ ร่วมกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ การจัดประชุม การสำรวจพื้นที่ การถ่ายภาพ **กระบวนการระยะกลางน้ำ** ได้แก่ (3) **การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล (Analysis and Synthesis of Data)** โดยนำข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิมาทำการวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน มีการจัดประชุมร่วมกับชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการออกแบบร่วมกัน และ**กระบวนการระยะปลายน้ำ** ได้แก่ (4) **การสรุปผล (Conclusion)** โดยจัดทำแบบสถาปัตยกรรมเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชนต่อไป โดยมีระยะเวลาในการศึกษา 10 เดือน คือ ตั้งแต่เดือนมีนาคม - เดือนธันวาคม พ.ศ.2558

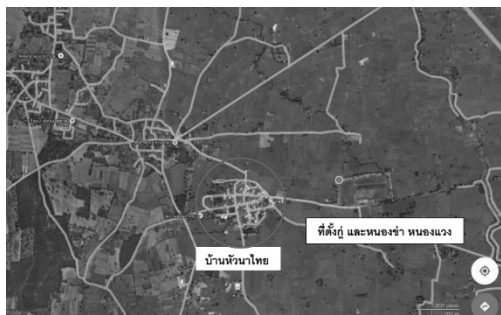
พื้นที่และบริบทชุมชน

บ้านห้วยนาไทย อยู่ในพื้นที่ตำบลหนองคูขาด ซึ่งแบ่งการปกครองออกเป็น 14 หมู่บ้าน ประกอบด้วย บ้านโคกหมากเหลี่ยม บ้านหนองคูใหญ่ บ้านห้วยนาไทย บ้านโคกกุ บ้านนาเพียง บ้านโสภณาร บ้านฝายป่าบัว บ้านโนนรัง บ้านไพรวัลย์ บ้านโคกหัวแจก บ้านหนองข่า บ้านหัวฝาย บ้านนาเจริญ และบ้านยาง (ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย, 2558) สภาพทั่วไปของบ้านห้วยนาไทย มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับบ้านโนนแดง ทิศใต้ติดกับบ้านดงม่วง ทิศตะวันออกติดกับบ้านหัวหนอง และทิศตะวันตกติดกับบ้านหนองคูใหญ่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558) จากข้อมูลประกอบกับคำบอกเล่าของคุณตา ประพันธ์ อัยลี อดีตผู้ใหญ่บ้านห้วยนาไทย และคุณ

ดาพิมพา คำด้วง บ้านห้วยนาไทยเป็นหมู่บ้านที่แยกตัวออกมาจากบ้านหนองคูใหญ่ เมื่อประมาณปี พ.ศ.2393 ในอดีตชาวบ้านทำอาชีพปั้นหม้อโดยใช้ดินเหนียวที่พบได้ในพื้นที่ เพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่นๆ ตามหมู่บ้านข้างเคียง ปัจจุบันมีประชากรทั้งหมด 608 คน จำนวนครัวเรือน 146 ครัวเรือน ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีอาชีพเสริม คือการทอผ้าไหม ท่อเสื่อ จักสาน ทำขนมและแปรรูปอาหาร (ประพันธ์ อัยลี และ พิมพา คำด้วง, 2558, สัมภาษณ์) โดยชุมชนบ้านห้วยนาไทยเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงเพียงหมู่บ้านต้นแบบ โดยปี พ.ศ.2553 มีกลุ่มองค์กรที่รัฐจัดตั้งและกลุ่มธรรมชาติที่หลากหลาย มีศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน มีปราชญ์ชาวบ้านหรือหมอสุนัข รวมทั้งมีวัดอุโบสถที่มีอายุหลายร้อยปี มีการรวมกลุ่มทอผ้าไหม มาตั้งแต่ พ.ศ.2534 และด้วยลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านห้วยนาไทยซึ่งประมาณช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นป่าโคกที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งผลิตอาหารและยารักษาโรค รวมทั้งยังเป็นแหล่งวัตถุดิบเพื่อนำไปใช้สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ชาวบ้านดั้งเดิมมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกันป่า รวมทั้งมีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมถึงเรื่องผี ดังเช่นคนอีสานโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญและเคารพป่าในฐานะพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ มีการสร้างศาลปู่ตา และข้อ

ห้ามในการบุกรุกทำลายพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์รอบๆ หรือต้องมีพิธีขออนุญาตต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เจ้าป่าเจ้าเขาเมื่อต้องการใช้ไม้มาสร้างบ้าน เป็นต้น (มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2558)

สถานที่สำคัญในชุมชนบ้านห้วยนาไทยประกอบด้วย วัดบ้านห้วยนาไทย ดอนปู่ตา กู่หนองสำคัญต่างๆ ดังเช่น หนองข่าและหนองแวง และโรงเรียนบ้านหนองคูขาด รวมทั้งปัจจุบันวัดอุโบสถหลายชั้นถูกเก็บรักษาไว้ใน “หอโอง” วัดห้วยนาไทย เช่น กระดิ่งโบราณ เครื่องใช้ไม้สอยที่ทำจากสำริด พระพุทธรูปขนาดเล็ก กำไล และเครื่องปั้นดินเผา ที่มีอายุราวสมัยทวารวดีและสมัยขอม แต่ด้วยข้อจำกัดทำให้ยังไม่มีการค้นคว้าเรื่องราว ประวัติศาสตร์ และความสำคัญของวัตถุที่พบ จึงเป็นเพียงการส่งต่อให้ลูกหลานหรือคนอื่นที่ไม่ทราบถึงคุณค่าและความสำคัญของพื้นที่นี้มากนัก

ภาพที่ 1 บริเวณที่ตั้งชุมชนและหมู่บ้านห้วยนาไทย

ภาพที่ 2 สถานที่สำคัญภายในชุมชนบ้านห้วยนาไทย

อภิปรายผล

กระบวนการระยะต้นน้ำ ประกอบด้วย การสำรวจและเก็บข้อมูล (Exploration) โดยกระบวนการนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อย ได้แก่ การทำความเข้าใจปัญหา (Understanding the Challenge) ซึ่งจะมีการสำรวจเบื้องต้น พบว่า การวางผังของหมู่บ้านห้วยนาไทย มีลักษณะเป็นรูปวงกลม เนื่องจากคติความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งบ้าน โดยตั้งอยู่บนเนินซึ่งก็คือป่าโคกเดิม โดยมีลักษณะเป็นเนินเตี้ยๆ ด้วยลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ผนวกรวมกับคติความเชื่อของคนอีสาน เส้นทางสัญจรเพื่อเข้าถึงชุมชนเป็นถนนคอนกรีตมีความกว้างประมาณ 4-5 เมตร สภาพของถนนมีความชำรุดทรุดโทรมบ้างในบางตำแหน่ง ส่วนเส้นทางสัญจรภายในหมู่บ้านจะมีขนาดเล็กและเป็นเส้นตรง สามารถรองรับการใช้งานทั้งรถยนต์ รถ

จักรยานยนต์ และรถจักรยาน ยกเว้นเส้นทางสัญจรระหว่างคุ่มบ้านที่ชาวบ้านใช้เป็นทางเดินเท้ามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนลักษณะบ้านเรือนที่อยู่อาศัยหลังแรกๆ ที่เข้ามาสร้างในบ้านห้วยนาไทยของพ่อใหญ่เชือกและพ่อใหญ่แซม จะมีลักษณะเป็นกระท่อมขนาดเล็ก ยกพื้นสูง โครงสร้างทำจากไม้ทั้งหลัง หลังคามุงด้วยหญ้าคา ลักษณะคล้ายคลึงกับกระท่อมปลายนา หรือกระท่อมที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่ออยู่อาศัยในช่วงฤดูทำนา ต่อมาเมื่อหมู่บ้านมีความเจริญมากขึ้น มีชาวบ้านเข้ามาอยู่อาศัยมากขึ้น ขนาดครัวเรือนที่ใหญ่ส่งผลต่อรูปแบบที่พักอาศัยของชาวบ้านห้วยนาไทย จนมีรูปแบบที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยลักษณะตัวบ้านจะเป็นบ้านยกพื้นสูง ชั้นบนมีการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเรือนใหญ่ ซึ่งเป็นส่วนของห้องนอน ส่วนระเบียงบ้าน และส่วนห้องครัว

ภาพที่ 3 การสำรวจลักษณะทางกายภาพและเส้นทางภายในชุมชนในระยะต้นน้ำ

ภาพที่ 4 ลักษณะผังรูปวงกลมที่ตั้งของชุมชนบ้าน
หัวนาไทย

ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลเชิงลึก (Gather Insights) ได้มีการสำรวจและสัมภาษณ์ชาวชุมชนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และสภาพปัญหาต่างๆ ที่พบ รวมทั้งข้อมูลต่างๆ ไปของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยทำการสัมภาษณ์บุคคลในช่วงอายุต่างๆ รวมไปถึงผู้นำชุมชน ในลักษณะพูดคุยสนทนากัน ซึ่งทำให้พบว่า ชุมชนมีความพึงพอใจกับสถานที่ของพวกเขา ผู้นำมีการจัดระเบียบชุมชนและสร้างความสามัคคีกันภายในชุมชนด้วยการรวมกลุ่มกันร่วมทำกิจกรรมต่างๆ อยู่อย่างสม่ำเสมอ จากคำบอกเล่าของคุณตาประพันธ์ อัยลี อดีตผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งอาศัยอยู่บ้านหัวนาไทยมาแต่กำเนิด และคุณตาพิมพา คำด้วง ซึ่งย้ายเข้ามาอยู่บ้านหัวนาไทยเมื่อประมาณ 50 กว่าปีมาแล้ว ได้เล่าถึงประวัติความเป็นมาของพื้นที่ว่า เมื่อประมาณก่อน พ.ศ.2500 สภาพพื้นที่บ้านหัวนาไทยแตกต่างจากปัจจุบัน

เพราะเป็นป่าโคกขนาดใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นป่าทึบและป่าโปร่งสลับกันไป มีคนอาศัยอยู่ไม่มากนัก มีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่แยกตัวมาจากหมู่บ้านใกล้เคียง เช่น บ้านหนองคูใหญ่ บ้านหนองคูขาด เดิมบ้านหัวนาไทยเป็นเพียงคุ่มบ้านเล็กๆ ยังไม่มีการตั้งเป็นหมู่บ้าน การเดินทางไปยังหมู่บ้านข้างเคียงต้องใช้การเดินทางเท้าลัดเลาะไปตามป่า ซึ่งทางเท้าจะมีขนาดเล็ก ซึ่งพบสัตว์ป่า ทั้งนก ไก่ป่า และลิงจำนวนมาก พืชสมุนไพร แหล่งอาหาร วัตถุดิบ หนองน้ำทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เช่น หนองมะค่า หนองแก หนองบัวน้อย เป็นต้น แต่ในปัจจุบัน ด้วยสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ชุมชนมีการขยายตัวเป็นหมู่บ้านทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ทำกิน พื้นที่ป่าเดิมจึงถูกใช้เป็นที่เกษตรกรรม ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางกายภาพและวิถีชีวิตของผู้คน (ประพันธ์ อัยลี และ พิมพา คำด้วง, 2558, สัมภาษณ์) ทั้งการรับรู้ถึงคุณค่าขององค์ประกอบต่างๆ ของชุมชนที่มีมาแต่อดีตได้เลือนหายไป คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจถึงความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่อดีตเหล่านั้น ซึ่งองค์ประกอบที่สำคัญต่างๆ ที่พบภายในพื้นที่ชุมชน ได้แก่ กุฎีบ้านหัวนาไทย ศาลปู่ตา และศาลาสำหรับประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ รวมทั้งสถานที่สำคัญทางศาสนาที่ชาวบ้านใช้เป็นที่พักผ่อนประกอบพิธีกรรม ได้แก่ วัด รวมทั้งสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นของชุมชนอื่นๆ ได้แก่ โรงสีเก่า เรือนอีสานดั้งเดิม องค์ประกอบทุกอย่างที่กล่าวมายังคงขาดการเชื่อมโยงให้เกิดการรับรู้ในการเข้าถึงที่ดี และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน

ภาพที่ 5 การสัมภาษณ์และการสำรวจโดยมีส่วนร่วมกับกิจกรรมชุมชน

ภาพที่ 6 การออกแบบร่างของนิสิตในกระบวนการระยะกลางน้ำ

ภาพที่ 7 กระบวนการออกแบบร่างของนิสิตร่วมกับชุมชนในกระบวนการระยะกลางน้ำ

กระบวนการในระยะกลางน้ำ ได้มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล (Analysis and Synthesis of Data) เป็นการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ เพื่อนำไปสู่การออกแบบองค์ประกอบร่วมกับชุมชน และกระบวนการระยะปลายน้ำ ถือเป็น การนำเอาผลงานออกแบบของนิสิตไปทำการสรุป จัดทำแบบจำลองเพื่อนำเสนอกับชาวชุมชนในเวทีชาวบ้านที่จัดขึ้น เพื่อรับฟังข้อเสนอ

แนะ แนวทางการปรับปรุง และคัดเลือกแบบของนิสิตเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแบบสถาปัตยกรรมเพื่อมอบให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยองค์ประกอบทางกายภาพที่ทำการออกแบบ ได้แก่ ชุมม ประตู่ทางเข้า ป้ายแผนที่ชุมชน ป้ายบอกทาง ชุมม ประตู่และรั้วบ้าน เก้าอี้นั่งพักผ่อน ศาลารอรถ ประจำทาง ป้ายรถประจำทาง ถึงขยะ ตู้โทรศัพท์ ฯลฯ

ภาพที่ 8 การนำเสนอผลงานนิสิตกับชุมชนในระยะปลายน้ำ

สรุปและเสนอแนะ

โครงการออกแบบองค์ประกอบทางกายภาพเพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านหัวนาไทย ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ได้ดำเนินการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อีกทั้งส่งเสริมการรับรู้สาธารณะ ความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของชุมชนและพื้นที่กิจกรรม โดยมุ่งเน้นให้ชาวชุมชนมองเห็นคุณค่าของพื้นที่และองค์ประกอบของชุมชนผ่านการนำเสนอและร่วมกันออกแบบสถาปัตยกรรม การนำไปเผยแพร่ในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์จากกระบวนการออกแบบ สามารถสร้างความสนใจให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในการแก้ไขปรับปรุงองค์ประกอบของชุมชนให้เกิดความดึงดูดเข้าใจง่าย และสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกัน การแสดงความคิดเห็น และให้ข้อชี้แนะสำคัญในการพัฒนาชุมชนของตน โดยโครงการนี้ได้สะท้อนสู่มิติต่างๆ ทั้งทาง (1) มิติทางสังคม โดยการออกแบบองค์ประกอบของชุมชนให้เกิดการรับรู้ที่ดี จะส่งเสริมให้ชุมชนและชาวชุมชนข้างเคียงมีความเข้าใจถึงคุณค่าขององค์

ประกอบต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่ เกิดการใช้งานอย่างเหมาะสม และการเข้าถึงได้สะดวกและดียิ่งขึ้น (2) มิติทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการรับรู้ถึงกิจกรรมสำคัญของชุมชน ได้แก่ กลุ่มอาชีพสำคัญที่คงหลงเหลืออยู่ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มทำขนม ช่างฝีมือ แรงงานท้องถิ่น ซึ่งยังไม่เป็นที่รู้จักของผู้คนภายนอกมากนัก และ (3) มิติทางสิ่งแวดล้อม โดยการคำนึงถึงการออกแบบที่สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่มาจากความต้องการของชุมชนผนวกกับความรู้ทางวิชาการของนิสิต ให้สะท้อนผ่านการออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

โครงการนี้อยู่ภายใต้โครงการหนึ่งหลักสูตรหนึ่งชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ซึ่งได้มีการบูรณาการในรายวิชา การออกแบบสถาปัตยกรรม 4 ของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และโครงการหนึ่งคณะหนึ่งศิลปวัฒนธรรม เรื่องการสร้างแผนที่มรดกทางวัฒนธรรม ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้สนับสนุนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมา ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- คม ชัด ลึก City Life. ฉบับที่ 445 วันที่ 23 มิถุนายน 2551. ภาษาไทย...ชัดใจปู้. <http://www.nationejobs.com/citylife/content.php?ContentID=1451>
- จิตา สันติระชัยวัฒนา. (2540). กรมอนามัย. 2545. อ้างใน <http://swis.act.ac.th>.
- ไทยตำบล ดอท คอม. (2558). ข้อมูลตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ มหาสารคาม. <http://www.thaitambon.com/tambon/440613>.
- ภูธฤทธิ์ วิทยานุรักษ์รักษาศิริ. (2556) การบรรยายทางวิชาการ เรื่อง การใช้วงจร PDCA กับงานบริการ วันที่ 12 – 15 กุมภาพันธ์ 2556. <http://www.stou.ac.th>.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2558). โครงการศึกษาข้อมูลท้องถิ่น บ้านหัวนาไทย หมู่ 4 ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. <http://202.29.22.167/newlocaldb/stdlocal/2554/tian/Molban.html>.
- ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2558). ตำบลหนองคูขาด. <http://mahasarakham.kapook.com>.
- ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ. (2557). คู่มือการออกแบบบริการ. กรุงเทพฯ : ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC).

การสัมภาษณ์

- เผ่าจำ 1, เผ่าจำ 2, พิมพา คำด้วง. (11 มีนาคม 2558). สัมภาษณ์. ชาวชุมชนบ้านหัวนาไทย.
- บุญเพ็ง แสงโชติ. (11 มีนาคม 2558). สัมภาษณ์. ชาวชุมชนบ้านหัวนาไทย.
- ประพันธ์ อัยลี และ พิมพา คำด้วง. (11 มีนาคม 2558). สัมภาษณ์. ผู้ใหญ่บ้านและชาวชุมชนบ้านหัวนาไทย.
- เสา คำด้วง. (11 มีนาคม 2558). สัมภาษณ์. ชาวชุมชนบ้านหัวนาไทย.

ผลกระทบทางกายภาพ จากการบังคับใช้ผังเมืองรวมท่าขอนยาง-ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม ปี 2557

The Physical Effects from Enforcement of Comprehensive Land Use Regulations in Tha Khon Yang - Kham Riang Community Kantharawichai District Mahasarakham Province Year 2557

กฤษฎ ฤทธิยา¹ ธารวูฒิ บุญเหลือ²

Krit Ritthiya¹, Tarawut boonlua²

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอผลการศึกษผลกระทบจากการบังคับใช้ผังเมืองรวมชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์ในภาพรวมคือ 1) เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน 2) เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและ 3) เพื่อศึกษาผลกระทบด้านกายภาพจากการใช้พื้นที่ และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการวางนโยบายพัฒนาพื้นที่ในอนาคต ทั้งนี้ข้อมูลเชิงปริมาณทำการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจแบบ Likert Scale 5 ระดับ กลุ่มประชากรตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามจากสูตรคำนวณของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ข้อมูลเชิงคุณภาพได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างจากกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายการพัฒนาพื้นที่

สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นเนื่องมาจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคามในพื้นที่เมื่อปี 2536 ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ กลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นในด้านบวกในระดับที่มาก ได้แก่ ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น มีรายได้ดีขึ้น และในความเห็นด้านลบ ได้แก่ ราคาสินค้าแพงขึ้น มีเสียงดังรบกวนในชุมชน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลง ผลกระทบกับชุมชนที่เกิดขึ้น คือ ปัญหาน้ำเสียส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำและคุณภาพดิน ปัญหาน้ำท่วมขังเนื่องจากระบบสาธารณสุขไม่ทั่วถึงซึ่งมีสาเหตุมาจากงบประมาณของท้องถิ่น สภาพพื้นที่แบบลูกลอน การใช้พื้นที่แบบกระจัดกระจาย และแนวโน้มการขายที่ดินเพื่อไปประกอบอาชีพอื่น แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นควรเป็นแบบบูรณาการทั้งทางด้านนโยบาย สังคม เพื่อให้การวางผังเมืองช่วยส่งเสริมและพัฒนาชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นมากกว่าที่จะเป็นแค่การควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินเหมือนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

คำสำคัญ : ผังเมืองรวม, ผลกระทบทางกายภาพ, การใช้ประโยชน์ที่ดิน

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาการออกแบบผังเมืองและชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Graduate student in Sustainable Urban and Environment Development Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

² Assistant Professor, Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts, Mahasarakham University

Abstract

This paper presented The physical effects from enforcement of comprehensive land use regulations in Tha Khon Yang - Kham riang community Kantharawichai district Mahasarakham Province . The overall objectives are 1) study land usage 2) study the change of land usage and 3) study the physical effects of land usage and propose an appropriate method for the future land development policy. Quantitative data was obtained using the satisfaction survey, Likert Scale 5 levels. The 400 research samples used a questionnaire based on the Taro Yamane formula in order to collect the qualitative data. The data were obtained by using in depth semi structured interviews from a purposive sample group who were involved in determining and developing management policy.

The main cause of the change of land usage was the establishment of Mahasarakham University in the area in 1993. The results of the study found that the sample group expressed a high level of positivity as land prices would increase and good income was expected. However, negative expectations developed which included expense of goods, noise in the community, and a loosening of relationships in community. Other effects in the community were a water pollution problem affecting aquatic animals and soil quality, flood problem due to insufficient infrastructure because of budget limitations, undulating land, loose and wide use of land usage, and the trend of land selling for the change of occupation. The guidelines for a solution for the effectiveness should be integrated among policy and the social aspects in order to use urban planning to enhance and develop the community in a more obvious manner rather than continue the use of land as in previous times.

Keywords : Comprehensive plan, Physical effects, Land use

บทนำ

จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ตอนกลางของภาคอีสาน มีชนหลายเผ่า เช่น ชาวไทยพื้นเมืองพูดภาษาอีสาน ชาวไทยย้อและชาวผู้ไท ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี "ฮีตสิบสอง" ประกอบอาชีพด้านกสิกรรมเป็นส่วนใหญ่ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายมีการไปมาหาสู่กัน ช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันตามแบบของคนอีสานทั่วไป (สรุจิตต์ จันทร์สาขา, 2532) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 มีการขยายตัวของชุมชนที่อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นจากที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ย้ายมาก่อตั้งในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าขอนยาง-

ขามเรียง ทำให้พื้นที่รอบๆ มหาวิทยาลัยเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมเป็นพื้นที่ทำการเกษตรแบบชนบทถึงแม้จะอยู่ใกล้ตัวเมืองมหาสารคามก็ตาม แต่ในปัจจุบันสภาพพื้นที่ทางกายภาพได้เปลี่ยนแปลงไปอาคารพาณิชย์ หอพัก ร้านค้า ร้านบริการต่างๆ จนในปี พ.ศ. 2556 ชุมชนได้มีประกาศราชการจําแนกษาให้บังคับใช้ผังเมืองรวมท่าขอนยางขามเรียง เพื่อจัดระเบียบให้กับชุมชนในด้านต่างๆ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้พื้นที่ในเขตผังเมืองรวมเทศบาลท่าขอนยาง-ขามเรียง ทางด้านกายภาพ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินและผลกระทบต่อด้านกายภาพ จากการใช้พื้นที่และเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการวางนโยบายพัฒนา

พื้นที่ในอนาคต

ผังเมืองรวมชุมชนท่าขนอยาง-ขามเรียง ตั้งอยู่ในพื้นที่คาบเกี่ยวของตำบลท่าขนอยางและตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอกันทรวิชัย 10 กิโลเมตร และห่างจากชุมชนเมืองมหาสารคาม ประมาณ 7 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 (ถนนมิตรภาพ) และหมายเลข 213 ตามลำดับ ประมาณ 482 กิโลเมตร การคมนาคมภายในชุมชน และภายนอกชุมชนมีเส้นทางสายหลักที่สำคัญ ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 213 2202 2026 รองลงมาได้แก่ ถนนทางหลวงชนบทหมายเลข 5128 3005 และ 3050

บ้านขามเรียงและบ้านท่าขนอยาง เติบโตอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งการเติบโตของเมืองและการเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้เกิดการสร้างที่อยู่อาศัยร้านค้าอย่างไม่เป็นระเบียบ ทำให้เกิดผลกระทบกับคนในพื้นที่ในด้านมลพิษทางฝุ่น เสียงจากรถบรรทุกวิ่ง อีกทั้งทำให้ถนนทรุดโทรม ความเจ็บสงบจากชนบทแบบดั้งเดิมได้หายไป มีนายทุนมาซึ่งที่ดินเพื่อเก็งกำไรมีการใช้ที่ดินทำธุรกิจเพื่อให้ได้ผลตอบแทนกลับคืนมา ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการบังคับใช้ของผังเมืองรวมเกี่ยวกับสภาพทางกายภาพ ถึงแม้ว่าในขั้นตอนการจัดทำผังเมืองมีการจัดทำที่รัดกุมแล้วก็ตาม เนื่องจากพื้นที่เดิมเป็นพื้นที่การเกษตรและเป็นพื้นที่ทำนาเดิม ความเจริญที่เข้ามาสู่ชุมชนจะมีผลกระทบในด้านใดบ้างเพื่อเป็นกรณีศึกษาให้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีโครงการจัดตั้งมหาวิทยาลัยในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดทำผังเมืองรวมครั้งต่อไป

แผนการทำวิจัย

- 1) สำรวจพื้นที่ด้านกายภาพ
- 2) รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องด้านนโยบายจัดทำผังเมืองรวม สภาพพื้นที่ ข้อกำหนดการใช้

ประโยชน์ที่ดิน ประชากร

3) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างแบบสอบถามและข้อมูลสัมภาษณ์ เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา

4) นำเครื่องมือวิจัยไปเก็บข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ผลทางสถิติ ด้วยโปรแกรม SPSS

5) สรุปผลข้อมูล

บททวนวรรณกรรม

การวางและจัดทำผังเมืองรวมเป็นการชี้แนะแนวทางพัฒนาเมืองโดยรวม เพื่อให้การพัฒนาเมืองมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ กรมโยธาธิการและผังเมืองโดยสำนักผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ จึงได้ดำเนินการสนับสนุนให้มีการจัดทำโครงการพัฒนาตามผังเมืองรวมขึ้น โดยร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น จังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่อยู่ในเขตผังเมืองรวม หน่วยงานดำเนินการตามศักยภาพและหน้าที่ในพื้นที่เพื่อจัดทำและดำเนินการโครงการพัฒนาด้านสาธารณะต่าง ๆ ทำให้หลังจากการจัดทำผังเมืองมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเมือง ที่เห็นได้ชัดคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการผลิตและการบริโภค การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะดิน แหล่งน้ำ สัตว์น้ำ ป่าไม้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดปัญหาด้านการประกอบอาชีพของชาวอีสานอีกด้วย การขยายธุรกิจ บ้านจัดสรร ทำให้มีการซื้อที่ดินอันเหมาะสมในการทำการเกษตร ไปใช้สร้างบ้านจัดสรร มีการใช้เครื่องจักรขนาดใหญ่ขุดดินจากไร่นาซึ่งมีดินอันอุดมใปถมพื้นที่ก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรร ทำให้ดินในที่นาสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ พื้นที่เกษตรที่เหมาะสมลดน้อยลง เป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมมากขึ้น นับตั้งแต่การขายที่ดินที่เป็นไร่นาให้กับนายทุนโรงงานอุตสาหกรรม กิจการหมู่บ้านจัดสรร ห้างสรรพสินค้า การเปลี่ยนอาชีพทำ

การเกษตรมาเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม หรืออาชีพขายบริการต่างๆ การใช้ชีวิตในสังคมใหม่ที่หารายได้โดยง่าย ไม่ผิดเคืองดังเช่นการทำ การเกษตรในชนบท ซึ่งวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

(1) ลักษณะการเจริญเติบโตของชุมชนและ วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่สำหรับการขยายตัวของชุมชนเมือง บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ (2558) ได้ ศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยพะเยา รวมทั้ง เสนอแนะแนวทางการวางแผนการใช้ประโยชน์ ที่ดินของชุมชนเมืองโดยรอบมหาวิทยาลัยพะเยา โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาของ พื้นที่ร่วมกับระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อ ประมวลผลค่าน้ำหนักแก้อัจฉัยต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ ได้ผลการวิเคราะห์ถูกต้องยิ่งขึ้น จากการศึกษา วิเคราะห์รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณโดยรอบ มหาวิทยาลัยพะเยาในช่วงปี พ.ศ. 2534-2555 พบ ว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทสิ่งปลูกสร้าง เช่น ที่พักอาศัย หอพัก และอาคารพาณิชย์ มีการ เปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นจาก 3.55 ตารางกิโลเมตร เป็น 11.66 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่การใช้ประโยชน์ ที่ดินประเภทป่าไม้รอบ ๆ ชุมชนเมือง มีการ เปลี่ยนแปลงลดลงจาก 82.60 ตารางกิโลเมตร เป็น 66.99 ตารางกิโลเมตร ส่วนผลการศึกษาการ วิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาพื้นที่โดยใช้ปัจจัยด้าน กายภาพ ด้านส่งเสริมความเป็นเมือง และด้านสิ่งแวดล้อม พบว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการขยายตัว ของชุมชนมากที่สุดคิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 17.47 ของ พื้นที่ทั้งหมด ซึ่งอยู่บริเวณหน้ามหาวิทยาลัยใกล้ กับเส้นทางคมนาคมสายหลัก ส่วนพื้นที่ที่มี ศักยภาพระดับปานกลางนั้นคิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 40.02 ปรากฏอยู่ในบริเวณพื้นที่เกษตรกรรม และ พื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการขยายตัวของชุมชนน้อย ที่สุดคิดเป็นพื้นที่ร้อยละ 42.51 ของพื้นที่ทั้งหมด จะอยู่บริเวณพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ที่มีความลาดชัน สูง นอกจากนี้ผลที่ได้จากการศึกษาสามารถใช้เป็น

แนวทางในการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อ การพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนสำหรับการขยายตัวของ พื้นที่โดยรอบมหาวิทยาลัยในอนาคต

(2) ผลกระทบของเส้นทางต่อชุมชน เกษฏา พร ชูช่วยสุวรรณ (2553) ได้ศึกษาผลกระทบของ เส้นทางคมนาคมทางบกต่อลักษณะการใช้ ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม ของชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์พบ ว่าการวิจัยนี้มีความประสงค์ที่จะศึกษาความแตกต่าง ระหว่างชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์ สองชุมชนที่มีระดับการพัฒนาเส้นทางคมนาคม ทางบกที่ต่างกันโดยเลือกพื้นที่วิจัย 2 แห่ง เพื่อ ทำการเปรียบเทียบคือ ชุมชนบางอ้อยข้างเป็น ตัวแทนชุมชนที่ยังพึ่งพาเส้นทางน้ำ และไม่ได้รับ ผลกระทบจากเส้นทางคมนาคมทางบกโดยตรง กับชุมชนบางใหญ่เก่าเป็นตัวแทนของชุมชนริมน้ำ เดิมและได้รับผลกระทบจากเส้นทางคมนาคมทาง บกโดยตรง เพื่อศึกษาความแตกต่างของรูปแบบ การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิช ยกรรมที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านกายภาพและด้านสังคม ของชุมชนดั้งเดิมและปัจจัยด้านการคมนาคมขนส่ง ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้าง ชุมชนและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อ หาความเชื่อมโยงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อชุมชนโดย ใช้แผนที่ระบบภูมิสารสนเทศในการวิเคราะห์เชิง พื้นที่และการเปรียบเทียบสถิติ ผลการวิจัยพบว่า รูปชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำทั้งสองมีความแตกต่าง กัน ชุมชนบางอ้อยข้างเป็นชุมชนมีการตั้งถิ่นฐาน แบบดั้งเดิม มีลักษณะทางกายภาพ การใช้ ประโยชน์ที่ดินและรูปแบบอาคารที่ยังคงไว้ซึ่ง ลักษณะชุมชนริมน้ำดั้งเดิม เนื่องจากองค์ประกอบ พื้นฐานของชุมชนริมน้ำ ได้แก่ วัด ตลาด โรงเรียน ยังมีความต่อเนื่องต่อกันและการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมยังคงอยู่บน เส้นทางน้ำเป็นหลัก ต่างกับชุมชนบางใหญ่เก่าเป็น ชุมชนริมน้ำที่ถนนตัดผ่าน มีลักษณะการใช้ ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมตามถนนสาย

หลัก ถนนสายย่อย เป็นที่อยู่อาศัยหนาแน่น ส่วนที่อยู่ริมหน้าส่วนใหญ่ยังคงไว้ในลักษณะเดิมมีแต่เพียงเปลี่ยนการสัญจรออกสู่ถนนและมืองค์ประกอบชุมชนเพิ่มขึ้น คือ หน่วยงานราชการ จากการวิเคราะห์พบว่าเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นปัจจัยที่มีผลให้ลักษณะชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำทั้งสองชุมชนมีความแตกต่างกันในสองทิศทางที่ตรงข้ามกัน ชุมชนที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมทางบกยังคงต้องใช้เส้นทางน้ำและคงลักษณะชุมชนริมน้ำดั้งเดิมไว้และคนในชุมชนยังมีทัศนคติที่ดีต่อการใช้ชีวิตริมน้ำแบบเดิม ส่วนชุมชนที่มีเส้นทางคมนาคมทางบกสายหลักตัดผ่านพัฒนาเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น และสิ่งที่ค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าชุมชนบางอ้อยข้างเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพเพื่อการอนุรักษ์ชุมชนริมน้ำ ควรส่งเสริมการคมนาคมทางน้ำเป็นหลักและไม่ควรพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกสู่ชุมชนเพราะจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบแสดงว่าเส้นทางคมนาคมทางบกเป็นตัวกระตุ้นและทำลายวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม

(3) การเปลี่ยนแปลงของชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ฤตมณีนี อู่สุวรรณทิม (2548) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่าการเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่ศึกษา พื้นที่เกษตรกรรมมีการเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่ว่างมากที่สุดร้อยละ 17.24 อันเป็นผลมาจากการซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร รองลงมาคือพื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นสถาบันการศึกษาร้อยละ 11.54 พื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่สถาบันการศึกษาร้อยละ 7.72 พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมร้อยละ 1.23 พื้นที่อยู่อาศัยเปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรมร้อยละ 1.05 และพื้นที่ป่าไม้เปลี่ยนแปลงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 1.03 เนื่องจากการบุกรุกพื้นที่

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนสรุปได้ดังนี้คือ 1) ทางด้านสิ่งแวดล้อม

กายภาพคือ การก่อสร้างอาคารสูง ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาหน้าท่วมขังในพื้นที่ 2) ทางด้านเศรษฐกิจคือราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้นมากกว่าเดิมหลายเท่าตัว เป็นผลกระทบที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพต่างๆ คือเกิดรายได้และอาชีพใหม่ เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ธุรกิจหอพัก อาคารพาณิชย์ ส่วนผลกระทบที่เป็นปัญหาต่อชุมชนคือการนำที่ดินไปใช้อย่างอื่นอาจเป็นผลเสียต่อเศรษฐกิจในระยะยาวและการขาดแคลนที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย 3) ด้านประชากรและสังคมคือการเพิ่มขึ้นของประชากร วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนไปจากดั้งเดิม เกิดช่องว่างระหว่างรายได้ของประชาชนมากขึ้น และปัญหาย้ายรุ่น

(4) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียว ลือชัย ครุทน้อย (2541) ได้ศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียวให้มีสิ่งปลูกสร้างประเภททาว์นเฮ้าส์และอาคารพาณิชย์ กรณีศึกษาฝั่งเมืองรวมกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงผลกระทบสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียวให้มีสิ่งปลูกสร้างประเภททาว์นเฮ้าส์และอาคารพาณิชย์ โดยศึกษาที่อยู่อาศัยประเภทต่างๆ ได้แก่ บ้านเดี่ยว บ้านแฝด บ้านแถว อาคารพาณิชย์ หอพัก และอาคารชุด ผลการศึกษาปรากฏว่า บ้านแถว อาคารพาณิชย์และหอพักมีผลกระทบมากที่สุด และผลกระทบด้านการระบายน้ำมีปัญหามากที่สุดเนื่องจากพื้นที่สีเขียวในเขตฝั่งเมืองรวมเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและเป็นพื้นที่รับน้ำลุ่มสู่อ่าวไทย เมื่อมีการก่อสร้างหมู่บ้านจัดสรรย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการระบายน้ำอยู่แล้ว และในการศึกษาได้นำค่าสัมประสิทธิ์การไหลบนผิวดิน Coefficients มาพิจารณาในการเปลี่ยนแปลงของการระบายน้ำและได้เสนอแนวทางในการเปลี่ยนแปลงอัตราการระบายน้ำ โดยเพิ่มในหมวดที่ 10 ของข้อกำหนดจัดสรรที่ดิน พ.ศ.2535 คือ กำหนดให้หมู่บ้านจัดสรรมีพื้นที่ชะลอน้ำประมาณร้อยละ 3 ของพื้นที่จำหน่ายเพื่อบรรเทาหน้าท่วม

คล้ายกับหลักการแก้มลิง และมาตรการที่จะอนุรักษ์พื้นที่เกษตรกรรมไว้ คือ รัฐควรเร่งวันภาษีที่ดินและเขตเกษตรกรรมที่ที่ดินที่มีความแตกต่างที่เกิดจากการที่รัฐใช้มาตรการด้านกฎหมายบังคับใช้

กรรมวิธีในการวิจัย

วัตถุประสงค์โดยภาพรวมของงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) โดยจะทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากการสำรวจภาคสนาม (Primary Source) และข้อมูลเอกสารจากแหล่งต่างๆ (Secondary Source) เพื่อศึกษาสาระสำคัญของผังเมืองรวมชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง ที่มีผลต่อการขยายตัวของเมืองในบริเวณพื้นที่ศึกษา โดยมีขั้นตอนในการศึกษา เพื่อต้องการที่จะศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของพื้นที่โดยใช้

(1) แบบสอบถามเกี่ยวกับประเด็นผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ด้านต่างๆ ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านกายภาพของเมือง และความต้องการของประชาชนในการใช้ที่ดิน

(2) แบบสัมภาษณ์ โดยสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง ประกอบด้วย นายกเทศมนตรี ผู้นำชุมชน เพื่อศึกษาประเด็นด้านการพัฒนาชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง เป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อความเป็นกันเองในการสัมภาษณ์ และครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการ

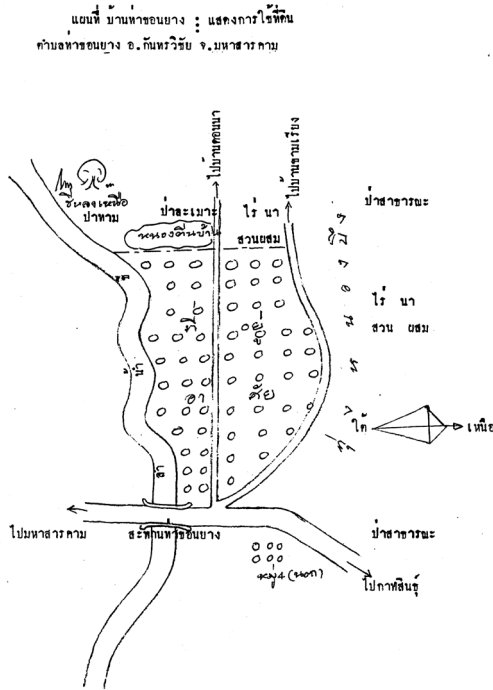
(3) การวิเคราะห์ผล นำ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผลด้วยโปรแกรมวิเคราะห์ผลทางสถิติ นำเสนอเป็นค่าสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (Semi-structured interview) จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) จากการทบทวนวรรณกรรม ทฤษฎีและงานวิจัยที่ผ่านมา (Literature Review) มาวิเคราะห์ด้านต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาอธิบายแบบ

พรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลจากการศึกษา

พื้นที่ผังเมืองรวมท่าขอนยาง-ขามเรียง เป็นพื้นที่รับผิดชอบของเขตเทศบาลตำบลท่าขอนยาง และเทศบาลตำบลขามเรียง ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเมืองมหาสารคามซึ่งเป็นพื้นที่ติดต่อกันโดยมีแม่น้ำชีกั้นแนวเขต จากข้อจำกัดของเมืองมหาสารคามในการพัฒนาพื้นที่จากการที่มีแม่น้ำชีล้อมรอบทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก ทำให้การก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคามแห่งใหม่เลือกมาตั้งในพื้นที่เทศบาลตำบลท่าขอนยางและเทศบาลตำบลขามเรียงในปัจจุบันซึ่งมีระยะทางใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยมหาสารคามแห่งเดิมเพื่อรองรับจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและส่งผลกระทบต่ออยู่อาศัยของชุมชนเดิมในพื้นที่ โดยสรุปผลได้ดังนี้

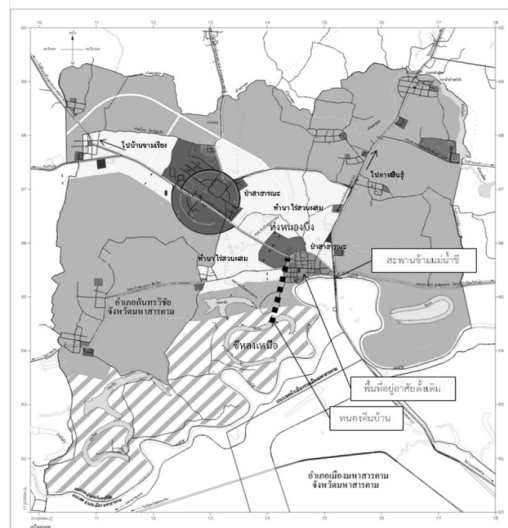
(1) การใช้พื้นที่ก่อนมีผังเมืองรวมบังคับใช้บ้านท่าขอนยางเป็นเพียงบ้านเดี่ยวของจังหวัดมหาสารคามที่ชาวयोได้อพยพเข้ามาอาศัยทำมาหากินตั้งแต่ปี 2379 มีลำน้ำชีและหนองดินบ้านเป็นแหล่งอาหาร หอย ปลา กุ้ง ปู และสัตว์น้ำจืดประเภทอื่นๆ มีฝืนนาอันเป็นแหล่งผลิตข้าวที่ใหญ่ที่สุดอยู่ด้านทิศเหนือเรียกกันว่า ทุ่งหนองบึง มีป่าละเมาะอยู่ด้านทิศตะวันตกเป็นแหล่งหาอาหารจากป่า นอกจากมีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักแล้วยังประกอบอาชีพอื่นๆ อีกเช่น ทำสวน ทำไร่ ค้าขาย บริการซ่อมรถจักรยานและจักรยานยนต์ บางคนก็รับราชการที่จังหวัดมหาสารคามเนื่องจากเดินทางไปกลับได้สะดวกจากระยะทางไม่ไกลมาก การใช้พื้นที่แต่เดิมใช้ใน 2 ลักษณะคือ 1) เพื่ออยู่อาศัยบริเวณจากสะพานข้ามแม่น้ำชีแล้วเลี้ยวซ้ายมาตามถนน 2202 หรือฝั่งสี่สี่ในปัจจุบัน และ 2) ใช้เพื่อทำเกษตรกรรม คือพื้นที่ทั้งหมดที่นอกเหนือจากที่อยู่อาศัย (สมชาย ลำดวน, 2538)

ภาพประกอบ 1 การใช้ที่ดินก่อนมีผังเมืองรวมชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง เมื่อ พ.ศ. 2538 (สมชาย ลำดวน, 2538)

(2) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนั้นเนื่องมาจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคามในพื้นที่เมื่อปี 2536 ทำให้เกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ตามมา เช่น เส้นทางคมนาคมจากเดิมที่เป็นถนนลูกรังมาเป็นถนนลาดยาง เกิดการเข้ามาลงทุนของกิจการต่างๆ ในพื้นที่ เช่น หอพัก อาคารพาณิชย์ บ้านเช่า ร้านอาหาร บัณฑิตนันทน์ ร้านบริการเกี่ยวกับการศึกษา ทำให้เกิดการใช้พื้นที่หลากหลายรูปแบบเพื่อประโยชน์ของกิจการนั้นๆ ซึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมการเข้ามาลงทุนประกอบด้วย การเข้ามาของนักศึกษาซึ่งทำให้เกิดโอกาสทางการค้าและบริการด้านต่างๆ ในปัจจุบันชุมชนกระจายไปตามถนนสายหลักสาย 2202 ตลอดแนวถนนตั้งแต่ทางเข้าด้านหน้าชุมชนพักอาศัยเดิมไปยังมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พื้นที่

ได้กลายเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม ร้านค้า หอพักต่างๆ มากมาย และในชุมชนอาศัยเดิมก็ได้มีหอพักแทรกอยู่ในชุมชนเป็นช่วงๆ บางหลังก็ดัดแปลงบ้านเดิมให้เป็นบ้านเช่า ไม่เฉพาะตามแนวถนนหลักและชุมชนเดิมที่เปลี่ยนแปลงไปยังพบการก่อสร้างหอพักกระจายแทรกในพื้นที่การเกษตร พบมากที่สุดในพื้นที่ระหว่างถนนหลัก 2202 ไปด้านทิศเหนือถึงถนนเส้นหน้าทางเข้ามหาวิทยาลัยมหาสารคาม และกระจายทั่วไปในเขตผังสีเหลืองซึ่งกำหนดให้ใช้พื้นที่เพื่อกิจการอย่างอื่นได้ไม่เกินร้อยละ 15 ซึ่งในอนาคตยังสามารถสร้างได้อีกและในอนาคตก็มีแนวโน้มที่การใช้พื้นที่แบบกระจัดกระจาย ทั้งนี้เนื่องมาจากราคาที่ดินที่กำหนดโดยผู้ขาย และผู้เช่าก็ยินดีที่จะเช่าเห็นได้จากถนนบางสายยังเป็นลูกรังแต่ห้องพักก็ไม่ว่างนานเกิน 1 เดือนจากการสอบถามผู้ดูแลหอพัก และนักศึกษาบางส่วนก็รวมกลุ่มไปเช่าบ้านพักเป็นหลังทำให้มีแนวโน้มที่หอพักจะเกิดขึ้นอีกในอนาคต

ภาพประกอบ 2 การใช้ที่ดินในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2558

ตาราง 1 วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นในพื้นที่

ด้านผลกระทบ	ข้อดี	ข้อเสีย
1. ด้านกายภาพ	เป็นการขยายตัวเพื่อรองรับประชากรที่จะเพิ่มเข้ามาในพื้นที่ เช่นนักศึกษา นักวิชาการ ผู้หาโอกาสด้านธุรกิจ เพื่อให้บริการที่เกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นไป	หากไม่มีระบบการจัดการหรือรองรับการใช้พื้นที่ที่ดีมักเกิดปัญหาน้ำเสีย ขยะมูลฝอย การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นระเบียบ หากมีความหนาแน่นสูงก็จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศ มลพิษทางเสียง ซึ่งอาจกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน
2. ด้านเศรษฐกิจ	ทำให้มีความต้องการที่ดินซึ่งทำให้ที่ดินมีราคาสูงขึ้น นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางย่อย Sub-Center ทำให้มีความต้องการในด้านต่างๆ และเกิดธุรกิจใหม่ในพื้นที่	เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เช่นจากพื้นที่เกษตรกรรมเป็นหอพัก อาคารพาณิชย์ อาจนำไปสู่การตั้งอาชีพเกษตรกรรมมาประกอบอาชีพใหม่ๆที่ดีกว่า หรือหากฟุ่มเฟือยมากขึ้นก็อาจก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้นได้
3. ด้านสังคม	จากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นแหล่งรวมความรู้และเป็นฐานข้อมูลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของชุมชน ผู้อาศัยในชุมชนก็ได้เรียนรู้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้นจากความหลากหลายของคนที่เพิ่มเข้ามา	หากความเท่าเทียมกันในสังคมแตกต่างกันมากในพื้นที่ อาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด แก๊งชุมชนและเยาวชนได้ ด้านประเพณีและวัฒนธรรมหากไม่สืบทอดต่อไปก็อาจเลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลา

(3) ผลกระทบจากการบังคับใช้ผังเมืองรวมท่าขอนยาง-ขามเรียง **ด้านกายภาพ** ผลกระทบในด้านบวกพบว่าการกำหนดพื้นที่จากการบังคับใช้ผังเมืองรวมชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง การขยายตัวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับประชากรที่จะเพิ่มเข้ามาในพื้นที่ เช่น นักศึกษา นักวิชาการ ผู้หาโอกาสด้านธุรกิจ เพื่อให้บริการที่เกี่ยวข้องกับบริบทของพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นไป และข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางเกี่ยวกับ การขยายตัวของพื้นที่ ความหนาแน่น ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาคุณภาพอากาศ ปัญหาการลดลงของพื้นที่การเกษตร ปัญหาการจราจรและการใช้ถนน ปัญหาป้ายตามแนวถนนบดบัง ปัญหาความสวยงามของอาคารและปัญหาภูมิทัศน์ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นในระดับมากได้แก่ ปัญหาหน้าท่วมบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรม และปัญหาคุณภาพดิน และมีความเห็นในระดับมากที่สุด คือ ปัญหาน้ำเสีย ซึ่งสอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการ

ถมที่ให้สูงขึ้นทำให้น้ำไม่ไหลหรือน้ำไหลเข้าสู่ที่นาเกิดน้ำขังเน่าเสีย ผลผลิตข้าวมีรสชาติเค็ม สัตว์น้ำบริโภคไม่ได้ เด็กเล่นน้ำในนาแล้วเกิดแผลน้ำเสีย (ดังภาพประกอบ 3) น้ำขังยังทำให้หอยเชอร์รี่แพร่ระบาดกัดกินต้นข้าวทำให้ต้นข้าวเสียหาย หากน้ำขังเป็นเวลานานตลอดปีจะทำให้ดินเป็นเลน รถไถลงไม่ได้ต้นทูนในการทำนาก็สูงขึ้น อีกทั้งปัญหาน้ำไหลลงที่สาธารณะ เช่น หนองดินบ้าน แม่น้ำชี หากไม่มีระบบการจัดการหรือรองรับการใช้พื้นที่ที่ดีมักเกิดปัญหาน้ำเสีย ขยะมูลฝอย การใช้ประโยชน์ที่ดินไม่เป็นระเบียบซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่อไปในอนาคต

ด้านเศรษฐกิจ ในด้านบวกพบว่าทำให้มีความต้องการที่ดิน นำไปสู่การพัฒนาพื้นที่ให้เป็นศูนย์กลางย่อย Sub-Center ทำให้มีความต้องการในด้านต่างๆ และเกิดธุรกิจใหม่ในพื้นที่ และจากแบบสอบถามพบว่าปัญหาราคาที่ดินอยู่ในระดับความเห็นด้วยมากที่สุด ในภาพรวมระดับความเห็นด้วยปานกลาง ได้แก่ รายได้จากการทำเกษตรลด

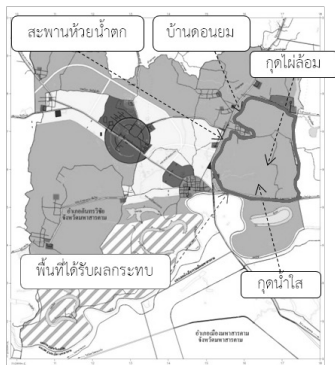
ลง รายได้จากการทำธุรกิจเพิ่มขึ้น รายได้และมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้น และผลกระทบด้านหนี้สินเพิ่มขึ้นอยู่ในระดับน้อยที่สุด และจากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่าราคาที่ดินมีราคาสูงขึ้นซึ่งบางคนอาจขายที่ดินเกษตรกรรมไปประกอบอาชีพอื่นซึ่งในอนาคตอาจทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง อีกทั้งปัญหาน้ำเสียที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิตอาจนำไปสู่การทิ้งอาชีพเกษตรกรรมมาประกอบอาชีพใหม่ๆ ที่ดีกว่า

ด้านสังคมและประชากร ด้านบวกพบว่าการก่อตั้งมหาวิทยาลัย จะเป็นแหล่งรวมความรู้และเป็นฐานข้อมูลที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน ผู้อาศัยในชุมชนก็ได้เรียนรู้การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้นจากความหลากหลายของคนใหม่ที่เพิ่มเข้ามา และจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นภาพรวมในระดับปานกลาง ได้แก่ วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนไปจากเดิม การศึกษาดีขึ้น ประชากรเพิ่มมากขึ้น ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง และปัญหาภัยรุ่มเกี่ยวกับการเกิดอาชญากรรม ยาเสพติด ลัก

ขโมย ทะเลาะวิวาทมีมากขึ้น และข้อมูลการสัมภาษณ์ได้ให้ความเห็นว่าเดิมพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่อุดมสมบูรณ์ เมื่อก่อนการเลี้ยงสัตว์จะสร้างคอกไว้ในบ้านและนำออกมากินหญ้าตามธรรมชาติยังพื้นที่รอบนอกที่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมโดยรอบ แต่ปัจจุบันปัญหาน้ำเสียและการสร้างหอพักและอาคารต่างๆ ทำให้พื้นที่อาหารทางธรรมชาติลดลงและหาที่เลี้ยงสัตว์ได้ยากขึ้น อีกทั้งความปลอดภัยในการนำสัตว์เลี้ยงข้ามถนนที่การจราจรคับคั่งก็มีน้อยลง ด้านรายได้และประชากรหากความเท่าเทียมกันในสังคมแตกต่างกันมากในพื้นที่ อาจก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด แก๊งชุมชนและเยาวชนได้ ด้านประเพณีและวัฒนธรรมหากไม่สืบทอดต่อไปก็อาจเลือนหายไปพร้อมกับกาลเวลาเช่นเดียวกับการสร้างหอพักแทรกในชุมชนอยู่อาศัยเดิมก็ทำให้มีการสัญจรตลอดเวลาเกิดเสียงรบกวน มลพิษทางอากาศทำให้ชุมชนไม่เงียบสงบเหมือนแต่ก่อนอีกทั้งต้องคอยระวังบุตรหลานจากอุบัติเหตุทางถนนในพื้นที่อีกด้วย

1 น้ำเสียและตะกอนไหลมารวมในที่ต่ำ ทำให้คลองตันเขิน น้ำทิ้งจากหอพัก กิจการร้านค้าในเขตพื้นที่ชุมชนท่าขอนยาง ไหลมารวมกันบริเวณใต้สะพานบริเวณห้วยน้ำตก อัตราการไหลช้า น้ำมีสีเทาเข้ม มีไขมันลอยบนผิวน้ำ น้ำเสียจากบริเวณนี้ไหลเข้าสู่คูตน้ำใสต่อไป

2 บริเวณคูตน้ำใสที่ติดกับนาชาวบ้าน มีผักตบชวี น้ำเน่าเสียและส่งกลิ่นเหม็น

ภาพประกอบ 3 พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากน้ำเสีย

ตาราง 2 วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

ความคิดเห็นของกลุ่ม ตัวอย่างต่อการ เปลี่ยนแปลงของชุมชน	\bar{x}	S.D.	แปล ผล
ผลกระทบทางกายภาพ			
(1) มีปัญหาน้ำท่วมบ้าน เรือนและพื้นที่เกษตรกรรม	4.16	0.62	มาก
(2) ปัญหาน้ำเสีย	4.26	0.76	มากที่สุด
(3) ปัญหาคุณภาพดิน	4.10	0.90	มาก
ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ			
(4) หนี้สินเพิ่มขึ้น	2.60	0.79	น้อย
(5) ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น	4.34	0.58	มากที่สุด
ผลกระทบด้านสังคมและประชากร			
(6) วิถีชีวิต และค่านิยม เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม	2.84	0.70	ปาน กลาง
(7) การศึกษาดีขึ้น	3.07	0.83	ปาน กลาง
(8) ประชากรเพิ่มมากขึ้น	2.96	0.77	ปาน กลาง
(9) ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง	2.91	0.72	ปาน กลาง
(10) ปัญหาวัยรุ่น (การเกิด อาชญากรรม ยาเสพติด ลัก ขโมย ทะเลาะวิวาท) มีมากขึ้น	3.10	0.54	ปาน กลาง

วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน รวมทั้งทุกพื้นที่ Zone โดยประยุกต์จากมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แปลผลโดยใช้เกณฑ์ค่าคะแนน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	แปลผล
4.21-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.41-4.20	เห็นด้วยมาก
2.61-3.40	เห็นด้วยปานกลาง
1.81-2.60	เห็นด้วยน้อย
1.00-1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผลจากการวิเคราะห์ (ตาราง 2) ผลกระทบ

(1) ด้านทางกายภาพ กลุ่มตัวอย่างมีความด้วยในระดับมากที่สุดคือ ปัญหาน้ำเสีย (ค่าเฉลี่ย 4.26) รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากที่สุดคือมีปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกรรม (ค่าเฉลี่ย 4.16) และปัญหาคุณภาพดิน (ค่าเฉลี่ย 4.10)

(2) ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดคือ ราคาที่ดินสูงขึ้น (ค่าเฉลี่ย 4.34) และเห็นด้วยในระดับน้อยคือ หนี้สินเพิ่มขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.60)

(3) ผลกระทบด้านสังคมและประชากร กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นด้วยในระดับปานกลางทุกตัวเลือก ได้แก่ ปัญหาวัยรุ่น การเกิดอาชญากรรม ยาเสพติด ลักขโมย ทะเลาะวิวาทมีมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.10) การศึกษาดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.07) ประชากรเพิ่มมากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 2.96) ปัญหาด้านความปลอดภัยในชุมชนลดน้อยลง (ค่าเฉลี่ย 2.91) วิถีชีวิตและค่านิยมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม (ค่าเฉลี่ย 2.84)

หากนำค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มาบวกและลบค่าเฉลี่ย พบว่ามีผลกระทบในระดับมากที่สุดถึงมากที่สุด ได้แก่ ข้อที่ (1) ปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือน มีค่าความคิดเห็นอยู่ในช่วง 3.54-4.78 (นำค่าเฉลี่ย 4.16 บวกและลบค่า S.D. 0.62) ข้อที่ (2) ปัญหาน้ำเสีย มีค่าความคิดเห็นอยู่ในช่วง 3.5-5 และข้อ (3) ราคาที่ดินสูงขึ้น มีค่าความคิดเห็นอยู่ในช่วง 3.76-4.92 ส่วนในข้ออื่นๆ ก็จะมีความคิดเห็นในระดับปานกลางถึงมาก และระดับน้อยถึงปานกลาง ตามลำดับ

อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลกระทบจากการบังคับใช้ผังเมืองรวมท่าขอนยาง-ขามเรียง พบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินรอบๆ มหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นการเปลี่ยนแปลงจากพื้นที่เกษตรกรรมและป่าสาธารณะมาเป็นอาคารพาณิชย์ หอพัก ร้านค้าและบริการต่างๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงยังเข้าไปแทรกตัว

ในชุมชนอยู่อาศัยดั้งเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยมหาสารคามเมื่อปี 2538 ผ่านมา 20 ปีสภาพพื้นที่ได้กลายเป็นชุมชนกึ่งเมืองมากขึ้นจากการบริการด้านต่างๆ ในพื้นที่ เช่น บ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ตลาดนัดชุมชน ซึ่งเดิมพื้นที่ของชุมชนบริเวณที่พักอาศัยคือฝั่งสี่สุมในปัจจุบันเท่านั้นส่วนพื้นที่รอบๆ เช่น ฝั่งสีแดง สีเหลือง เดิมนั้นเป็นทุ่งหนองบึงที่เป็นพื้นที่ทำนาเดิม ปัจจุบันพื้นที่ฝั่งสีแดงเป็นพื้นที่ที่มีความหนาแน่นสูงสุดจากการมีร้านค้าและบริการโดยรอบ ในชุมชนมีศูนย์การค้า (เอ็กซ์โป ม.ใหม่พลาซ่า) ที่มีทั้งที่จอดรถ การจัดร้านเป็นโซนแต่ก็ไม่ได้รับความนิยม จนเกิดการค้าขายตามแนวถนนหลัก โดยเฉพาะริมถนนที่เป็นตลาดนัดผู้คนจะหนาแน่นมากที่สุดในตอนเย็นซึ่งการจราจรก็หนาแน่นด้วยเช่นกัน ซึ่งการใช้ที่ดินก็จะเกิดในลักษณะคล้ายๆ กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อดมณีย์ อยู่สุวรรณทิม (2548) ซึ่งศึกษาการใช้ที่ดินรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงรายที่พบว่า พื้นที่เกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงมากที่สุด และเกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ จากพื้นที่เกษตรกรรมกลายเป็นพื้นที่พาณิชยกรรม สถาบันการศึกษาและเป็นพื้นที่ว่างเปล่าในลักษณะถมดินเพื่อรอขาย จากพื้นที่อยู่อาศัยก็กลายเป็นพาณิชยกรรม ทำให้สุดท้ายพื้นที่ป่ากลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรมทดแทนพื้นที่เดิมและผลกระทบทางกายภาพที่พบก็คือปัญหาน้ำท่วมขัง ปัญหาขยะและอาคารสูง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลนิษา สาระพล (2540) ที่ได้ศึกษาวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองโดยรอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ซึ่งกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงจากชนบทไปสู่ความเป็นเมืองนั้นทำให้การใช้ประโยชน์ที่ดินเปลี่ยนแปลงไป ได้แก่ การปรับเปลี่ยนป่า การพัฒนาคมนาคม การเกิดย่านพาณิชยกรรม ซึ่งนำไปสู่ปัญหาในพื้นที่ ได้แก่ การใช้ที่ดินไม่เป็นระเบียบ ขาดสิทธิ์ที่ดินทำกิน ขาดแคลนสาธารณูปโภค

หากจะมองในแง่สิ่งกระตุ้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินนอกจากการมีสถาบันการศึกษาขนาดใหญ่ในพื้นที่ โอกาสทางการค้าและบริการ ยังมีสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกหลายอย่าง เช่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ ความมีชื่อเสียงของสถาบันการศึกษา แนวคิดการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปจากคนยุคเก่าในรุ่นลูกหลาน แต่สิ่งที่สำคัญจากงานวิจัยที่ผ่านมาผู้วิจัยพบว่า เส้นทางคมนาคมที่สะดวกจะทำให้การใช้พื้นที่นั้นเปลี่ยนแปลงไป ดังเช่น เจษฎาพร ชูช่วยสุวรรณ (2553) ได้ศึกษาผลกระทบของเส้นทางคมนาคมทางบกต่อลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมของชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์ กล่าวว่า เส้นทางคมนาคมทางบกเป็นตัวกระตุ้นและทำลายวิถีชีวิตชุมชนแบบดั้งเดิม และจากงานวิจัยของ นิภาภรณ์ ภูจำนงค์ (2542) ได้ศึกษาผลกระทบจากการปรับปรุงถนนวัชรพลและถนนสายใหม่ต่อการพัฒนาทางกายภาพในพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหลังจากได้มีการปรับปรุงเส้นทางแล้วก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพคือการใช้พื้นที่กระจัดกระจายไปตามแนวถนน เกิดชุมชนเกาะกลุ่มตามแนวถนน ซึ่งจากตัวอย่างที่กล่าวมาเป็นเพียงแค่เส้นทางคมนาคมก็ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากและเกิดปัญหาตามมา ฉะนั้นแล้วการจัดตั้งสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นตัวกระตุ้นที่มีอิทธิพลมากกว่าควรที่จะวางแผนเพื่อรองรับการเติบโตในหลายๆ มิติ เพื่อป้องกันปัญหาในอนาคต

แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ สามารถแยกเป็นหัวข้อในด้านต่างๆ เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังนี้

(1) ด้านกายภาพ เดิมพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำเกษตรกรรม มีแหล่งน้ำซีไว้สำหรับทำเกษตรกรรมนอกจากการทำนาฤดูฝน ปัจจุบันพื้นที่บางส่วนกลายเป็นหอพัก อาคารพาณิชย์ หรือกิจการนอกภาคเกษตร มีการถมดินสูงขึ้นซึ่งทำให้ขวางทางน้ำไหลหรือเปลี่ยนทิศทางการไหลของน้ำทำให้เกิดน้ำขังเวลามีในตก น้ำเสียไหลลงสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ หลายแห่งมีน้ำเสียจากอาคาร หอพัก ซึ่งอยู่กระจายในพื้นที่ซึ่งยากแก่การจัดการ หรือต้องใช้งบประมาณที่สูงในการวางระบบระบายน้ำให้ทั่วพื้นที่

ข้อจำกัด พื้นที่มีลักษณะสูงต่ำแบบลูกลอนทำให้เกิดน้ำท่วมขังเป็นหย่อมๆ หรือน้ำจากที่สูงไหลลงสู่พื้นที่ต่ำกว่า ปัจจุบันน้ำเสียไหลลงไปขังรวมในที่ต่ำเกิดผลกระทบด้านกลิ่น สัตว์น้ำคุณภาพดินสำหรับการเพาะปลูก ซึ่งเป็นปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างส่วนมากต้องการแก้ไข

แนวทางการแก้ไข อาจใช้วิธีการกำหนดย่านให้ชัดเจนเพื่อให้โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของแต่ละพื้นที่ว่าจะเติบโตหรือพัฒนาไปในทิศทางใด โดยวิธีแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตระหนักถึงผลกระทบภายในชุมชน เพื่อกำหนดแนวท่อระบายน้ำ รวมถึงระดับพื้นดินต่างๆ ว่าควรถมได้เท่าไรและกำหนดทางน้ำไหลให้เหมาะสมซึ่งหากกำหนดได้ชัดเจนแล้วก็จะได้พื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับทำบ่อบำบัดน้ำเสียของชุมชนต่อไป

(2) ด้านเศรษฐกิจ ในพื้นที่ฝั่งเมืองรวมทำขนอนยางขามเรียงก็เหมือนกับพื้นที่อื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จากการศึกษาของ (ณตมณีย์ อู่สุวรรณทิม, 2548) มหาวิทยาลัยพะเยาของ (บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ) ที่มีการพัฒนาแล้วทำให้เกิดการใช้พื้นที่นอกภาคเกษตรมากขึ้น ซึ่งสิ่งที่เกิดขึ้นเหมือนกันคือการขายที่ดินเพื่อไปประกอบอาชีพอื่น เหตุผลสำคัญในการตัดสินใจคือราคาที่ดินที่สูงขึ้น

ข้อจำกัด การขายที่ดินเป็นความต้องการส่วนบุคคล ซึ่งอาจไม่เห็นเหมือนกันทุกคน

แนวทางการแก้ไข ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับ

กับการจัดรูปที่ดินเพื่อพัฒนาเมืองให้กับชุมชนไปพร้อมกับการจัดทำผังเมือง ซึ่งในบางครั้งอาจต้องมีการเวนคืนที่ดินเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือเป็นการกระจายรายได้ของเกษตรกรเองซึ่งอาจขายที่ดินในเขตย่านพาณิชย์กรรมแล้วไปซื้อในย่านเกษตรกรรมทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบหลายอย่าง เช่น การอบรมให้ความรู้ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ราคารับซื้อผลผลิตที่คุ้มค่า ทั้งนี้เพื่อเป็นแรงผลักดันในการวางแผนพื้นที่และอาชีพเกษตรกรรมให้คงอยู่ต่อไปได้

(3) ด้านสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมากน้อยนั้นแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบหลายๆ สิ่ง บางพื้นที่ก็เติบโตอย่างรวดเร็วเช่น กรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงด้านแหล่งงาน การศึกษา แหล่งท่องเที่ยว และหลายๆ อย่างรวมอยู่ในเมืองๆ นั้นทำให้ปัจจุบันพื้นที่กรุงเทพมหานครได้ขยายออกสู่ชุมชนชานเมืองมายังปทุมธานี นนทบุรี สมุทรปราการ แล้วซึ่งเป็นสัญญาณให้รู้ว่าหากเมืองไม่มีการวางแผนควบคุมที่ดีหรือประชาชนขาดความตระหนักถึงความสำคัญองผังเมืองก็จะเหมือนกรุงเทพมหานครที่มีปัญหาต่างๆ มากมายเช่น น้ำเสีย รถติด อาชญากรรม น้ำท่วม ซึ่งปัญหาต่างๆ ได้สะท้อนมายังชุมชนเล็กๆ ในพื้นที่ชุมชนท่าขนอนยางขามเรียงแล้วคือการสร้างหอพักแทรกในชุมชนดั้งเดิม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนลดน้อยลง เกิดเสียงรบกวนจากการพักอาศัย การสัญจร ความไม่ปลอดภัยของบุตรหลานในการสัญจรถนนชุมชนซึ่งแต่เดิมคนในชุมชนจะจูงลูกหลานมาใช้พื้นที่เพื่อพบปะกัน ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้อาจทำให้วิถีชนบทลดน้อยลงไปทุกที

ข้อจำกัด สังคมสมัยใหม่อาจเข้ามาแทนที่ความเป็นอยู่แบบญาติพี่น้องที่อยู่เป็นกลุ่มบ้านเรือนในละแวกเดียวกัน อาจมีหลายสาเหตุ เช่น รายได้ แหล่งงาน ความยากลำบากของอาชีพเกษตรกร

การแก้ไข ส่งเสริมให้ชุมชนตระหนักถึงวิถีชุมชนดั้งเดิมเพื่อรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมที่ดั้งเดิม อาจ

ช่วยให้ชุมชนไม่เห็นแก่รายได้ที่อาจนำมาซึ่งความสัมพัทธ์และประเพณีอันดีงามลดลงไป เช่น การสร้างหอพักแทรกในเขตชุมชนดั้งเดิม หรือการขายที่ดินละทิ้งถิ่นฐานเดิม หากชุมชนเห็นพ้องต้องกันแล้ว อาจกำหนดย่านพักอาศัยเป็นแบบอนุรักษ์เพื่อที่อยู่อาศัยได้ก็จะเป็นสิ่งที่ดีและในอนาคตอาจเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญของท้องถิ่นได้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) ควรมีการศึกษาและจัดทำผังเมืองรวมเมืองในทุกพื้นที่ก่อนมีการก่อตั้งโครงการขนาดใหญ่อย่างเช่น สถาบันการศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ หรือการพัฒนาสาธารณูปโภคที่สำคัญ เช่น การตัดผ่านเส้นทางสายใหม่ หรือการพัฒนาเส้นทางสายเดิม เพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินให้มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันปัญหาด้านต่างๆ ที่เคยเกิดขึ้น โดยเฉพาะการใช้ที่ดินไม่เป็นระเบียบซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงงบประมาณในการแก้ไขปัญหา

(2) การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ไม่ควรจำกัดแค่พื้นที่ทางสภาพแวดล้อมเท่านั้น ควรให้ความสำคัญ

สำคัญด้านสังคมและรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ชุมชนดั้งเดิมเคยเป็นมา เช่น การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการอยู่อาศัย เพื่อไม่ให้กระทบกับวิถีชีวิตดั้งเดิมอันจะเป็นการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและการสืบทอดในรุ่นต่อไป

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

(1) นอกจากศึกษาผลกระทบในพื้นที่แล้วยังมีมิติอื่นที่น่าสนใจ เพื่อประโยชน์ต่อพื้นที่ เช่น การศึกษารูปแบบและแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เช่น น้ำเสีย มลพิษทางเสียง การออกแบบวางผังเพื่อส่งเสริมพื้นที่ในด้านต่างๆ กับพื้นที่ที่เหลืออยู่ ว่ามีแนวโน้มที่สามารถแก้ไขได้มากน้อยแค่ไหน ตามศักยภาพและงบประมาณของพื้นที่

(2) ควรศึกษาการจัดการพื้นที่ในมิติของวิถีชีวิตชนบทอีสานและสัตว์เลี้ยง เช่น การสร้างกรีนเวย์และปาร์คเวย์ (Green way & Park way) เพื่อให้การพัฒนาไม่กระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมพร้อมเสนอแนะแนวทางในการนำไปใช้จริงในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- กรมโยธาธิการและผังเมือง. (2549). *เกณฑ์และมาตรฐานผังเมืองรวม พ.ศ. 2549*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐาน กรมโยธาธิการและผังเมือง.
- เจษฎาพร ชูช่วยสุวรรณ. (2553). *ผลกระทบของเส้นทางคมนาคมทางบกต่อลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรมของชุมชนเกษตรกรรมริมน้ำคลองอ้อมนนท์ จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพภาค สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชลนิษา สาระพล (2540) *การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองโดยรอบมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพภาค สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณตมณีย์ อยู่สุวรรณทิม. (2548). *การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของชุมชนรอบมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพภาค สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นิภากร ภูจำนงค์. (2542). *ผลกระทบจากการปรับปรุงถนนวิชรพลและถนนสายใหม่ต่อการพัฒนาทางกายภาพในพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อมมหัพภาค สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ. (2558). *การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยพะเยา*. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*. 23(3), 432-445.
- ลือชัย ครุทน้อย. (2541). *การศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงพื้นที่สีเขียวให้มีสิ่งปลูกสร้างประเภททาว์นเฮ้าส์และอาคารพาณิชย์ กรณีศึกษา : ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร*. รายงานวิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย ลำตวน. (2538). *วิถีครอบครัว และชุมชนชาติพันธุ์ไทยย้อ บ้านท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม*. สนับสนุนการวิจัยโดยสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2537-2538 , ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุรจิตต์ จันทร์สาขา. (2532). *ภาคีสานโนดิต (ฉบับย่อ)*. *อีสานศึกษา*. วิทยาลัยครูมหาสารคาม.
- สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองมหาสารคาม. (2551). *ผังเมืองรวมชุมชนท่าขอนยาง-ขามเรียง จังหวัดมหาสารคาม*. เอกสารประกอบการประชุมคณะกรรมการผังเมือง. กลุ่มงานวิชาการผังเมือง.
- American Planning Association. (2006). *Planning and Urban Design Standards*. John Wiley & Sons.
- Joseph De Chiara and Lee E.Koppelman. (1975). *Urban Planning and Design Criteria*. 2nd edition. Van Nostrand Reinhold Company.

รูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน

This Cultural Feature Article is Conformed by Virtual Reality Techniques for Architecture of Local North Eastern Thai (ISAN)

ธาริณี พรรณภักดี¹, คชากฤษ เหลี่ยมไธสง²

Tarinee Phanpukdee¹, Kachakrit Leumthaisong²

บทคัดย่อ

การวิจัยรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน 2) เพื่อพัฒนาสารคดีตามรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ให้มีคุณภาพ 3) เพื่อศึกษาการรับรู้ของนักศึกษาหลังชมสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาศาสาวิชาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ในภาคเรียนที่ 1/2556 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 1 ห้อง จำนวน 45 คนผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน พบว่า มีองค์ประกอบการนำเสนอ 4 ด้าน คือ 1) ด้านเนื้อหาทางสถาปัตยกรรมของเรือนพื้นถิ่นอีสานและการใช้สอยเรือนพื้นถิ่นอีสานแบบไม่ซับซ้อน ที่มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เนื้อหามีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม และเน้นให้ความรู้ทางศิลปะ วัฒนธรรมและประเพณี โดยเนื้อหาจะต้องมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ 2) ด้านการดำเนินเรื่องใช้เสียงบรรยายในการดำเนินเรื่อง และมีการใช้เสียงดนตรีประกอบที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสารคดีเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม 3) ด้านเทคนิคการนำเสนอใช้ภาพนิ่ง ภาพวิดีโอ และมีการใช้เทคนิคความจริงเสมือน (VR) เพื่อนำเสนอโครงสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสาน 4) ด้านการนำเทคนิคความจริงเสมือนมาประกอบในรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน มีสัดส่วน 20 เปอร์เซ็นต์

ผลจากการวิเคราะห์ พบว่า ระดับของคุณภาพสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน รวมค่าเฉลี่ยที่ 4.58อยู่ในระดับดีมากการรับรู้ต่อรูปแบบ

¹ นิสิตระดับปริญญาโทสาขาวิชาสื่อ นฤมิตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาสื่อ นฤมิตร มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Master degree student in creative media, faculty of informatics, Mahasarakham University

² Lecturer at the creative media department, faculty of informatics, Mahasarakham University

การนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการโดยใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือน เพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน รวมค่าเฉลี่ยที่ 4.59 อยู่ในระดับมากที่สุดซึ่งสรุปได้ว่าสารคดีวัฒนธรรมเชิง วิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานมีความเหมาะสมและมี ประโยชน์ในด้านการรับรู้ต่อผู้ชม ทำให้ผู้ชมสามารถจดจำเนื้อหาไปพร้อมกับความเพลิดเพลิน ดังนั้น รูป แบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือน พื้นถิ่นอีสานจึงเป็นอีกทางเลือกที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประชาสัมพันธ์เรือนพื้นถิ่นอีสานให้เป็นที่รู้จัก แพร่หลายต่อไป

คำสำคัญ : สารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการ,สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน

Abstract

The purposes of this research were 1) To study and learn the cultural feature article "Conformation by Virtual Reality Techniques," as it applies to the architecture of local North Eastern Thailand (Isan); 2) To develop and improve the cultural feature article. 3) To be aware of the cultural feature article, (Isan) 4) and to survey student satisfaction regarding the cultural feature article. The representative samples of this research are students of the Fine and Applied Arts Faculty of Rajabhat Mahasarakham University. In the first semester of year 2013, there were 45 students in the research. Research results are composed of the following: 1) research content of the cultural feature article is uncomplicated and technically accurate. Content that has been inserted discusses moral and artistic knowledge, culture and traditions. The content has to be recognized as academically valuable. 2) Description of the cultural feature article, conformation via the musical emotions, is reassessed. 3) The Technical presentations include slides and visual techniques that use virtual reality (VR) to offer a vision of local Isan greenhouse structure. 4) The virtual reality techniques presenting the cultural feature article used virtual reality technique to offer a vision of local Isan housing. The use of these techniques accounted for 20 percent of the presentation.

The results of analysis found that the cultural feature article, conformed by VR documentaries, had an average score of 4.58, which was the best for virtual reality techniques. The satisfaction of the cultural feature article had an average score of 4.59, which was the best. The total average was 4.55. Satisfaction of the samples to the documentary, cultural and academic enterprises using virtual reality techniques to offer a vision of local Isan house had a total average of 4.59 at the most. The documentary concluded that the academic culture of virtual reality techniques for Isan house was appropriate and useful in educating the audience. Audiences enjoy the process of recognizing the content. It is concluded that the presentation of the documentary, culturally and academically, using virtual reality techniques to present a local Isan house is the perfect alternative to viewing the local public house that is well known in the northeast.

Keywords : The cultural feature article, Architecture of local North Eastern Thai (Isan).

บทนำ

เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นนับเนื่องเป็นสถาปัตยกรรมที่ก่อกำเนิดและดำรงอยู่คู่สังคมไทยมาเป็นเวลาช้านาน เรือนที่ก่อกำเนิดและพัฒนาขึ้นโดยชาวบ้านในถิ่นต่างๆ โดยมีสภาพแวดล้อมท้องถิ่นและวิถีชีวิตของผู้คนในถิ่นนั้นๆ เป็นเงื่อนไขสำคัญยังผลให้เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นเป็นสถาปัตยกรรมที่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สามารถสะท้อนทรัพยากรธรรมชาติสัมพันธ์กับภูมิประเทศ ตอบรับกับสภาพดินฟ้าอากาศและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คน โดยสามารถตอบสนองความเป็ นอยู่เข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนคล้อยตามความเชื่อที่ยึดถือ ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “ภาคอีสาน” นั้นมีเอกลักษณ์ของตนเองที่ต่างไปจากภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ ภาคอีสานเป็นภาคที่มีเอกลักษณ์ความเป็นพื้นบ้านของตนเองอย่างชัดเจนซึ่งเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างสรรค์และสอดแทรกวัฒนธรรมการดำรงอยู่ของคนในท้องถิ่นอย่างพอเพียงตรงไปตรงมา สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นอีสาน คือ สิ่งปลูกสร้างอาคารที่พักอาศัยของชาวบ้านในท้องถิ่นอีสานที่ก่อเกิดจากแนวความคิดและรูปแบบของเรือนพื้นถิ่นเป็นตัวของตัวเองมุ่งสนองความต้องการในประโยชน์ใช้สอยของพื้นที่อย่างตรงไปตรงมาแฝงด้วยคุณค่าในตัวสถาปัตยกรรมเอง คุณค่าของการอยู่ร่วมกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตของชุมชนและสอดคล้องกับสภาพภูมิอากาศ (สุรกิจ พันธุ์เพชร 2552:44) เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นอีสานมีคุณค่าทั้งทางคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม และคุณค่าด้านภูมิปัญญา เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นของคนไทยสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ด้วยการนำสิ่งที่หาได้จากธรรมชาติอย่าง

ไม้ไผ่มาผ่า จัก ร้อยรัดขัดสาน ไม่จริงมาแปรรูปเจาะบาก สับ แฝกคามากรองเป็นดับแล้วประกอบขึ้นเป็นเรือนพักอาศัย ลักษณะเรือนเสาสูงนั้นสามารถตอบรับกับภูมิประเทศที่ราบลุ่มที่มีน้ำท่วมถึงได้ดีหลังคาชันทำให้ระบายน้ำฝนได้เร็ว ความโปร่งของเรือนเอื้อต่อการถ่ายเทอากาศที่ร้อนชื้นส่งผลให้ทุกคนอาศัยอยู่ได้อย่างร่มเย็นเป็นสุขนับเป็นสิ่งทรงคุณค่าที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสรรค์ขึ้นมาและส่งถ่ายเป็นมรดกตกทอดมาสู่คนรุ่นเราแต่น่าเป็นห่วงว่า ขณะนี้กลับเป็นสิ่งที่กำลังจะสูญสิ้น เพราะคนรุ่นเราไม่อนุรักษ์กันอย่างจริงจัง ความมีคุณค่าของเรือนพักอาศัยพื้นถิ่นและสภาพที่กำลังจะหมดไป (วีระ อินพันทัง 2554:9)

วิโรฒ ศรีสุโร (2530:109) ได้กล่าวไว้ว่า อีสานเป็นภาคที่มีเอกลักษณ์ในงานพื้นบ้านของตนเองโดดเด่นชัดเจนโดยเฉพาะทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ได้ถูกมองข้ามไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จะโดยคนในท้องถิ่นเองหรือต่างถิ่นก็ตามที่ สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของอีสานมากมายได้ถูกทำลายอย่างย่อยยับในช่วงสองทศวรรษนี้ สาเหตุหนึ่งที่มีส่วนในการทำลาย คือ การไม่เข้าใจในคุณค่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของตน ซึ่งสอดคล้องกับ สุรกิจ พันธุ์เพชร (2552:45) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การอยู่อาศัยภายในเรือนพื้นถิ่นอีสานในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการอยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเดิมเนื่องจากการพัฒนาเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสภาวะปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจและค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนไปลักษณะรูปแบบของเรือนเปลี่ยนไปตามสมัยนิยมโดยใช้วัสดุใหม่เป็นส่วนใหญ่ทำให้เกิดผลกระทบต่างๆ ตามมาทำให้องค์ประกอบที่เป็นสภาพแวดล้อมดั้งเดิมสูญหายไป

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าสถาปัตยกรรมพื้นบ้านที่มีคุณค่ากำลังถูกมองข้ามความสำคัญจากลูกหลานของคนในพื้นที่เพราะการพัฒนาสังคมที่ไม่เอื้อต่อการอนุรักษ์จึงทำให้เกิดวิกฤตครุฑาต่อภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งคนรุ่นใหม่

ไม่มีความรู้ความเข้าใจต่อเอกลักษณ์และคุณค่าของสถาปัตยกรรมที่บรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา ถึงแม้จะมีหน่วยงานของภาครัฐและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มาทำการวิจัยและพยายามปลูกฝังให้คนในท้องถิ่นเห็นคุณค่าและอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นอีสานไว้ให้คงอยู่ แต่ก็ยังเป็นที่ยังไม่แพร่หลายนักเนื่องจากยังขาดการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบที่ง่ายแก่การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเพราะเพียงแค่เอกสารงานวิจัยหรือการลงพื้นที่ของนักวิชาการคงอาจยังไม่เพียงพอ เนื่องจากปัจจุบันกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคนในท้องถิ่นนั้นไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นอีสานที่เป็นสถาปัตยกรรมพื้นบ้านเท่าที่ควรและเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ภาพสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นอีสานได้เลือนหายไปจากชุมชนท้องถิ่นอีสานนั้นคือสภาพที่ทรุดโทรม บ้างก็ถูกพังสลายไปตามกาลเวลาที่ยาวนาน รวมถึงกระแสวัฒนธรรมอื่นๆที่เปลี่ยนไปตามกาลสมัย ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลังทำให้เรือนพื้นถิ่นอีสานแห่งหรือบางประเภทได้หายไปหรืออาจไม่หลงเหลือรูปร่างที่สมบูรณ์ให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น จะหลงเหลือก็แต่ที่บอกกล่าวเล่าขานจากผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่นเท่านั้น (นพดล ตั้งสกุล 2545:33-37)

หากมีสื่อที่จะสามารถประชาสัมพันธ์ที่มีรูปแบบในการเข้าถึงผู้ชมได้ง่าย สามารถถ่ายทอดภาพลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นอีสานหรือเรือนพื้นถิ่นอีสานบางประเภทที่ได้หายไปให้ผู้ที่ได้ชมเข้าใจรูปแบบที่สมบูรณ์เป็นรูปธรรมที่สามารถมองเห็นและเข้าใจได้ง่ายอาจจะช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้คนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นได้รู้จักเรือนพื้นถิ่นอีสานกันแพร่หลายมากยิ่งขึ้นและอาจช่วยให้ผู้ที่ได้ชมได้มีความรู้สึกตระหนักและรู้จักคุณค่าของสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นอีสานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์นี้เพิ่มขึ้น

สารคดีถือได้ว่าเป็นสื่อหนึ่งที่สามารถเผยแพร่เรื่องราวที่ต้องการนำเสนอได้เป็นอย่างดี ดังที่ธีรภาพ โลหิตกุล (2552: 136) ได้กล่าวไว้ว่า

“สารคดีคือการนำข้อมูลหรือข้อเท็จจริงมานำเสนอ โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ เป็นสื่อหนึ่งของความบันเทิงที่สอดแทรกสาระและความรู้ควบคู่กันไป” สอดคล้องกับ ธวัช ปุณโณทก (2527:59) ที่กล่าวไว้ว่า “สารคดีมีความมุ่งหมายแสดงความรู้ ความคิดเห็น ความจริง โดยอธิบายเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างมีระบบ มีศิลปะในการถ่ายทอดความรู้ ความนึกคิดเพื่อมุ่งตอบสนองความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของผู้อ่านให้เกิดคุณค่าทางปัญญา” สารคดีประเภทวัฒนธรรมนั้นเป็นสารคดีประเภทหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องราวศิลปวัฒนธรรม ประเพณี หรือ วิถีชีวิตของผู้คน ในท้องถิ่น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน สารคดีประเภทนี้จะพูดถึงความสำคัญ ความงาม ความแปลก ความเชื่อ และความสนุกสนานของวัฒนธรรม ดังนั้นจากที่กล่าวมาเห็นได้ว่าสารคดีประเภทวัฒนธรรมนี้สามารถนำมาถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสานได้อย่างดี แต่เนื่องด้วยสารคดีประเภทวัฒนธรรมนี้ ไม่สามารถถ่ายทอดภาพลักษณ์ของเรือนพื้นถิ่นอีสานหรือเรือนพื้นถิ่นอีสานบางประเภทที่หายไป แต่สารคดีประเภทเชิงวิชาการสามารถถ่ายทอดเรือนพื้นถิ่นอีสานบางประเภทที่ไม่มีเหลืออยู่แล้วได้ เนื่องจากสารคดีประเภทนี้ นิยมนำภาพแบบความจริงเสมือน หรือ เวอร์ชวลเรียลลิตี (virtual reality) เรียกกันโดยย่อว่า วีอาร์ (VR) มาใช้เพื่อจำลองโครงสร้างทางวิชาการเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น (บริษัทพาโนรามาเวิลด์ไวด์, 2549:11-12)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำรูปแบบการนำเสนอสารคดีประเภทวัฒนธรรมและรูปแบบการนำเสนอสารคดีเชิงวิชาการมาผสมผสานกันในการนำเสนอสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นอีสานเพื่อเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยประชาสัมพันธ์สถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นอีสานให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้รู้จักและเข้าใจถึงความสำคัญของสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่นอีสานกันอย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้ชมสารคดีจะได้รับทั้งภาพและเสียงแล้วนั้น สารคดีนั้น

ยังสามารถนำไปเผยแพร่ในสถานที่ต่างๆได้ง่าย ทำให้เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อให้นักเรียนที่เป็นลูกหลานของคนในท้องถิ่นที่ได้ดูสารคดีนั้นเกิดความเข้าใจและภาคภูมิใจในภูมิปัญญาพื้นบ้านที่บรรพบุรุษสร้างไว้ และเป็นอีกแนวทางที่จะช่วยสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่ที่เป็นลูกหลานของคนในท้องถิ่นได้เห็นและตระหนักถึงคุณค่าของสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่กำลังจะถูกทำลายหรือเลือนหายไปซึ่งทุกคนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์เรือนพื้นถิ่นอีสานนี้ให้อยู่คู่กับคนอีสานสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน
2. เพื่อพัฒนาสารคดีตามรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนสำหรับนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสานให้มีคุณภาพ
3. เพื่อศึกษาผลการรับรู้เกี่ยวกับสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนสำหรับนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนสำหรับนำเสนอสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเรือนอีสาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ นักศึกษาศาสาวิชาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 218 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาศาสาวิชาศิลปกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลป์ ในภาคเรียนที่ 1/2556 โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง 1 ห้อง จำนวน 45 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น

2.1.1 สารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน

2.2 ตัวแปรตาม

2.2.1 การรับรู้ของนักศึกษาหลังชมสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน

2.2.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน

3. ขอบเขตเนื้อหา

3.1 เนื้อหาสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

3.1.1 วิถีชีวิต

3.1.2 การใช้สอยเรือนอีสาน

3.1.3 ประเพณีและความเชื่อของคนท้องถิ่น

คนท้องถิ่น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้มีทั้งหมด 4 ชนิด ได้แก่

1. แบบประเมินคุณภาพสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน
2. สารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน
3. แบบวัดการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างหลังชมสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินคุณภาพของสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานจากแบบประเมินคุณภาพ

2. เก็บรวบรวมข้อมูลการรับรู้และความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานจากแบบวัดการรับรู้และจากแบบสอบถามความพึงพอใจ

3. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

4. สรุปผลการทดลอง

ผลการศึกษา

จากงานวิจัยเรื่องรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า

1. ผลจากการวิเคราะห์รูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน พบว่า มีองค์ประกอบการนำเสนอ 3 ด้านคือ

1.1 ด้านเนื้อหา ต้องให้ความรู้แบบไม่ซับซ้อน มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ เนื้อหา มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และเน้นให้ความรู้ทางศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรม โดยเนื้อหาจะต้องมีคุณค่าเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ

1.2 ด้านการดำเนินเรื่องใช้เสียงบรรยายในการดำเนินเรื่อง และมีการใช้เสียงดนตรีประกอบ

ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับสารคดีเพื่อสร้างอารมณ์ความรู้สึกคล้อยตาม

1.3 ด้านเทคนิคการนำเสนอใช้ภาพนิ่ง ภาพวิดีโอ และมีการใช้เทคนิคความจริงเสมือน (VR) เพื่อนำเสนอโครงสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสาน

1.4 ด้านการนำเทคนิคความจริงเสมือนมาประกอบในรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ควรมีสัดส่วน 20 เปอร์เซ็นต์ ต่อการนำเสนอคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานทั้งหมดในแต่ละครั้ง เพื่อเกิดประสิทธิผลในด้านการรับรู้และความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมาย

2. สารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการลำดับภาพและเสียง และด้านการนำเสนอ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพจากแบบประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. การรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน พบว่าผลการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับดี

4. ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน พบว่าผลความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง โดยรวมอยู่ในระดับดี

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาที่นำมาวิเคราะห์เรื่อง การนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้น

ถิ่นอีสาน นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ที่ได้พัฒนาขึ้น ได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน และเมื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ประเมินคุณภาพการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน โดยปรับปรุงมาจากแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2545: 69 - 70) พบว่า การนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าระดับของคุณภาพของสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.58$, S.D : 0.42) พิจารณาเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านเนื้อหา พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 1 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1.4 ทำให้เกิดความรู้สึภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม

ด้านการลำดับภาพและเสียงเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 1 ข้อ ได้แก่ 2.4 ภาพวีดิทัศน์ มีความคมชัดและมุกกล้องเหมาะสม

ด้านการนำเสนอ พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3.3 การนำเสนอภาพกับเสียงมีความสัมพันธ์กัน และ ข้อ 3.5 การนำเสนอโดยใช้การนำภาพเคลื่อนไหวแบบความจริงเสมือน (VR) มีความน่าสนใจ

อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาในรายข้อพบว่า มีข้อสารสนเทศบางประการที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ในด้านออกแบบสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ผู้ศึกษาได้นำองค์ประกอบของการสร้างสารคดีสารคดีประเภท

วัฒนธรรม และ สารคดีประเภทเชิงวิชาการมาพัฒนา ได้แก่ การเลือกใช้ข้อความที่สามารถสื่อความหมายได้ชัดเจน การเลือกใช้ภาพวีดิทัศน์และภาพนิ่งที่มีคุณภาพคมชัด การเลือกใช้ภาพเคลื่อนไหวเพื่อเป็นสื่อดึงดูดความน่าสนใจจากผู้ชม การเลือกใช้ดนตรีประกอบที่เหมาะสมกับเนื้อหา ตลอดจนการกำหนดโทนสีและการเขียนบทบรรยายที่สามารถสื่อสารให้เข้าใจได้ง่าย มาผสมผสานเข้ากับหลักการออกแบบและพัฒนาสื่อมัลติมีเดียอย่างมีลำดับขั้น โดยได้ตัดแปลงขั้นตอนการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียมาจากการพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ของ ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2546: 84) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับสร้างสื่อ ขั้นที่ 2 การออกแบบสื่อ ขั้นที่ 3 การผลิตสื่อ ขั้นที่ 4 การทดลองใช้สื่อ ขั้นที่ 5 การประเมินและสรุปผลการศึกษา

2. ผลการศึกษาการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน ที่ได้พัฒนาขึ้น ผลการศึกษาการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ใช้สร้างเรือนพื้นถิ่นอีสาน และ การรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบของเรือนพื้นถิ่นอีสาน รองลงมาคือ ได้รับรู้และเกิดความรู้สึภาคภูมิใจใน ศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นอีสาน และ การรับรู้ถึงวิถีการดำรงชีวิตของคนพื้นถิ่นอีสานแบบดั้งเดิม การรับรู้และเห็นถึงความสำคัญของเรือนพื้นถิ่นอีสานและการ ได้รับรู้และเข้าใจข้อจำกัดในการสร้างเรือนพื้นถิ่นอีสานเป็นลำดับต่อมา

การนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน โดยเลือกหัวเรื่องสำคัญและนำเสนอ นำมาพัฒนาสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานเพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ ทั้ง

ด้าน วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นดั้งเดิมและประเพณี ความเชื่อ และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีเพียงบางคนที่เคยรับรู้มาก่อนแต่ยังอีกอีกจำนวนมากยังไม่รู้จัก ในการใช้ภาพแบบความจริงเสมือน หรือ เวอร์ชวลเรียลลิตี (virtual reality) เรียกกันโดยย่อว่า วีอาร์ (VR) มาใช้เพื่อช่วยจำลองโครงสร้างทางวิชาการของเรือนพื้นถิ่นอีสานเพื่อให้ผู้ชมได้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เมื่อนักศึกษาได้รับชมสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสาน จะได้ความรู้เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น และความรู้ด้านเรือนพื้นถิ่นอีสานที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายแห่ง อีกทั้งประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ที่ เริ่มหายไปจากสังคมท้องถิ่นในปัจจุบัน สารคดีที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยังได้สอดแทรกในเรือนพื้นถิ่นอีสานด้วยสื่อสารคดีในรูปแบบวีดิทัศน์เป็นการสร้างความสนใจให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ เสาวนีย์ ลิกขำบัณฑิต (2540: 292 - 293) ที่กล่าวว่า วิดิทัศน์สามารถจัดอุปสรรคด้านเวลาและระยะทางออกไปสามารถนำเอาประสบการณ์โลกภายนอกเข้ามาเสริมในบทเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเกิดการเรียนรู้ในระยะเวลาอันสั้น ซึ่ง สอดคล้องกับ ชรรมรงค์ สัมเกิด (2548: 73 -75) ที่พัฒนาสื่อวีดิทัศน์ เรื่อง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่น ของอำเภอเมืองสมุทรสาครสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดใหญ่จอมปราสาท อำเภอเมืองสมุทรสาครจังหวัดสมุทรสาคร และพบว่า การสอนโดยระบบวีดิทัศน์เป็นการให้ความรู้แก่ผู้เรียน ให้อรรถกการเห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่งศิลปกรรม โดยการนำเสนอข้อมูลเป็นขั้นตอนที่มีการเรียงลำดับเนื้อหาอย่างดีจะช่วยให้ผู้เรียนไม่สับสน สามารถจดจำได้ง่าย

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการ

ประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอ เรือนพื้นถิ่นอีสานที่ได้พัฒนาขึ้น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการดำเนินเรื่อง ด้านเทคนิคการนำเสนอ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด และมากตามลำดับและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีข้อ สาระสนเทศบางประการที่น่าสนใจและสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ความพึงพอใจของนักศึกษาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านได้แก่ การออกแบบที่ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในเรือนพื้นถิ่นอีสาน การออกแบบเสียงดนตรีประกอบมีทำนองที่เหมาะสม การนำเสนอมีความต่อเนื่อง ทั้งนี้กล่าวได้ว่าสารคดีที่ได้พัฒนาขึ้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และตอบสนองความต้องการของกลุ่มตัวอย่างได้ เป็นผลมาจากความชอบและการยอมรับ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ได้นำหลักการมาจากแนวคิดของ วชิระ อินทร์อุดม (2541: 21) ที่กล่าวไว้ว่า การพิจารณาปัจจัยสำคัญในการออกแบบสื่อมัลติมีเดียจะช่วยผู้ออกแบบสามารถจำกัดกรอบแนวคิดได้อย่างชัดเจนว่าจะพัฒนาสื่อเพื่อวัตถุประสงค์อะไรใช้สารสนเทศแบบใดในสภาพแวดล้อมอย่างไรและข้อจำกัดด้านต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นำไปสู่การสร้างสื่อได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ศราวุธ จิตพิไล (2551: 82 - 84) ได้ทำการพัฒนาสื่อมัลติมีเดียพิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์ไทยไซ้อำเภอกุสุมาลย์จังหวัดสกลนคร มีผลการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย โดยกลุ่มตัวอย่างคือนักท่องเที่ยวที่เข้าชมศูนย์วัฒนธรรมไทยไซ้อำเภอกุสุมาลย์จังหวัดสกลนครจำนวน 70 คน พบว่า ระดับความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก และระดับความพึงพอใจด้านการใช้งาน ด้านเทคนิคการนำเสนอ ด้านเนื้อหา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปใช้เพื่อนำเสนอสารคดีที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น หรือ วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นได้

2. ควรนำสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปใช้เป็นสื่อทางเลือกในการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นอีสานอีกช่องทางหนึ่งได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการนำเสนอสารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปใช้เพื่อนำเสนอสารคดีที่เกี่ยวข้องกับทางด้านศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นถิ่น หรือ วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น ให้มีความหลากหลายยิ่งขึ้น เช่น วิธีการทำบั้งไฟ พิธีบุญคูณลานความเชื่อเรื่องผีตาโขน เป็นต้น

2. สารคดีวัฒนธรรมเชิงวิชาการประกอบการใช้เทคนิคความจริงเสมือนเพื่อนำเสนอเรือนพื้นถิ่นอีสานที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปเผยแพร่โดยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้ และเพื่อให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลควรทำบทบรรยายเป็นภาษาอังกฤษด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ไชยยศ เรื่องสุวรรณ. (2546). เทคโนโลยีการศึกษา ทฤษฎีและการวิจัย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.ธวัช
ปุดณโทก. (2527). แนวทางการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน. กรุงเทพฯ:ไทยวัฒนาพานิช.
- ธีรภาพ โลหิตกุล. (2552). *กว่าจะเป็นสารคดี*. กรุงเทพฯ :อ่านเอาเรื่อง.
- ธรรมรงค์ สัมเกิด. (2548). *การพัฒนาสื่อวีดิทัศน์เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรมท้องถิ่นของอำเภอมืองสมุทรสาครสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดใหญ่จอมปราสาท อำเภอมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร*. สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพดล ตั้งสกุล.(2545). *การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของอาคารพักอาศัยและปัจจัยทางสังคมที่เกี่ยวข้อง กรณีศึกษา บ้านเขาว อ.มัญจาคีรี จ.ขอนแก่น*.วารสารวิชาการ.คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บริษัทพานอรามาเวิลด์ไวด์. (2549). *ปฏิบัติการผลิตรายการสารคดี*.กรุงเทพมหานคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*.พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การวิจัยสำหรับครู*.พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วชิระ อินทร์อุดม. (2541). *การออกแบบการจัดองค์ประกอบสำหรับงานพิมพ์และการนำเสนอด้วยคอมพิวเตอร์สร้างสื่อการสอนด้วยแผนภาพโปร่งใส*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิโรฒ ศรีสุโร. (2541) .*สมีอีสาน*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วีระ อินพันทัง. (2554). *การอนุรักษ์เรือนพักอาศัยพื้นถิ่นไทย*.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2552). *Virtual Reality คืออะไร*. <<http://precadet26.org/msgboard/MsgView.php?page=134&msgid=1078626>>
- สุรกิจ พันธุ์เพชร. (2552). *การพัฒนาเรือนพื้นถิ่นอีสานเพื่อสภาวะสบายทางด้านอุณหภูมิ กรณีศึกษา เรือนพื้นถิ่น อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น*.วารสารวิชาการ.คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง.
- เสาวณีย์ ลิกขาบัณฑิต. (2540). *การเขียนสำหรับการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ:ดวงกมล.
- ศราวุธ จิตรพิไล. (2551). *การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียพิพิธภัณฑสถานชาติพันธุ์ไทยไซ่ อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร*. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์:กรณีศึกษาผู้ใช้ Facebook

Development of Understanding and Awareness toward Online Defamation: a Study Case of Facebook Users

ธีรศักดิ์ กองสมบัติ¹

Teerasak Kongsombut¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายคือเพื่อการพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์:กรณีศึกษาผู้ใช้ Facebook โดยใช้คู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่อาสาเข้าร่วมการทดลอง จำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ คู่มือเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท แบบวัดความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ แบบประเมินคุณภาพคู่มือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เครื่องมือคือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test for Dependent Study

ผลการศึกษาพบว่า

1. คู่มือเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อยู่ในระดับ ดี โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.43
2. ความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท แตกต่างกัน อย่างมีนัยสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : การหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์, ความตระหนักรู้, อินเทอร์เน็ต, คู่มือ

Abstract

This research aimed to develop an understanding and awareness of defamation as explained in The Facebook Manual. The research focused on how to avoid committing defamation. The samples were 49 students attending Mahasarakham University who voluntarily participated in the research. Research instruments were the manual of Facebook's "by not committing defamation, a test on understanding and awareness of online defamation" and a quality evaluation form. Collected data were analyzed by using the SPSS 16.0 program to determine standard statistics

¹ อาจารย์ประจำ, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสารคาม

¹ Lecturer, Faculty of Laws Mahasarakham University

mean and standard deviation and T-test Dependent Sample Testing. The results of the research were as follows:

1. the Facebook manual "by not committing defamation" was ranked good (mean was 4.43)
2. the understanding and awareness of online defamation before and after using the manual were different at the statistic significance level of 0.01.

Keywords : Online Defamation, awareness, internet

บทนำ

สื่อสังคมมีบทบาทในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก โดยผู้ใช้ Facebook ส่วนใหญ่เห็นว่า การข้อความต่าง ๆ ที่ตนโพสต์ลงไปในพื้นที่ Facebook ของตนนั้นเป็นพื้นที่ส่วนตัวซึ่งตนจะสามารถเขียนข้อความใด ๆ ลงไปก็ได้ ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความเสี่ยงต่อการเกิดการหมิ่นประมาทได้ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม จากงานวิจัยก่อนหน้านี้ "ความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม" แสดงให้เห็นว่า นิสิตมีความตระหนักรู้ในระดับปานกลาง และเห็นว่าควรสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ นิสิต ทั้งนี้ จากความหมายของความรู้อันและความตระหนักรู้ที่นักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ จะพบว่า ความรู้และความตระหนักรู้ที่มีความสัมพันธ์คือ ทั้งความรู้และความตระหนักรู้ต่างเกี่ยวข้องกับการสัมผัสและการใช้จิตไตร่ตรองทั้งสิ้น โดยความรู้เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ ฯลฯ ซึ่งได้จากการสังเกตและรับรู้ที่ต้องอาศัยเวลา ส่วนความตระหนักรู้เป็นเรื่องของความรู้สึกที่เกิดขึ้นในภาวะจิตที่ไม่เห็นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ อย่างไรก็ตามการที่จะเกิดความตระหนักรู้ขึ้นมาได้ก็ต้องผ่านการมีความรู้มาก่อนเป็นเบื้องต้น

จากสภาพปัญหาของการหมิ่นประมาทดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาความตระหนักรู้ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ โดยได้เจาะจงเลือกกลุ่ม

ตัวอย่างเป็นผู้ใช้ Facebook เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการก่อการหมิ่นประมาทผ่านการใช้ Facebook อันจะส่งผลให้ลดปัญหาการหมิ่นประมาท และก่อให้เกิดการใช้สื่อสังคมอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาหาความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ความสำคัญของการวิจัย

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าในเรื่องหมิ่นประมาทออนไลน์โดยเป็นกรณีศึกษาในผู้ใช้ Facebook ในงานวิจัยก่อนหน้านี้และพบปัญหาว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามมีความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิสิตส่วนใหญ่เผยแพร่ถ้อยคำข้อความของตนผ่านทาง Facebook ความสำคัญของการวิจัยในครั้งนี้จึงทำให้ได้คู่มือพัฒนาความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ (กรณีศึกษาผู้ใช้ Facebook) เพื่อจะป้องกันความเสียหายไม่ให้เกิดขึ้นโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์

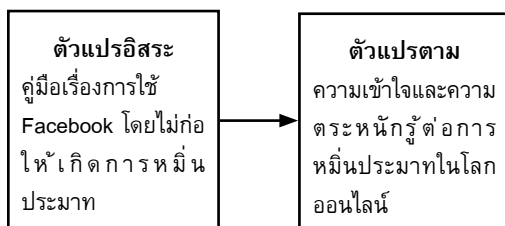
(กรณีศึกษาผู้ใช้ Facebook) เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 – 4 ประจำปีการศึกษา 2556 จำนวน 49 คน ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ต. ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม โดยทุกคนเป็นอาสาสมัครที่ยินดีให้ความร่วมมือในการทดลอง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **ความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์** หมายถึง ความรู้ ความคิดได้ การสำนึกในการกระทำความผิดต่อชื่อเสียงของบุคคลอื่นในอินเทอร์เน็ตไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นส่วนตัวเว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน

2. **คู่มือ** หมายถึง เอกสารคู่มือเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น จำนวน 12 หน้า ประกอบด้วยเนื้อหาและภาพเกี่ยวกับข้อกฎหมายเกี่ยวกับการหมิ่นประมาท ฐานความผิด วิธีการใช้ Facebook เพื่อไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท โดยแจกให้ผู้เข้าร่วมโครงการนำไปศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ก่อนและหลังการใช้คู่มือแตกต่างกัน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ คู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

(1) คู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท มีขั้นตอนในการสร้างดังต่อไปนี้

1.1 ศึกษาเนื้อหาวิชาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการหมิ่นประมาท โดยทำการรวบรวมเนื้อหาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่จะใช้ในการสร้างคู่มือ

1.2 นำเนื้อหาที่ได้มา แบ่งแยกเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ในแต่ละหัวข้อต่างๆ และจัดลำดับการเรียนรู้ก่อนหลังให้เหมาะสมกับการสร้างคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทโดยพิจารณาจากลักษณะของปริมาณและเนื้อหา รวมถึงการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1.2.1 หมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต คืออะไร

1.2.2 วิธีการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต

1.2.3 ช่องทางที่ท่านอาจก่อให้เกิดการหมิ่นประมาททาง Facebook

1.2.4 กฎหมายแพ่งที่ใช้เยียวยาความเสียหายในกรณีหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต

1.2.5 กฎหมายอาญาที่ใช้ลงโทษการหมิ่นประมาททางอินเทอร์เน็ต

1.2.6 ข้อยกเว้นความรับผิด

2. ข้อควรปฏิบัติในการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท

3. นำเนื้อหาที่วิเคราะห์แล้วออกแบบคู่มือเพื่อใช้กับนิสิตกลุ่มตัวอย่างต่อไป

(2) แบบวัดเรื่องการพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ กรณีศึกษาในผู้ใช้สื่อสังคม Facebook

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดสำหรับนิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษารายละเอียด วิธีการและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสร้างแบบวัดเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดเรื่องการพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ กรณีศึกษาในผู้ใช้สื่อสังคม Facebook

2.2 กำหนดหัวข้อและรายละเอียดที่จะประเมิน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจและความตระหนักรู้ในการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท

2.3 ดำเนินการสร้างแบบวัด โดยสร้าง 2 ชุด คือแบบวัดก่อนนิสิตจะได้ศึกษาคู่่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทและแบบวัดหลังจากนิสิตได้ศึกษาคู่่มือแล้ว

2.4 การประเมินคุณภาพของแบบวัดซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rate Scale) กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ซึ่งกำหนดค่าระดับความคิดเห็นดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีคุณภาพดีมาก

คะแนน 4 หมายถึง มีคุณภาพดี

คะแนน 3 หมายถึง มีคุณภาพพอใช้

คะแนน 2 หมายถึง มีคุณภาพต้องปรับปรุง

คะแนน 1 หมายถึง ไม่มีคุณภาพ

กำหนดระดับการประเมินคุณภาพแปลความหมาย โดยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง คุณภาพดีมาก

คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง คุณภาพดี

คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง คุณภาพพอใช้

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง ต้องปรับปรุงแก้ไข

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง ไม่มีคุณภาพ

เกณฑ์การพิจารณาว่าแบบประเมินที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดให้มีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

2.5 นำแบบประเมินคุณภาพไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายละเมิดและผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน ตรวจสอบความถูกต้องของการสร้างแบบวัด ความชัดเจน ความถูกต้องของข้อความ

และภาษา จำนวน 3 ท่าน โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบวัดกับวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบวัดอยู่ในระดับ 0.5 ขึ้นไป จากการประเมินคะแนนของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทเท่ากับ 0.92

2.6 นำคู่มือและแบบวัดไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองที่มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 49 คน โดยเลือกสุ่มจากผู้เรียนรายวิชาศึกษาทั่วไปทั้งนี้เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่หลากหลาย โดยให้ทำแบบวัดก่อนจะได้ศึกษาคู่่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท

2. ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างได้ศึกษาคู่่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท

3. ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดหลังจากได้ศึกษาคู่่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ซึ่งเป็นแบบวัดชุดเดียวกันกับแบบวัดก่อนที่นิสิตจะได้ศึกษาคู่่มือ

4. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมคะแนนความเข้าใจก่อนและหลังศึกษาคู่่มือ โดยให้คะแนน 1 คะแนนสำหรับข้อที่ตอบได้ถูกต้อง และให้ 0 คะแนน สำหรับคะแนนความตระหนักรู้มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ	
เห็นด้วยมากที่สุด	5	1
เห็นด้วย	4	2
ไม่ออกความเห็น	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยมากที่สุด	1	5

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบวัดความเข้าใจและความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ไปให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษา 1 ปีการศึกษา 2555 ณ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวนทั้งสิ้น 49 ฉบับ ให้กับนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

ผู้วิจัยตรวจแบบวัดอีกครั้ง เพื่อดูความสมบูรณ์ของแบบวัดและได้แบบวัดที่สมบูรณ์ทั้งสิ้น 49 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS 16.0 ใช้ในการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่า Standard Deviation และ T-test Independent Sample

สรุปผลการวิจัย

1. กลุ่มเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท มีคุณภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด อยู่ในระดับ ดี โดยมีค่าเฉลี่ยที่ 4.43

2. ความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยคู่มือเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท แตกต่างกัน อย่างมีนัยสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ในการดำเนินการศึกษาความเข้าใจและความตระหนักรู้เรื่องการหมิ่นประมาทในโลกออนไลน์ กรณีศึกษาในผู้ใช้สื่อสังคม Facebook ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ก่อนการศึกษาคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทและหลังการศึกษาคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ผลการอภิปราย

สรุปได้ว่า

1. การผลิตคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการออกแบบคู่มือฯ โดยมีการกำหนดวางแผน ลำดับขั้นในการพัฒนาอย่างเป็นระบบซึ่งได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบ แก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษาและด้านเนื้อหา ทำให้ได้คู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทที่มีคุณภาพ ซึ่งการศึกษาคู่มือดังกล่าวนี้สามารถตอบสนองความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างได้เป็นอย่างดี โดยมีการนำเสนอทั้งข้อความ ภาพ ที่เข้าใจได้โดยง่าย ไม่ซับซ้อน ซึ่งจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้ศึกษาได้พัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ไม่ว่าจะเป็นด้านหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย ตัวอย่างจากคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งนับเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดการพัฒนาความเข้าใจและความตระหนักรู้ในการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ทำให้ปริมาณคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลลดลง

2. จากการศึกษาความเข้าใจและความตระหนักรู้ในการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่าความตระหนักรู้ต่อการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุดังนี้

จากการจัดการให้กลุ่มตัวอย่างศึกษาคู่มือเรื่องการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาหลักๆ ดังต่อไปนี้ คือ ความหมายของอินเทอร์เน็ต ลักษณะของ Facebook การหมิ่นประมาทในทางกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาคืออะไร รวมถึงข้อยกเว้นทางกฎหมายพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบที่เข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในอันที่จะทำให้ใช้ Facebook ได้อย่างสร้างสรรค์และไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาทมารยาททั่วไปในการใช้ Facebook

จากความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างได้รับจากคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท แล้วนิสิตได้ทำความเข้าใจเกิดการรับรู้ เกิดความคิดรวบยอด เรื่องดังกล่าวนำไปสู่การเกิดความเข้าใจและความตระหนักรู้ต่อการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท เป็นการใช Facebook อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของกระบวนการเกิดความตระหนักรู้ของ กูดและคาร์เตอร์ วี (Good, Carter V. 1973 : 54) โดยนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามสามารถนำไปวิเคราะห์แก้ปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับตนเองหรือบุคคลรอบข้าง และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมา ส่งผลให้นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามเกิดการรับรู้ การเรียนรู้ มีความรู้สึก สำนึกถึงโทษทางกฎหมายที่อาจจะเกิดขึ้น เห็นคุณค่าความสำคัญ ความจำเป็นในการป้องกันตนเองให้พ้นจากอันตรายที่เกิดจากการใช้ Facebook แล้วมีการกระทำที่ถือว่าการหมิ่นประมาททางกฎหมายและได้เรียนรู้ด้วยความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม และสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นไปตามที่ผู้วิจัยได้นิยามและตั้งสมมุติฐานไว้ในงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สามารถนำคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ไปให้ความรู้กับนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามหรือบุคคลทั่วไปเพื่อเรียนรู้และให้เกิดความตระหนักรู้เกี่ยวกับการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท

2. สามารถสร้างคู่มือการใช้ Facebook โดยไม่ก่อให้เกิดการหมิ่นประมาท ในลักษณะอื่นๆ ได้ เช่นบทเรียนวีดิทัศน์หรือบทเรียนออนไลน์หรือชุดการสอน เป็นต้น

3. ในการศึกษาความตระหนักรู้สามารถนำไปศึกษาความตระหนักรู้ในเรื่องอื่นๆ ที่ต้องการปลูกฝังจิตสำนึก การปฏิบัติตัวที่ดี ให้มีคุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบในด้านอื่นๆ ให้แก่สังคมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- ชูชีพ ปิณฑะสิริ.(2525). *การละเมิดสิทธิส่วนตัว*.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตัน ดัณฑ์สุทริวงศ์, สุพจน์ ปุณณชัยยะ และสุวัฒน์ ปุณณชัยยะ. ระบุว่า INTERNET และ World Wide Web. กรุงเทพฯ : โปรวิชั่น, ม.ป.ป.
- ทองศักดิ์ ประสปกิติคุณ. (2535). *การประเมินค่าความตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดตราด*. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศึกษาศาสตร์การสอน) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ทิตนา แชมมณี. (2546). *ทฤษฎี หลักการ และแนวคิดที่เป็นสากลเกี่ยวกับการคิด ในช่วงศตวรรษที่ 20 ในวิทยาการด้านการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมนเนจเม้นท์.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2543). “การหมิ่นประมาทบนอินเทอร์เน็ต” บทบัณฑิตย 56.
- ปรกรณ์ ยิ่งวรการ. (2547). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อชื่อเสียงโดยใช้อินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรรณทิพา สาวันดี. (2554). *การศึกษาความตระหนักรู้ต่อการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนหนองน้ำขุ่น ที่เรียนด้วยบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย เรื่องทักษะการใช้อินเทอร์เน็ต*. สารนิพนธ์ การศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. (เทคโนโลยีการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เลอสรร ธนสุกาญจน์, จิตตภัทร เครือวรรณ และสุธรรม อยู่ในธรรม. (2541). *กฎหมายสำหรับบริการอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย กรอบ ข้อเสนอแนะ และการควบคุมดูแลการให้บริการ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- วิพุธ อ่องสกุลและคณะ. (2552). “การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน”. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ก การพิมพ์.
- อนันต์ จันทรโอภากร. (2531). “โครงสร้างพื้นฐานกฎหมายลักษณะละเมิด” หนังสือรวมบทความในโอกาสครบรอบ 60 ปี ดร. ปรีดี เกษมทรัพย์. กรุงเทพฯ : พี.เค พันธุ์ตั้งเฮาส์.

ภาษาต่างประเทศ

- Laurence H. Eldredge, “The Law of Defamation”. The Bobbs – Merrill Company Inc. Publishers.
- Wolman, Benjamin B. (1973). *Dictionary of Behavior Science*. London: Litton Education Publishing Inc.

ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21

Science Teachers' 21st Century Learning Skills

ประสาท เนืองเฉลิม

Prasart Nuangchalerm

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นครูวิทยาศาสตร์ที่เข้าร่วมโครงการคู่มือพัฒนาครู ประจำปีงบประมาณ 2559 จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบวัดทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 และแบบบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าครูที่เข้าร่วมโครงการมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับสูง และมีความต้องการที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องโดยเน้นการอบรมให้ความรู้ในประเด็นที่สนใจ การกำกับติดตามอย่างเป็นระบบ และการสรุปถอดบทเรียนเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดี

คำสำคัญ : ศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้ ครูวิทยาศาสตร์ คู่มือพัฒนาครู วิทยาศาสตร์

Abstract

This study aims to investigate science teachers' 21st century learning skills. There were 27 in service teachers serving as panel participants who volunteered to participate in a Teacher development coupon project in the 2016 budget year. Data were collected by a science teachers' 21st century learning skills questionnaire and note taking on their learning activities. Percentage, mean, and standard deviation were employed for data analysis. Findings indicated that in service science teachers had 21st century learning skills at a high level. They needed support to self-reform through the project in order to hold workshops on interesting issues, monitor, and learn from the best practices.

Keywords : 21st century, learning skills, science teacher, teacher development coupon, science

รองศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Associate Profssor Faculty of Education, Mahasarakham University

e-mail: prasart.n@msu.ac.th

บทนำ

สังคมโลกเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอย่างรวดเร็วล้วนได้รับผลมาจากการวิวัฒนาการทางความคิด เศรษฐกิจ การเมือง วิทยาการ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การเตรียมเยาวชนให้พร้อมกับการพัฒนาตนเองและประเทศชาติในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จในการร่วมมือและการแข่งขันกับสังคมอนาคต ความรู้ต่างๆ มักเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมีความน่าสนใจที่หลากหลาย การเรียนการสอนจึงต้องพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ควบคู่กันไป (ประสาธ เมืองเฉลิม, 2558) การเรียนการสอนจะบรรลุความมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ และส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่สังคมคาดหวัง ก็ย่อมต้องพึ่งพาครูมืออาชีพที่สามารถออกแบบและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน หากครูขาดการพัฒนาตนเองให้เท่าทันวิทยาการและความเปลี่ยนแปลงทางสังคมย่อมก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพผู้เรียนในอนาคตได้ การพัฒนาครูจึงเป็นประเด็นหนึ่งที่แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ให้ความสนใจ และที่สำคัญครูต้องรู้จักปฏิรูปตนเองสู่การเป็นครูมืออาชีพด้วยการปรับความคิด เปลี่ยนวิธีการ และต่อยอดความรู้อย่างสม่ำเสมอ (ประสาธ เมืองเฉลิม, 2559) ทั้งนี้เนื่องจาก ธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวไปสู่ความคิดสร้างสรรค์และต่อยอดสู่นวัตกรรม ความสนใจในการเรียนของผู้เรียนมีหลากหลายและต้องการแรงบันดาลใจจากสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ประสบความสำเร็จ (วิจารณ์ พานิช, 2555) การจัดการเรียนรู้ต้องมีความเชื่อเป็นเบื้องต้นก่อนว่าผู้เรียนทุกคนมีศักยภาพและสามารถพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2552)

สิ่งเหล่านี้ครูจะต้องนำมาใช้พิจารณาเพื่อ

ประกอบการออกแบบ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินพัฒนาการต่างๆ ของผู้เรียนให้เหมาะสม ครูคือผู้นำหลักสูตรแปลงสู่การปฏิบัติในระดับชั้นเรียน เพื่อให้บรรลุและสอดคล้องตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ การพัฒนาครูจึงเป็นสิ่งที่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและห้องเรียนแห่งศตวรรษที่ 21 แม้ว่าครูยุคใหม่จะมีภาระงานที่ต้องรับผิดชอบ (ยุทธชัย ศรบุญลา และคณะ, 2558) ไม่ว่าจะเป็นการบริหารหลักสูตรและการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการชั้นเรียน การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ภาวะผู้นำของครู และด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) หากได้รับการพัฒนาศักยภาพและนำแนวคิดการพัฒนาคน พัฒนางาน และพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษามาใช้แล้วน่าจะช่วยให้ครูมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้ดีขึ้น

การพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถทางด้าน การเรียนการสอนให้เป็นไปตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาผ่านนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเรียกกันทั่วไปว่า “โครงการคูปองพัฒนาครู” ซึ่งโครงการนี้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือในทางปฏิบัติระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กับสถาบันอุดมศึกษา โดยจัดให้มีการอบรม และเติมเต็มความรู้ของครูทางการเรียนการสอน ทั้งนี้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยรูปแบบสะเต็มศึกษา เป็นระยะเวลา 2 วัน และได้้นำแนวคิดการเป็นพี่เลี้ยงและการสอนแนะ (Coaching and Mentoring) มาใช้เพื่อทำให้ครูสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา

การศึกษาครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ใน

ศตวรรษที่ 21 ที่เข้าร่วมโครงการคูปองพัฒนาครู ประจำปีงบประมาณ 2559 ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการพัฒนาครู และแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ซึ่งโครงการคูปองพัฒนาครูวิทยาศาสตร์ได้นำประเด็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษามาพัฒนา ซึ่งเป็นประเด็นการพัฒนาครูที่มาจากการทำโครงการคูปองพัฒนาครู ประจำปีงบประมาณ 2558 เนื่องจากครูเล็งเห็นว่าเป็นนโยบายการขับเคลื่อนคุณภาพผู้เรียนและการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ การจัดการเรียนการสอนเชิงบูรณาการที่ครูนำไปประยุกต์ใช้ได้ในระดับชั้นเรียนได้

วิธีดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นครูที่เข้าร่วมโครงการคูปองพัฒนาครู (ตารางที่ 1) ซึ่งเป็นความร่วมมือในการพัฒนาระหว่างมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้เป็นครูที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการพัฒนาตนเอง และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
วิทยฐานะ		
ครูผู้ช่วย	1	3.70
ค.ศ.1	4	14.82
ค.ศ.2	3	11.11
ค.ศ.3	19	70.37
ประสบการณ์สอน		
0-5 ปี	3	11.11
6-10 ปี	4	14.82
11-15 ปี	5	18.52
16-20 ปี	3	11.11
21 ปี ขึ้นไป	12	44.44

ครูที่เข้าร่วมโครงการเป็นครูสอนวิทยาศาสตร์ จำนวน 27 คน ส่วนใหญ่มีวิทยฐานะอันดับ ค.ศ. 3 คิดเป็นร้อยละ 70.37 และมีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 21 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.44

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบและการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษาแก่ครู และศึกษานิเทศก์ที่เข้าร่วมโครงการคูปองพัฒนาครู ซึ่งประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 และ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 26 และ 27 มหาสารคาม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกด้วยรูปแบบสะเต็มศึกษา เป็นระยะเวลา 2 วัน เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านทักษะการเรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวมีการบรรยายความรู้ด้านการออกแบบ การจัดการเรียนรู้ และการประเมิน การเรียนรู้ การสาธิตกิจกรรม การฝึกออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การค้นคว้า การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการนำเสนอความรู้

ระยะที่ 2 การกำกับ ติดตามครูวิทยาศาสตร์ที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ข้อเสนอแนะและเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะครูและผู้วิจัยในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษา เพื่อสะท้อนสู่ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 การกำกับ ติดตามเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มครูของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษาว่า ได้มีการพัฒนาตนเองอย่างไร ระหว่างเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2559 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึกผลการออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ และการบันทึกภาพ เพื่อนำไปใช้ประกอบการตีความในระยะที่ 3

ระยะที่ 3 การสรุปและถอดบทเรียน กิจกรรมนี้จัดเป็นระยะเวลา 2 วัน เพื่อให้ครูวิทยาศาสตร์ได้สะท้อนผลการทำงานและการพัฒนาตนเองตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ร่วมกับครูที่เข้าร่วมโครงการคูปองพัฒนาครู ณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยกิจกรรมเน้นการนำเสนอผลการดำเนินงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ หลังจากนั้นครูประเมินตนเองด้วยแบบวัดทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 25 ข้อ โดยดัดแปลงมาจากงานวิจัยของ วิภาวี ศิริลักษณ์ และคณะ (2557) และแบบสอบถามแบบปลายเปิดด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษา จำนวน 3 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสิ้นสุดโครงการคูปองพัฒนาครูทั้ง 3 ระยะแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการประเมินตนเองด้วยแบบวัดทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ใน

ศตวรรษที่ 21 มาวิเคราะห์ จัดกระทำและนำเสนอข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลความ ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย	ระดับทักษะการเรียนรู้
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในระยะที่ 2 นำข้อมูลที่ได้มาเสนอเป็นแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 ทุกทักษะอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็นทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร และทักษะชีวิตและอาชีพ ดังรายละเอียดแสดงตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์

ทักษะการเรียนรู้	Mean	SD	ระดับทักษะ
ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์			
1. รู้จักค้นหาแนวคิดหรือมุมมองใหม่ๆ โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย	4.26	0.53	มาก
2. พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนแปลกๆ	4.11	0.70	มาก
3. บอกคำตอบได้อย่างหลากหลายในเวลาจำกัด	4.00	0.62	มาก
4. อธิบายวิธีการคิดและประเมินแนวคิดของตนได้	4.11	0.51	มาก
ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ			
5. ความสามารถนิยามและทำความเข้าใจกับปัญหา	3.93	0.47	มาก
6. สามารถวิเคราะห์ ประเมิน สรุป และเลือกใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหา	4.04	0.65	มาก
7. สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย	4.04	0.59	มาก
8. ตัดสินใจลงข้อสรุปในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาจากทางเลือกนั้นได้อย่างมีเหตุผล	4.00	0.48	มาก

ทักษะการเรียนรู้	Mean	SD	ระดับทักษะ
ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี			
9. กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการได้	4.26	0.59	มาก
10. เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้	4.30	0.67	มาก
11. ประเมินข้อมูลและแหล่งที่มาอย่างมีวิจารณญาณ	4.19	0.62	มาก
12. จัดเก็บ จัดการ และเชื่อมโยงสารสนเทศจากหลากหลาย แหล่งที่มา และเลือกใช้อย่างสร้างสรรค์	4.26	0.66	มาก
13. นำเสนอข้อมูลได้อย่างเหมาะสม	3.96	0.59	มาก
14. ใช้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามหลักจริยธรรมและกฎหมาย	4.30	0.67	มาก
ทักษะการสื่อสาร			
15. มีความสามารถในการรับสารจากผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.26	0.53	มาก
16. สามารถใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน และกริยาท่าทาง เพื่อบอกความคิด มุมมอง ความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกของตนได้อย่างเหมาะสม	3.96	0.71	มาก
17. เลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อนตนเองและสังคม	4.04	0.71	มาก
18. มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย	4.00	0.73	มาก
ทักษะชีวิตและอาชีพ			
19. มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะคติหรือพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต	4.19	0.56	มาก
20. สามารถทำงานได้อย่างหลากหลายตามโอกาสและสถานการณ์	4.22	0.64	มาก
21. สามารถกำหนดเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญ วางแผน และทำงานให้สำเร็จได้	4.11	0.64	มาก
22. ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างได้	4.52	0.51	มากที่สุด
23. จัดการกับคำชม คำวิจารณ์ และข้อขัดแย้งอย่างเหมาะสม	4.26	0.53	มาก
24. เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล	4.44	0.58	มาก
25. สามารถทำงานร่วมกับคนที่มีความพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันได้	4.44	0.51	มาก

ข้อมูลจากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าแต่ละทักษะของครูวิทยาศาสตร์เมื่อผ่านการพัฒนาตามโครงการคู่มือพัฒนาครูแล้วอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยที่ครูรู้จักค้นหาแนวคิดหรือมุมมองใหม่ๆ โดยใช้เทคนิคที่หลากหลาย สามารถอธิบายวิธีการคิดและประเมินแนวคิดของตนได้ พัฒนา

กิจกรรมการเรียนรู้การสอนแปลกๆ และบอกคำตอบได้อย่างหลากหลายในเวลาจำกัด ตามลำดับดังข้อความต่อไปนี้

“.....ก็ไม่ว่าว่าจะทำสะเต็มอย่างไรดี แต่พอนักเรียนมีเหา 67 ตัว ก็เลยย้อนกลับมามองว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร นำความรู้พื้นฐานมาบูรณาการผ่านกิจกรรมสะเต็มได้ๆ สนุกดีค่ะ”

“.....นักเรียนบอกว่าที่บ้านพ่อแม่ต้องไปหาปลาแทบทุกวัน ก็เลยคิดหาทางแก้ปัญหาด้วยการออกแบบเสื้อชูชีพโดยใช้ขวดน้ำเปล่า เพื่อช่วยพยุงตัวในน้ำ.....”

ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยที่ครูสามารถสร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาได้อย่างหลากหลาย สามารถวิเคราะห์ ประเมิน สรุป และเลือกใช้ข้อมูลในการแก้ปัญหา ตัดสินใจลงข้อสรุปในการแก้ปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาจากทางเลือกนั้นได้อย่างมีเหตุผล และมีความสามารถนิยามและทำความเข้าใจกับปัญหา ตามลำดับ ดังข้อความต่อไปนี้

“.....นักเรียนบอกว่าทำเสื้อชูชีพแล้ว มันมีปัญหาคือกระดุมชอบพันกับสายหรือพีซีน้ำ ก็เลยบอกว่าลองเปลี่ยนจากกระดุมเป็นผ้าขาว”

ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยที่ครูเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่ต้องการได้ ใช้สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีตามหลักจริยธรรม และกฎหมาย กำหนดขอบเขตของข้อมูลที่ต้องการได้ จัดเก็บ จัดการ และเชื่อมโยงสารสนเทศจากหลากหลายแหล่งที่มา และเลือกใช้อย่างสร้างสรรค์ ประเมินข้อมูลและแหล่งที่มาอย่างมีวิจารณญาณ และนำเสนอข้อมูลได้อย่างเหมาะสม ตามลำดับ

“.....ก็ให้นักเรียนหยิบโทรศัพท์ขึ้นมา ช่วยกันค้น ช่วยกันดูในยูทูปว่าปักชากิ่งมะนาวกันอย่างไร?”

“มีคำถามจาก ผอ. ว่าจะแก้ปัญหาหาหนหัวนักเรียนอย่างไร ในใจก็มีแต่โครงการโรงเรียนเต็มไปหมดทั้งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นโยบายลดเวลาเรียน-เพิ่มเวลารู้ สะเต็มศึกษา จะแก้ปัญหานี้ยังงี้ดี พอดีอาจารย์มากำกับติดตามก็เลยถาม ได้คำตอบแล้วทำงานสบายใจขึ้นค่ะ”

ทักษะการสื่อสาร อยู่ในระดับมากทุกประเด็น โดยที่ครูมีความสามารถในการรับสารจากผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกใช้วิธีการสื่อสาร

ที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคม สามารถในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย และสามารถใช้ภาษาพูด ภาษาเขียน และกริยาท่าทาง เพื่อบอกความคิด มุมมอง ความรู้ ความเข้าใจ และความรู้สึกของตนได้อย่างเหมาะสม ตามลำดับ ดังข้อความต่อไปนี้

“.....ครูก็ขอบอกนักเรียนนะว่า....ครูไม่รู้จ้ะ เรามาเรียนเรื่องการปักชากิ่งมะนาวไปพร้อมกันดีไหม?”

“.....นี่อะไรไม่ออกเราก็สืบค้นจาก Google แล้วก็ลองตั้งคำถามกับนักเรียน นักเรียนเขาก็เก่งค่ะ ไปสืบค้นต่อแล้วเราก็ตั้งคำถามไปเรื่อยๆ เขาก็ทดลอง และออกแบบ นำไปใช้ดู.....”

ทักษะชีวิตและอาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด ในประเด็นยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างได้ นอกนั้นทุกประเด็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ สามารถทำงานร่วมกับคนที่มีความรู้พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ เคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล จัดการกับคำชม คำวิจารณ์ และข้อขัดแย้งอย่างเหมาะสม สามารถทำงานได้อย่างหลากหลายตามโอกาสและสถานการณ์ มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติหรือพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถกำหนดเป้าหมาย จัดลำดับความสำคัญ วางแผน และทำงานให้สำเร็จได้ ตามลำดับ ดังข้อความต่อไปนี้

“ตอนแรกก็คิดว่าสะเต็มต้องทำโน่นสร้างนี่ แต่ตอนนี้เข้าใจแล้วค่ะว่าเป็นการบูรณาการความรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน เลยคิดจะทำเรื่องการเลี้ยงและอนุรักษ์แย้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา”

“ช่วงแรกๆ ที่เข้ารับการพัฒนาที่ไม่เข้าใจหรอกค่ะ แต่พอสิ้นสุดระยะที่ 3 เห็นภาพชัดเจนเลย ค่ะว่าต้องทำอย่างนี้นักเรียนถึงจะเกิดการเรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา”

ทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากและสะท้อนให้เห็นว่าครูมีความรู้ ทักษะ และยังมีความสุขมากขึ้นด้วยหลังจากที่ได้เข้าร่วมพัฒนาตนเองตามโครงการคูปองพัฒนาครู แม้ว่าประเด็นที่พัฒนาจะเป็นเรื่องสะเต็มศึกษา แต่ครูก็สามารถต่อยอดการทำงานบูรณาการทักษะการเรียนรู้ของตนเองไปยังนักเรียนได้เช่นกัน

สรุปและอภิปรายผล

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของครูวิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างสร้างสรรค์ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร และทักษะชีวิตและอาชีพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาครูเป็นระบบสนับสนุนที่สิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (วิจารณ์ พานิช, 2555; ประสาท เมืองเฉลิม, 2558) การพัฒนาครูจึงเป็นไปอย่างรอบด้าน การทำงานร่วมงานร่วมกับกันระหว่างมหาวิทยาลัยและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจึงเป็นการทำงานเชิงบูรณาการและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน ครูได้รับการพัฒนาตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะการออกแบบและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นมืออาชีพยิ่งขึ้น ซึ่งการประชุมเชิงปฏิบัติการก็เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่ทำให้ครูเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การเป็นพี่เลี้ยงและการสอนแนะช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจในการทำงาน รวมทั้งยังช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ นอกจากนี้ยังช่วย

ให้ครูต่อยอดการทำงานให้มีความสุขมากยิ่งขึ้น ดังข้อความที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ครুর่วมโครงการทั้ง 3 ระยะเวลา แม้ว่าช่วงแรกของการดำเนินการยังมีความรู้สึกสงสัยและไม่มั่นใจ เมื่อผ่านการพัฒนาตนเองก็สามารถสรุปได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการคิดและการทำงาน

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของครูจะส่งเสริมศักยภาพให้ครูได้จัดการความรู้และจัดการความรัก ปฏิบัติหน้าที่ตนเองตามศักยภาพโดยอัตโนมัติ เนื่องจากได้รับการเติมเต็มทั้งกระบวนการคิดและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้เท่าทันกับยุคข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ รู้จักนำความรู้ไปปรับใช้ได้เหมาะสมตามแต่ละบริบทของสถานศึกษา แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาครูโดยใช้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษามาเป็นประเด็นขับเคลื่อนยังพบปัญหาที่ต้องแก้ไข เช่น แนวนโยบายการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามรูปแบบสะเต็มศึกษามาใช้ทั้งโรงเรียน การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ การสนับสนุนครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมทั้งโรงเรียนมิใช่เฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เท่านั้น ที่สำคัญการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของครูจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ด้วยเช่นกัน ครูควรได้รับการพัฒนาทางด้านภาษาอังกฤษเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงความรู้และวิทยาการใหม่ๆ (ปณิชนิติสกุลวุฒิ และ ทรงศรี สรณสถาพร, 2557) ที่จะนำมาปรับใช้กับการเรียนการสอน และการสื่อสารในเชิงวิชาการอีกระดับ

เอกสารอ้างอิง

- ปณิชา นิติสกุลวุฒิ ทรงศรี สรณสถาพร. (2557). การใช้กลยุทธ์ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาเซียนค่าย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 8(16), 39-54.
- ประสาธ เมืองเฉลิม. (2558). *การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประสาธ เมืองเฉลิม. (2559). การปฏิรูปตนเองสู่ความเป็นครูมืออาชีพ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 7(1), 66-74.
- ยุทธชัย ศรีบุญลา พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ จตุพร เหลืองอุบล. (2558). การเปรียบเทียบสมรรถนะประจำสายงานของครู ระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 9(1), 48-56.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิภาวี ศิริลักษณ์ ปกรณ์ ประจัญบาน เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2557). การพัฒนาตัวบ่งชี้ทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(4), 155-165.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กลยุทธ์การบริการเชิงรุกและผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

Proactive Service Strategy and Performance of Hotel Business in Thailand

ณัฐนันท์ อุณารัตน์¹, นันทนา อุ่นเจริญ², ขวัญฤดี ตันตระบัณฑิตย์³

Nattanun Unarat¹, Nantana Ooncharoen², Khwanradee Tuntrabundit³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลกระทบของกลยุทธ์การบริการเชิงรุกและผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากจากผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย จำนวน 220 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ (Percentages) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) ผลการวิจัย พบว่า กลยุทธ์การบริการเชิงรุกทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความขึ้นชอบ การบริการให้กับพนักงาน ด้านการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนาการบริการ ด้านการวางแผนบริการ ด้านจิตสำนึกในการบริการ และด้านทักษะความรวดเร็วและความชัดเจน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การบริการเชิงรุก ในการวางแผนการตลาดและการบริการสู่ความเป็นเลิศสำหรับธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

คำสำคัญ : กลยุทธ์การบริการเชิงรุก ผลการดำเนินงาน ธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

Abstract

The main purpose of this study was to examine the effect of proactive service strategy on the performance of hotel businesses in Thailand. Data were collected by using self-administered questionnaire form 220, Executive hotel of hotel businesses in Thailand. Multiple correlation analysis was used as data analysis techniques for this study. Findings revealed a positive proac-

¹ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการท่องเที่ยวและโรงแรม) คณะท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Master Student, Master of Arts Program (Tourism and Hotel Management)
Faculty of Tourism and Hotel Management, Mahasarakham University

² Lecturer, Faculty of Tourism and Hotel Management, Mahasarakham University

³ Assistant Professor Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University

tive service strategy all of side, some appreciation service, some customer orientation, some service planning, some opportunity service, some on service mind, some on skills, fastness, and clarity has positive relation on performance, should be addressed by practitioners in planning marketing strategy and service excellence for hotel businesses in Thailand.

Keywords : Proactive Service Strategy, Performance, Hotel Businesses

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและการแข่งขันของธุรกิจภาคบริการ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้ธุรกิจต้องวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกธุรกิจ เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณากลยุทธ์ การดำเนินงานใหม่ ๆ ที่สามารถพลิกโฉมธุรกิจให้แข่งขันในอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน (Tsotsou and Vlachou Poulou, 2011) การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา อุตสาหกรรม การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้เป็นอันดับหนึ่งจนถึงปัจจุบัน และอยู่ในอันดับต้น ๆ ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศชาติ จะเห็นได้จากในบางปีการท่องเที่ยว ทำรายได้เป็นอันดับสองรองจากรายได้จากการส่งออกคอมพิวเตอร์ และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการกำหนดแนวทางการพัฒนาในระยะที่ผ่านมา ภายใต้กรอบยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และยุทธศาสตร์ปรับโครงสร้างการท่องเที่ยวของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งนโยบายด้านการท่องเที่ยวของรัฐบาลที่ได้มุ่งเน้นการสร้างรายได้แก่ประเทศเป็นเป้าหมายหลัก (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558 : เว็บไซต์)

อุตสาหกรรมธุรกิจโรงแรม (Hotel Business Industry) จัดเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญอย่าง

ยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ มีการเจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้น ลักษณะของ การดำเนินการจัดการของธุรกิจโรงแรมในอดีตกับปัจจุบันจึงมีความแตกต่างกัน เนื่องจากหลายปัจจัย อาทิ ขนาดที่พักแรม สถานที่ตั้ง ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีไว้บริการ เป็นต้น ในอดีต การบริหารงานในธุรกิจโรงแรมส่วนมากเจ้าของกิจการจะเป็นผู้ดูแลและบริหารงานเอง เนื่องจากคู่แข่งธุรกิจยังมีน้อย แต่ในปัจจุบันสภาพแวดล้อม ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากโรงแรมมีขนาดใหญ่ มีจำนวนหลายร้อยห้องพัก และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างครบครัน ได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นต้องมีการระดมเงินทุนจำนวนมาก เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจต่าง ๆ ให้ลูกค้ามาใช้บริการ และเกิดความประทับใจ ประกอบกับการเดินทางที่สะดวกสบายมากขึ้นในปัจจุบัน ส่งผลให้มีการเดินทางระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง ดังนั้นระบบการจัดการในธุรกิจโรงแรมจึงจำเป็นต้องใช้หลักการบริหารตามมาตรฐานสากล และการบริหารงานอย่างมืออาชีพ เพื่อก้าวสู่ความเป็นเลิศในการให้บริการ (สุพัตรา สร้อยเพชร, 2553 : 35)

กลยุทธ์การบริการเชิงรุก (Proactive Service Strategy) เป็นการวางรูปแบบการบริการอย่างแบบแผนที่ดี การให้บริการลูกค้าล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ และความรับผิดชอบรวมทั้งการแสดงออกถึงความต้องการและปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่รีรอให้ผู้รับบริการร้องขอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการเฉพาะด้านของลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดโดยการสร้างบริการเชิงรุกยึดแนวปฏิบัติ 4 ประการ

ได้แก่ การวางแผนการบริการ (Service Planning) เน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง (Customer Oriented) จิตสำนึกในการบริการ (Service Mind) และทักษะ ความรวดเร็ว และความชัดเจน (Skill, Quick Response and Clarity) ดังนั้น ธุรกิจด้านการ บริการจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมที่จะพัฒนา บุคลากรให้มีความเป็นมืออาชีพต่อการบริการ เพื่อให้ธุรกิจบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามพันธ กิจ รวมถึงเพิ่มพูนศักยภาพของบุคคลในหน่วยงาน ธุรกิจจึงต้องอาศัยตัวบุคคล โดยมุ่งเน้นทักษะ ประสิทธิภาพ และเทคนิคต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้รับ บริการเกิดความพึงพอใจและอยากกลับเข้ามาใช้ บริการอีก เช่น การรักในงานบริการ (Service Mind) ที่บุคคลผู้ทำหน้าที่ให้บริการต้องมีความสมัครใจ ทุ่มเท ทั้งร่างกายแรงใจ ความเสียสละและความรู้ ในงานที่ให้บริการ (Knowledge) เป็นอย่างดี ความ รู้ในงานบริการนั้น ผู้ให้บริการร้องขอสามารถตอบ ข้อซักถามจากผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องและ แม่นยำในเรื่องของสินค้าที่นำเสนอ ประวัติ ระเบียบ นโยบายและวิธีการต่าง ๆ ในธุรกิจเพื่อมิให้เกิด ความผิดพลาดเสียหายและต้องชวนขหายหาความ รู้จากเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ยังต้องมีความช่างสังเกต (Observe) เพื่อให้มีการรับรู้ ว่าการให้บริการอย่างไรจึงจะเป็น ที่พอใจของผู้รับบริการก็จะพยายามนำมาคิด สร้างสรรค์ให้เกิดบริการที่ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความ พึงพอใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือ ผู้รับบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (ศิริพร วิษณุหมิมาชัย. 2551 : 8-17)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึง สนใจศึกษาวิจัยกลยุทธ์การบริการเชิงรุกที่มีต่อผล การดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เชิงรุก เพราะปัจจุบันมีการแข่งขันอย่างรุนแรง ทำให้จำเป็นต้องมีการนำกลยุทธ์ในการดำเนิน ธุรกิจให้เกิดการได้เปรียบทางการแข่งขัน ซึ่งต้อง อาศัยกลยุทธ์การบริการเชิงรุกที่มีความเหมาะสม

ทันต่อการนำไปใช้ในด้านการบริการยังผล ประโยชน์แก่โรงแรม ทำให้มีขีดความสามารถหรือ ศักยภาพที่ดีต่อโรงแรมให้เกิดประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพที่ดี และทำให้ธุรกิจสามารถอยู่รอด อย่างยั่งยืนในอนาคตต่อไป

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ สมมุติฐานของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ กลยุทธ์การบริการเชิงรุก ได้ ถูกกำหนดให้เป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับผล การดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

1. กลยุทธ์บริการเชิงรุก (Proactive Service Strategy)

กลยุทธ์บริการเชิงรุก (Proactive Service Strategy) หมายถึง วิธีหรือกระบวนการดำเนินการ สร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันในด้านการให้ บริการโดยผู้รับบริการยังไม่ร้องขอก็สามารถตอบสนอง ของผู้รับบริการได้อย่างครอบคลุมส่งผล ให้การบริการนั้นมีประสิทธิภาพ (ศิริพร วิษณุหมิมาชัย. 2551 : 8 -17) ประกอบด้วย

1.1 ด้านการสร้างความชื่นชอบการ บริการให้กับพนักงาน (Appreciation Service) หมายถึง การให้ความสำคัญในการสร้างสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่ดีในการทำงาน นำไปสู่ผลของ การบริการที่ดีและโดดเด่น

1.2 ด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนา การบริการ (Opportunity service) หมายถึง การ สนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้จากประสบการณ์การ บริการ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อแสวงหาช่อง ทางในการพัฒนารูปแบบในการบริการ

1.3 ด้านการวางแผนการบริการ (Service Planning) หมายถึง แนวทางการปฏิบัติ หรือดำเนินการที่กำหนดไว้ในอนาคตโดยเกี่ยวข้องกับ การบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของ ผู้รับบริการ เพื่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ

1.4 ด้านการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง

(Customer Oriented) หมายถึง การมุ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้รับบริการหรือลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญ โดยมีการบริหารจัดการด้านหน้าที่บทบาทสถานะให้ถูกต้องเหมาะสมกับการให้บริการแก่ผู้รับบริการ

1.5 ด้านจิตสำนึกในการบริการ (Service Mind) หมายถึง ความตระหนักรู้ต่อหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการให้บริการของผู้ให้บริการที่ส่งมอบถึงผู้รับบริการ

1.6 ด้านทักษะ ความรวดเร็ว และความชัดเจน (Skills, Fastness and Clarity) หมายถึง ความเชี่ยวชาญ ความชำนาญในอาชีพ สติปัญญาของผู้ให้บริการ ที่ส่งมอบแก่ผู้รับบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการอย่าง มืออาชีพ

2. ผลการดำเนินงาน (Performance)

ผลการดำเนินงาน (Performance) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการประกอบการโดยอาศัยการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การบริการต่าง ๆ โดยใช้ระบบสารสนเทศหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อที่จะได้รับผลประกอบการตามที่ตั้งไว้ (พสุ เดชะรินทร์. 2546) ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่

2.1 ผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงิน (Non - Financial) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการประกอบการโดยอาศัยการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยไม่เน้นรายรับหรือผลกำไร ประกอบด้วย

2.1.1 ด้านลูกค้า (Customer) หมายถึง การให้บริการและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้า พร้อมทั้งปรับปรุงการบริการให้ดียิ่งขึ้น

2.1.2 ด้านกระบวนการภายใน (Internal Process) หมายถึง การพัฒนารูปแบบระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อการบริการให้ดียิ่งขึ้น

2.1.3 ด้านการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development) หมายถึง การนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการบริการเพื่อพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญของผู้ให้บริการเพื่อการบริการให้ดียิ่งขึ้น

2.2 ผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงิน (Financial) หมายถึง รายได้ที่เกิดจากการประกอบการ เช่น รายได้ ยอดขาย การลดต้นทุน เป็นต้น

สมมุติฐานการวิจัย : กลยุทธ์การบริการเชิงรุกมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย จำนวน 220 คน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2557 : เว็บไซต์) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งดำเนินการจัดเก็บแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 400 คน ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับมาทั้งสิ้น 220 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ถูกต้องและครบถ้วนทั้งหมดคิดเป็นอัตราผลตอบแทนร้อยละ 55 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker, Kumar และ Day (2001) ได้นำเสนอว่า การส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะยอมรับได้ว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวัดคุณลักษณะของตัวแปร

กลยุทธ์การบริการเชิงรุก ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 6 ด้าน จำนวน 23 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างเสริมขึ้นชอบการบริการให้กับพนักงาน จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาในการให้รางวัลแก่พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ในการบริการดีเยี่ยม เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำงาน ปลุกฝังการมีใจรักบริการ 2) ด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนาการบริการ จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร โดยส่งเสริมให้พนักงานมีโอกาส เพิ่มทักษะในการทำงานนำมาซึ่งผลการทำงานที่ดี สนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้จากประสบการณ์ การบริการ เพื่อใช้ในการปรับปรุง

เปลี่ยนแปลง และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าอย่างมีประสิทธิภาพ 3) ด้านการวางแผนบริการ จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเกี่ยวกับแผนงานเป้าหมายและพันธกิจอย่างชัดเจน การประยุกต์ใช้ระบบการปฏิบัติงานและระเบียบวิธีปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ส่งผลให้ผลการดำเนินงานดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การคิดค้นเทคนิค การบริการหรือวิธีการในการแสวงหาลูกค้ารายใหม่และไม่ละเลยต่อลูกค้ารายเดิมอย่างต่อเนื่อง 4) ด้านการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมความพร้อมต่อการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของลูกค้า เพื่อนำมาปรับปรุงให้มีคุณภาพการให้บริการมากยิ่งขึ้น 5) ด้านจิตสำนึกในการบริการ จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการมุ่งมั่นให้บุคลากรมีความทุ่มเทในการทำงานเพื่อให้บริการแก่ลูกค้าที่ดีเสมอ มีความกระตือรือร้น ที่จะปฏิบัติงานตามขั้นตอนหรือมาตรฐานการปฏิบัติงานที่ได้กำหนดไว้ และส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาความสามารถอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น จำนวน 4 ข้อ และ 6) ด้านทักษะ ความรวดเร็ว และความชัดเจน จำนวน 3 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาความชำนาญในงานเฉพาะด้านของบุคลากรทั้ง การให้ความเชื่อมั่นและให้คำปรึกษา และส่งเสริมให้บุคลากรมีความเชี่ยวชาญและแม่นยำในกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ รวมถึงมาตรฐานการบริการต่าง ๆ

ผลการดำเนินงาน จำแนกออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 19 ข้อ ได้แก่ 1) ด้านผลการดำเนินงานที่ไม่ใช่ตัวเงินด้านลูกค้า จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับนำคำแนะนำของลูกค้าเพื่อนำมาวิเคราะห์และปรับปรุงสินค้า ทำให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจในการให้บริการและสร้างความสัมพันธ์

ที่ดีกับลูกค้า เป็นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน 2) ด้านกระบวนการภายใน จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ มาพัฒนาระบบการจัดการภายใน เช่น ระบบการจองห้องพัก และระบบต่าง ๆ ซึ่งจะสามารถพัฒนาระบบสารสนเทศ ทั้งด้านสมรรถนะ และความแม่นยำของระบบ ช่วยให้การดำเนินงานดีขึ้น 3) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา จำนวน 5 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความเชี่ยวชาญของพนักงาน เพื่อให้ได้ความรู้ อย่างสม่ำเสมอ ทำให้พนักงานมีประสิทธิผลมากขึ้น และพัฒนารูปร่างอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ ๆ ทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน และ 4) ด้านผลการดำเนินงานที่เป็นตัวเงิน จำนวน 4 ข้อ โดยครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับการมีผลการดำเนินงานโดยรวมด้านรายได้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ มีรายได้จากการดำเนินงานด้านบริการสูงขึ้นเมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาและมีความสามารถลดต้นทุนใน การดำเนินงานหรือค่าใช้จ่ายหลักของกิจการได้

3. คุณภาพของเครื่องมือที่วัด

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความเที่ยงตรง ความเชื่อมั่น และค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ และหาค่าอำนาจความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach) ซึ่งกลยุทธ์การบริการเชิงรุก มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.947-0.949 และผลการดำเนินงาน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ระหว่าง 0.947-0.950 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally และ Berstein (1994) ที่ได้แนะนำเสนอว่าการหาค่าความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา อยู่ในระดับมากกว่า 0.70 เป็นค่าที่ยอมรับได้ว่าเครื่องมือที่มีคุณภาพเหมาะสม สามารถนำไปใช้เก็บ

ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างได้ สำหรับการหาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) ใช้เทคนิค Item - total Correlation ซึ่งกลยุทธ์การบริการเชิงรุกมีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.418-0.784 และ ผลการดำเนินงาน มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.291-0.766 ซึ่งสอดคล้องกับ Nunnally (1987 : 12) ได้นำเสนอว่าการทดสอบค่าอำนาจจำแนกเกินกว่า 0.40 เป็นค่าที่ยอมรับได้ว่าเครื่องมือมีคุณภาพเหมาะสมสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) ทดสอบความสัมพันธ์

- PER หมายถึง ผลการดำเนินงาน
- AS หมายถึง การสร้างความ ชื่นชอบการบริการให้กับพนักงาน
- OS หมายถึง การสร้างโอกาสในการพัฒนาการบริการ
- CO หมายถึง การเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง
- SP หมายถึง การวางแผนการบริการ
- SM หมายถึง จิตสำนึกในการบริการ
- SFC หมายถึง ความรวดเร็วและความชัดเจน

ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

ตาราง 1 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์การบริการเชิงรุกกับผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย

ตัวแปร	PER	AS	OS	SP	CO	SM	SFC
\bar{X}	3.81	3.82	3.72	3.96	3.89	4.10	4.00
S.D.	0.39	0.44	0.38	0.30	0.38	0.44	0.26
PER	-	0.216**	0.147*	0.157*	0.077*	0.120*	0.142*
AS	-	-	0.584**	0.351**	0.325**	0.262**	0.444**
OS	-	-	-	0.51**	0.416**	0.398**	0.622**
SP	-	-	-	-	0.543**	0.524**	0.655**
CO	-	-	-	-	-	0.415**	0.593**
SM	-	-	-	-	-	-	0.737**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตาราง 1 พบว่า กลยุทธ์การบริการเชิงรุก ด้านการสร้างความชื่นชอบการบริการให้กับพนักงาน ด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนาการบริการ ด้านการวางแผนการบริการ ด้านการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ด้านจิตสำนึกในการบริการ ด้านทักษะ ความรวดเร็ว และความชัดเจน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการดำเนินงานของธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.077-0.737

จะเห็นได้ว่า กลยุทธ์การบริการเชิงรุก ได้แก่ การสร้างโอกาสในการพัฒนาการบริการด้านการวางแผนการบริการ ด้านการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ด้านจิตสำนึกในการบริการ ด้านทักษะ ความรวดเร็ว และความชัดเจน เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจด้านการโรงแรม ทั้งนี้ธุรกิจต้อง

เตรียมความพร้อมที่จะพัฒนาบุคลากร ให้มีความเป็นมืออาชีพต่อการบริการ เพื่อให้ธุรกิจบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามพันธกิจ รวมถึงเพิ่มพูนศักยภาพของบุคคลในองค์กรปลูกฝังให้บุคลากรรักการบริการ ส่งผลให้เกิดความพอใจและตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยสมพล ชาวประเสริฐ (2549) พบว่า การบริการถือเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่เกี่ยวข้องกับความต้องการและการตอบสนองทางจิตใจของมนุษย์ อาจจะสามารถดึงดูดผู้ที่สนใจได้ ดังนั้น การบริการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากกับทุกธุรกิจ จนกล่าวได้ว่าการบริการเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้านั้นเอง การบริการที่ดีนอกจากจะเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าแล้วยังจะเพิ่มประโยชน์ให้กับลูกค้าด้วย ซึ่งธุรกิจในปัจจุบัน นอกจากนี้การบริการอย่างเป็นเลิศยังช่วยมัดใจลูกค้าได้อีกทางหนึ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร พุบุตร (2556) พบว่า การบริการเชิงรุกมีความสัมพันธ์และผลกระทบกับการดำเนินงานทางการตลาด ดังนั้น ผู้บริหารธุรกิจควรมีการวางแผนการดำเนินงานและการบริการลูกค้าที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกคนและทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้มุมมองของลูกค้าในการวางแผนหรือการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ส่วนจิตสำนึกในการให้บริการของพนักงานนั้นถึงแม้เป็นสิ่งสำคัญที่พนักงานทุกคนจะต้องมี แต่ผู้บริหารจะต้องมีการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการบริการเชิงรุก เพื่อไม่ให้กระทบความเป็นส่วนตัวของลูกค้าและไม่ให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อผลการดำเนินงานทางการตลาดในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต และประโยชน์ของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1.1 ควรมีการศึกษาความสัมพันธ์และ

ผลกระทบของกลยุทธ์เชิงรุกกับผลการดำเนินงานของโรงแรม เปรียบเทียบกับของกลุ่มธุรกิจอื่น เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของการให้บริการ

1.2 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ ซึ่งจะช่วยให้ธุรกิจสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น เพื่อการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรและสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานด้านบริการของธุรกิจโรงแรม อีกทั้งยังเป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดกลยุทธ์การบริการเชิงรุกให้สอดคล้องกับผลการดำเนินงานของธุรกิจ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อีกทั้งยังเป็นการสร้างมูลค่าและเพิ่มศักยภาพของธุรกิจ ซึ่งการบริการเชิงรุกเป็นการวางรูปแบบ แบบแผนที่ดีการให้บริการลูกค้าล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบและความรับผิดชอบ รวมทั้งการแสดงออกถึงความต้องการและปรารถนาที่จะช่วยเหลือผู้รับบริการโดยไม่รีรอให้ผู้รับบริการร้องขอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการเฉพาะด้านของลูกค้าเพื่อให้ลูกค้าได้รับความพึงพอใจสูงสุดจะนำมาซึ่งความสำเร็จและชื่อเสียงของธุรกิจให้ยั่งยืนต่อไป

สรุปผลการวิจัย

กลยุทธ์การบริการเชิงรุกทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความสัมพันธ์ขอการบริการให้กับพนักงาน ด้านการเน้นลูกค้าเป็นศูนย์กลาง ด้านการสร้างโอกาสในการพัฒนาการบริการ ด้านการวางแผนบริการ ด้านจิตสำนึกในการบริการ และด้านทักษะ ความรวดเร็ว และความชัดเจน มีความสัมพันธ์กับ ผลการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้บริหารธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับกลยุทธ์การบริการเชิงรุก ในการวางแผนการตลาด

สำหรับธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลสำเร็จต่อธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานของธุรกิจให้

สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงในอนาคต และมีศักยภาพในการแข่งขันที่เหนือกว่าคู่แข่งและประสบความสำเร็จ อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *ธุรกิจโรงแรม*. แหล่งที่มา <http://thai.tourismthailand.org/home>. (สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2557)
- ชัยสมพล ชาวประเสริฐ. (2549). *การตลาดการบริการ*. กรุงเทพฯ : บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่นจำกัด.
- พลุ เดชะรินทร์. (2544). *เส้นทางจากกลยุทธ์สู่การปฏิบัติด้วย Balanced Scorecard และ Key Performance Indicator*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร พุ่มบุตร. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการบริการเชิงรุกกับผลการดำเนินงานทางการตลาดของธุรกิจสปาในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ บข.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศิริพร วิชาญหิมาชัย. (2551). *การสร้างบริการเชิงรุกสู่ความเป็นเลิศ*. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ.
- สุพัตรา สร้อยเพชร. (2553). *การจัดการการโรงแรม*. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา <http://lib.neu.ac.th/ULIB//dublin.php?ID=18476> (สืบค้นเมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม 2556) สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แนวโน้มการท่องเที่ยวไทย*. แหล่งที่มา www.nesdb.go.th (สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2557)
- Aaker, D. A., Kumar, V. & Day, G. S. (2001). *Marketing research*. New York : John Wiley & Son.
- Nunnally, J. C. and I. H. Bernstein. (1994). *Psychometric Theory*. New York : McGraw – Hill.
- Tsiotsou and Vlachou Poulou. (2011). *Department of Marketing and Operations Management*. Emerald Group Publishing Limited.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนจริง สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Effects of Flipped Classroom Learning Activity to Enhance the Mathematical Coherence on the Topic of Real Numbers for 10th Grade Students

วัชรพงษ์ ราคาแพง¹, มนตรี วงษ์สะพาน²

Wacharapong Rakapang¹, Montree Wongsaphan²

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ตามแนวคิดห้องเรียนกลับ และศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และเจตคติต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ แบบวัดเจตคติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.66/77.50 2) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 80

คำสำคัญ : การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์, จำนวนจริง, ห้องเรียนกลับด้าน

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 0908502204, soja567805@gmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M.Ed. Graduate Student in teaching of Science and Mathematics, Faculty of Education, Mahasarakham University, 0908502204, soja567805@gmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Education, Mahasarakham University.

Abstract

The purposes of this research were to develop mathematics learning activities that would enhance the mathematics connection following the concepts of flipped classroom and study learning achievement, mathematics connection, and attitude toward mathematics learning. The samples were 30 students in the 10th grade. The instruments used in the study were: mathematics lesson plans, an achievement test, mathematics connection test, and an attitude toward mathematics learning. statistics employed for data analysis were the mean, standard deviation and t-test. The results of the study indicated that: 1) the lesson plans for organization of mathematics learning activities had an efficiency of process to the efficiency of result at 78.66/77.50 2) The students being taught using mathematics learning activities to enhance connection follow the concept of flipped classroom learning achievement. Mathematics connection pass criteria was 70 percent. 3) The attitude toward mathematics learning was 80 percent.

Keywords : the Mathematics connection, Real Number, The flipped classroom

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์แห่งการคิด มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหา สถานการณ์ในการดำเนินชีวิตในทุกด้าน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551: 56) นอกจากนี้คณิตศาสตร์ยังเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากสามารถพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรที่มีค่า มีประสิทธิภาพและศักยภาพเพื่อจะได้เป็นกำลังของชาติ มีความมุ่งมั่นใฝ่แสวงหาความรู้ให้รู้จริงจนเกิดเป็นความเข้าใจ (ปานทอง กุลนาถศิริ, 2555: ออนไลน์)

จากความสำคัญของคณิตศาสตร์ดังกล่าว พบว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก แต่ในสภาพความเป็นจริงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะ

เห็นได้จากการประเมินความก้าวหน้าทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (O-NET) ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554–2556 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 และมีแนวโน้มต่ำลงตามลำดับในทุกปี (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2557: ออนไลน์) แสดงว่านักเรียนมีเกณฑ์ความรู้ อยู่ในระดับต่ำจึงควรปรับปรุง

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรดังกล่าว มีด้วยกันหลายสาเหตุ โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือระบบการศึกษาที่เป็นระบบการแข่งขัน ซึ่งสอดคล้องกับ พิณสุดา สิทธิรงค์ศิริ (2552: 27) ที่ได้คาดการณ์แนวโน้มอนาคตของสังคมว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงและมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงเพื่อเอาตัวรอดในสังคม จึงต้องเรียนรู้แบบตัวใครตัวมันต่างคนต่างเรียนตามความสนใจแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับ วิจิตรณ์ พาณิช (2556) ที่ได้กล่าวว่า ห้องเรียนกลับด้าน เป็นกระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างค้นหาและทำความเข้าใจด้วยตนเอง รู้จริงในสิ่งที่

ต้องการเรียนรู้แตกต่างกันตามความถนัดของแต่ละคน จากนอกชั้นเรียน ทำให้มีเวลาในชั้นเรียนทำการทบทวนและฝึกฝนทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลเบื้องต้นในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โดยใช้การสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องจำนวนจริงและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพของครูระดับมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 คน จากการสัมภาษณ์ถึงปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์เรื่องจำนวนจริงพบว่า ครูสอนตามเนื้อหาในหลักสูตร ขาดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมและขาดกระบวนการที่ให้นักเรียนฝึกคิดเชื่อมโยงจำนวนต่างกับชีวิตประจำวัน และจากการสัมภาษณ์แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพพบว่าครู 4 ใน 5 คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า และวิชาคณิตศาสตร์มีเนื้อหาที่เป็นนามธรรม เข้าใจยาก ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง เพื่อให้เห็นภาพและเข้าใจคณิตศาสตร์ได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนสนุกไปกับกิจกรรม เพราะได้สัมผัสกับสื่อใกล้ตัวหรือสถานการณ์จริงที่นักเรียนคุ้นเคยและเกิดความสนใจในการเรียนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Caines and Caines (2004) หลักการสำคัญของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน กล่าวคือ สมองเรียนรู้โดยการคิด เพื่อค้นหาความหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มาตั้งแต่กำเนิดและสมองจำเป็นต้องเก็บข้อมูลในส่วนที่เหมือนกัน และค้นหาความหมายเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เพิ่มขึ้นมา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต้องยอมรับว่าการให้ความหมายและความเข้าใจเป็นเอกลักษณ์แต่ละบุคคล ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องทำให้ผู้เรียนได้มีการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง

มาสร้างเป็นสื่อประกอบการเรียนรู้ในกิจกรรมให้มากที่สุด จะช่วยกระตุ้นให้สมองทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะทำให้นักเรียนมีความมุ่งมั่นใฝ่รู้ใฝ่เรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Joyce and Weil (ทีตนา แชมมณี, 2553; อ้างอิงมาจาก Joyce & Weil, 1996) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สื่อการเรียนหรือสถานการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคยจากชีวิตจริงช่วยสร้างความสนใจและความกระตือรือร้นของนักเรียนให้อยากที่จะเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวและเพิ่มความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน ทำให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เป็นกระบวนการคิดของบุคคลประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเชื่อมโยงความรู้ต่างๆ ในทางคณิตศาสตร์ 2) ด้านการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับศาสตร์อื่นๆ และ 3) ด้านการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งกระบวนการต้องเริ่มจากครูผู้สอนต้องอาศัยการบูรณาการทางด้านความคิด เพื่อวางแผนและกำหนดเป็นขั้นตอนสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์หาจุดที่เหมือนกันระหว่างชีวิตจริงกับคณิตศาสตร์ มาสร้างแบบจำลองที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผล นำไปสู่การแก้ปัญหาและการเรียนรู้แนวคิดใหม่ที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนมีการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์อยู่ตลอดเวลา ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เมื่อนักเรียนเห็นว่าคณิตศาสตร์เป็นวิชาที่มีคุณค่า น่าสนใจและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้ ย่อมทำให้นักเรียนอยากที่จะฝึกฝนการคิดตลอดจนเกิดเป็นทักษะและนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในด้านอื่นๆ ที่ต้องการต่อไป

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง จำนวนจริง ที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตจังหวัดมหาสารคามและมุ่งหวังที่จะศึกษาผลการพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวผ่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และระดับเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นในครั้งนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง จำนวนจริง ที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อเปรียบเทียบการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อวัดระดับเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารี

จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 120 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนผดุงนารี จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แผนการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์แบบห้องกลับด้าน ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนจริง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 10 แผน เวลา 18 ชั่วโมง
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องจำนวนจริง วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อ
3. แบบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 24 ข้อ
4. แบบวัดเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจำนวน 18 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การพัฒนาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาคณิตศาสตร์ แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องจำนวนจริง ที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 โดยใช้สูตรการหาค่า E_1/E_2
2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ กับ

เกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test แบบ (One samples)

3. การเปรียบเทียบการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สถิติ t-test แบบ (One samples)

4. การวัดเจตคติของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 78.66/77.50 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีขั้นตอนทั้งหมด 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการนำเสนอเป็นขั้นตอนที่ใช้เหตุการณ์ที่นักเรียนสามารถพบในชีวิตจริง มาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ล่วงหน้าก่อนวันเรียนจริง 3 วัน)

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล จากเหตุการณ์ที่พบในชีวิตประจำวัน สร้างเป็นความสัมพันธ์ของคณิตศาสตร์กับสื่อใกล้ตัว ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ยูกยาก (นอกเวลาเรียน)

ขั้นที่ 3 ขั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการนำความสัมพันธ์ที่ได้ในขั้นที่ 2 มาต่อยอดในชั้นเรียน (ในเวลาเรียน)

ขั้นที่ 4 ขั้นการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์ไปสู่ชีวิตจริง เป็นสาริตตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริงในบริบทต่างๆ (ในเวลาเรียน)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.60

3. ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 78.28

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์มีเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 80

ตาราง 1 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70

การทดสอบ	ผลการเรียนรู้ หลังเรียน				
	\bar{X}	S.D	ร้อยละ	df	t Sig. (p)
- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	22.67	8.64	75.60	29	3.523 .0000

ตาราง 2 การเปรียบเทียบการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์กับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70

การทดสอบ	ผลการเรียนรู้ หลังเรียน				
	\bar{X}	S.D	ร้อยละ	df	t Sig. (p)
- การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์	18.79	9.87	78.28	29	3.620 .0000

อภิปรายผล

1. การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เรื่องจำนวนจริง สำหรับระดับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการต่อประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับ 78.66/77.50 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้แบบรู้จักจริงผ่านสถานการณ์ต่างๆ จากประสบการณ์จริงในชีวิตที่เกี่ยวกับทางคณิตศาสตร์ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ประยุกต์เป็นเครื่องมือที่เข้าใจความหมายอย่างแท้จริง เพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนกระบวนการคิดให้การเชื่อมโยงอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียนจนเกิดเป็นทักษะในการเชื่อมโยงและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Joyce and Weil (ทีศนา แชมมณี, ม.ป.ป.; อ้างอิงมาจาก Joyce & Weil, 1996) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สื่อการเรียนจากสิ่งใกล้ตัว ช่วยสร้างความสนใจให้นักเรียนทำให้ได้รู้จักการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ออกแบบ มาจากข้อมูลพื้นฐานและประสบการณ์ของนักเรียนเองนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถอย่างเต็มศักยภาพและเพิ่มความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน ทำให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เต็มประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ มนตรี วงษ์สะพาน (2558) ที่กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนจากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนดจากที่ได้กล่าวสนับสนุนให้ ผลการพัฒนาการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75/75

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคิดเป็นร้อยละ 75.60 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

ขั้นตอนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ แต่ละขั้นตอนมุ่งให้นักเรียนเชื่อมโยงชีวิตประจำวัน เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการบูรณาการแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันรวมเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกันและมองว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องใกล้ตัว สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือศาสตร์อื่น ๆ ได้ และเห็นความสำคัญและคุณค่าของคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ Joyce and Weil (ทีศนา แชมมณี, 2553; อ้างอิงมาจาก Joyce & Weil, 1996) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการพัฒนารูปแบบการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้สื่อการเรียนที่นักเรียนคุ้นเคยจากชีวิตจริงว่า ช่วยสร้างความสนใจและความกระตือรือร้นของนักเรียนให้อยากที่จะเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวและพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพ รู้จักเรียนรู้และพึ่งพาตนเองอย่างเป็นระบบและเพิ่มความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน ทำให้ครูดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ดอสเซย์ (Dssey et al, 2002: 81-83) และ (บุญญาธิสา แซ่หล่อ 2550: 124) ที่กล่าวว่า การเชื่อมโยงช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและมองคณิตศาสตร์เป็นภาพรวม ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง จากเหตุผลดังกล่าวสนับสนุนให้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา

คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด

3. ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 78.28 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน ส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ นักเรียนมีความสามารถในการบูรณาการแนวคิดทางคณิตศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน รวมเข้าเป็นองค์ประกอบเดียวกันและมองว่าคณิตศาสตร์เป็นเรื่องใกล้ตัว สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันหรือศาสตร์อื่นๆ ได้ และเห็นความสำคัญและคุณค่าของคณิตศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับ ค็อกฟอร์ด (Coxford, 1995: 3-4) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่มีความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ ทั้งแนวคิดและกระบวนการใช้คณิตศาสตร์ในเนื้อหา อื่นของหลักสูตร ใช้คณิตศาสตร์ในกิจกรรมประจำวันได้ ตลอดจนทำให้มองคณิตศาสตร์เป็นภาพรวม และเห็นคุณค่าในการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดของคณิตศาสตร์ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เน้นการเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน จึงทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ ดอสเซย์ (Dssey et al, 2002: 81-83) ที่กล่าวว่า การเชื่อมโยงช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย และมองคณิตศาสตร์เป็นภาพรวม นอกจากนี้ยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญญาญา แซ่หล่อ (2550: 124) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบูรณาการแบบเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์ เรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและพีชคณิต โดยใช้สถานการณ์

ในชีวิตจริงสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ผลของการบูรณาการในด้านการเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์ต่อชีวิตจริง ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง ภายหลังจากทดลองมากกว่าก่อนการทดลองอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเหตุผลที่ได้กล่าวมา จึงมีผลทำให้ผลการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์คิดเป็นร้อยละ 80 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน แต่ละขั้นตอนมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้ เชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตประจำวัน และมองคณิตศาสตร์เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันหรือศาสตร์อื่นๆ ได้จริง จากการเรียนรู้เรื่องคณิตศาสตร์ที่มีเนื้อหายากๆ ในการทำความเข้าใจ กลายเป็นเรื่องที่ทำ ความเข้าใจได้ง่าย สามารถปฏิบัติด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนไม่เครียดกับการเรียนจนเกินไปและมีความมุ่งมั่นอยากที่จะเรียนรู้ซึ่งสอดคล้องกับ Joyce and Weil (ทิศนา เขมมณี, 2553; อ้างอิงมาจาก Joyce & Weil, 1996) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการพัฒนา รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้สื่อการเรียน หรือสถานการณ์ที่นักเรียนคุ้นเคยจากชีวิตจริง ช่วยสร้างความสนใจและความกระตือรือร้นของนักเรียน ให้อยากที่จะเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ ใกล้ตัวและเพิ่มความมั่นใจให้แก่ครูผู้สอน ทำให้ครูสามารถดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ มนตรี วงษ์สะพาน (2558) ที่ได้กล่าวว่า การใช้สื่อการเรียนรู้ออกจากห้องเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก จากที่ได้กล่าวมาสนับสนุนให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน

ที่ส่งเสริมการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ มีเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 80

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เน้นการเชื่อมโยงในครั้งนี้นี้ได้เปลี่ยนแปลงใช้กับนโยบายลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ได้เหมาะสม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านไม่ควรใช้สื่อที่เป็นวิดีโอบรรยายประกอบการเรียนรู้เนื้อหาทางคณิตศาสตร์กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะมีข้อจำกัดที่แตกต่างกันด้านบริบทและพื้นฐานของครอบครัว ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงควงดัดแปลงหาสิ่งต่างๆ ในชีวิตจริงที่เกี่ยวข้องกันกับทางคณิตศาสตร์ แล้วประยุกต์เป็นสื่อประกอบการเรียนรู้แทน

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 13 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญญา แซ่หล่อ. (2550). *การบูรณาการแบบเชื่อมโยงเนื้อหาคณิตศาสตร์ในเรื่องการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอข้อมูลและพีชคณิต โดยใช้สถานการณ์ในชีวิตจริงสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินซิพัล กศ.ด. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิณสุดา สิริรังศรี. (2552). *รายงานการวิจัยเรื่องภาพการศึกษาไทยในอนาคต 10-20 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- ปานทอง กุลนาถศิริ. (2555). *การจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ในศตวรรษที่ 21*. [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://203.172.238.228/plan/km1/?name=research&file=readresearch&id=23> [สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 มีนาคม 2559].
- มนตรี วงษ์สะพาน. (2558). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์โดยใช้สื่อการเรียนรู้จากท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- Coxford, A. F. (1995). *The Case for Connection*. In *Connecting Mathematics across The Curriculum*. pp. Reaton, Virginia: National Council of Teacher of Mathematics.
- Dossey, John A.; et al. (2002). *Mathematics Methods and Modeling for Today's Mathematics Classroom: A Contemporary Approach to Teaching Grades 7-12*. Pacific Grove: Brooks/Cle.
- kyle, D.W.; et al. (2001). *Connecting Mathematics Instruction with Families of Young Children*. *Teaching Children Mathematics*. 8(2): 80-86

การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

The Conservation of the Culture of Isan Folk Music : A Case Study of Wat Promkunaram Phoenix, Arizona, U.S.A.

วีรยุทธ สีคุณหลิว¹

Weerayut Seekhunlio¹

บทคัดย่อ

การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานในต่างประเทศ เป็นเรื่องที่ควรศึกษาอย่างยิ่งเพื่อเป็นการดำรงศิลปวัฒนธรรมไทยอันทรงคุณค่างดงาม รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้สร้างความเข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและพัฒนาส่งเสริมดนตรีพื้นบ้านอีสาน งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา โดยมีการเก็บข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสนทนากลุ่ม จากผู้รู้ 5 คน ผู้ปฏิบัติ 10 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 15 คน ในเขตพื้นที่ สภาวัฒนธรรมไทยแห่งแอริโซนา และโรงเรียนพระพุทธศาสนาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2558 ถึง เดือนพฤษภาคม 2559 ผลการวิจัยพบว่า

1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมไทย โดยมีความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและวัดพรหมคุณาราม เพื่อให้คนไทยที่อยู่ในแอริโซนา และชาวต่างชาติ ได้ได้เรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดนตรีไทย และศิลปวัฒนธรรมไทย

2. สภาวัฒนธรรมไทย ได้จัดโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย โดยมีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศไทย 3 สถาบัน

3. แนวโน้มการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่ามีความต่อเนื่อง เพราะมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการแสดงดนตรีพื้นบ้าน โดยสภาวัฒนธรรมไทย

คำสำคัญ : การอนุรักษ์, ดนตรีพื้นบ้านอีสาน, วัดพรหมคุณาราม, สภาวัฒนธรรม

¹ อาจารย์ประจำ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, College of Music Mahasarakham University

Abstract

The conservation of Isan music and its role in promoting the culture of Isan to audiences abroad is the subject of this research project. This research was done using a qualitative research approach, and its immediate aim was to conserve the culture of Isan folk music at Wat Promkunaram at Phoenix, Arizona, U.S.A. Data were collected by documentation and field work, The methodology included the use of a questionnaire, interview forms and discussion groups from 5 scholars, 10 practitioners and 15 general people who visited Wat Promkunaram at Phoenix, Arizona, U.S.A. between May 2015 and May 2016. The results were:

1. A conservation of Isan folk music program was established by the cultural council of Wat Promkunaram in cooperation with Wat Promkunaram and the office of the National Culture Commission. The program was designed so the people of Arizona and foreign visitors can learn about folk music and its role in Thai culture.
2. The Cultural Council of Wat Promkunaram has organized a project that teaches arts and culture in collaboration with three universities of Thailand.
3. The Folk Music's conservation program will be a permanent program as the activities of teaching and performing folk music have been organized by The Cultural Council of Wat Promkunaram.

Keywords : Conservation, Isan Folk Music, Wat Promkunaram, The Cultural Council

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมของแต่ละชาติ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นอารยประเทศ ดังนั้นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรือง จะต้องมียุคศิลปวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ประจำ ชาติของตนเองชาติไทยเป็นชาติเก่าแก่ และมีความเจริญทางศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านานหลายยุคหลายสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไทยอย่างแท้จริงให้ปรากฏแก่นานาชาติ นับเป็นมรดกล้ำค่าที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่อนุชนรุ่นหลังเป็นอย่างมาก (สิริชัยชาญ พักจำรูญ. 2539 : 1)

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับมหรสพด้านนาฏศิลป์ ดนตรี ก็ได้รับกลไกเช่นเดียวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในยุคสมัยอยุธยาตอนปลาย

มีชาวต่างชาติจากตะวันออก และตะวันตก จากไกล และไกล เดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าขาย อีกทั้งนำวัฒนธรรมของตนเข้ามาเผยแพร่ เช่น หนังชวา โขนชวา หุ่นลาว หุ่นมอญ หุ่นจีน จึงเป็นต้น (สุรพล วิรุฬักษ์. 2543 : 336-337)

ดนตรีเป็นกิจกรรมหนึ่งที่สามารถสร้างเยาวชนของชาติให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังจุดเน้นที่กรมสามัญศึกษากำหนดไว้ในนโยบายเรื่องทิศทางการจัดการศึกษา ข้อที่ 4 คือ มุ่งส่งเสริมการดนตรี กีฬา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมทั้งในด้านความเข้าใจในแนวคิดกิจกรรมและการส่งเสริมบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประสานกลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552) ดนตรีถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ และมักกล่าวว่า ดนตรี คือ ปัจจัยที่ 5 ที่มนุษย์ทุกคนปฏิเสธไม่ได้ ดังนั้นการสอนดนตรีจึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนได้เรียน

รู้หลักการอย่างถูกต้องเพื่อให้เกิดสุนทรียะในตัวผู้เรียน จากจุดมุ่งหมายทางการศึกษามุ่งให้เด็กพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญาอันจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข (อรวรรณ บรรจงศิลป์, 2538 : 2) นักวิชาการทางดนตรีศึกษาหลายท่านได้พยายามปลุกฝังให้สังคมเห็นทั้งความสำคัญคุณประโยชน์ของดนตรีต่อการดำรงชีวิตที่เป็นส่วนตัว และการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งทั้งสังคมและสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งหลายควรจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาดนตรีให้หลากหลายมีความสำคัญของคนตรีศึกษาเอาไว้ว่า ดนตรีเป็นกระบวนการที่จะกระทำให้ทุกคนได้มีบทบาททางสังคมจุดประสงค์หลักของดนตรีศึกษาควรที่จะสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางสติปัญญาและอารมณ์ของผู้เรียนทุกคน (วิภา คงคากุล, 2529 : 34-36)

ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็น วัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่เกิดจากกลุ่มชนต่าง ๆ ของภาคอีสานในอดีต และได้สร้างสมสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน จนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ซึ่งมีอยู่ในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย ในสมัยโบราณอาจกล่าวได้ว่าภาคอีสานเป็นดินแดนที่อยู่ของกลุ่มชนชาวพื้นเมืองหลายกลุ่มชนที่ได้อพยพผสมผสานกับชาวพื้นเมืองเดิม โดยการนำเอาศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งการขับร้องการละเล่นและการดนตรีต่าง ๆ ติดตามมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรล้านนาและล้านช้าง (บุญเลิศ จันทร์, 2531 : 1011) และมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในต่างประเทศ รวมไปถึงวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีการแพร่กระจายวัฒนธรรมไทย โดยในช่วงแรก ๆ ที่วัดพรหมคุณาราม ในการให้ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยนั้นเป็นเพียงการถ่ายทอดจากครูอาสาจากประเทศไทย สอนลูกหลานของชาวไทยที่มี

ครอบครัวอยู่ในเมืองฟีนิกซ์ ไม่ว่าจะเป็นการสอนภาษาไทย วัฒนธรรมไทย ดนตรีไทยและดนตรีพื้นบ้านอีสาน ภายหลังได้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมไทยขึ้นที่วัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา สหรัฐอเมริกา เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทางด้านวัฒนธรรมไทยในทุก ๆ ด้าน และการเปิดห้องเรียนให้แก่ผู้ที่สนใจไม่ว่าจะเป็นชาวไทยหรือชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาเป็นเวลายาวนาน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเล็งเห็นความสำคัญในด้านศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานในต่างประเทศ เป็นเรื่องที่ควรศึกษาอย่างยิ่งเพื่อเป็นการดำรงศิลปวัฒนธรรมไทยอันทรงคุณค่างดงาม รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้สร้างความเข้มแข็ง เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดและพัฒนาส่งเสริมดนตรีพื้นบ้านอีสานของไทยในต่างประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา สหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐอริโซนา สหรัฐอเมริกา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยมีการศึกษาเบื้องต้น (Primary Research) จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และการศึกษาข้อมูลภาคสนาม (Field Work) การวิจัยครั้งนี้ มีผู้ที่ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ซึ่งการทำวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบและขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมคนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา โดยแบ่งประเด็นในการอนุรักษ์ออกได้ดังนี้

1.1 การจัดตั้งสภาวัฒนธรรมไทย วัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

1.2 การจัดโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย วัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

1.3 แนวโน้ม การอนุรักษ์วัฒนธรรมคนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

2. ด้านระยะเวลา

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือน พฤษภาคม 2558 ถึง พฤษภาคม 2559

3. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ขอบเขตพื้นที่การศึกษา สภาวัฒนธรรมไทยแห่งแอริโซนา โรงเรียนพระพุทธรศาสนาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

4. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษาค้นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงใน 2 ลักษณะ คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่ศึกษา และกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนที่ให้ข้อมูล สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่การศึกษาได้นำเสนอในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) จำนวน 5 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลในด้านความเป็นมาของสภาวัฒนธรรมไทย วัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

1.1 คณะกรรมการสภาวัฒนธรรมไทย

วัดพรหมคุณาราม 3 คน

1.2 ผู้นำศาสนา 2 คน

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) จำนวน 10 เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกในการจัดโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย วัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย

2.1 ผู้เรียน 5 คน

2.2 ครูผู้สอนดนตรี 2 คน

2.3 เจ้าหน้าที่หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย 3 คน

3. กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมคนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งตามประเภทกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Formal Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มบุคคลทั่วไป เป็นประเด็นคำถามที่ผู้วิจัยใช้สำหรับการสอบถามกับผู้ให้ข้อมูลในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมคนตรีพื้นบ้านอีสาน และสามารถที่จะเจาะลึกได้โดยทันที

1.2 แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Informal Interview) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป เพื่อค้นหาประเด็นที่ขาดตกและนอกเหนือจากกรอบที่ตั้งไว้

1.3 แบบสนทนากลุ่ม (Focused Group) เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ และสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและให้ป็นธรรมชาติมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ออกแบบการเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองพินิจ มลรัฐแอริโซนา โดยมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับองค์ความรู้วัฒนธรรมอีสาน ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน บทบาทของดนตรี การอนุรักษ์ สืบทอดและพัฒนา ความเป็นมาเกี่ยวกับสภาวัฒนธรรม บริบทพื้นที่ในการทำวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในท้องถิ่น และอินเตอร์เน็ต

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม ทำการเก็บระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบในการสัมภาษณ์ 2 รูปแบบ ได้แก่

(1) การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มบุคคลทั่วไปที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองพินิจ มลรัฐแอริโซนา

(2) การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง โดยการสัมภาษณ์แบบเปิดกว้างตามประเด็นที่ขาดตกที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองพินิจ มลรัฐแอริโซนา

2.2 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการร่วมสนทนากลุ่ม โดยมีทั้งคำถามหลักและคำถามรอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น โดยการร่วมอภิปราย ร่วมแสดงความคิดเห็น และร่วมสรุปข้อมูล ระหว่างผู้วิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด

3. การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลจากการดำเนินงานภาคสนาม ดังนี้

3.1 บันทึกลงสมุดบันทึก และบันทึกลงคอมพิวเตอร์

3.2 บันทึกเสียงด้วยคอมพิวเตอร์ระบบดิจิทัล

3.3 บันทึกภาพนิ่งด้วยกล้องดิจิทัล

3.4 บันทึกภาพเคลื่อนไหวด้วยกล้องระบบดิจิทัล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปให้ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองพินิจ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า

1. การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมไทย โดยความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและวัดพรหมคุณารามซึ่งเป็นสภาวัฒนธรรมไทยแห่งที่ 3 ในสหรัฐอเมริกา เพื่อให้คนไทยที่อยู่ในมลรัฐแอริโซนา รวมถึงชาวอเมริกันและชาติอื่น ๆ ได้เรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดนตรีไทย และศิลปวัฒนธรรมไทย

2. สภาวัฒนธรรมไทย ได้จัดโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย โดยมีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศไทย 3 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เพื่อให้ครูอาสาที่มีความรู้ความสามารถมาสอนด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน ด้านดนตรีไทย และด้านศิลปวัฒนธรรมไทย นอกจากนั้นได้เชิญวิทยากรที่อยู่ในสหรัฐอเมริกามาสอนวิชาเฉพาะด้าน เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุด

3. แนวโน้มการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน พบว่ามีความต่อเนื่อง โดยมีการจัดกิจกรรมการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานทั้งในวัดและสถานที่อื่น ๆ ที่ได้รับเชิญ เพื่อให้นักเรียนได้มีเวทีในการแสดงดนตรีต่อสาธารณชน รวมถึงให้คนไทยในสหรัฐอเมริกาและชาวต่างชาติ ได้ทราบซึ่งในความงามของศิลปวัฒนธรรมไทย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟีนิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาวัฒนธรรมไทยแห่งแอริโซนา เป็นแห่งที่ 3 ในสหรัฐอเมริกา จากวิสัยทัศน์ของคณะสงฆ์ นำโดยพระวิเทศพรหมคุณ เจ้าอาวาส และคณะกรรมการวัดพรหมคุณาราม รวมถึงพุทธศาสนิกชนในมลรัฐแอริโซนา ซึ่งได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทยอันเป็นพื้นฐานแห่งความดีงามทั้งหลาย ควรเผยแพร่ให้ชาวอเมริกาและชาติอื่น ๆ ได้เข้าใจถึงความเป็นไทยและซาบซึ้งถึงสังคมไทยที่สืบสานประเพณีและวัฒนธรรม เพื่อลูกหลานที่เกิดอยู่ในแอริโซนาได้ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และเพื่อชาวอเมริกันและชาติอื่น ๆ ได้เข้าใจและซาบซึ้งถึงวัฒนธรรมไทยและสังคมไทย โดยมีสภาวัฒนธรรมไทยเป็นตัวเชื่อมซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางซึ่งสอดคล้องกับ ปรีชา ก็นธิยะ (2542: สรุปผลการวิจัย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานวัฒนธรรม พบว่า รัฐได้กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม โดยกำหนดให้เป็นสิทธิและหน้าที่

ของประชาชนทุกคนในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรม ทั้งการเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการ การอนุรักษ์ฟื้นฟูบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์โดยมีหน่วยงานภาครัฐคือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติให้การส่งเสริมสนับสนุนประสานงาน การดำเนินงานวัฒนธรรมขององค์กร หน่วยงานสถาบันต่าง ๆ โดยให้มีการจัดตั้งสภาวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมอำเภอ สภาวัฒนธรรมตำบล

2. การจัดโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย วัดพรหมคุณาราม มีความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในประเทศไทย 3 สถาบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มหาวิทยาลัยนเรศวร และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยส่งครูอาสาสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรมไทย และในโครงการมีการจัดการเรียนการสอนดนตรี โดยเน้นเรื่องการทำสมาธิด้วยเสียงดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำเสียงดนตรี และสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ Lin (2008 : 139-155) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การตรวจสอบผลกระทบของการทำสมาธิเซนกับความกังวลในการแสดงดนตรีและคุณภาพในการแสดงดนตรี ผู้ถูกวิจัยจำนวน 19 คน ได้ถูกคัดเลือกจากโรงเรียนสอนดนตรีและสุ่มจากกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ทำสมาธิเป็นเวลา 8 สัปดาห์ หรือกลุ่มควบคุมหลังจากนั้นกลุ่มผู้ถูกวิจัยจะต้องแสดงดนตรีต่อสาธารณชน การวัดผลจะวัดเรื่องความกังวลและคุณภาพในการแสดงดนตรี การฝึกสมาธิเป็นไปในช่วงสั้น ๆ จะไม่มีการพัฒนาคุณภาพการแสดงดนตรีอย่างมีนัยสำคัญ กลุ่มควบคุมแสดงให้เห็นถึงการลดลงของคุณภาพในการแสดงกับการเพิ่มขึ้นของความกังวลในการแสดงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มที่ฝึกสมาธิจะให้ผลตรงข้ามกับความสัมพันธ์เชิงเส้นในทางบวกระหว่างคุณภาพการแสดงและความกังวลในการแสดง การศึกษาพบว่า การส่งเสริมการฝึกสมาธิและการทำจิตใจให้สงบตามปรัชญาของลัทธิเซนนั้น ทำให้ผู้แสดงมีช่องทางในการลดความ

กังวลและพัฒนาการแสดงดนตรีได้ และจากการศึกษาวิจัยยังพบว่า ในปัจจุบันมีหลายสถาบันการศึกษาในประเทศไทยมีบทบาทในการจัดส่งครูอาสาไปสอนตามวัดไทยในสหรัฐอเมริกาหลายวัดด้วยกัน เช่น วัดไทยลอสแอนเจลิส มลรัฐแคลิฟอร์เนีย วัดพุทธโสทรวิเทศ เมืองอัลบูเคอิก มลรัฐนิวแม็กซิโก วัดพุทธประทีป เมืองซานฟรานซิสโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย และวัดพุทธจักรมงคลรัตนาราม เมืองซานดิเอโก มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เป็นต้น โดยเน้นการสอนวิชาภาษาไทย วัฒนธรรมไทย ดนตรีไทย ดนตรีพื้นบ้านอีสาน และนาฏศิลป์ โดยส่วนหนึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องกับสถาบัน การศึกษาที่เกี่ยวข้อง และส่วนหนึ่งติดต่อกับครูผู้สอนโดยตรงเพื่อขอความอนุเคราะห์ถ่ายทอดความรู้ให้กับคนไทย และบุคคลที่สนใจในสหรัฐอเมริกา

3. แนวโน้มการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้มีการจัดกิจกรรมการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานทั้งในวัดและสถานที่อื่น ๆ ที่ได้รับเชิญและในการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานในแต่ละงานจะมีการบรรเลงร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน เนื่องจากผู้เรียนดนตรีพื้นบ้านอีสานมีจำนวนน้อย ประกอบกับผู้ปกครองอยากให้บุตรหลานเรียนดนตรีไทยมากกว่า รวมไปถึงเครื่องดนตรีในวัดพรหมคุณารามส่วนมากเป็นเครื่องดนตรีไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน และมีผู้มีจิตศรัทธานำมาถวายให้วัด เพื่อที่จะให้มีวงดนตรีไทยประจำวัดและให้เยาวชนหรือผู้ที่สนใจได้เรียนรู้เกี่ยวกับการบรรเลงดนตรีไทย ทำให้ครูผู้สอนจำเป็นต้องยึดความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับ Gamm (1992 : 2454-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องลักษณะและการวัดผลการสอนดนตรี โดยการค้นหาแนวคิดว่าการสอนวิชาดนตรีของผู้ควมคุมวงดนตรีและหาแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดมาตรฐานการสอนดนตรี ซึ่งจากการวิจัยพบว่า การสอนที่ทำให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนดนตรี ได้แก่ การสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง การสอนที่ยึดเนื้อหาวิชาและผู้เรียนเป็น

หลัก การสอนที่ยึดงานกิจกรรมเป็นหลัก การสอนที่ยึดการแสดงดนตรีเป็นหลัก การสอนที่ยึดความร่วมมือเป็นหลัก การสอนที่ยึดพื้นฐานแนวคิดเป็นหลัก การสอนที่ยึดเฉพาะเนื้อหา การสอนที่ครูสอนน้อยที่สุด การสอนที่แสวงหาความรู้ และการสอนที่ไม่กำหนดทิศทาง และจากการศึกษาวิจัยแนวโน้มการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ยังพบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นลูกคนไทยภาคกลาง ที่ไปอาศัยอยู่กับผู้ปกครองในสหรัฐอเมริกา และได้มีการปลูกฝังให้เรียนรู้ภาษาไทย วัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมต่างชาติ สามารถพูดได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การเรียนดนตรีที่วัดพรหมคุณาราม ผู้เรียนบางคนมาเรียนด้วยความสมัครใจ และบางคนมาเรียนตามความต้องการของผู้ปกครอง ส่งผลให้ผู้เรียนที่มาด้วยความไม่สมัครใจ ไม่ให้ความสำคัญในการเรียนพอสมควร และขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้นหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีในวัดพรหมคุณาราม ในปัจจุบันยังคงใช้หลักสูตรเดิมไม่มีการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งในส่วนของหลักสูตรดนตรี ได้เน้นไปทางด้านปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย ทำให้ดนตรีพื้นบ้านอีสานไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียนเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับ King (1992 : 2454-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของการปฏิรูปหลักสูตรกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาดนตรีในรัฐเวอร์จิเนีย ปี 1979-1988 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิรูปหลักสูตรวิชาดนตรีกับการมีส่วนร่วมของชั้นเรียนวิชาดนตรีในโรงเรียนศึกษานั้นมีความสลับซับซ้อนมาก แต่การลงทะเบียนเรียนวิชาดนตรีลดลง ซึ่งการลดลงของจำนวนผู้เรียนอาจมาจากการรณรงค์ให้มีการเรียนวิชาพื้นฐาน แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงานของรัฐได้คงไว้ในจำนวนผู้เรียนวิชาดนตรี โดยได้กระทำหลาย ๆ วิธี โรงเรียนบางแห่งได้เพิ่มครูสอนดนตรี บางแห่งเปิดสอนเครื่องดนตรีหลายประเภท ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่างการให้การสนับสนุนกับการ

จัดความสำคัญของวิชา ดังจะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้ให้การสนับสนุนในเรื่องการปฏิรูปหลักสูตรตลอดทั้งความรับผิดชอบหลาย ๆ ด้าน และจากการศึกษาหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีในวัดพรหมคุณาราม ยังพบว่า หลักสูตรไม่มีการปรับปรุงเนื่องจาก กรรมการสภาวัฒนธรรมไทยมีการปรับเปลี่ยน โยกย้าย ขาดการประชุมกรรมการหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับครูผู้สอนที่สอนในรายวิชาดนตรีมีการเปลี่ยนใหม่ทุกปี และครูผู้สอนแต่ละคนจะมีเทคนิคการสอนที่แตกต่างกันออกไป แต่ไม่คำนึงถึงหลักสูตรที่ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะเนื้อหาวิชาดนตรี ซึ่งขาดความชัดเจนในหัวข้อดนตรีพื้นบ้านอีสาน ดังนั้นหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีเป็นอีกตัวหนึ่งที่สำคัญ ที่จะชีวิตในการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟินิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน กรณีศึกษาวัดพรหมคุณาราม เมืองฟินิกซ์ มลรัฐแอริโซนา สหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ วัดพรหมคุณาราม และสถาบันการศึกษาในประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดประชุมปรับปรุงหลักสูตรทุก ๆ ปี เพื่อจะได้เพิ่มเนื้อหาบางรายวิชาที่ขาดตกบกพร่อง อันจะก่อให้เกิดการขับ

เคลื่อนพลวัตทางการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจสำหรับผู้เรียนมากขึ้น

1.2 ควรมีการประเมินโครงการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย อย่างสม่ำเสมอ เพื่อที่จะนำข้อผิดพลาด นำมาปรับปรุงแก้ไขใช้ในโครงการต่อไป

1.3 การเรียนการสอนศิลปวัฒนธรรมไทย ในสหรัฐอเมริกา เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้คนไทยทุกคนตระหนักถึงวัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย เสมอ ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐควรให้งบประมาณสนับสนุน ค่าอุปกรณ์ และสื่อการเรียนการสอน เพื่อให้ลูกหลานชาวไทย และชาวต่างชาติ ได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมี การศึกษาการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในวัดไทยที่อยู่ในมลรัฐอื่น ๆ ในสหรัฐอเมริกา เพื่อเป็นฐานข้อมูลต่อไป

2.2 ควรศึกษาการผสมผสานระหว่างดนตรีพื้นบ้านอีสาน กับดนตรีอินเดียแดงชนเผ่านาวาโฮ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านเจ้าคุณพระวิเทศพรหมคุณ เจ้าอาวาสวัดพรหมคุณาราม สหรัฐอเมริกา และขอขอบคุณนิทาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ให้ทุนสนับสนุนในการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ช่วยให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- บุญเลิศ จันทร. (2531). *แคนดนตรีพื้นบ้านอีสาน*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิภา คงคากุล. (2529). "ความสำคัญของดนตรีต่อสังคม," *ถนนดนตรี*. (1) : 34-36 ; มกราคม.
- สิริชัยชาญ พักจำรูญ. (2539). *วิวัฒนาการและอนาคตภาพของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทย*. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรวรรณ บรรจงศิลป์. (2538). *การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- King, Stephen Emmett. (1992). "The Relationship of Curriculum Reform to Participation In Secondary School Music Classes in Virginia 1979-1988," *Dissertation Abstracts International*. 52(7) : 2454-A ; January.
- Lin, Peter. (2008). "Silent Illumination : A Study on Chan (Zen) Meditation, Anxiety, and Musical Performance Quality," *Psychology of Music*. 36(2) : 139-155.
- Gamm, Alan Joseph. (1992). "The Identification and Measurement of Music Teaching Styles," *Dissertation Abstracts International*. 52(7) : 2454-A ; January.

ผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2

The Effects of Mae Mai Muay Thai and Look Mai Muay Thai Training Program on Physical Fitness of Level Two Students

สุทธิพงษ์ ภูเก้าแก้ว¹, ดวงไกร ทวีสุข²

Suthipongse Phukaokaew¹, Duaggrai Tawesuk²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อเปรียบเทียบผลของการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีผลต่อสมรรถภาพทางกาย ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 สมรรถภาพทางกาย ประกอบไปด้วย ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ความอ่อนตัวและการทรงตัว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษา ปี 4-6 จำนวน 30 คน แบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทย ลูกไม้มวยไทย และแบบผสมแม่ไม้มวยไทยกับลูกไม้มวยไทย และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนภายในกลุ่มโดยการวิเคราะห์ (One-Way ANOVA with repeated measure) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อทำการเปรียบเทียบภายในกลุ่มพบว่า ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ความอ่อนตัวและการทรงตัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความแข็งแรงของกล้ามเนื้อท้องไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 พบว่า ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ความอ่อนตัวและการทรงตัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : แม่ไม้มวยไทย, ลูกไม้มวยไทย

¹ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การกีฬาและการออกกำลังกาย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ M. Sc. Master of Science Program in Exercise and Sport Science, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Doctor of Science Program in Exercise and Sport Science, Faculty of Education, Mahasarakham University

Abstract

The purposes of this research were study the effects of training with Mae Mai Muay Thai and Look Mai Muay Thai on physical fitness of level two students within and between groups before training after week 4 and week 8. The physical fitness were measured by abdominal strengths, legs strengths, cardiovascular endurance, flexibility and balance. The samples were 30 students of primary school level two.

They were selected by random sampling. The samples were divided into three groups and each group contained 10 students. The research tools were Mae Muay Thai training, Look Mai Muay Thai training, Mae Mai and Look Mai Muay Thai training and physical fitness tests. The data were analyzed by Mean and Standard Deviation. One-way ANOVA with repeated measure was used to analyze between-subjects variance.

The results were showed on legs strengths, cardiovascular endurance, and flexibility and balance A comparison within three groups after week 4 and week 8 found statistically significant different at the level of .01 How ever Abdominal strengths not significant.

A comparison among three groups after week 4 and week 8 found that abdominal strength, legs strengths, cardiovascular endurance, flexibility and balance were not statistically significant different.

Keywords : Mae Mai Muay Thai, Look Mai Muay Thai

บทนำ

ปัจจุบันความต้องการในการออกกำลังกาย นับว่าแพร่หลายเป็นที่นิยมของคนทั่วโลก คนส่วนใหญ่เล่นกีฬาและออกกำลังกายเพื่อหวังผลด้าน สุขภาพและความแข็งแรงทางด้านร่างกาย มี วัตถุประสงค์เพียงให้ได้ออกกำลังกายเท่านั้น ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเสริมสร้าง สมรรถภาพทางกายควบคู่กับการออกกำลังกาย อาศัยการออกกำลังกายจากการเล่นกีฬาที่มีอยู่ให้ เลือกลงมาตามความพอใจ ขึ้นอยู่กับอุปกรณ์ เวลา สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะ สามารถทำให้ออกกำลังกายได้

ผลของการวิจัยเกี่ยวกับกิจกรรมพลศึกษา และการสร้างสมรรถภาพทางกายสรุปได้ว่า สมรรถภาพทางกายมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับ เด็กและผู้ใหญ่ เพราะเกี่ยวข้องกับสุขภาพและสรีระ

ของแต่ละบุคคลรวมไปถึงความสามารถในการทำงานของร่างกายและสติปัญญาที่จะพัฒนาเพิ่มขึ้นหรือลดลง (Wuest and Bueher, 2003)

สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมาจากการออกกำลังกาย หรือกิจกรรมทางพลศึกษา เพราะฉะนั้นสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและเสริมสร้าง สมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพให้กับเด็กนักเรียน ในทุกระดับชั้นต้องหาวิธีการและกิจกรรมต่างๆ ที่ สามารถเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ ให้กับเด็กนักเรียนได้ โดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา นั้นมุ่งเน้นการเสริมสร้างสมรรถภาพทางกาย เพื่อสุขภาพเป็นสำคัญ เพื่อประโยชน์ในทุกๆ ด้าน ของเด็ก

นอกจากนั้นมวยไทยอาชีพเป็นอีกด้านหนึ่งของมวยไทยที่ได้รับความนิยมทั้งในประเทศไทย

และต่างประเทศเพราะการชกของแต่ละครั้งจะได้ค่าตัวสูง ทำให้สามารถเลี้ยงชีพได้มีการจัดการแข่งขันชิงแชมป์จนกลายเป็นธุรกิจส่งยอดมวยไทยไปทำการชกมวยในต่างประเทศส่งผลให้เกิดยอดมวยไทยมากมาย ซึ่งยอดมวยไทยแต่ละคนจะต้องมีไม้ตายในการพิชิตคู่ต่อสู้ไม่เหมือนกัน ขณะที่มวยไทยพัฒนามาโดยตลอด การฝึกมวยไทยก็พัฒนามารุ่นแล้วรุ่นเล่า นักมวยใหม่เกิดขึ้นนักมวยเก่าหมดสภาพและตายไป แม่ไม้และลูกไม้มวยไทยโบราณ ซึ่งถ่ายทอดให้กับยอดนักมวยไทยแต่ละรุ่น แต่บางรุ่นก็หายตายตามด้วยยอดนักมวยไทยไป ทั้งนี้เพราะมิได้มีการอนุรักษ์และเผยแพร่อย่างยั่งยืน (ชายชัย ขอบสกุลธรรม, 2549)

ชุดแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยมาทำเป็นกิจกรรมออกกำลังกายกับนักเรียนเพื่อประโยชน์ในการทำกิจกรรมที่สามารถสร้างเสริมสมรรถภาพทางกายแก่นักเรียนได้ โดยใช้อุปกรณ์น้อยและมีผลต่อการพัฒนาสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพของนักเรียน ไม่ยุ่งยากในการปฏิบัติ และสาเหตุที่ทำกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนเพราะนโยบายของสำนักการศึกษาจะลงสู่นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนและเพื่อต้องการให้นักเรียนได้รู้ถึงประโยชน์ของการออกกำลังกายมากขึ้น และการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักเรียนจะทำให้รู้ถึงสมรรถภาพทางกายของตนว่าอยู่ในระดับใด จะเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการออกกำลังกายในรูปแบบต่างๆ ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทย ลูกไม้มวยไทยและกลุ่มที่ฝึกผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทย ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8

2. เพื่อเปรียบเทียบผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทย ลูกไม้มวยไทยและกลุ่มที่ฝึก

ผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกาย หลังฝึกสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นนักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) โรงเรียนบ้านท่าสองคอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคามเขต 1 ประจำปีการศึกษา 2555 ซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 10-12 ปี มีนักเรียนทั้งหมด 50 คน

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 2 (ป.4-6) โรงเรียนบ้านท่าสองคอน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดมหาสารคามเขต 1 ประจำปีการศึกษา 2555 ซึ่งมีอายุอยู่ระหว่าง 10-12 ปี จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (cluster random sampling) แล้วทำการแบ่งกลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่

1. โปรแกรมการฝึกกายบริหาร 3 โปรแกรม
2. แบบทดสอบสมรรถภาพทางกายเพื่อสุขภาพ โดยบางรายการนำมาจาก AAHPERD และ ICSPFT ซึ่งประกอบด้วย 4 รายการดังต่อไปนี้ (AAHPERD, 1990)

2.1 ลูก-นั่ง 1 นาที วัดความแข็งแรงและสมรรถภาพอดทนของกล้ามเนื้อหน้าท้อง เป็นแบบทดสอบของสมาคมสุขศึกษา พลศึกษา นันทนาการ และเดนมาร์กแห่งสหรัฐอเมริกา

2.2 นั่งอตัวไปข้างหน้า วัดความอ่อนตัวของหลังส่วนล่างและกล้ามเนื้อต้นขา เป็นแบบทดสอบของสมาคมสุขศึกษา พลศึกษา นันทนาการ และเดนมาร์กแห่งสหรัฐอเมริกา

2.3 วิ่งระยะทาง 600 เมตร วัดความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ

เป็นแบบทดสอบสมรรถภาพทางกายมาตรฐานระหว่างประเทศ(ICSPFT) (อ้างถึงใน กระทรวงศึกษาธิการ, 2539)

2.4 เครื่องวัดการทรงตัว ประกอบด้วย

1) เครื่องจับเวลา (Electronic Time) 2) แกนกลางในส่วนของแต่ละแนววงเท้า ใช้ในการทรงตัว 3) จุดสัมผัสสวิงจรไฟฟ้าใต้เท้าวงเท้าทั้งสองข้างข้างละ 1 จุด และ 4) ราวจับสำหรับยืนจัดทำทางก่อนการทดสอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังต่อไปนี้

1. คำนวณหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความอดทนของกล้ามเนื้อ ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจความอ่อนตัว การทรงตัว ก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 และหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 8 ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม

2. วิเคราะห์ความแปรปรวนสองทางแบบซ้ำ (two-way ANOVA with repeated measure) เพื่อทดสอบผลกระทบที่เกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการฝึกกับระยะเวลาการฝึก

ผลการวิจัย

ผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทย และลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1. ผลศึกษาผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทย ลูกไม้มวยไทยและกลุ่มที่ฝึกผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทย ที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และสัปดาห์ที่ 8 พบว่า

1.1 ค่าเฉลี่ยความทนทานของกล้ามเนื้อ

หน้าท้อง ก่อนการฝึกทั้ง 3 กลุ่ม ใกล้เคียงกัน ภาย หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 ค่าเฉลี่ยความแข็งแรงของกล้ามเนื้อที่ 2 ($\bar{X}=22.30$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารลูกไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ กลุ่มทดลองที่ 3 ($\bar{X}=20.80$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารด้วยการผสมแม่ไม้มวยไทย และกลุ่มทดลองที่ 1 ($\bar{X}=21.00$) ที่ฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทย ตามลำดับ

1.2 ค่าเฉลี่ยความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ก่อนการฝึกทั้ง 3 กลุ่ม ใกล้เคียงกัน ภาย หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 ค่าเฉลี่ยความแข็งแรงของกล้ามเนื้อที่ 3 ($\bar{X}=2.08$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารด้วยการผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มทดลองที่ 1 ($\bar{X}=2.26$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารลูกไม้มวยไทย และกลุ่มทดลองที่ 2 ($\bar{X}=2.06$) ที่ฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทย ตามลำดับ

1.3 ค่าเฉลี่ยความอ่อนตัว ก่อนการฝึกทั้ง 3 กลุ่ม ใกล้เคียงกัน ภาย หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 ค่าเฉลี่ยความอ่อนตัวของกลุ่มทดลองที่ 3 ($\bar{X}=9.82$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารด้วยการผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือกลุ่มทดลองที่ 2 ($\bar{X}=9.42$) ที่ฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทย และกลุ่มทดลองที่ 1 ($\bar{X}=9.38$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารลูกไม้มวยไทย ตามลำดับ

1.4 ค่าเฉลี่ยการทรงตัวก่อนการฝึกทั้ง 3 กลุ่ม ใกล้เคียงกัน ภาย หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 ค่าเฉลี่ยการทรงตัว ของกลุ่มทดลอง 2 ($\bar{X}=3.68$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารลูกไม้มวยไทยที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือกลุ่มทดลองที่ 3 ($\bar{X}=2.68$) ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารด้วยการผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทย และกลุ่มทดลองที่ 1 ($\bar{X}=2.07$) ที่ฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทย ตามลำดับ

2. เมื่อทำการเปรียบเทียบภายในกลุ่มพบว่า ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ความอ่อนตัวและการทรงตัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนความแข็งแรงของกล้ามเนื้อท้องไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 พบว่า ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ความอดทนของระบบไหลเวียนโลหิตและระบบหายใจ ความอ่อนตัวและการทรงตัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลการฝึกกายบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยที่มีต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 มีผลต่อความทนทานของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัว สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. โปรแกรมการฝึกทั้ง 3 โปรแกรม สามารถเพิ่มสมรรถภาพทางกายในด้านความทนทานของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัว หลังการฝึก 8 สัปดาห์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทย เป็นโปรแกรมที่มีการเคลื่อนไหวการฝึกที่มีทั้งเคลื่อนที่และอยู่กับที่ที่เหมาะสมสำหรับการฝึกนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 ที่ต้องการฝึกเพื่อเพิ่มสมรรถภาพทางกาย โดยสามารถเพิ่มสมรรถภาพทางกายในด้านความทนทานของกล้ามเนื้อท้อง กล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง

สมรรถภาพทางกายสามารถเพิ่มได้ตั้งแต่ หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 ของการฝึกและสมรรถภาพทางกายสามารถเพิ่มขึ้นได้อีกอย่างต่อเนื่อง หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 ได้อย่างมีประสิทธิภาพแต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติของการฝึก ควรกำหนดระยะเวลาในการฝึกในแต่ละท่าของการฝึก ให้มีความเหมาะสมและชัดเจนสำหรับการฝึกที่มีนักเรียนสามารถมีกิจกรรมอย่างมีความสุข

2. เปรียบเทียบของผลการฝึกที่มีต่อ ความทนทานของกล้ามเนื้อหน้าท้องความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัว กลุ่มทดลองที่ 1 ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทย กลุ่มทดลองที่ 2 ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารลูกไม้มวยไทย และกลุ่มทดลองที่ 3 ที่ฝึกด้วยโปรแกรมการฝึกกายบริหารด้วยการผสมแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทย หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 พบว่า หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และ 8 สมรรถภาพทางกายในด้านความแข็งแรงของกล้ามเนื้อหน้าท้องกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัว ทั้ง 3 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกกายบริหารแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยเมื่อเปรียบเทียบหลังการฝึกทั้ง 3 กลุ่มสามารถเพิ่มสมรรถภาพทางกายด้านความอดทนของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัว อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ของกลุ่มควบคุม ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความสามารถในการใช้ออกซิเจนสูงสุดของกลุ่มทดลองก่อนการฝึก สอดคล้องกับ ศุภาพร (2551) พบว่า หลังการฝึกแบบพ็อนเจิงสัปดาห์ที่ 3 ค่าเฉลี่ยสมรรถภาพทาง

กายความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อและข้อต่อเพิ่มขึ้นดีกว่าก่อนการฝึก และสมรรถภาพความยืดหยุ่นของกล้ามเนื้อและข้อต่อสามารถเพิ่มได้อีกหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับ ฤกษ์ชัย (2551) ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากทดลองสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม มีค่าความเฉลี่ยความอ่อนตัว ไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่ากลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยการทรงตัวขณะเคลื่อนที่แตกต่างกับกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 แต่ระหว่างกลุ่มทดลองที่ 1 และกลุ่มทดลองที่ 2 ให้ความค่าเฉลี่ยการทรงตัวขณะเคลื่อนที่ไม่แตกต่างกันสอดคล้องกับ นิธินันท์ (2558) ผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมฝึกการออกกำลังกายด้วยคีตะมวยไทย แอโรบิคมวยไทยและแอโรบิคแดนซ์ มีต่อสมรรถภาพทางกาย ภายใต้วงและระหว่างกลุ่ม ก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 สมรรถภาพทางกายประกอบไปด้วย ความทนทานของกล้ามเนื้อขา ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อแขน ความทนทานของระบบไหลเวียนโลหิต ความอ่อนตัวและความสมดุล กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 60 คน แบ่งกลุ่มทดลองออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 20 คน โดยการเลือกสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ โปรแกรมออกกำลังกายด้วยคีตะมวยไทย แอโรบิคมวยไทย และ แอโรบิคแดนซ์ และแบบทดสอบสมรรถภาพทางกาย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ความแปรปรวนภายในกลุ่ม โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบวัดซ้ำโดยใช้วิธี One-way

MANOVA ผลการวิจัยปรากฏดังนี้กลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อทำการเปรียบเทียบภายในกลุ่ม พบว่าก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 มีสมรรถภาพทางกายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปรที่ระดับ .05 กลุ่มทดลองทั้ง 3 กลุ่ม เมื่อเปรียบเทียบก่อนการฝึก หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 4 และหลังสัปดาห์ที่ 8 ระหว่างกลุ่มทดลองพบว่าความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา และความอ่อนตัว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ จากผลการวิจัยพบว่าโปรแกรมการฝึกการบริหารด้วยแม่ไม้มวยไทยและลูกไม้มวยไทยสามารถเพิ่มสมรรถภาพทางกายในด้านความทนทานของกล้ามเนื้อท้อง ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อขา ความอดทนของระบบไหลเวียนและระบบหายใจ ความอ่อนตัว และการทรงตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โปรแกรมจึงเหมาะสำหรับการฝึกนักเรียนในช่วงชั้นที่ 2 โดย ผู้ฝึกต้องศึกษาคู่่มือการใช้ และเรียนรู้ก่อนจะฝึกผู้เรียน และควรให้ความรู้แก่นักเรียนก่อนทำการฝึกเพื่อป้องกันอันตรายระหว่างการฝึก
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยในครั้งนี้ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 เท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาในกลุ่มนักเรียนที่มีความแตกต่างกัน เพื่อศึกษาโปรแกรมการฝึกที่ส่งผลต่อการเพิ่มสมรรถภาพทางกาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, สำนักงานปลัดกระทรวง, สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, กลุ่มพัฒนา
ยุทธศาสตร์. (2550). *แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2550-2554)*. กรุงเทพฯ:
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ชาญชัย ขอบสกุลธรรม. (2548). *การศึกษาสภาพและปัญหาการเตรียมนักกีฬากลุ่มนักกีฬาความหวัง
เหรียญทอง ตามโครงการเตรียมนักกีฬาเพื่อการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13*. ปรินญา
นิพนธ์ กศ.ม (พลศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ฤกษ์ชัย แยมวงษ์. (2551). *ผลของการร่ำมวยไทยโบราณประยุกต์และแอโรบิกที่บ้านที่มีต่อการทรงตัว
ขณะเคลื่อนที่ ความอ่อนตัว และภาวะความกลัวต่อการหกล้มในผู้สูงอายุเพศหญิง*. วิทยานิพนธ์.
วท.ม. (วิทยาศาสตร์การกีฬา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิธินันท์ ภูกาบิน. (2558). *ผลของการออกกำลังกายด้วยคีตะมวยไทย แอโรบิคมวยไทยและแอโรบิคแดน
ซ์ที่มีผลต่อสมรรถภาพทางกายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยาสาตรมหาบัณฑิต.
วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ศุภาพร รัตนสิริ. (2551). *ผลของการออกกำลังกายแบบฟอนเจิง มช. ต่อสมรรถภาพทางกายในผู้สูงอายุ.
พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2548). *มาตรฐานตัวบ่งชี้
และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประกอบการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
รอบที่ 2 (พ.ศ. 2548-2553)*. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ. (2548). *ชุดกิจกรรมการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาช่วงชั้นที่ 2*. กรุงเทพฯ:
บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2553). *มวยไทย*. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.
- West and Bucher. (2006). *Foundations of physical education, exercise science, and sport 15th ed.*
Boston: McGraw-Hill.

นวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กร: หลักฐานเชิงประจักษ์จาก วิสาหกิจขนาดกลางของไทย

Innovativeness and Organizational Performance: The Empirical Evidence from Medium-Sized Thai Firms

สุธนา บุญเหลือ¹

Sutana Boonlua¹

บทคัดย่อ

นวัตกรรมนับว่าเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร ดังนั้นนวัตกรรมจึงมีผลโดยตรงต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์กรจากวิสาหกิจขนาดกลางของไทย โดยงานวิจัยชิ้นนี้ได้ประยุกต์จากแนวความคิดสองเรื่องคือ แนวคิดเรื่องนวัตกรรมกับประเมินผลเชิงดุลยภาพ ซึ่งได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากวิสาหกิจขนาดกลางของไทย 137 แห่งโดยใช้แบบสอบถามด้วยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงมิถุนายน พ.ศ. 2559 โดยผู้ตอบแบบสอบถามคือเจ้าของกิจการหรือระดับผู้จัดการ

ผลการวิจัยสนับสนุนแนวความคิดที่ว่า นวัตกรรมเป็นตัวสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อสร้างองค์ความรู้และการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร และสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 2 และ 4 ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า วิสาหกิจขนาดกลางของไทยควรจัดหาทรัพยากรทางกายภาพให้ดีและเหมาะสม เช่น เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและกระตุ้นให้เกิดการปรับปรุงนวัตกรรมซึ่งอาจมาจากการนำเข้ามาของนักลงทุนต่างชาติ นอกจากนี้ วิสาหกิจขนาดกลางควรมีส่วนร่วมในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ จัดการด้านเทคโนโลยีที่ดีให้เพียงพอกับกระบวนการจัดการเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรให้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: วิสาหกิจขนาดกลางของไทย นวัตกรรม ผลการดำเนินงานขององค์กร

¹ อาจารย์ประจำ คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Lecturer, Mahasarakham Business School, Mahasarakham University

Abstract

It is thought that innovativeness is a key driver of organizational performance, consequently innovativeness has a direct effect on national economic growth. This research examines the relationship between innovativeness and organizational performance in medium-sized Thai firms. There are two concepts explaining the connection between innovativeness and organizational performance namely: the balanced scorecard (BSC). This research collected data from 137 Medium-sized Thai firms from Thailand using stratified random sampling method. The questionnaire survey (mail) collected during May-June, 2016. The key informants are owners and managers of these firms.

The findings support the concept that innovative drives, knowledge creation and applications factors positively affect organizational performance. This research suggests that medium-sized Thai firms should acquire the physical resources with appropriate technology to increase efficiency/productivity and encourage the improvement in innovativeness through foreign investors/traders. Moreover, medium-sized Thai firms should participate in innovative research to create new products and services and maintain sufficient technology in process management to improve their performance.

Keywords : Medium-sized Thai firms, Innovativeness, Organizational performance

Introduction

According to Mok and Man (2009), small and medium-sized enterprises (SMEs) are significant engines of contemporary economic growth. The development of SMEs is widely seen as a key element of sustainable growth for a nation's economy particularly in countries such as Malaysia, Taiwan, and India. Further, the United Nations states that SMEs play a significant role in the growth of both developed and developing economics (United Nations, 1993).

Firms in today's highly competitive environment, characterized by high complexity and dynamism, need to devote special attention to the building and strengthening of their competitive advantages, which are a

prerequisite to their survival, growth, and further development. The main way modern firms can improve and increase their performance and achieve competitive advantage is to be innovative in their businesses. There are ample studies that investigate the innovativeness and innovative activities in organizations. Most of these studies highlight the importance of innovation in gaining competitive advantage. Inmyxai and Takahashi (2012) state that contemporary competition essentially comes down to competition in innovation. Nevertheless, the majority of innovation research deals with innovation in large and mostly successful firms, while innovation in medium-sized firms has been only marginally investigated.

In Thailand, the most recent statistics from 2016 show that 39.6% of gross domestic product (GDP) comes from SMEs and 89.5% of GDP is in non-agricultural sector (NESDB, 2016). The GDP value of SMEs in 2015 was 5,559,534 million baht or 41.1% of the nation's GDP whereby the GDP value of SMEs expanded 5.3%, an increase from the 0.4% rise from 2014. When considering GDP value according to the size of enterprise, it was found that small enterprises (SEs) contributed 3,938,842 million baht to GDP, an increase of 5.7% from 2014 and being 29.1% of the total GDP. Regarding the GDP value contributed by medium enterprises (MEs) in 2015, this accumulated to 1,620,692 million baht, a 4.3% rise from the year earlier, equivalent to 12.0% of overall GDP (OSMEP, 2016).

As in many countries, in Thailand 99.72% of the total number of enterprises are SMEs (OSMEP, 2016), making these a significant proportion of the business population. However, unlike many countries, the Thai SMEs sector is characterized by micro enterprises. These firms employ fewer than five employees and make up 89% of the Thai enterprise population. This is significant when conducting techniques in which the owner/managers manage their firms and improve their quality of management, knowledge, and skills (Coetzer et al., 2011). Fuller-Love (2006) suggests that improving the management knowledge and skills of owner/managers of SMEs contributes to their survival and growth. Management knowledge and skills are generally considered to be a key factor in national economic growth and there has been specific interest in the concept of management

capability and how to improve SMEs' performance. This is reflected in the 4th SMEs' Promotion Master Plan (2017-2021) (OSMEP, 2017) which states that in an effort to encourage Thai SMEs to play a bigger role in the Thailand's economy, all sizes of SMEs need to be developed. The main vision is to foster the growth of Thai SMEs, enabling them to compete in the international arena, and strengthening SMEs to become the main driving force of the Thai economy. This vision targets increasing the contribution of SMEs to total GDP in Thailand to at least 50% by 2021. Moreover, the main focus of this plan is to enhance Thai SMEs' competitiveness and to promote the growth of the Thailand's economy. This will improve SMEs' quality of management knowledge and skills and address key management challenges for Thai SMEs.

Lewis (2008), Marchese (2009), and Clark (2010) agree that innovation is a key factor in economic growth and social development. Therefore, the innovation process is considered at multiple levels of investigation, from national innovation systems, to regional growth strategies and as the basis for organizational performance and competitiveness (not only in the multinational or large firms but including SMEs). "As innovation essentially involves converting new ideas into action, the scope of innovation is wide ranging from developing new products and services, processes and technologies, to creating new markets or administration systems such as business models or procedures" (Clark, 2010, p. 601). Zawislak et al. (2013) states that firm improvement is based on how to coordinate

and integrate actions oriented towards the development of new goods and services. Dezdar and Ainin (2011) and Hipp, Gallego, and Rubalcaba (2015) state that the relationship between organizational innovation and performance is positive. Nowadays, firms innovate in order to gain competitive advantage, potential benefits and this in turn creates national economic flows.

This research is intended to provide a clearer understanding of the four innovativeness factors (innovative drives, knowledge creation, innovation and entrepreneurship, and application) and the relationship with organizational performance in Thai medium-sized firms. This research contributes to the literature of innovativeness and the balanced scorecard (BSC) looking at elements such as the financial perspective, customer perspective, internal business process, and learning and growth for theoretical and applied development. Most previous research focused on the SMEs or SEs but rarely looked at MEs. This research contributes by offering new insights related to the Thai medium-size firms' performance from the perspective of the main sources of innovativeness. It also looks at the specific innovativeness factors which Medium-sized Thai firms engaged in.

Therefore, the aim of this research is to empirically investigate the relationship between innovativeness and business performance in medium-sized firms in Thailand.

Purpose of the Research

The main purpose of this research is to examine the relationship between innovativeness and organizational performance in medium-sized Thai firms. The specific purposes of this research are as follows:

1. To investigate the relationship between medium-sized Thai firms' innovativeness and their organizational performance.
2. To offer new empirical insights to the presumed relationship between innovativeness and organizational performance in medium-sized Thai firms.

Research Questions

The key question of this research is, "How does innovativeness impact on the performance of medium-sized Thai enterprises. The specific research questions are as follows:

1. How do the innovative drives positively affect the organizational performance in medium-size Thai firms?
2. How does knowledge creation positively affect the organizational performance in the medium-size Thai firms?
3. How does innovation and entrepreneurship positively affect the organizational performance in the medium-size Thai firms?
4. How does application positively affect the organizational performance in the medium-size Thai firms?

Scope of the Research

There are two concepts explaining innovativeness and organizational performance in this research – the balanced scorecard (BSC). Innovativeness and BSC illustrate the relationships of medium-sized Thai firms.

This research is organized as follows: after the introduction section. Section Two reviews the literature on the relevant literature that focuses on innovativeness and BSC of medium-sized Thai firms. Section Three provides an overview of the data collection. Section Four presents findings and discusses the analysis. Finally, Section Five summarises the research and findings, including the policy implications as well as research limitations and suggestions for future research.

Literature Review and Conceptual Framework

This research provides empirical evidence of how innovativeness is a powerful factor in increasing organizational performance nowadays. The balanced scorecard (BSC) is used to measure organizational performance. To gain a deeper understanding of the relationship between innovativeness and the organizational performance in medium-sized Thai firms. The definition of Thai SMEs is presented in Table 1.

The SME Development Bank of Thailand (SME Bank) and the Office of SMEs Promotion (OSMEP) use the term SME to refer to firms with fewer than 200 million baht of fixed assets (manufacturing and services sectors) while classifying firms with more than 200 employees as large enterprises (LEs). Table 1 presents the definition of SMEs in Thailand.

Table 1: Definition of SMEs

Type	Small		Medium	
	No. of employee	Fixed assets excluding land (million baht)	No. of employee	Fixed assets excluding land (million baht)
Manufacturing	50 or less	50 or less	51-200	>50 to 200
Services	50 or less	50 or less	51-200	>50 to 200
Wholesale	50 or less	50 or less	26-50	>50 to 100
Retail	50 or less	30 or less	16-30	>30 to 60

Source: Annual Report 2015 (SME Bank, 2016)

Note:

1. The manufacturing sector includes industrial production, mining and agricultural production particularly agricultural processing
2. The trading sector includes wholesale, retail, import and export
3. The service sector includes businesses supporting manufacturing, trading, hotels and tourist related industries repair, transport and beauty salons, etc.

Theoretical Foundations

Innovativeness

Innovativeness is defined as the generation of a new idea and its implementation into a new product, process, or service, leading to the dynamic growth of the national economy and to create a profit for the innovative business enterprises (Urbale, 1988). Moreover, Mok and Man (2009) state that the development of a new idea into a product, process, or service can increase an organization's market share and lead to a better performance. Organizations can enjoy several possible payoffs by effectively implementing innovativeness. Sankar (1991) suggests that organizations can benefit from increasing productivity and adaptability owing to process improvements. The implementation of new ideas can increase organization productivity and efficiency and lead to higher organizational performance (Edosomwan, 1989). Edosomwan (1989) also shows that effectively using an organization's new ideas can create an environment conducive to innovativeness as well.

This kind of development can create new opportunities for the organization and provides organizations with competitive advantages (Abernathy and Clark, 1988; Mok and Man, 2009). Innovation involves the commercial exploitation of new ideas to create new products, services and processes. Freeman (1982) and Damanpour (1991) state that specialization and organizational slack had significant effects on technical innovation. "The significance of innovativeness has been acknowledged conceptually but rarely examined empirically" (Mok and Man, 2009, p.4). The innovativeness can

shorten the manufacturing cycle period and lower the costs and also create new products, product diversity and management processes by restructuring the organization (Mok and Man, 2009). This research has adopted the Mok and Man (2009) model in measuring Thai medium-sized enterprises that practice innovativeness and increase their flexibilities to the environment and improve the organizational performance. The research from Wattanasupachoke (2012) and Mehra et al. (2014) also show that innovativeness in SMEs provides a new operating environment for SMEs and improves organizational performance.

This research adopts the Innovation concept from Ciburiene (2009). Ciburiene (2009) suggests that there are four factors which are innovative drives, knowledge creation, innovation and entrepreneurship, and application. These factors are independent variables in the conceptual framework for this research.

Organizational Performance

Organizational performance is an indicator of how well an organization accomplishes its goals (Hao, Kasper, and Muehlbacher, 2012). Organizational performance measurement has for a long time been one of the dominant topics in the organization and management literature and large shifts have been taking place in organizational performance measurement. Three major issues have emerged which are (1) the balanced performance measurement system, (2) mapping of flows and transformation and (3) linking financial

and non-financial elements (Nelly, 1999). Many limitations of traditional performance measurement systems such as (1) encouragement of short-term review, (2) lacking strategic focus and failure to provide data on quality, responsiveness and flexibility, (3) encouragement of local optimization, (4) encouragement of managers to minimize riskiness and to improve continually, (5) failure to provide information on customer needs and how competitors are performing, (6) orientation to previous events, and (7) poor mutual integration between performance measures and their poor alignment to business process (Kaplan and Norton, 1992; Nelly, 1999; Malina and Selto, 2001; Garengo, Biazzo, and Bitici, 2005). The balanced performance measurement system was created by Kaplan and Norton (1992). It is one of the most significant developments in the managerial accounting literature and widely used in a comprehensive view of an organization's business. The balanced scorecard (BSC) supplements traditional financial performance management and divides the business environment into four perspectives which are (1) financial, (2) customer, (3) internal business process, and (4) learning and growth. For each perspective, it offers objectives, targets, measures, and initiatives. The model has been improved with the better organization and performance measures (Niven, 2007). The BSC remains the main development in recent managerial literature and the most implemented contemporary business measurement system (Hao, Kasper, and Muehlbacher, 2012).

Profitability can represent the overall achievement of the organisation (Luuk and

George, 2001) and represents the return on invested capital (ROIC). Wattanasupachoke (2012) states that the performance measurement to be used in innovation evaluation consists of profitability and market share. This is related to two main dimensions of organizational performance: financial and customer perspectives. Mok and Man (2009) suggest measuring organizational performance in terms of effectiveness, efficiency, growth and productivity. However, Hansen and Birkinshaw (2007) hold that organizational performance can be measured in terms of financial measures and operational measures as well as behavioral measures. The financial measures of profitability and growth can be used to assess the financial performance of an organization. The operational measures which are productivity, resource acquisition, efficiency and employee reaction can be applied to assess the effectiveness of the firm as well as work support in organizations. And the behavioral effectiveness measures such as adaptability, satisfaction, absence of strain, development and open communication can be applied to determine individual performance.

Mok and Man (2009) suggest that the underlying differences in conceptualizing organizational effectiveness results from the different views concerning the nature of organizations that have, implicitly or explicitly, determined the conceptual definition of organizational effectiveness. The view of organizational performance can be a rational set of arrangements and emphasized toward achieving certain goals defined as effectiveness in terms of goal attainment. The open-system perspective of organi-

zations defines effectiveness as the degree to which an organization can maintain all its components.

The process of determining the organizational performance can be done in different ways depending on what are the most important drivers of any given business but whatever method is used, the selection and measuring of a set of key variables allows the organization to detect as well as monitor its competitive position in its market place. In other words, measuring performance is one of the important steps in the strategic control process (Mok and Man, 2009).

Balanced Scorecard (BSC)

Commonly, performance is defined as the attainment of a corporation's objectives and the output of the corporation's operations (Mehmood, Qadeer, and Ahmad, 2014). Organizational performance can be divided into three dimensions which are operational, financial, and organizational effectiveness (Venkatraman and Ramanujam, 1986). Mehmood, Qadeer, and Ahmad (2014) state that the operational or non-financial performance includes product quality, market share, market effectiveness, and new product introduction and financial performance includes profitability and sales growth.

Agarwal, Erramilli, and Dev (2003) state that organizational performance has two aspects which are 1) judgmental and 2) objective performance. While Burli, Kotturshettar, and Dalmia (2012) state that organizational performance is divided into three aspects which are 1) financial performance (profits, return on as-

sets, return on investment etc.); 2) product/service market performance (sales, market share etc.); and 3) shareholder return (total shareholder return, economic value added etc.). Organizational performance is defined very broadly, therefore, some literatures have separated organizational performance into two dimensions as financial performance (such as shareholder return), and non-financial performance such as customer fulfilment, social concern, corporate citizenship, and community outreach. Curtis, Hannias, and Antoniadis (2011) point out that as the environment is changing constantly, strategic management should be able to take into implementation of the business. The adoption of uncertainty, counted instability, and self-organization in the business, is changing the context of application. The organizational performance must be realigned with knowledge on uncertainty and thus should focus on identification of the knowledge accumulation as uncertainty and instability with increasing dynamism of the business environment.

The traditional BSC holds that a key dimension of financial and non-financial indicators and measures critical activities and processes in order to control implementation of a business strategy (Kaplan and Norton, 1992). BSC is a strategic planning and managing system that is used to align business activities to the vision and strategy of the organization. BSC can improve internal and external communication and monitor organization performance against strategic goals (Kostelac, Vukomanovic, and Ikonc, 2012).

The original four perspectives proposed by Kaplan and Norton, 1992 are:

- *Financial*: encourages the identification of a relevant high-level financial measure. In particular, the firm is encouraged to choose measures that help inform organization cash flow, sales growth, operating income, and return on equity.

- *Customer*: encourages the identification of the percent of sales from new products, on time delivery, share of important customers' purchases, and ranking by important customers.

- *Internal business processes*: encourages the identification of cycle time, unit cost, yield, and new product introductions.

- *Learning and growth*: encourages the identification of measures of the time to develop each new generation of products, life cycle to product maturity, and time to market versus competition.

The BSC provides owners/managers as a tool to achieve the future competitive success. Today, organizations are competing in turbulent environment. That means organizations should have an accurate understanding of their goals and methods for achieving their goals. The BSC transforms organizations' missions and strategies into a comprehensive set of performance measurement that provides the framework for a strategic measurement and management system (Kapland and Norton, 1996). Therefore, the BSC measures organizational performance across four perspectives: financial, customers, internal business processes, and learning and growth as shown in the model.

Relationship between Innovativeness and Organizational Performance

The ability of an organization to survive and succeed is influenced by various factors, some of which can and some which cannot be controlled. Therefore, organizational performance is a function of both controllable and uncontrollable variables (Wylant, 2008).

This research adopts the Innovation concept from Ciburiene (2009). There are four factors which are innovative drives, knowledge creation, innovation and entrepreneurship and application. These factors are independent variables in the conceptual framework. The distinction between organization and innovativeness is significant because it relates to a more general distinction between performance and technology.

Damapour (1991) and Han, Kim, and Srivastava (1998) state that organizational performance depends more on innovations of different types influencing and often completing each other. Innovation is more effective in supporting organizations to maintain or improve their performance levels. Zajac, Golden, and Shortell (1991) indicate that there is empirical support for a positive relationship between innovation and competitive intensity. Also Vos's (2004) research suggests that SMEs that practice innovativeness can improve their responsiveness to the environment through flexibility and improve organizational performance. Innovativeness in SMEs can provide a new operating environment for SMEs and improve organizational performance. The relationship between innovation and production of the or-

ganization is positive (Wallsten, 2001; Beal and Gimeno, 2002). However, this is contrary to Lin and Chen's (2007) research which suggests that 80% of Taiwanese SMEs applied technological innovation and the technological innovation factor has a weak relationship with sales.

As discussed above, many studies support the significance of innovation as it offers better response to the turbulent environment, increased market share, leading new knowledge and established the positive impact on the organizational performance.

Research Hypotheses

The following conceptual model shown here includes innovativeness and organizational performance. This research uses the factors of innovative drives, knowledge creation, innovation and entrepreneurship, and applications. Organizational performance is divided into four terms, following the BSC concept - financial, customer, internal business processes, and learning and growth. The overall hypothesis is that organizational performance is positively related to innovativeness factors. The research framework is proposed here shown in Figure 1.

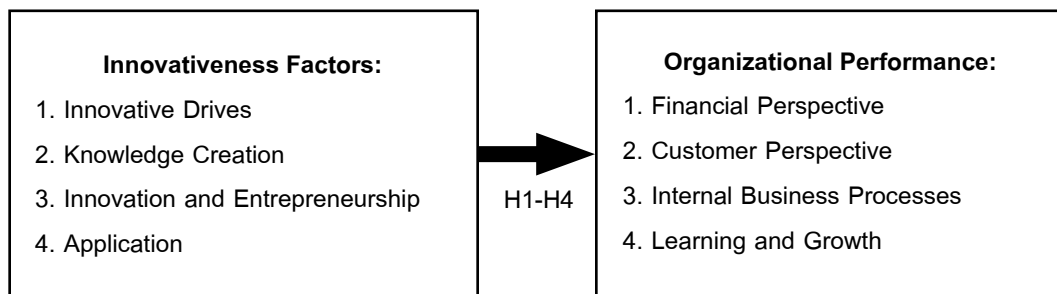

Figure 1: Research Framework

Thus, the hypotheses can be:

Hypothesis 1: Innovative drives positively affect organizational performance.

Hypothesis 2: Knowledge creation positively affects organizational performance.

Hypothesis 3: Innovation and entrepreneurship positively affect organizational performance.

Hypothesis 4: Application positively affects organizational performance.

Research Methods *Research Procedures*

First the population and sampling frames were determined in order to obtain an optimal sample size. Second, the survey questionnaire was developed, followed by a pilot test in which the instrument was revised accordingly. Data were then collected before analyzing based upon the research objectives and hypotheses.

This research adopts a cross-sectional field study based on a questionnaire-based survey because investigating innovativeness and organizational performance would be best

served in a real setting data through the literature review (Canham and Hamilton, 2013). A questionnaire-based survey is able to generate meaningful insights and thus enrich the discussion and implications sections of the research.

Population Selection and Data Collection Procedure

Population and Samples

This research was conducted in two phases. The first phase involved secondary research such as reviewing of relevant literatures, journals, publications, books, official reports, working papers, and related information. The second phase, the primary research, involved collection of primary data via structured questionnaires. The number of medium-sized firms in Thailand under the Office of Small and Medium Enterprises Promotion is 10,691 with regard to number of employees (50 -200) (SME Bank, 2016).

The sample size for this research is calculated according to the formula recommended by Yamane (1973) which is as below:

$$n = N/(1 + Ne^2)$$

where,

n = size of the sample,

N = population,

e^2 = probability of error.

Therefore, the sample size is:

$$n = 10,691 / [1 + 10,691 (0.05)^2]$$

with $N = 10,691$, $e = 0.05$ (at the 5% level of significance),

Thus the sample size is **386** respondents.

Data Collection

Data were collected from 386 medium-sized Thai firms. Population data was obtained

from the Office of Small and Medium Enterprises Promotion (SME, 2016). The sample was selected using a stratified random sampling method.

The key informants were the entrepreneur, managing director or executive officer of each medium-sized firm in Thailand. The questionnaire mail survey was used to collect data in this research. This is appropriate because it is a widely-used method for large-scale data collection in a geographical area where mailing questionnaires is effective (Neuman, 2005). The questionnaires were directly distributed to each medium-sized firm in Thailand by mail. Then, the complete questionnaires were sent directly to the researcher by the prepared return envelopes within three weeks. The questionnaire survey (mail) collected during May-June, 2016.

With regard to the questionnaire mailing, 24 surveys were undeliverable because some medium-sized firm had moved to unknown locations or for other reasons. Deducting the undeliverable from the original 386 mailed, the valid mailing was 362 surveys, from which 142 responses were received. Of the surveys completed and returned, 137 were usable. There were 5 uncompleted. The effective response rate was 37.857%. According to Aaker, Kumar and Day (2001), 20% response rate for a mail survey, without an appropriate follow-up procedure, is considered sufficient. Furthermore, the maintaining power at 0.80 in multiple regressions requires preferably observations for most research situations (Hair et al., 2010). That means a correlation matrix is provided to test the intercorrelations among variables. If variables are highly correlated, and the correlation

coefficient is significant and greater than 0.8, thus the multicollinearity may occur. Table 2 shows the results of correlation is between 0.290 and 0.511. Therefore, the response rate of this research is regarded as acceptable.

Questionnaire

The questionnaire consists of three parts designed to address the research objectives. Part one asks for key informants' information such as gender, age, education level, working experience, and present position. Part two asks for general organizational information such as types of business, number of employees, initial investment, total firm's assets excluding land, and the firms' location. Part three is related to evaluating each of the items in the conceptual model and these are measured using a five-point Likert scale ranging from 1= strongly disagree to 5 = strongly agree with 3 as neutral point. According to Nunnally (1994) and Neuman (2005), the number of choices is usually better to use four to eight categories, more distinctions than that are not meaningful, and people will become confused. Therefore, using a five-point scale is appropriate. This part contains a question measuring the perception of the owner or managers with regards to innovativeness and organizational performance in their enterprises. All the items are drawn from the review of the literature and developed for measuring from the definition of each item. In part three, all questions deal with the measurement of innovativeness and organizational performance. The questionnaire uses closed-ended questions because it is easier and quicker for respondents to answer and easier to code and

for statistical analysis (Tan et al., 2010).

Before the questionnaire was disseminated, it was piloted on 30 SMEs in Thailand in order to establish face validity (Cooper and Schindler, 2003). For this purpose, personal visits were made to interview the owners and managers and as a result, some minor modifications were carried out on the instrument.

Test of Non-Response Bias

A questionnaire survey has to be concerned with "non-response bias". Non-response bias refers to a situation in which informants who don't return a questionnaire have opinions that are systematically different from the opinions of those who return their surveys (Star Prairie Report, n.d.). The common technique to test for non-response bias is to compare the responses of those who return the first mailing group of a questionnaire to those who return the second mailing group. Respondents who return the second questionnaire group are, in effect, a sample of non-respondents (to the first mailing group) and this assumes that respondents in the second questionnaire group are representative of the non-respondents group. In this research, there were 69 people responded to the first mailing group and 68 people responded to the second mailing group. The early respondents make up a first group and the late responders are a second. Then a t-test was employed to compare the first and the second groups in terms of the demographic information of their enterprises such as types of business, number of employees, initial investment, total firm's asset excluding land, and the firms' location (Armstrong and Overton, 1977).

The types of business ($t=1.133$, $p > .05$), number of employees ($t = -1.509$, $p > .05$), initial investment total ($t = .011$, $p > .05$), total firms' asset excluding lands ($t = -.668$, $p > .05$), and firms' location ($t = -.248$, $p > .05$). The results showed that no statistically significant difference between early and late respondents of these two samples indicating non-response bias between respondents and non-respondents in terms of demographics. As a result, non-response bias does not appear to be a problem in this research.

Reliability and Validity

The constructs used in this research have been found to have high internal consistency reliability. This research assesses the reliability of each construct to assess the degree of consistency between multiple measurements of a variable. The item-to-total correlation and the inter-item correlation are used to test the internal consistency. The rationale for internal consistency is that the individual items should all be measuring the same construct and thus be highly intercorrelated. In this research, Cronbach's alpha is utilized to check the reliability of the instruments used for each of the constructs measured. Nunnally (1978) and Malhotra (2004) recommend that Cronbach alpha values should be more than 0.70.

Therefore this research pretested the questionnaires with a small set of respondents similar to those in the final survey as recommended by Neuman (2005). Following this thirty MEs owner and managers, who were involved with collaboration implementation for

their firms, were asked specifically to comment on the clarity of the items and their relevance. This pretest provided a basis for a thorough statistical evaluation, including consideration of item response distributions, estimates of scale reliabilities, item-total correlation, and item scale discrimination.

The results for Cronbach's alpha coefficients for all variables in this research expressed between 0.706 and 0.786. The result are greater than 0.70 as recommended by Nunnally (1978).

The results from thirty firms in each sample in the pretest revealed that each item of all variables is loaded on only one factor. Furthermore, the factor loadings of each item are greater than the 0.40 cut-off and are statistically significant as recommended by Nunnally (1978). Consequently there is construct validity. In this research, the results found that each item of all variables is loaded on a single factor and the range of factor loadings is between 0.711 and 0.967. These values are greater than the cut-off score of 0.40 which indicates acceptable construct validity. As a result, the reliability and validity of all variables are assumed.

Measurements

This research investigated a cross-section of medium size enterprises drawn from innovativeness. To measure each construct in the research framework, all variables from the survey were analysed. There was one dependent variable and four independent variables of described below:

Dependent Variable

Organizational Performance is measured by a 12 item scale and it is defined as the results of business operations and activities that can increase the potential of management for both profit and non-profit organizations (Kostelac, Vukomanovic, and Ikonc, 2012). This scale measure is adopted from Kaplan and Norton (1992). There are four key perspectives such as customer, internal business process, financial, and learning and growth (Boonlua, 2016).

- *Customer Perspective (CL)* is measured by a three-item scale, and it is defined as the performance and activities that increase the value of services, goods, or a business. This encourages the identification of percent of sales from new products, on time delivery, share of important customers' purchases, and ranking by important customers

- *Internal Business Processes (OR)* is measured by a three-item scale. It is defined as the performance and activities that encourage the identification of cycle time, unit cost, yield, and new product introductions.

- *Financial Perspective (FN)* is measured by a three-item scale. It is defined as the performance and activities that encourage the identification of a relevant high-level financial measure. In particular, it is encouraged to choose measures that helped inform organization cash flow, sales growth, operating income, and return on equity.

- *Learning and Growth (LG)* is measured by three-item scale. It is defined as the performance and activities that encourage the identification of measures the time to develop new generation of products, life cycle to product

maturity, and time to market versus competition.

Independent Variables

This research consists of four independent variables. These are innovative drives, knowledge creation, innovation and entrepreneurship, and application. The measure of each construct conforms to its definition are discussed as follows (Ciburiene, 2009):

Innovative Drives (ID) is measured by a five-item scale. It is defined as the contexts as government policy, education level, new techniques used, community, and users.

Knowledge Creation (KC) is measured by a four-item scale, and it is defined as organizations doing what is necessary to get the most out of knowledge resources that include both tacit and explicit knowledge (Sabherwal and Becerra-Fernandez, 2003).

Innovation and Entrepreneurship (IE) is measured by a four-item scale. It is defined as an acceptance of quality responsibility by the organization and department heads, evaluation of the top management on quality, top management participation in innovative improvement efforts, specificity of innovative goals, importance attached to innovativeness in relation to cost and schedule, and comprehensive innovative planning.

Application (AP) is measured by a seven-item scale. It is defined as an information technology. An application is the use of a technology, system, or product. It is designed to perform a specific function directly for the user or, in some cases, for another necessary program.

Statistical Techniques

Correlation analysis

Correlation analysis is a statistical technique which can show whether and how strongly pairs of variables are related. It measures the linear relation between two or more variables (Boonlua, 2015). The main result of a correlation is called the correlation coefficient (r) and ranges from -1.0 to +1.0. The closer r is to +1.0 or -1.0, the more closely the two variables are related. A value of 0.0 represents a lack of correlation (Gujarati, 2006). If r is positive, it means that as one variable gets larger the other gets larger also. On the other hand, if r is negative it means that as one gets larger, the other gets smaller, often called an "inverse" correlation.

Table 2 presents the Pearson correlation matrix of the research variables, which indicate the correlations among explanatory variables that are significant, the mean, S.D., and variance inflation factors (VIF) of the organizational performance (OP) and independent variables (ID, KC, IE, and AP). These variables do not appear to generate a multicollinearity problem as (VIF) scores are low (lower than 10) for all these variables (Gujarati, 2006). As shown in Table 2, it can be concluded that there is no problematic multicollinearity present in the results of any subsequent statistical tests in any of the model. In Table B, the value of Durbin-Watson test found that 1.54 confirms the values of all variables are in an acceptable range from 1.25 to 2.50 (Gujarati, 2006). According to Jaccard and Turrisi (2003), the evaluation of the variable and interaction effect will be under-

mined due to problems of multicollinearity, this research uses a VIF as indicators to indicate a high degree of multicollinearity among the independent variables. A rule of thumb is that when the VIF is equal or greater than 10, problems with multicollinearity are severe (Burns and Burns, 2008; Hair et al., 2010), that is multicollinearity greatly poses a problem for multiple regression such as limit the size of correlation, and increases variances of the regression coefficients. Table 2 shows the results of VIF is between 1.191-1.476. Therefore, the relationships between independent variables are not problematic.

The results from Table 2 found that innovative drives (ID) is rated as having the most agreement factors on average with the mean score of 3.87. Following the innovation and entrepreneurship (IE), applications (AP), and knowledge creation (KC) have average the mean scores of the agreement level at 3.72, 3.45, and 3.38, respectively.

The correlation matrix shows that the organizational performance (OP) has a positive correlation at the 1% level of significance with ID (.490), AP (.487), KC (.473), and IE (.352) indicating that as ID, AP, KC, and IE improve the better or higher in medium-sized Thai firms' performance.

Table 2 : Correlations Matrix

Variables	Mean	S.D.	OP	ID	KC	IE	AP	VIF
OP	3.93	.74	1					
ID	3.87	.72	.490*	1				1.191
KC	3.38	.98	.473*	.338*	1			1.476
IE	3.72	.96	.352*	.290*	.511*	1		1.470
AP	3.45	1.05	.487*	.309**	.379*	.406*	1	1.298

** , * Correlation is significant at the 0.01 and 0.05 levels (2-tailed), respectively

From the frequency and simple correlation analysis we can determine the agreement level of various factors affecting the organizational performance of the medium-sized Thai firms and the significance of the relationship. There are 20 independent variables grouped into four groups named as ID (innovative drives), KC (knowledge creation), IE (innovation and entrepreneurship), and AP (application) which are modified from the critical factors of innovation performance by Ciburiene (2009). The correlation matrix shows that the organizational performance (OP: dependent variable) has a positive correlation to all independent variables at the 1% level of significance. Consequently, there are four factors identified for the research including the innovative drives, knowledge creation, innovation and entrepreneurship, and applications that appear to impact on the organizational performance.

Multiple Regression Analysis

The Ordinary Least Squares (OLS) regression analysis is used to test all hypotheses following the conceptual model. The regression equation generated is a linear combination of the independent variables that best explains

and predicts the dependent variable. Then, the OLS is appropriated to examine the relationships between dependent variables and independent variables when all variables are categorical and interval data (Gujarati, 2006). Therefore, all hypotheses in this research are transformed to equation for testing as follows:

$$OP = \alpha + \beta_1 ID + \beta_2 KC + \beta_3 IE + \beta_4 AP + \epsilon$$

Where,

- OP = Organizational Performance
- ID = Innovative Drives
- KC = Knowledge Creation
- IE = Innovation and Entrepreneurship
- AP = Application
- α = Constant
- β = Coefficient
- ϵ = Error

Data Analysis

The questionnaires were checked upon receiving them in order to reduce the possibility of missing data before they were coded and entered into the software program. For subsequent statistical analyses, the descriptive statistics such as mean, frequency, percentage, and standard deviation (S.D.) are used. Inferential statistics such as sample t-test, Levene

statistics, correlation matrix, and regression analysis are used to identify whether there is any significant difference between variables of interests and to test the hypotheses.

Findings and Discussion

Characteristics of the Respondents

In this research, respondents are either an entrepreneur, managing director, or executive officer of each medium-sized firm in the sample who have an important direct influence on organizational performance. The respondent characteristics are described by demographic characteristics including gender, age, education level, working experience, and present position. The majority of respondents are male (89 respondents, 64.97%), aged between 36 and 40 years old (46 respondents, 33.58%), bachelors level of education (63 respondents, 45.99%), 11- 15 years of working experience (38 respondents, 27.74%), and department managers (48 respondents, 35.04%).

The results of firm characteristics of 137 medium-sized firms in Thailand indicate that most firms are in the manufacturing business type of which 64 respondents (46.71%) and the numbers of employees as of 51-100 employees (48 respondents, 35.04%). In addition, most of the respondents' firms fall into the 50,000,001-100,000,000 baht group of initial investment (64

respondents, 46.72%), 50,000,001-100,000,000 baht of total assets (74 respondents, 54.01%) and are located in Bangkok (42 respondents, 30.66%).

Hypotheses Testing and Findings

As explained earlier, the five-point Likert scale was used to measure the amount of innovativeness and organizational performance in each organization. The five-point scale was used to measure the amount of each variable in such a way that the mean score could be calculated to determine the amount of innovativeness and organizational performance. With a five-point scale the scores falling between the following ranges could be considered as:

- 4.51 – 5.00 Strongly agree
- 3.51 – 4.50 Agree
- 2.51 – 3.50 Neutral
- 1.51 – 2.50 Disagree
- 1.00 – 1.50 Strongly disagree

A multiple regression analysis was used for the quantitative analysis to examine the relationship between the dependent variable and the independent variables in the overall model (Greene, 2003). The research model and hypotheses are tested by using multiple regression models for analysis is presented in Table 3.

Table 3: Determinants of the Innovativeness and Organizational Performance Of the Thai Medium-Sized Firms

Independent Variables	Coefficients
Constant	1.313**
ID	.321**
KC	.187**
IE	.013
AP	.203**
No. of respondents	137
R ²	41.7%
R ² Adjusted	40.0%
F-Statistic	23.651
Durbin-Watson	1.537

** represents statistical significance at 1% level

* represents statistical significance at 5% level

Table 3 shows that the *F*-statistic is significant, suggesting that the model not only fits the data well, but also indicates the robust relationship between explanatory variables and dependent variable. The *F*-statistic failed to accept the null hypothesis that the estimated parameters are equal to zero. The results also show that the model explains a considerable amount of the variance in performance (adjusted R²= 40.0% which the inclusion of performance improves the model's fit) (Inmyxai and Takahashi, 2009). The regression showed the estimated results of the determinants of the innovativeness and organizational performance of the medium-sized Thai firms moderate adjusted R² (40.0%). The multilinear regression analysis was employed to analyze 20 independent variables with the dependent variable, after the factor analysis extracted the variables. The

Durbin-Watson test showed no presence of autocorrelation at the score of 1.537. There are three variables which are ID, KC, and AP positive and significant at the 1% level of significance. This suggests that the innovativeness and organizational performance of the medium-sized Thai firms is significant and positively affected by innovative drives, knowledge creation and applications factors. The innovation and entrepreneurship (IE) is positive but not significant. These suggest that the determinants of the innovativeness and organizational performance of medium-sized Thai firms depend on the employees' individual interest in innovation and the use of their own technology to apply to their work to create something new. The programs or budgets set by the employers are not significant. This suggests that the innovativeness in any firms' process in medium-

sized Thai firms will be positively associated with the probability of increasing organizational performance in Thailand. This evidence supports hypotheses 1, 2 and 4 at the statistical significance of 1% level of significance. Hypothesis 3 is not supported at the 1% and 5% levels of significance.

There are three hypotheses supported from which we can conclude that the innovativeness contributes to superior performance in Thai medium-sized firms. The findings can be ranked based on the size of the standardized β -coefficients. The strongest key factor is innovative drives (.321), followed by applications (.203), and knowledge creation (.187), respectively. The results of regressions in innovativeness factors indicate a positive relationship with organizational performance.

Innovative drives. The findings indicate that the innovative drives factor has a positive relationship with organizational performance. Medium-sized Thai firms with a clear innovative drive can increase their firm's growth. The innovative drives that lead the transformation to the knowledge and technology-based economy currently have enormous advantages for the firms (Bailetti, 2012). Bailetti (2012) also suggests that the combination of skilled employees, available capital, infrastructure, and record of successes makes it much more likely to improve the firms' performance. Moreover, governments, public-private partnerships, and development organizations across the world have attempted to emulate successful entrepreneurial firms to encourage innovative activity (Aulet and Murray, 2013). Some of those efforts in science, technology, engineering, and

mathematics (STEM) fields have supported many industries throughout Thailand. Although some firms in Thailand may consider themselves to be in the technology business, the great majority increasingly rely on technology to operate and compete. A look at the growth of both technology industry jobs and those occupations that require STEM-related skills suggests that the pattern of growth is far more dispersed. This pattern is best measured by tracking the trajectory of STEM jobs, which cover technical skills across industrial sectors in Thailand. This is consistent with Ciburiene (2009) who found that the importance of innovations is emphasized for employees in enterprises. The firms can improve the innovative activities with leading and teaching, offering suggestions and generating ideas.

Therefore, the model supports hypothesis 1. The innovative drives factors have the strongest positive relationship with organizational performance, in medium-sized Thai firms.

Applications. This is about high-tech services, high technology exports, sales share of new-to-market products, sales share of new-to-firm products, and employment in medium-high/high-tech business. This is related to the organizational performance of Thai medium-sized firms. This supports hypothesis 4. The findings imply that medium-sized Thai firms need to focus or emphasize more on technology through production and operational process. Indeed, despite the social media boom, high-tech performance, much of the growth is from not only what we traditionally think of as "high tech" but also a broader realm of industries extending from trading and manufacturing to

business services (Aulet and Murray, 2013). The future of medium-sized Thai firms and their ability to meet major economic, social, and environmental challenges rests largely on how they adapt to and take advantage of changes in technology. There was a time when national economic development programs focused only on implementing big-dollar tax incentives and recruiting huge numbers of employees from other countries and pay them cheaper wage rates. In recent years, growing from within by supporting and expanding young employers and assisting new startups has become a stronger, if not the primary, focus of job-creation efforts. Many organizations have moved their strategies for business growth and are now working on the assumption that innovation and technology development drive growth and competitiveness in a 21st-century global economy. Technology entrepreneurship is distinguished from other entrepreneurship types (such as social entrepreneurship, small business management, and self-employment) by collaborative experimentation and production of new products, assets, and their attributes, which can be intricately related to advances in scientific and technological knowledge and the firm's asset ownership rights (Aulet and Murray, 2013). The innovative driven firms, which include a wider universe of entrepreneurial firms whose competitive advantage might be a process, service, or business model, are also an important piece of the puzzle for states wanting to foster a more innovative economy. The innovation driven technology-intensive businesses are viewed favorably for their potential and disproportionate impact on competitiveness, future economic

growth, and prosperity.

Hence, hypothesis 4 is supported. The applications factors have positive relationship with organizational performance and relevant to Thai medium-sized firms.

Knowledge creation. This is defined as continuous transfer, combination, and conversion of the different types of information, as users practice, interact, and learn (Ciburieni, 2009). The ability to create new knowledge is often at the heart of the organization's competitive advantage. Knowledge creation is an act of knowing through practice, action, and interaction in the creation of new knowledge. Knowledge sharing and knowledge creation thus go hand in hand. Knowledge is created through practice, collaboration, interaction, and education, as the different knowledge types are shared and converted. Therefore, knowledge creation is also supported by relevant information and data which can improve decisions and serve as building blocks in the creation of new knowledge (Frost, 2014). The Medium-sized Thai firms can enable and encourage knowledge sharing, create a suitable work environment, provide systems that support the work process, provide knowledge workers with timely, relevant information and data by creating interplay between knowledge and knowing. It implies offering relevant courses and education, but most importantly allowing new knowledge to be created through interaction, practice, and experimentation. Thus, knowledge creation depends upon the mechanisms described in the subsection on knowledge sharing, combined with the ability to put knowledge into practice in an environment which supports interaction

and experimentation (Park, Chang, and Park, 2015).

Therefore, hypothesis 2 is supported. The knowledge creation factors have a positive relationship with organizational performance and relevant to Thai medium-sized firms.

In summary, the findings support that innovative drives, knowledge creation, and applications factors relate to the organizational performance. For innovation and entrepreneurship factors are not significant to organizational performance. In a general sense, the findings are consistent with previous studies in the overall model indicating that sophisticated employee skills and new technology improve organizational performance. Therefore, hypotheses 1, 2, and 4 are supported.

Policy Implications

The government can assist medium-sized Thai firms with policy implementation rules and regulations which can improve the business environment and innovative activity in order to support the growth of MEs (including SEs) in manufacturing, services, and trading (wholesale and retail) firms. This research hopes to contribute good information on the priority of strategy choices in selecting innovativeness dimensions which are suitable to firms. Since strategies differ among industrial sectors, the government can therefore adopt a positive policy measure to meet the need of MEs in order to increase their performance. Especially, the dimensions of innovativeness which have been accumulated from the role of innovation drives, knowledge creation, and applications seem to be a key competitiveness factor for ME

firms. The innovation drives, knowledge creation, and applications factors are meaningful ingredients for innovativeness with positive significance for organizational performance for medium-sized Thai firms. Therefore, allocating and seeking funds to provide the innovative drives, knowledge creation, and applications by training, advice, mentoring, and consultation for ME firms are important for the firm's success. The government can support the development of these resources by providing the information about technology activity and encouraging them to conduct the innovative process research and the operational activities through the latest knowledge from the experienced government official or well-known foreign entrepreneurs. Additionally, as innovative drives factors are the main drivers for firm success, the government can conduct the fund to commercial banks for MEs and technology to simplify accounting system for firms to adopt accounting which would help provide reliable innovative measures to obtain ideas, concepts, creation, and development at the end. Finally, since innovative drives, knowledge creation, and applications factors are important key dimensions especially in medium-sized Thai firms, the government can promote innovativeness for the digital economy as the country's strategy.

For medium-sized Thai firms, sufficient programs in promoting innovative activities have more direct impact on their performance. In addition, medium-sized Thai firms should acquire the physical resources with appropriate technology to increase efficiency/productivity and encourage the improvement in innovativeness through foreign

investors/traders. Moreover, medium-sized Thai firms should participate in innovative research and continue to create new products and services; and maintain sufficient technology in process management in order to improve their performance.

Research Limitation and Future Research

Future research should conduct the survey and include other business sizes such as small or large firms. The economic factors such as sources of funds, interest rate, and loan variables can be considered as possibly affect-

ing organizational performance. In addition, because of the limitation of the data, we could not measure the comprehensive performance indicators covered by all the financial statements. Therefore, future research should include comprehensive performance indicators such as return on assets, return on sales and sale growth. Lastly, to minimize the bias in the models, future research should control most aspects that have a potential to be influencing factors including leverage into the research.

References

- Aaker DA, Kumar V, Day G. (2001). *Marketing Research*. 7thed. New York : John Wiley and Sons.
- Abernathy WJ, Clark KB. (1988). *Innovation: Mapping The Winds of Creative Destruction*. Reading in the Management of Innovation. 2nd ed. New York : Harper Business.
- Agarwal SM, Erramilli K, Dev CS. (2003) "Market orientation and performance in service firms: role of innovation. *Journal of Services Marketing*. 17(1) : 68-82.
- Armstrong JS, Overton TS. (1977). Estimating nonresponse bias in mail surveys. *Journal of Marketing Research*. 396-402.
- Aulet B, Murray F. (2013). A Tale of Two Entrepreneurs: Understanding Differences in the Types of Entrepreneurship in the Economy. *Ewing Marion Kauffman Foundation*. May : 3-20.
- Bailetti T. (2012). Technology Entrepreneurship: Overview, Definition and Distinctive Aspects. *Technology Innovation Management Review*. February : 25-37.
- Beal B, Gimeno J. (2002). Geographic Agglomeration, Knowledge Spillovers and Competitive Evolution. *INSEAD Working Paper#2001/26/SM*.
- Boonlua S. (2015). Factors Affecting the SMEs in Agribusiness in the Northeastern Region of Thailand. *The Business Review*. 23(1) : 51-60.
- Boonlua S. (2016). The Total Quality Management (TQM) and the Performance of Lao Manufacturing Firms. *Journal of Graduate School of Commerce Burapha Review*. 1 : 141-57.
- Burli SB, Kotturhettar BB, Dalmia RV. (2012). Multiple Performance Measure: Six TQM Practices. *SCMS Journal of Indian Management*. January-March : 69-79.
- Burns RP, Burns R. (2008). *Business research methods and statistics using SPSS*. Los Angeles: Sage.

- Canham S, Hamilton RT. (2013). SME internationalization: offshoring, 'backshoring', or staying at home in New Zealand. *Strategic Outsourcing: an International Journal*. 6(3) : 277-91.
- Ciburieni J. (2009). The Innovativeness of SME Activity in the Context of Globalization in Lithuania. *Economic & Management*. 14 : 723-30.
- Clark DN. (2010). Innovation Management in SMEs: Active Innovators in New Zealand. *Journal of Small Business and Entrepreneurship*. 23(4) : 601-49.
- Coetzer A, Battisti M, Jurado T, Massey C. (2011). The reality of management developing in SMEs. *Journal of Management & Organization*. 17(3) : 290-306.
- Cooper RC, Schindler PS. (2003). *Business Research Methods*. London : McGraw Hill.
- Curtis P, Haniyas M, Antoniadis P. (2011). Balanced scorecard as a strange attractor tool contributing to the improvement of transformation process and ultimately to the competitive advantage of an organization. *Journal of Engineering Science and Technology Review*. 4(3) : 271-76.
- Damanpour F. (1991). Organizational Innovation: A Meta-analysis of Effects of Determinants and Moderator. *Academy of Management Journal*. 34 : 555-90.
- Dezdar S, Ainin S. (2011). The influence of organizational factors on successful ERP implementation. *Management Decision*. 49(6) : 911-26.
- Edosomwan JA. (1989). *Integrating Innovation and Technology Management*. New York : Wiley-Interscience.
- Freeman C. (1982). *The Economics of Industrial Innovation*. London : Frances Pinter.
- Frost A. (2014). A Synthesis of Knowledge Management Failure Factors. [cited 2016 July 7] ; Available from: URL// www.knowledge-management-tools.net/knowledge-creation.html
- Fuller-Love N. (2006). Management development in small firms. *International Journal of Management Reviews*. 8(3) : 175-90.
- Garengo P, Biazzo S, Bitici US. (2005). Performance Measurement System in SMEs: A Review for a Research Agenda. *International Journal of Management Reviews*. 7(1) : 25-47.
- Greene WH. (2003). *Econometric Analysis*. 5th ed. Upper Saddle River (NJ) : Prentice Hall.
- Gujarati DN. (2006). *Essentials of Econometrics*. New York: McGraw-Hill.
- Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. (2010). *Multivariate Data Analysis: A global perspective*. 7th ed. Upper Saddle River (NJ) : Pearson Education.
- Han JK, Kim NW, Srivastava RK. (1998). Market Orientation and Organizational Performance: Is Innovation a Missing Link? *Journal of Marketing*. 62(Oct) : 30-45.
- Hansen MT, Birkinshaw J. (2007). The innovation value chain. *Harvard Business Review*. June : 121-30.
- Hipp C, Gallego J, Rubalcaba L. (2015). Shaping innovation in European knowledge-intensive business services. *Service Business*. Mar(2015) : 41-55.
- Hao Q, Kasper H, Muehlbacher J. (2012). How does organizational structure influence performance

- through learning and innovation in Austria and China. *Chinese Management Studies*. 6(1) : 36-52.
- Inmyxai S, Takahashi Y. (2012). Factors Mediating Gender and Firm Performance in Lao Micro, Small, and Medium Sized Enterprises. *Asia Pacific Management Review*. 17(2) : 145-75.
- Jaccard J, Turrisi R. (2003). Interaction effects in multiple regression. London : Sage.
- Kaplan RS, Norton DP. (1992). The BSC: measures that drive performance. *Harvard Business Review*. 70 : 71-9.
- Kaplan RS, Norton DP. (1996). Translating Strategy into Action: the Balanced Scorecard. Boston : Harvard Business School Press.
- Kostelac D, Vukomanovic M, Ikonc M. (2012). Integrating enterprise project portfolio management with the balanced scorecard: a case from the pharmaceutical industry. *Technical Gazette*. 19(2) : 303-16.
- Lewis G. (2008). Innovation and Productivity: Using Bright Ideas to Work Smarter. *New Zealand Treasury Productivity Paper 08/05*. Wellington, New Zealand.
- Lin C, Chen M. (2007). Does Innovation Lead To Performance? An Empirical Study of SMEs in Taiwan. *Journal of Management Research News*. 30(2) : 160-81.
- Luuk K, George L. (2001). Linking innovation and firm performance: A new approach. *International Journal of the Economics of Business*. 8(3) : 343-64.
- Malhotra NK. (2004). Marketing Research: An Applied Orientation. Upper Saddle : Prentice-Hall.
- Malina MA, Selto FH. (2001). Communicating and Controlling Strategy: An Empirical Study of the Effectiveness of the Balanced Scorecard. *Journal of Management Accounting Research*. 13 : 47-90.
- Marchese M. (2009). Issue Paper. International Conference on SMEs, Entrepreneurship and Innovation, Villa Manin of Passariano (Udine), OECD LEED Programme.
- Mehmood S, Qadeer F, Ahmad A. (2014). Relationship between TQM Dimensions and Organizational Performance. *Journal of Commerce and Social Sciences*. 8 : 662-79.
- Mehra A, Nishtha L, Bapna R, Gopal R. (2014). Estimating Returns to Training in the Knowledge Economy: A Firm-Level Analysis of Small and Medium Enterprises. *MIS Quarterly*. 38(3) : 757-71.
- Mok M, Man K. (2009). The Relationship between Innovativeness and the Performance of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs) of Malaysian Manufacturing Sector. *International Journal of Management and Innovation*. 1(2) : 1-14.
- Nelly A. (1999). The Performance Measurement Revolution: Why Now and What Next?. *International Journal of Operations & Production Management*. 19(2) : 205-228.
- NESDB. (20016). White paper on Small and Medium Enterprises of Thailand in 2015. Bangkok.
- Neuman WL. (2005). Social research methods: Quantitative and qualitative approaches. Boston : Allyn and Bacon.

- Niven PR. (2007). *Balanced Scorecard: Step-by-Step*. Izdanje : Zagreb.
- Nunnally JC. (1978). *Psychometric Theory*. New York : McGraw-Hill.
- Nunnally JC. (1994). *Psychometric theory*. New York : McGraw-Hill.
- OSMEP. (2016). *SMEs White Paper Report 2016*. Bangkok.
- OSMEP. (2017). *SMEs Master Plan 2017-2021*. Bangkok.
- Park HY, Change H, Park Y-S. (2015). Firm's knowledge creation structure for new product development. *Cogen Business & Management*. 2 : 2-19.
- Sabherwal R, Becerra-Fernandez I. (2003). An empirical study of the effect of knowledge management processes at individual, group, and organizational levels. *Decision sciences*. 34(2) : 225-60.
- Sankar Y. (1991). Implementing Information Technology: A Managerial Audit for Planning Change. *Journal of Systems Management*. 42(11) : 32-7.
- SME Bank. (2016). *Annual Report 2015*. Bangkok : SME Bank. Star Prairie Report. (n.d.). [cited 2017 May 20] ; Available from URL: www.wisconsin-demographics.com/star-prairie-demographics
- Tan KS, Chong SC, Lin B, Eze UC. (2010). Internet-based ICT adoption among SMEs: Demographic versus benefit, barriers, and adoption intention. *Journal of Enterprise Information Management*. 23(1) : 27-55.
- United Nations. (1993). *Small and Medium-sized Transnational Corporations*, New York : United Nations.
- Urabe K. (1988). "Innovation and the Japanese Management System". *International Comparisons*. 16(1) : 3-25.
- Venkatraman N, Ramanujam V. (1986). Measurement of Business Performance in Strategy Research: A Comparison of Approaches. *Academy of Management Review*. 11(4) : 801-14.
- Vos JP. (2004). Developing strategic self-description of SMEs. *Technovation*. 25(2005) : 989-99.
- Wallsten SJ. (2001). An empirical test of geographic knowledge spillovers using geographic knowledge spillover using geographic information systems and firm-level data. *Regional Science and Urban Economics*. 31 : 571-99.
- Wattanasupachoke T. (2012). Design Thinking, Innovativeness and Performance: An Empirical Examination. *International Journal of Management and Innovation*. 4(1) : 1-14.
- Wylant B. (2008). Design thinking and the experience of innovation. *Massachusetts Institute of Technology Design Issues*. 24(2) : 3-14.
- Yamane T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. 3rd ed. New York : Harper and Row.
- Zajac EJ, Golden BR, Shortell SM. (1991). New Organizational Forms for Enhancing Innovation: The Case of Internal Corporate Joint Ventures. *Management Science*. 37(2) : 170-84.
- Zawislak PA, Alves AC, Tello-Gamarra J, Barbieux D, Reichert FM. (2013). Influences of the Internal Capabilities of Firms on their Innovation Performance: A Case Study Investigation in Brazil. *International Journal of Management*. 30(1/2) : 329-48.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

หลักเกณฑ์และคำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์ บทความ หรือ บทความวิจัย

(Instructions for the Authors)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีนโยบายในการส่งเสริมเผยแพร่งานวิชาการและงานวิจัยที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ และเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ โดยครอบคลุมวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การศึกษาศิลปกรรม ดนตรี สถาปัตยกรรม ภาษา วรรณกรรม กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 6 ฉบับ ออกราย 2 เดือน คือ เล่ม 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ / เล่ม 2 มีนาคม – เมษายน/เล่ม 3 พฤษภาคม – มิถุนายน/เล่ม 4 กรกฎาคม – สิงหาคม /เล่ม 5 กันยายน – ตุลาคม และ เล่ม 6 พฤศจิกายน – ธันวาคม โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความทั่วไป บทความวิจัย และบทวิจารณ์หนังสือ บทความวิชาการ และบทความวิจัยที่จะนำมาตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคามนี้จะต้องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการ (Peer review) ซึ่งปกติจะมี Double Blind (ผู้พิจารณา 2 คน) หรือ Triple Blind (ผู้พิจารณา 3 คน) ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ ผลงานที่ส่งมาตีพิมพ์ จะต้องมีการงานทบทวนความรู้เดิมและเสนอความรู้ใหม่ที่ทันสมัยรวมทั้งข้อคิดเห็นที่เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่าน ผลงานไม่เคยถูกนำไปตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่ได้อยู่ในระหว่างการพิจารณาของวารสารใดๆ การเตรียมต้นฉบับที่จะมาลงตีพิมพ์ ควรปฏิบัติตามคำแนะนำ ดังนี้

การเตรียมต้นฉบับสำหรับบทความและบทความวิจัย

1. **ภาษา** เป็นภาษาไทยหรืออังกฤษก็ได้ ถ้าเป็นภาษาไทย ให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์หรือการเขียนทับศัพท์ให้ยึดหลักของราชบัณฑิตยสถาน พยายามหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ศัพท์ภาษาอังกฤษที่ปนไทย ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะซึ่งต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ ถ้าเป็นภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ
2. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสัน ขนาด เอ 4 (216 x 279 มม.) ควรเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมืออย่างน้อย 40 มม. (1.5 นิ้ว) ด้านล่างและขวามืออย่างน้อย 25 มม. (1 นิ้ว) พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบอักษร browallia New
3. **จำนวนหน้า** บทความและบทความวิจัย **ไม่ควรเกิน 12 หน้า**
4. **การส่งผลงาน online** สามารถเข้าไปดูรายละเอียดที่ www.journal.msu.ac.th

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. **บทความวิจัย**
 - 1.1 **ชื่อเรื่อง (title)** ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควร เกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

1.2 ชื่อผู้พิมพ์และที่อยู่ ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบัน ที่อยู่ และ E-mail ของผู้พิมพ์ เพื่อใช้ติดต่อเกี่ยวกับต้นฉบับและบทความที่ตีพิมพ์แล้ว

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์อย่างต่อเนื่องกัน ไม่ควรเกิน 250 คำ หรือ 15 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา

1.5 บทนำ (introduction) เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าว ๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและการวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีการศึกษา ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งที่น่าสนใจ จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการศึกษา (results) แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน ได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตาราง แผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 วิจารณ์และสรุปผล (discussion and conclusion) ชี้แจงว่าผลการศึกษาตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ หรือทิ้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมาย ได้สาระครบถ้วน ในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีที่เป็นรูปภาพ หรือแผนภูมิ คำอธิบายอยู่ด้านล่าง

1.10 กิตติกรรมประกาศ ระบุสั้นๆ ว่าได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือใครบ้าง

1.11 เอกสารอ้างอิง (references) สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป คือ เอกสารอ้างอิงต้องเป็นที่ถูกตีพิมพ์และได้รับการยอมรับทางวิชาการ ไม่ควรเป็นบทคัดย่อ และไม่ใช้การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ถ้ายังไม่ได้ถูกตีพิมพ์ต้องระบุว่า รอการตีพิมพ์ (in press)

2. บทความทั่วไป

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทคัดย่อ

- 2.4 คำสำคัญ
 - 2.5 บทนำ
 - 2.6 เนื้อหา
 - 2.7 บทสรุป
 - 2.8 เอกสารอ้างอิง
3. บทวิจารณ์หนังสือ
 - 3.1 ข้อมูลทางบรรณานุกรม
 - 3.2 ชื่อผู้วิจารณ์
 - 3.3 บทวิจารณ์

เอกสารอ้างอิง ใช้รูปแบบการอ้างอิง (APA Style)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

ก. กรณีที่เป็นรายงานวิจัย มีรูปแบบและการเรียงลำดับดังนี้ : ชื่อผู้เขียน (ในกรณีภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุล และในกรณีภาษาอังกฤษ ใช้นามสกุลและชื่อ). ปีที่พิมพ์. ชื่อเรื่อง. ชื่อย่อของวารสาร. เล่มที่พิมพ์ ฉบับที่พิมพ์: เลขหน้าแรกถึงหน้าสุดท้ายของเรื่อง. ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 6 คน ให้ใส่รายชื่อผู้เขียนทั้ง 6 คนแรก แล้วตามด้วยคำว่า “ และคณะ” หรือ “et al”

ตัวอย่าง

อมรรัตน์ จงสวัสดิ์ตั้งสกุล, ลัดดา เหมาะะสุวรรณ. (2002). Evidenced based maillard reeaction : focusing on parenteral nutrition. *วารสารโภชนบำบัด*. 13(1) : 3-11

Vega KJ, Pina I, Krevaky B. (1996). Heart transplantation is associated is with an increase risk for pancreatobiliary diseases. *Ann Intern Med*. 124(11) : 980-3

ข. กรณีที่เป็นหนังสือ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ เหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ ก.) ยกเว้น ใช้ ชื่อหนังสือ เมืองที่พิมพ์ : สำนักพิมพ์ แทน ชื่อย่อวารสาร

ตัวอย่าง

วิญญู มิตรานันท์. (2538). *พยาธิกายวิภาค*. กรุงเทพฯ : โอเอสพริ้นดิงเฮาส์ . 629-78.

Ringsven MK, Bond D.(1996). *Gerontology and leadership skills for nureses*. 2nd ed. Albany (NY) : Delmar Publishers. 100-25.

ค. กรณีที่เป็นรายงานการประชุมและสัมมนา มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อเอกสารรวมเรื่องที่ได้จากรายงานการประชุม. วัน เดือน ปีที่จัด : สถานที่จัด : สำนักพิมพ์ หรือ ผู้จัดพิมพ์. เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ณัฐนันท์ สิ้นชัยพานิช, วราภรณ์ จรรยาประเสริฐ, ยุพิน รุ่งเวชวุฒิวินัย, มนต์ชูลี นิตินพ, สาธิต พุทธิพิพัฒน์ขจร. (2542). เกสัชกรพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง. รายงานการประชุมวิชาการเภสัชกรรมประจำปี 2542 ของเภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย ; 24-26 มีนาคม 2542. กรุงเทพมหานคร : เภสัชกรรมสมาคมแห่งประเทศไทย. 89-105.

Kimmura J. Shibasaki H, editors. (1996). *Proceeding of 10yh International Congress of EMGand/ Clinical Neurophysiology* ; 15-16 Oct 1995; Kyoto Japan. Amsterdam: Elsevier. 80-90.

ง. กรณีเป็นวิทยานิพนธ์ มีรูปแบบการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์. ชื่อวิทยานิพนธ์. สถาบันที่พิมพ์ : ชื่อสถาบันการศึกษา

ตัวอย่าง

อัมพร ณรงค์สันติ.(2541). การใช้ยาเจนตั้มยซินวันละครั้งเปรียบเทียบกับวันละสองครั้งในทารกแรกเกิดไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเภสัชศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kaplan SJ. (1995).*Post-hospital home health care: the elderly's access and utilization* [dissertation]. St. Louis (MO):Washington Univ.

ตัวอย่าง

จ. กรณีที่เป็นบทความในหนังสือพิมพ์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับเหมือนเอกสารอ้างอิงที่เป็นรายงานวิจัย (ในข้อ 11.1.1. ก)

ตัวอย่าง

Lee G. (1996). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000 admissions annually. *The Washington Post* Jun 21.5.

ฉ. กรณีที่เป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีรูปแบบและการเรียงลำดับ คือ ชื่อผู้แต่ง. ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง. ชื่อวารสาร (ปี เดือน วันที่อ้างอิงถึง) เล่มที่ (ฉบับที่) : ได้มาจาก ชื่อ website

ตัวอย่าง

Morse SS. (1995). Factors in the emergence of infectious disease. *Emerg Infect Dis* [cited 1996 Jun 5] ; 1(1): Available from:URL// [www. Cdc.gov/ncidod/Eid.htm](http://www.Cdc.gov/ncidod/Eid.htm)

ใบสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โปรดกรอรายละเอียดในใบสมัคร ดังต่อไปนี้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ชื่อ – นามสกุล

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ถนน,แขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

โทรสาร E – mail

หน่วยงานสถานที่ทำงาน

ถนนแขวง/ตำบล.....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์,โทรสาร

มีประสงค์ให้ออกใบเสร็จในนาม (โปรดระบุ).....

- สมัครเป็นสมาชิกรายปี 6 ฉบับ ค่าสมาชิก 240 บาท
- สมัครเป็นสมาชิกสองปี 12 ฉบับ ค่าสมาชิก 480 บาท

ท่านสามารถส่งจ่ายชานาณัติหรือตัวแลกเงิน สั่งจ่าย ปณ. ทำxonนยง 00033 ในนาม :

นางฉวีวรรณ อรรถะเศรษฐัง งานวารสาร กองส่งเสริมการวิจัยและบริการวิชาการ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม 44150